Nationell djurskyddsrapport 2022

Bilaga

En redovisning av kontrollmyndigheternas arbete

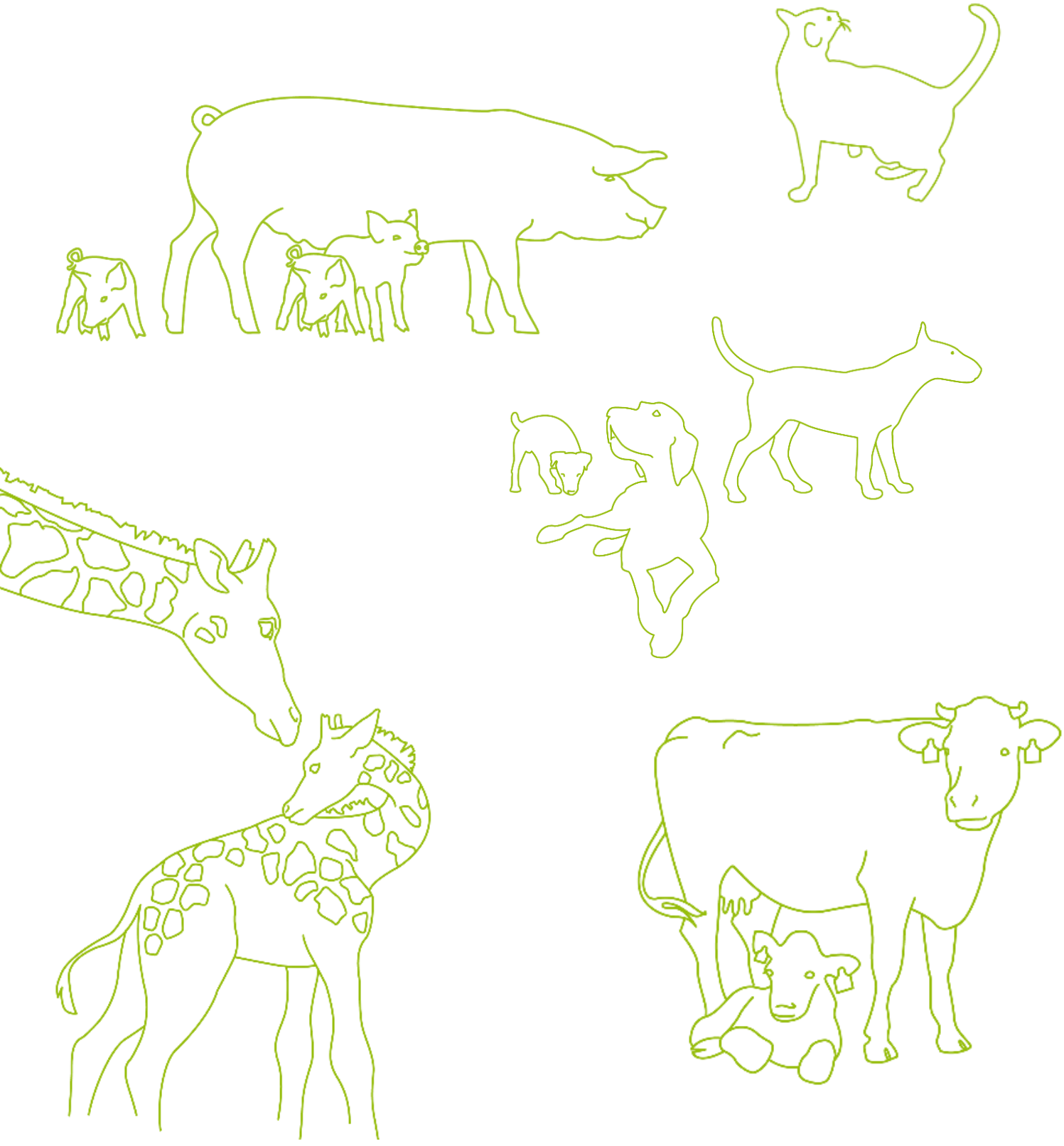

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Nationell djurskyddsrapport 2022

Jordbruksverket ska enligt 8 kap. 10 § djurskyddsförordningen (2019:66) varje år till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) redovisa statistik om och en analys av hur djurskyddskontrollen och myndigheternas övriga djurskyddsarbete fungerar i en nationell djurskyddsrapport.

Redovisningen visar jämförelser med tidigare kontrollår. Den innehåller även en analys och en bild av djurskyddsläget utifrån de kontroller som gjorts under 2022.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Sammanfattning

I denna rapport presenteras kontrollmyndigheternas arbete med djurskyddskontroll och andra områden inom djurskydd under 2022. För att få fram statistik har data hämtats från länsstyrelsernas tidredovisningssystem, djurskyddskontrollregistret (DSK), uppgifter som länsstyrelserna årligen skickar in till Jordbruksverket samt uppgifter från Livsmedelsverket.

Kontrollmyndigheterna utövar olika typer av kontroller som genomförs med olika kontrollmetoder. De omfattar bland annat fysiska kontroller samt hantering av ärenden från kontoret och beslutsfattande. Syftet med kontrollerna är att verifiera efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen i landet. Det är djurhållaren som ansvarar för att lagstiftningen följs. Kontrollen är riskbaserad vilket innebär att kontrollresurserna riktas dit de bäst behövs. Länsstyrelserna arbetar även med andra områden inom djurskydd så som förprövning och besiktning av djurstallar, besiktningar av djurtransportfordon och andra förebyggande åtgärder inom området.

Länsstyrelserna lägger mer resurser på djurskyddet

Under 2022 använde länsstyrelserna totalt 237 årsarbetskrafter för hela djurskyddsverksamheten, exklusive förprövning av djurstallar. Detta var en ökning med 6 årsarbetskrafter i jämförelse med 2021. Hur mycket resurser som länsstyrelserna använt till djurskyddsarbetet har varierat mellan åren. De minskade gradvis mellan 2014 och 2016 och har sedan ökat succesivt med cirka 24 procent (46 årsarbetskrafter) mellan 2016 och 2022.

Länsstyrelserna har ökat antalet kontrollinsatser under 2022

Länsstyrelserna gjorde totalt 8 421 fysiska kontroller under 2022, vilket är mer än de 7 878 kontroller som gjordes 2021. Det kom in 13 938 klagomål under 2022, vilket är en ökning med 1 000 klagomål jämfört med år 2014. De fattade totalt 1 185 beslut vid ansökningar om tillstånd för viss djurhållning och godkännande för offentlig förevisning samt gjorde 652 besiktningar av djurtransportfordon. De fattade totalt 2 863 olika typer av beslut inklusive åtalsanmälningar, varav 290 beslut om djurförbud. Summan av samtliga kontrollinsatser under 2022 var 22 739, vilket är en ökning från 2021 då antalet var 22 035.

Antalet kontrollinsatser per årsarbetskraft har minskat sedan 2015. Vi ser en ökning av antalet timmar som länsstyrelsen lägger per rutinkontroll, klagomålsärende och uppföljningsärende. Exempelvis, har antalet timmar per rutinkontroll ökat från 7,6 timmar förra året till 9,7 timmar under 2022. Antalet kontrollinsatser per årsarbetskraft minskar och antalet timmar per ärende ökar sett från 2015 till 2022. Detta beror bland annat på att länsstyrelserna lägger mer tid på administration, som

exempelvis hanteringen kring fler överklagade beslut från djurägare. Länsstyrelserna lägger även mer tid på att lämna ut allmänna handlingar som begärs ut av allmänhet och journalister. De behöver även hantera mer övergripande arbetsuppgifter som exempelvis arbetsmiljöfrågor och krisplanering, jämfört med tidigare år. Ur arbetsmiljösynpunkt bedömer länsstyrelserna att man oftare behöver vara två kontrollanter på kontrollerna. Flera länsstyrelser har uppgett att de har haft en något högre personalomsättning de senaste åren. Ungefär hälften av länsstyrelserna har även framfört att de genomgått en organisatorisk förändring under 2022.

Antalet ärenden som hanterats från kontoret ökar

Länsstyrelserna hanterar fler och fler ärenden enbart administrativt och andelen klagomålsärenden som hanterats från kontoret var 75 procent under 2022. Vi såg en stor ökning av administrativt handlagda tillståndsärenden under pandemin och detta har minskat något i år från 62 procent 2021 till 55 procent 2022. De administrativa uppföljningarna ligger på ungefär samma nivå som de senaste åren och under 2022 var andelen 52 procent.

Länsstyrelserna når inte målet inom försöksdjurskontroll

Under 2022 genomförde länsstyrelserna totalt 53 kontroller inom försöksdjursområdet. Resultatet visar på en positiv utveckling kopplat till andelen kontrollerade tillstånd att använda försöksdjur jämfört med föregående år. När det gäller andelen kontrollerade tillstånd att föda upp försöksdjur har ökningen varit hela 16,9 procentenheter jämfört med föregående år. Trots detta lever Sverige inte upp till de krav som finns på hur många kontroller som ska genomföras per år. Vi ser allvarligt på detta och Jordbruksverket och länsstyrelserna anser att mer resurser behöver avsättas för denna kontroll.

Länsstyrelserna har uppfyllt en viktig indikator för verksamheten i år

Det finns en nationell målbild som är framtagen av Rådet för djurskyddskontroll som innehåller ett antal operativa mål och indikatorer för att följa upp djurskyddskontrollen. Målbilden är ett viktigt verktyg för att planera, styra, följa upp och utvärdera kontrollarbetet.

En av de viktigaste indikatorerna är att minst lika många rutinkontroller som klagomålskontroller ska genomföras, dvs. kvoten mellan dessa kontroller ska vara minst ett (1). Då länsstyrelserna varje år tar emot ett stort antal klagomål som handlar om misstanke om djur som far illa behöver de, för att använda resurserna optimalt, balansera arbetet med handläggning av klagomålsärenden mot kravet på att göra riskbaserade rutinkontroller. Under 2022 gjorde länsstyrelserna fler rutinkontroller än fysiska klagomålskontroller 2022, där kvoten mellan dessa var 1,22. Detta är den högsta uppmätta kvoten hittills. Sett till enskilda länsstyrelser

har det skett en positiv utveckling då fler och fler län uppfyller denna kvot om man jämför med år 2015.

Det är viktigt att myndigheterna använder sina resurser för kontroll av klagomålsärenden på ett sådant sätt att arbetet riktas mot sådana ärenden där risken för att djuren far illa är som störst. Därför finns en indikator om att högst 25 procent av fysiska klagomålskontroller ska vara utan brister. Vi ser en mycket positiv utveckling av denna indikator och länsstyrelsernas resultat för 2022 är 27,5 procent. Jämför man med 2013 så var andelen klagomålskontroller utan brister 51 procent.

Det finns även en indikator om att minst 10 procent av kontrollobjekten som har livsmedelsproducerande djur ska kontrolleras varje år. Målet uppfylldes i vissa län men inte i landet som helhet under 2022 utan låg på 6 procent. Det har dock skett en ökning från år 2021 då det genomsnittliga resultatet var 4,7 procent.

Brister i efterlevnaden på samma nivå som tidigare

Kontrollerna som länsstyrelsen gör på livsmedelsproducerande djur är till stor del rutinkontroller (planerad kontroll). Vilka anläggningar som väljs ut för kontroll baseras på en systematisk riskbedömning som sker i DSK. Detta arbetssätt har länsstyrelserna haft i många år och de har nu hög träffsäkerhet när det gäller att välja ut anläggningar med högre sannolikhet för sämre djurvälfärd. Resultatet av kontrollerna visar därför inte den genomsnittlige djurhållaren i landet utan resultatet av de som blivit kontrollerade. Resultatet av kontrollerna visar dock att de kontrollerade djurhållarna i allmänhet håller och sköter sina djur med en god efterlevnad av djurskyddslagstiftningen. Detta är framför allt viktigt för djurvälfärden men också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för svensk djurhållning och livsmedelsproduktion. För flera av djurslagen ligger många brister på ungefär samma nivå som tidigare år, medan andra brister antingen ökar eller minskar något.

De brister som vi bedömer kan få de allvarligaste konsekvenserna för djurens välfärd är exempelvis brister i hull, tillgång till foder och vatten, djurens renhet, torra och rena liggplatser, samt utebliven veterinärvård. När det gäller lantbrukets djur är skötselrelaterade brister vanligast, vilket exempelvis avspeglas genom att djuren eller utrymmena de hålls i inte är tillfredsställande rena. Vi kan också konstatera att det är vanligt att brister förekommer när det gäller skaderisker på grund av olämplig inredning, särskilt när det gäller inredning som används inom hästhållningen.

När det gäller kontrollen av sällskapsdjur, såsom hundar och katter, sker kontroller främst i samband med att länsstyrelserna på ett eller annat sätt uppmärksammas om att det eventuellt kan finnas brister i djurhållningen. Ett undantag från detta är verksamheter med hund eller katt som omfattas av kravet på tillstånd för viss djurhållning. Dessa objekt kontrolleras riskbaserat och regelbundet. När det gäller

sällskapsdjur är skötselrelaterade brister vanliga precis som hos lantbrukets djur, såsom bristande renhet i djurens utrymmen samt utebliven veterinärvård.

Kontrollprojekt på slakterier har ökat antalet kontroller

Under 2022 genomfördes ett nationellt kontrollprojekt på slakterier. Syftet var bland annat att få en mer likvärdig kontroll, bidra till förebyggande djurskyddsarbete, stärka samsyn och samarbete mellan länsstyrelserna och Livsmedelsverkets officiella veterinärer på slakterier och kartlägga regelefterlevnaden.

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 107 kontroller på slakterier (rutinkontroller samt uppföljande kontroll) vilket är en ökning med cirka tre gånger mot tidigare år. Livsmedelsverket har skickat 1 505 informationer om avvikelser inom djurskydd till länsstyrelserna. Både Livsmedelsverkets och länsstyrelserna kontroller visar att det förekommer brister vid de mest kritiska momenten bedövning och avlivning. Utöver detta ses höga andelar brister vad gäller de dokumenterade standardrutiner som slakterierna ska ha och som ska garantera att avlivning och därmed sammanhängande verksamhet utförs i enlighet med lagstiftningen. Detta behöver inte innebära att arbetet i slakteriet fungerar dåligt, men det är viktigt att det finns fastställda rutiner och riktlinjer i den dagliga verksamheten.

Länsstyrelsernas arbete med kontroller av djurtransportfordon

Länsstyrelserna har gjort 271 kontroller av djurtransporter under 2022. Detta är en minskning av antalet kontroller om man jämför med året innan då 411 kontroller gjordes. Länsstyrelsen hittade brister vid 67 procent av kontrollerna. De vanligaste bristerna handlar om sådant som inte får några direkt allvarliga konsekvenser för djuren under transport. Exempelvis, dokumentation, märkning av djur eller möjlighet till rengöring av fordonet. Ingen av kontrollerna hade brister som handlar om djurens skick inför transport under 2022.

Livsmedelsverket närvarar i samband med avlastning av ett stort antal djur på slakterier

Under 2022 fanns officiella veterinärer närvarande vid eller efter avlastning av 61 317 djurgrupper som lastades av på slakterier. De officiella veterinärerna hittade flest brister på gris och för samtliga djurslag handlade de vanligaste bristerna om djurens skick samt hantering av djuren och utrymmeskrav.

Förprövning och besiktning av djurstallar

Förprövning är ett kostnadsfritt förhandsgodkännande som länsstyrelserna prövar från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt vid exempelvis nybyggnation, tillbyggnation och ombyggnation av djurutrymmen. Under år 2022 var antalet

beslutade förprövningsärenden i landet 719 stycken och det gjordes 733 besiktningar av djurstallar. Det är det lägsta antalet förprövningar som gjorts under perioden 2013 till 2022. Att vi har ett minskat antal förprövningar genom åren kan göra att flertalet stallar blir föråldrade och svåra att sköta. Om djurhållarna inte har tillräckliga resurser för att exempelvis bygga om äldre stallar blir det tungarbetat och svårt att sköta djuren optimalt. Det kan få konsekvenser för djuren och detta visar sig också vid djurskyddskontrollerna, där exempelvis brister vad gäller skaderisker, hygien och utrymmesbrist är relativt vanliga.

Kontroller på djurparker

Länsstyrelserna gjorde totalt 12 kontroller på djurparker under 2022. Den brist som var vanligast handlar om att fönster, belysningsanordningar och elinstallationer som djuren kan nå har saknat skydd eller utgjort en skaderisk. De kontrollpunkter som länsstyrelserna menar har störst betydelse för djurens välfärd på djurparker är att djuren har berikning, att djuren ges möjlighet att utföra sina grundläggande behov, att de har tillräckligt stora hägn samt reträttutrymme med möjlighet till avskildhet. Under 2022 så förekom brister bland annat i just dessa områden i 13 till 20 procent av kontrollerna.

Innehåll

1 Bakgrund 11

1.1 Djurskyddskontrollen ska verifiera att reglerna följs 11

1.2 Rapporten baseras på uppgifter från länsstyrelserna och Livsmedelsverket 11

2 Kontrollområdet djurskydd 13

2.1 Olika typer av kontroller och andra åtgärder 13

2.1.1 Rutinkontroll 13

2.1.2 Fysisk kontroll efter klagomål 14

2.1.3 Handläggning av klagomålsärenden från kontoret 14

2.1.4 Kontroll efter information från officiell veterinär på slakteri 14

2.1.5 Uppföljande kontroll 14

2.1.6 Övriga kontroller 15

2.2 Särskilda kontrollområden 16

2.2.1 Försöksdjursområdet 16

2.2.2 Djurskydd på slakterier 17

2.2.3 Kontroll av djurtransporter 18

2.3 Andra områden som länsstyrelserna hanterar 19

2.3.1 Besiktningar av djurtransportfordon 19

2.3.2 Förprövning och besiktning av djurstallar 19

2.3.3 Verkställighet av omhändertaganden 20

2.4 Förebyggande djurskyddsarbete 20

3 Länsstyrelsernas måluppfyllelse utifrån den nationella målbilden för djurskyddskontroll 21

3.1 Målsättning för djurskyddskontrollen 21

3.2 Utbildning, likriktning och verifiering 21

3.2.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse 22

3.3 Riskbaserad kontroll 26

3.3.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse 26

3.4 Resurseffektivitet och effekt av kontrollen 28

3.4.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse 28

3.5 Djurhållare 34

3.5.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse 34

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3.6 Service ... 36
3.6.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse ... 36
3.7 Sammantagen analys av måluppfyllelsen som helhet ... 38

4 Resultat och analys av länsstyrelsernas kontrollarbete år 2022 39
4.1 Statistik om olika kontroller och andra kontrollområden ... 39
4.1.1 Antal fysiska kontroller och andel brister ... 39
4.1.2 Antalet ärenden som hanteras från kontoret ökar ... 42
4.1.3 Beslut och åtalsanmälningar ... 43
4.1.4 Besiktning av djurtransportfordon ... 44
4.1.5 Förprövning och besiktning av djurstallar ... 44
4.2 Resultat av kontrollen per djurslag eller område ... 46
4.2.1 Resultatet innehåller olika typer av kontroll ... 46
4.2.2 Resultatet innehåller analyser av orsaker och risker ... 46
4.2.3 Försöksdjur ... 47
4.2.4 Nötkreatur ... 52
4.2.5 Grisar ... 60
4.2.6 Får ... 69
4.2.7 Get ... 75
4.2.8 Värphöns ... 81
4.2.9 Slaktkyckling ... 87
4.2.10 Hästar ... 90
4.2.11 De vanligaste bristerna skiljer sig åt mellan olika djurslag ... 98
4.2.12 Djurskyddskontroller på slakterier ... 100
4.2.13 Kontroller av djurtransporter ... 110
4.2.14 Mink ... 115
4.2.15 Hundar ... 116
4.2.16 Katter ... 123
4.2.17 Zoobutiker ... 129
4.2.18 Djurparker ... 131
4.3 Sammanfattning av kontrollresultatet ... 133

5 Länsstyrelsernas resurser, kontrollinsatser och tidsåtgång 134
5.1 Resurser som används till djurskyddsverksamheten ... 134
5.1.1 Fördelning av årsarbetskrafter ... 136

5.2 Antal kontrollobjekt och årsarbetskrafter för respektive länsstyrelse 137
5.3 Antalet kontrollinsatser varierar mellan länen 139
5.4 Minskat antal kontrollinsatser i förhållande till antalet årsarbetskrafter 141
5.4.1 Administrativa arbetet ökat 141
5.4.2 Beslut får gälla omedelbart även om det överklagas 141
5.4.3 Andra faktorer till att kontrollinsatserna minskar i relation till årsarbetskrafter 142
5.5 Kontrollverksamhetens tidsåtgång 143

6 Revisioner av länsstyrelsen inom området djurskydd 2022 144
6.1 Riskbaserat revisionsprogram 144
6.2 Uppföljande revision 145

7 Avslutning 146

8 Bilagor 147

1 Bakgrund

1.1 Djurskyddskontrollen ska verifiera att reglerna följs

Djurskyddskontroll ska enligt kontrollförordningen[1] genomföras regelbundet och vara riskbaserad. Syftet med kontrollen är att verifiera efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen i landet. Ansvaret för att lagstiftningen följs ligger hos djurhållaren. Resultatet av kontrollen ger även ett underlag för att utvärdera och utveckla såväl kontrollen som lagstiftningen. Att djurskyddslagstiftningen efterlevs är viktigt för både djurvälfärden och allmänhetens förtroende.

Jordbruksverket har tagit fram en djurskyddsstrategi som började gälla år 2020. Djurskyddsstrategin har tre övergripande mål:

a) djur i Sverige hålls och sköts enligt djurskyddslagstiftningen och kontrollen av den är verkningsfull och likriktad,
b) hållning och användning av djur utvecklas för ökad djurvälfärd, produktion och konkurrenskraft, och
c) stärkt tydlighet och trygghet i djurskyddsarbetet.

Jordbruksverket arbetar aktivt med dessa mål genom flertalet aktiviteter som är kopplade till dem. I flera av aktiviteterna samverkar man med andra myndigheter och med näringen.

1.2 Rapporten baseras på uppgifter från länsstyrelserna och Livsmedelsverket

Djurskyddskontrollregistret (DSK) är ett nationellt register över kontrollobjekt som länsstyrelserna använder för att bland annat registrera resultatet från djurskyddskontrollen. Statistiken som Jordbruksverket hämtar ur DSK ligger till grund för den redovisning och analys av resultatet av djurskyddskontrollen som finns i rapporten. Till rapporten har även viss statistik om de officiella veterinärernas arbete på slakterierna från Livsmedelsverket använts.

Utöver statistik som hämtas ur system som DSK så har även statistik samlats in från länsstyrelsernas diarieföringssystem Platina. Ur Platina hämtas information kring vilka

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

typer av ärenden och beslut som länsstyrelserna har handlagt under året, exempelvis antal inkomna klagomålsärenden, hur många ärenden som handlagts helt administrativt, antal förelägganden, beslut om omhändertaganden och djurförbud. Vissa handläggningsmål inhämtas också från Platina, exempelvis hur stor andel av kontrollrapporterna som länsstyrelserna skickar ut inom 21 dagar efter genomförd kontroll.

Liksom tidigare år har länsstyrelsernas tidredovisning av djurskyddskontrollarbetet använts för att beräkna de personella resurserna som använts till djurskyddskontrollområdet. Dessa uppgifter är framtagna ur länsstyrelsernas tidredovisningssystem av Länsstyrelsernas Ekonomiadministration (LstEA).

Länsstyrelserna besvarar årligen en webbenkät från Jordbruksverket. Webbenkäten ställer bland annat frågor till länsstyrelserna om huruvida aktiviteter i enlighet med den nationella målbilden för djurskydd har genomförts på respektive länsstyrelse under året. Enkäten inkluderar även viss statistik som är hämtad från Platina. Svaren i enkäten används dels för att kunna följa upp uppfyllelsen av nationella mål från den nationella målbilden, dels för att analysera statistiken ur Platina. I år har länsstyrelserna besvarat ytterligare en webbenkät i syfte att undersöka bakgrunden till det sjunkande antalet kontrollinsatser per årsarbetskraft.

I all statistik som jämförs med antal kontrollobjekt i landet, har vi huvudsakligen utgått från antalet objekt som fanns i DSK i mars år 2021 (med undantag för försöksdjursområdet). Bakgrunden till detta är att det våren 2021 infördes nya registreringskrav enligt AHL (Animal Health Law). Detta innebär att det nu finns ett utökat krav på vilka som ska registrera sin djurhållning hos Jordbruksverket, vilket medförde att flera personer registrerade sig på nytt och det skapades många dubbletter i DSK.

Länsstyrelserna och Jordbruksverket har gemensamt analyserat uppgifterna och resonerat kring vilka slutsatser som kan dras. Detta har skett dels genom en kontinuerlig dialog och förankring av Jordbruksverkets analyser med representanter från länsstyrelserna, dels genom ett analysmöte som hålls årligen med Jordbruksverket och länsstyrelserna.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

2 Kontrollområdet djurskydd

Det är länsstyrelserna och Livsmedelsverket som är operativa kontrollmyndigheter inom djurskyddsområdet. Inom vissa områden är det endast länsstyrelserna som gör själva kontrollen och inom andra områden finns ett delat ansvar mellan länsstyrelserna och Livsmedelsverket.

Jordbruksverket har som central myndighet ansvar för att vägleda och samordna de operativa kontrollmyndigheterna. Detta i syfte att djurskyddskontrollen ska bli så likvärdig, effektiv och rättssäker som möjligt. Jordbruksverket har också bemyndigande att föreskriva om hur djurskyddskontrollen ska bedrivas, hur samverkan mellan kontrollmyndigheter ska gå till samt vilka skyldigheter kontrollmyndigheter eller kontrollorgan har för att lämna information om kontrollverksamheten som bedrivs[2].

2.1 Olika typer av kontroller och andra åtgärder

Kontroll av efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen utförs i första hand genom inspektioner som länsstyrelsernas djurskyddshandläggare utför hos djurhållare. Länsstyrelserna kan även använda sig av fler kontrollmetoder, exempelvis revision av djurhållande verksamheter samt olika former av administrativ handläggning. En översikt av dessa aktiviteter redovisas i detta avsnitt.

2.1.1 Rutinkontroll

Rutinkontroll (tidigare kallad normalkontroll) är kontroll som är planerad och genomförs enligt kontrollplan. Det är kontroller som genomförs hos djurhållare, exempelvis lantbrukare, slakterier, ridskolor, zoobutiker och kennelverksamheter. Begreppet ”rutinkontroll” används för den kontroll som utförs i enlighet med krav på riskbaserad och regelbunden kontroll kontrollförordningen[3].

Kontrollen är riskbaserad och ska göras där den bäst behövs

Syftet med kontrollerna är att verifiera efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen i landet. Kontrollen är riskbaserad vilket innebär att kontrollresurserna riktas dit de bäst behövs. Det finns en riskklassificeringsmodell i DSK som kallas SToRK (Statistik och

[2] Bestämmelser om detta finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet; saknr L44.

[3] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Riskklassificering av djurskyddskontrollen) som används inom djurskyddskontrollen, med undantag för försöksdjursområdet. SToRK är konstruerad på ett sådant sätt att vissa djurhållande verksamheter prioriteras för uttag till kontroll framför andra, exempelvis ska större livsmedelsproducerande objekt kontrolleras oftare än mindre kontrollobjekt. Riskmodellen väger även in hur resultatet av de senaste kontrollerna på kontrollobjektet har varit och när länsstyrelsen senast gjorde kontroll. Uttaget består till mycket stor del av kontrollobjekt med hög risk för sämre djurvälfärd. En liten andel av kontrollerna är slumpmässigt utvalda bland alla objekt i registret.

2.1.2 Fysisk kontroll efter klagomål

Länsstyrelserna tar emot klagomål om misstanke om brister i djurhållningen. För att avgöra hur de ska hantera inkomna klagomål gör de en bedömning av bland annat risk för lidande för djuret, djurhållarens tidigare kontrollhistorik och tillgängliga resurser. I de fall länsstyrelsen anser det nödvändigt gör de en fysisk kontroll på plats.

2.1.3 Handläggning av klagomålsärenden från kontoret

Handläggningen av klagomålsärenden från kontoret kan ske på två olika sätt:

1. Länsstyrelsen hanterar klagomålet från kontoret genom exempelvis samtal med djurhållare eller annan sakkunnig. I denna hantering ingår även en bedömning av inhämtad information samt ett ställningstagande vad gäller om djurhållaren följer lagstiftningen eller om det finns brister. Bedömningen baserat på den information som framkommer i ärendet kan resultera i olika åtgärder såsom exempelvis ett föreläggande.
2. Länsstyrelsen väljer att skicka ut informationsbrev om djurskyddsbestämmelser till djurhållaren.

2.1.4 Kontroll efter information från officiell veterinär på slakteri

Länsstyrelsen gör kontroll efter att en information om bristande djurhållning inkommit från officiella veterinärer vid slakterier. Även dessa informationsärenden handläggs genom fysisk kontroll eller administrativt från kontoret.

2.1.5 Uppföljande kontroll

Länsstyrelserna gör en stor mängd uppföljande kontroller för att verifiera att brister åtgärdas. Dessa uppföljningar kan vara fysiska kontroller eller hanteras administrativt från kontoret. Vid administrativ uppföljning kan djurhållaren exempelvis skicka in foton eller annan dokumentation såsom intyg eller kvitton till länsstyrelsen som visar att brister har åtgärdats. Att göra uppföljningar är mycket viktigt för att verifiera att konstaterade brister åtgärdas och en viktig del i syftet med och effekten av kontrollen.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Begreppet uppföljande kontroll ersätter tidigare begrepp ”uppföljande kontroll/extra offentlig kontroll” och består av det som i löpande text och diagram redovisas som uppföljningar.

2.1.6 Övriga kontroller

Tillståndspliktig verksamhet för sällskapsdjur, häst och pälsdjur

Om man i större omfattning eller yrkesmässigt håller, föder upp, upplåter, säljer eller tar emot djur för förvaring och utfodring ska man ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen[4]. Detta gäller endast för sällskapsdjur, hästar och pälsdjur. Exempel på verksamheter som behöver tillstånd är ridskolor, hunddagis, kattpensionat och kennel. Länsstyrelserna hanterar ansökningar genom att bedöma om sökanden och utrymmena är lämpliga. Detta kan göras antingen genom en kontroll på plats eller administrativt från kontoret.

Offentlig förevisning av djur

Offentlig förevisning av djur innebär att djur visas upp för allmänheten i minst sju dagar per år och i en permanent anläggning. För att göra det behöver man ansöka om godkännande hos länsstyrelsen[5]. Exempel på sådana verksamheter är djurparker, 4H-gårdar, tropikhus, vilthägn med turistbesök och stadsparker med djur. Länsstyrelserna hanterar ansökningarna och gör en bedömning om anläggningen uppfyller kraven. Detta kan både göras på plats eller administrativt från kontoret.

[4] Enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192). Det regleras även i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:27) om tillståndsplikt för viss djurhållning av sällskapsdjur, häst och pälsdjur; saknr L120

[5] Enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen (2019:66)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

2.2 Särskilda kontrollområden

2.2.1 Försöksdjursområdet

Försöksdjursverksamheten har ett omfattande regelverk

Den 22 september 2010 antogs EU:s försöksdjursdirektiv[6]. Direktivet har bland annat som syfte att förbättra välfärden för de djur som används i vetenskapliga försök. Detta ska uppnås genom skärpta minimikrav för djurens skydd. Till grund för behovet att skärpa dessa krav ligger forskningsresultat som förtydligat de faktorer som påverkar djurens välbefinnande, dess förmåga att uppleva och ge uttryck för smärta, lidande, ångest och bestående men. I direktivet framhålls också att djur har ett egenvärde som måste respekteras. Det är också nödvändigt att ta i beaktande att allmänheten ser djurförsök som en etisk fråga.

Direktivets bestämmelser är införlivade i den svenska djurskyddslagstiftningen och den som bedriver försöksdjursverksamhet i Sverige har ett omfattande regelverk att förhålla sig till. Försöksdjursbestämmelser finns i djurskyddslagen[7], djurskyddsförordningen[8], Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur[9] samt Jordbruksverkets föreskrifter om offentlig kontroll på djurskyddsområdet[10]. Förutom att det i de flesta fall ställs krav på att det finns en godkänd anläggning som uppfyller kraven på utformning ska personalen ha rätt utbildning och kompetens för uppgiften, det ska finnas ett djurskyddsorgan och de flesta försök ska omfattas av etiskt godkännande. Dessutom finns det detaljerade krav på hållande, skötsel och tillsyn av djur inom försöksdjursverksamhet.

För att kunna verifiera att försöksdjursbestämmelserna följs ska myndigheterna regelbundet göra kontroller av uppfödare, leverantörer och användare. Dessa kontroller ska vara riskbaserade. En viss andel av kontrollerna ska ske oanmälda.

Kontrollobjekt inom försöksdjursområdet

Verksamheter som har tillstånd att använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur omfattas av offentlig kontroll. Antalet objekt som ska kontrolleras per år ska uppgå till minst en tredjedel av de befintliga tillstånd som finns för att använda försöksdjur. En nationell riskklassificering ska genomföras för att bedöma vilka objekt som ska kontrolleras. För verksamhetstillstånd som omfattar icke-mänskliga primater gäller att samtliga ska kontrolleras minst en gång per år. Av regelverket framgår att en behörig myndighet ska kontrollera alla som håller, föder upp, levererar och använder försöksdjur. I Sverige är det länsstyrelserna som ska utföra dessa kontroller.

---

[6] Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål

[7] Djurskyddslag (2018:1192)

[8] Djurskyddsförordning (2019:66)

[9] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:9) om försöksdjur; saknr L150

[10] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet; saknr L44

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

I Statens jordbruksverks föreskrifter om offentlig kontroll inom djurskyddsområdet[11] definieras kontrollobjekt som ”verksamhet som har tillstånd att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur enligt 7 kap. 2 § djurskyddslagen (2018:1192)”. Försöksdjursdirektivet använder dock inte termen ”kontrollobjekt”. Enligt direktivet ska medlemsstaterna inspektera användarna.

Under år 2022 fanns 194 tillstånd att använda försöksdjur och 55 tillstånd att föda upp försöksdjur. För år 2021 var motsvarande siffror 178 tillstånd att använda försöksdjur och 50 tillstånd att föda upp försöksdjur. För att under år 2022 uppfylla frekvenskravet ska länsstyrelserna kontrollera minst en tredjedel av de 194 som har tillstånd att använda försöksdjur, dvs. 65 stycken.

2.2.2 Djurskydd på slakterier

Ansvaret för att utföra kontroll av djurskydd på slakterier är delat mellan länsstyrelserna och de officiella veterinärerna på Livsmedelsverket. Det är djurhållare, transportörer och slakteriföretagare som är ansvariga för djurskyddet inom sina respektive verksamheter. Genom kedjan ska någon av dessa alltid ansvara för kontrollen av att djuren skyddas från onödigt lidande.

Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret när det gäller djurskyddskontroll på slakterier samt förprövning och besiktning på slakterier.

Livsmedelsverket har ett ansvar för godkännandeprövning av slakterierna där de tittar på slakteriets utformning samt bedövningsutrustningen på slakterierna. De officiella veterinärerna finns på plats på slakterierna för att utföra kontroller före och efter slakt. På djurskyddsområdet innebär det att de kontrollerar fynd på djur kopplat till någon misstänkt brist i regelefterlevnad, som sannolikt kan ha uppstått hos leverantör eller transportör. Officiella veterinärer gör också inspektioner för att kontrollera regelefterlevnaden gällande hållande och hantering av djuren på slakteriet.

Utöver detta fungerar Nationellt centrum för djurvälfärd vid Sveriges lantbruksuniversitet (SCAW), som nationell kontaktpunkt för slakt och annan avlivning i enlighet med förordning (EG) nr 1099/2009[12].

Slakterier ska ha skriftliga standardrutiner[13] och någon som ansvarar för djurskyddet på anläggningen. Personer som arbetar med slakt måste ha genomgått utbildning och genom

[11] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet; saknr L44

[12] Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning

[13] Standardrutiner är enligt Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning en uppsättning skriftliga anvisningar som syftar till att en särskild funktion eller standard utförs enhetligt

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

detta fått ett kompetensbevis för att få utgöra de arbetsuppgifter som de är anställda för på slakteriet[14]. Dessa krav utgör en grundpelare för djurskyddsarbetet på slakteri.

2.2.3 Kontroll av djurtransporter

Ansvaret för att utföra kontroll av djurskydd i samband med transport är delat mellan länsstyrelserna och de officiella veterinärerna på Livsmedelsverket. Det är djurhållare, transportörer och slakteriföretagare som är ansvariga för djurskyddet inom sina respektive verksamheter. Genom kedjan ska någon av dessa alltid ansvara för djuren och skydda dem från onödigt lidande.

Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret när det gäller djurskyddskontroll av transporter. Kontrollerna kan ske på avsändningsort, bestämmelseort, längs väg, vid gränspassage och i samband med omlastning. Länsstyrelserna kan utföra kontrollen i form av både inspektioner av transportutrymmen och revisioner av dokument såsom färdjournal, tillstånd och kompetensbevis. Eftersom länsstyrelsernas kontroller utförs av 21 olika myndigheter, med ansvar för potentiellt samma transporter, är samordningen extra viktig och utmanande. För att länsstyrelserna ska kunna utföra sina kontroller längs väg behöver Polismyndigheten vara behjälplig med att stoppa djurtransportfordon. Polismyndigheten är också behjälplig med att kontrollera informationen från färdskrivaren för att bedöma transportens omfattning och längd.

De officiella veterinärerna på Livsmedelsverket finns på plats på slakterierna för att göra levandedjurbesiktning i samband med att djuren anländer till slakteriet. Det innebär att de kontrollerar fynd på djur kopplat till någon misstänkt brist i regelefterlevnad, som sannolikt kan ha uppstått hos leverantören eller transportören. Besiktning eller kontroll i samband med avlastning är främst riktad mot djuren och omfattar endast undantagsvis djurtransporten.

[14] Enligt Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

2.3 Andra områden som länsstyrelserna hanterar

2.3.1 Besiktningar av djurtransportfordon

När levande djur transporteras ska det ske på ett säkert sätt och djuren får inte utsättas för skador eller lidande. Länsstyrelserna besiktar transportfordon utifrån att det ska vara lämpligt utformat och säkert ur djurskyddssynpunkt. Länsstyrelserna intygar transportens utformning inför godkännande av fordonet. Godkännandet ges av Jordbruksverket[15].

2.3.2 Förprövning och besiktning av djurstallar

Förprövning är ett kostnadsfritt förhandsgodkännande som länsstyrelserna prövar från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt[16]. Prövningen är en oberoende granskning som innebär en trygghet för djurhållaren att byggnationen uppfyller kraven i djurskyddslagstiftningen och blir väl anpassad för djuren. Krav som ställs i annan lagstiftning, exempelvis miljöbalken eller plan- och bygglagstiftningen prövas inte i förprövningen.

Förprövning ska göras innan ett stall, förvaringsutrymme eller hägn uppförs, byggs till eller byggs om. Förprövning ska också göras om något ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt eller används eller inreds för djurhållning eller djuruppfödning som det tidigare inte har använts för. Kravet på förprövning omfattar djur som hålls för produktion av livsmedel, ull eller päls, hästar samt djur i undervisning som inte är försöksdjur. Det gäller också bara för åtgärder på anläggningar över en viss storlek. Länsstyrelserna ska fatta beslut i förprövningsärenden senast åtta veckor efter det att ansökan är komplett.

Besiktning

När den förprövade åtgärden är gjord ska sökanden anmäla det till länsstyrelsen som därefter ska besiktiga det som förprövats. Stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet får först därefter tas i bruk.

Prövning i efterhand och särskild avgift

Om en förprövningspliktig åtgärd har gjorts utan att först ha förprövats ska länsstyrelserna besluta om att utrymmet inte får användas för att hysa djur. Något förbud ska dock inte meddelas om länsstyrelsen finner att åtgärden kan godkännas i efterhand.

---

[15] Enligt 2 kap. 5 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:7) om transport av levande djur; Saknr L5

[16] Grundläggande bestämmelser om förprövning, besiktning och prövning i efterhand finns i 6 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192) samt i 6 kap. 1 - 4 §§ djurskyddsförordningen (2019:66). Föreskrifter om undantag och villkor för förprövning och besiktning finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:12) om förprövning; saknr L35.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Dessutom ska länsstyrelsen besluta om att ta ut en särskild avgift av den som var ägare till stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när åtgärden vidtogs.

Förprövningsstatistik

Varje år samlar Jordbruksverket in uppgifter från länsstyrelserna om vilka typer av stallar, förvaringsutrymmen och hägn som förprövats under året. Med dessa uppgifter får vi fram bra statistik som visar i vilken omfattning investeringar har gjorts för de olika djurslagen och inom de olika produktionsgrenarna. Statistiken brukar vi publicera i början av februari månad efterföljande år och den finns tillgänglig på vår webbplats www.jordbruksverket.se.

2.3.3 Verkställighet av omhändertaganden

Länsstyrelserna fick från 1 juni 2018 överta vissa arbetsuppgifter som Polismyndigheten tidigare hade. De arbetsuppgifter som flyttades till länsstyrelserna är dels de praktiska och administrativa arrangemangen kring verkställigheten av omhändertagande av djur. Det handlar om att bland annat planera insatsen, ordna transport, utföra omhändertagandet, stalla upp djur i samband med ett omhändertagande samt sälja, överlåta eller i vissa fall besluta att avliva djur. Även arbetsuppgifter som regleras i lagen om tillsyn av hundar och katter[17] flyttades från polisen till länsstyrelserna från 1 juni 2018.

2.4 Förebyggande djurskyddsarbete

Myndigheter som utövar offentlig kontroll ska genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt reglerna. Länsstyrelserna arbetar med fler åtgärder än att kontrollera att djurskyddslagstiftningen efterlevs. Exempelvis gör länsstyrelserna insatser med informations- och temamöten om djurhållning för djurhållare.

Länsstyrelserna skickar ut informationsmaterial vid klagomålsärenden som handläggs administrativt. Om ett informativt och väl anpassat material skickas ut till djurägare i sådana ärenden, kan det bidra till att djurägare får bättre kunskap och större förståelse för hur djurhållningen ska bedrivas. Ett informativt, korrekt och för syftet välanpassat informationsmaterial, kan bidra till en god djurskyddsnytta.

[17] Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3 Länsstyrelsernas måluppfyllelse utifrån den nationella målbilden för djurskyddskontroll

3.1 Målsättning för djurskyddskontrollen

Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna arbetar tillsammans i ett gemensamt råd, Rådet för djurskyddskontroll[18]. Rådet ska verka för att djurskyddskontrollen utvecklas i syfte att bli mer rättssäker, likvärdig och effektiv.

Rådet för djurskyddskontroll anser att likriktning är en central strategisk fråga och en viktig del i detta är målbilden för djurskyddskontroll. Ett av rådets fokusområden är uppföljning och styrning av länsstyrelsernas djurskyddskontroll. Rådet anser att det är viktigt att ta tillvara på varandras erfarenheter och goda exempel samt möjliggöra en god verksamhetsutveckling.

Målbilden för djurskyddskontroll är framtaget av Rådet för djurskyddskontroll och innehåller operativa mål och indikatorer för djurskyddskontrollen. Målbilden är ett viktigt verktyg för att planera, styra, följa upp och utvärdera kontrollarbetet. Målbilden började gälla för kontrollverksamheten år 2014 och har därefter reviderats 2015, 2017 och 2023.

I detta avsnitt följer vi strukturen från målbilden för djurskyddskontroll 2018-2022[19]. Denna målbild innehåller fem operativa mål som berör följande områden:

1. Utbildning, likriktning och verifiering
2. Riskbaserad kontroll
3. Resurseffektivitet och effekt av kontrollen
4. Djurhållare
5. Service

3.2 Utbildning, likriktning och verifiering

Målet ”Utbildning, likriktning och verifiering” omfattar likvärdighet över landet vad gäller bedömning av brister och vidtagna åtgärder för att uppnå efterlevnad av djurskyddslagstiftningen. Detta förutsätter bland annat personal med rätt kompetens för de uppgifter som ska utföras.

Målets önskade effekt är en större likvärdighet över landet vad gäller bedömning av brister samt koppling mellan funna brister och typ samt frekvens av vidtagna åtgärder.

[18] Enligt 8 kap. djurskyddsförordningen (2019:66)

[19] Operativa mål och aktiviteter lagstiftningsområdet Djurskydd 2018-2022

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Det innebär också möjlighet till strategisk kompetensutveckling utifrån identifierade behov.

3.2.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse

Nedan presenteras några indikatorer och aktiviteter som finns i målbilden för att mäta måluppfyllelsen, samt hur väl länsstyrelserna uppfyller dessa.

Andel kontroller med brister

En indikator för att mäta måluppfyllelsen är att se på förhållandet mellan genomförda kontroller, andel med brister och andel som resulterat i förelägganden respektive beslut om omhändertagande. Vi har inte haft möjlighet att mäta hur stor andel av kontroller med brister som resulterat i förelägganden eller omhändertaganden då det saknas data för detta. Flera länsstyrelser fattar även beslut endast utifrån administrativa åtgärder, vilket gör att om man jämför antalet förelägganden och omhändertaganden utifrån antalet kontroller så blir resultatet inte tillförlitligt. Vi kan dock mäta andel kontroller med brister fördelat över landet, vilket visar likriktningen mellan länen.

Diagrammet i figur 1 nedan visar hur många fysiska kontroller på plats hos djurhållare som länsstyrelserna gjort och hur många kontroller som hade brister för respektive länsstyrelse under 2022. Samtliga typer av kontroller är medräknade, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller och övriga kontroller i samband med exempelvis tillståndsansökningar. Diagrammet visar även hur många procent av kontrollerna som hade konstaterade brister. Den genomsnittliga siffran för landet är 62 procent under 2022 och variationen mellan länen ligger mellan 48 procent och 79 procent.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

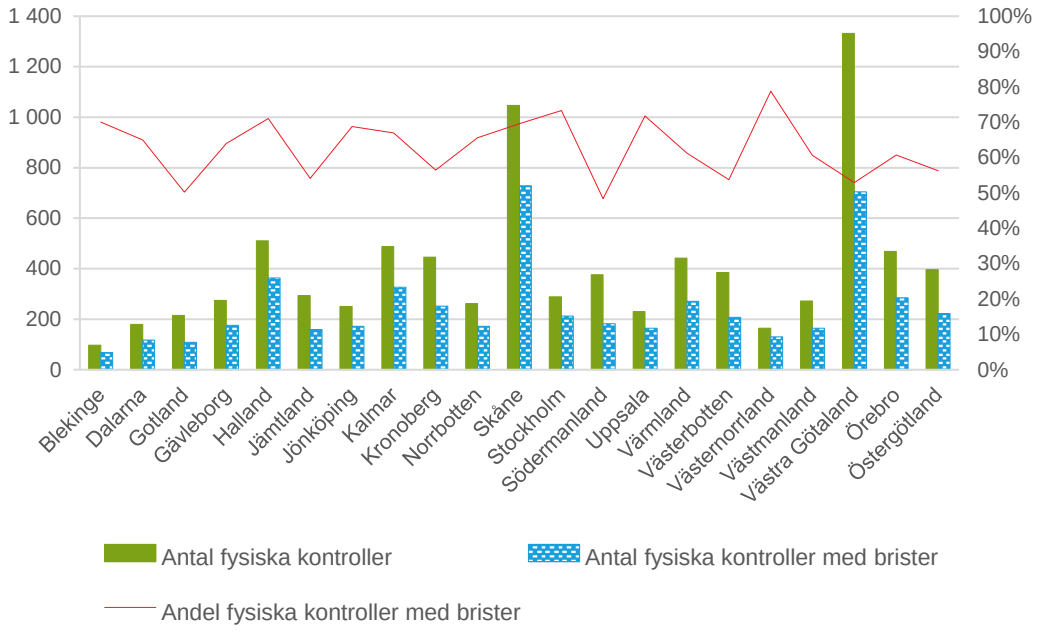

Figur 1. *Staplarna visar antal fysiska kontroller och antal fysiska kontroller med brister för respektive länsstyrelse under 2022. Den röda linjen visar andel fysiska kontroller med brister för respektive länsstyrelse.*

Vi ser att skillnaderna mellan länsstyrelserna är stora vad gäller andel fysiska kontroller med brister. Detta har vi även sett under flera år tillbaka. Figurer som visar antal fysiska kontroller, antal fysiska kontroller med brister samt andel fysiska kontroller med brist för respektive kontrolltyp i landet som helhet under 2022 redovisas i bilaga. Variationerna i landet är stora framförallt för kontrolltypen övriga kontroller. Detta beror sannolikt på att antalet kontroller för respektive länsstyrelse varierar stort. Många länsstyrelser har försökt att bara åka ut på fysisk kontroll när de sett det nödvändigt att fysiskt kontrollera på plats, och hantera så många ärenden som möjligt administrativt. Vi har sett liknande variationer för respektive kontrolltyp mellan länsstyrelserna även tidigare år. En av orsakerna till variationerna bedömer vi är att det finns skillnader i när en avvikelse bedöms som en brist vid registrering i DSK. Ett exempel på denna orsak blev tydlig under 2020 när länsstyrelserna gjorde ett nationellt projekt om renlighet på nötkreatur. I det projektet såg vi att det fanns en skillnad för när handläggaren markerade brist i checklistan. Det fanns smutsiga djur på 49 procent av gårdarna som ingick i projektet, medan djurskyddshandläggarna bedömde att det var brist på enbart 33 procent av gårdarna. Skälet till att handläggana inte satte brist i checklistan var att det rörde sig om ett fåtal djur, djuren var endast mindre smutsiga, det var en tillfällig brist eller att en åtgärd av bristen redan var planerad. Jordbruksverket och länsstyrelserna arbetar kontinuerligt i syfte att likrikta de bedömningar som görs. Det kan också finnas regionala skillnader i djurhållningarna som kan förklara en viss variation.

Andel ändrade överklagade beslut

Att en myndighet fattar beslut som får stöd av överinstans, dvs. en domstol visar om myndigheten fattar korrekta och rättssäkra beslut. I målbilden finns därför en indikator som gäller andel ändrade överklagade beslut. Denna indikator har vi dock bara statistik på från och med år 2020 till år 2022 och det är därför svårt att dra några slutsatser kring resultatet. Vi kan dock se i figur 2 att genomsnittet för andelen ändrade överklagade ärenden i landet under år 2022 låg på 6,5 procent, vilket är en minskning från 2021 där det låg på 9,3 procent.

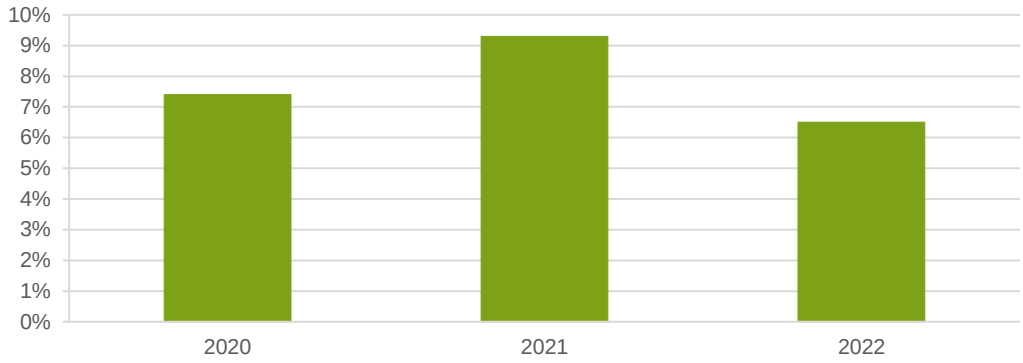

Figur 2. *Andel överklagade beslut som ändrats av övre instans i landet som helhet mellan år 2020-2022.*

Andelen varierar kraftigt mellan de olika länsstyrelserna, från 0 till 20 procent under 2022 och vi ser ungefär samma spridning även år 2021 och 2020. Detta beror troligtvis på att antalet överklagade ärenden varierar mellan länsstyrelserna. Det finns länsstyrelser som har färre överklagade beslut och då kan ett litet antal ändrade beslut av övre instans ge ett stort utslag på resultatet. Det kan även finnas olikheter i hur en inkommen dom från överinstans diarieförs, vilket påverkar respektive länsstyrelses andel som ligger till grund för landets genomsnittliga resultat.

Parallell- och dokumentationskontroll

För att få en så likriktad kontroll som möjligt finns en aktivitet i målbilden om att länsstyrelserna årligen ska genomföra parallell- och dokumentationskontroll. Sju av 21 länsstyrelser har uppgett att de gjort parallellkontroll samt dokumentationskontroll för samtliga handläggare utifrån en individuell riskanalys år 2022. Fler länsstyrelser uppger att de har lättare att hinna med dokumentationskontroller, medan parallellkontroll ute i fält är svårt att genomföra på grund av hög arbetsbelastning och resursbrist.

Kompetensutveckling

14 av 21 länsstyrelser har angett att de arbetat med någon modell för att kartlägga behovet av kompetensutveckling under 2022. Flera länsstyrelser har haft stor personalomsättning och hög frånvaro under pandemiåren, vilket har gjort att de inte kunnat prioritera detta.

Samsyn och likriktning är viktigt

För att få en likriktad kontroll är samsyn och informationsutbyte viktigt.
I målbilden för djurskyddskontroll framhålls detta på fler ställen och inom flera olika operativa mål.

Länsstyrelserna och Jordbruksverket samverkar i olika forum, bland annat med syfte att vidareutveckla sätt att analysera resultaten och effekterna av djurskyddsarbetet. Länsstyrelserna arbetar också mycket med intern samsyn, både inom och mellan länsstyrelser. De har bland annat inrättat samsynsgrupper med olika fokusområden, bland annat inom områdena slakteri, offentlig förevisning av djur, djurtransporter och försöksdjur. Det hålls även nationella möten regelbundet för samordnare för diskussion och samsyn. Inom förprövningsområdet finns ett nationellt samverkansforum samt fokusgrupper inom olika djurslag och brandskydd.

Vidare har länsstyrelserna ett ansvar för att information och kunskap om djurskyddskontrollens styrning och ledning överförs och sprids på alla nivåer inom sina organisationer som ett led i att främja måluppfyllelsen.

Revision av länsstyrelsernas arbete

Jordbruksverket genomför revisioner av länsstyrelsernas arbete i syfte att verifiera att varje länsstyrelse når upp till de krav som ställs på en kontrollmyndighet. Läs mer om detta i avsnitt 6.

Sammanfattning av målet Utbildning, likriktning och verifiering

Likvärdighet inom och mellan länsstyrelserna när det gäller bedömning av brister och vilka åtgärder som vidtas för att uppnå efterlevnad av djurskyddslagstiftningen är av stor vikt. Vi kan konstatera att länsstyrelserna arbetar aktivt med samtliga områden inom detta operativa mål, vilket är mycket positivt. Vi bedömer dock att mer arbete behövs och det gäller framförallt på området likriktning inom landet, då det fortfarande är stora skillnader mellan länsstyrelserna när det gäller andel fysiska kontroller med brister.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3.3 Riskbaserad kontroll

Det operativa målet ”Riskbaserad kontroll” i målbilden handlar om att en tillräckligt stor andel av kontrollerna som utförs varje år ska väljas ut utifrån en riskvärdering. Målet är att minst 10 procent av kontrollobjekten med livsmedelsproducerande djur kontrolleras varje år i den planerade kontrollen i varje län. Genom att fler kontroller görs hos djurhållare med livsmedelsproducerande djur upptäcks vanliga brister inom olika produktionsinriktningar i högre grad. Kontrollerna leder till att brister åtgärdas och att vi får en bättre regelefterlevnad vilket ger en högre djurvälfärd.

3.3.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse

Nedan presenteras några indikatorer och aktiviteter som finns i målbilden för att mäta måluppfyllelsen, samt hur väl länsstyrelserna uppfyller dessa.

Riskuttag i SToRK

För att uppnå målet om riskbaserad kontroll är det viktigt att länsstyrelserna använder de verktyg som finns för att göra kontroller där det behövs som mest. Under 2017-2022 har samtliga länsstyrelser uppgett att de använder riskklassificeringsmodellen, SToRK, i DSK för att ta ut kontrollobjekt för rutinkontroller. Ungefär två tredjedelar av länsstyrelserna framför att de kompletterar SToRK-uttaget med några kontrollobjekt som de bedömer är objekt med hög risk för dålig djurvälfärd utifrån sin kännedom.

Målet om att kontrollera en viss andel av kontrollobjekten

Målet är att minst 10 procent av kontrollobjekten som har livsmedelsproducerande djur ska kontrolleras varje år. Detta mål har satts för att tydligt styra kontrollen mot den regelbundna riskbaserade kontrollen som är en av huvuduppgifterna inom länsstyrelsernas djurskyddskontrollverksamhet.

På grund av problemen som beskrivs i avsnitt 1 har vi inte kunnat få fram korrekta siffror på antal kontrollobjekt med livsmedelsproducerande djur under vare sig år 2021 eller 2022. Antalet kontrollerade objekt har vi dock data för. För att ändå få en uppfattning av utfallet under 2021 och 2022 och komma så nära sanningen som möjligt har vi beräknat antalet kontrollobjekt för livsmedelsproducerande djur detsamma som för 2020.

Målet uppfylldes inte i landet som helhet under 2022, utan låg på 6,0 procent. Vi kan dock se en ökning från år 2021 då det genomsnittliga resultatet var 4,7 procent. Som jämförelse var det genomsnittliga resultatet 7,9 procent under 2019, vilket var en positiv utveckling från 2018 och som syns i figur 3. På många länsstyrelser var det betydande förbättringar under 2019 då elva länsstyrelser nådde målet. Under 2022 nådde åtta länsstyrelser målet, under 2021 nådde fem länsstyrelser målet och under 2020 var det sju länsstyrelser som nådde målet.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

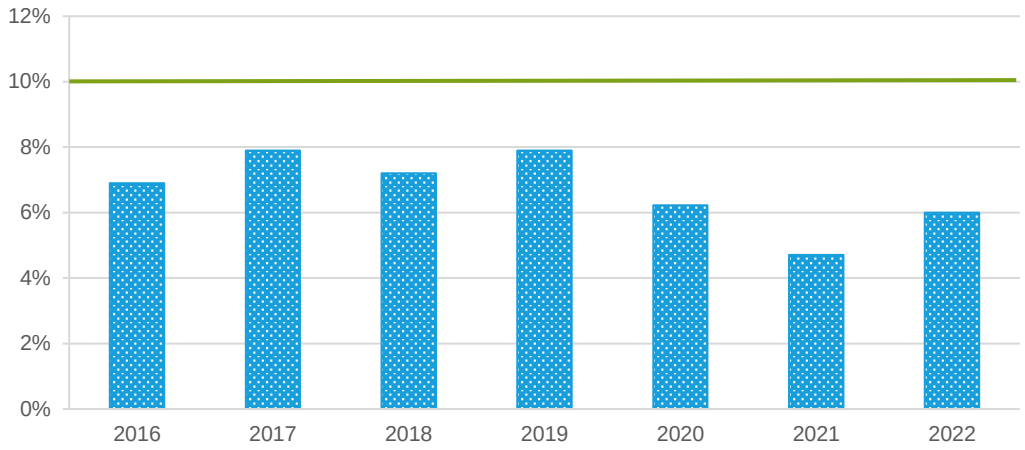

Figur 3. *Andel kontrollerade objekt i hela landet mellan år 2016 och 2022. Målsättningen är att 10 procent av kontrollobjekten kontrolleras per år, vilket illustreras av den gröna linjen.*

Länsstyrelsernas måluppfyllelse varierar mycket. Under 2022 varierade måluppfyllelsen mellan 1,2 och 13,3 procent, vilket är ungefär samma variation som var både år 2021 och 2020. Flera länsstyrelser framför att covid-19-pandemin är den främsta orsaken till att färre rutinkontroller och därmed färre kontrollobjekt kontrollerades under 2020 och 2021. Även om pandemin avtagit under 2022 och andelen kontrollerade objekt ökat från 2021, är det dock inte uppe i de nivåer som var innan pandemin. Detta beror troligtvis att det finns en eftersläpning av den effekt som pandemin gav och flera länsstyrelser vittnar även om stor personalomsättning.

Länsstyrelserna framför även att registervård i DSK spelar stor roll för detta mål. Ett mer uppdaterat register ger mer tillförlitliga resultat. Många länsstyrelser upplever att det är svårt att prioritera registervård framför andra arbetsuppgifter.

Länsstyrelserna menar också att den stora mängden händelsestyrda ärenden i form av främst inkommande klagomål tillåts ta för stor andel av resurserna i anspråk till nackdel för rutinkontrollerna. Vidare tar även allmän administration mycket tid i anspråk, exempelvis möten, hantering av begäran om utlämnande av allmän handling och upphandlingar av djurhem för omhändertagna djur.

Sammanfattning av målet Riskbaserad kontroll

Kontroller ska varje år utföras av en tillräckligt stor andel av kontrollobjekten, framförallt inom livsmedelsproduktionen, utifrån en riskvärdering. Samtliga länsstyrelser arbetar med att rutinkontrollerna är riskbaserade och att de utförs med den nationella riskklassificeringen som grund. Det kvarstår dock arbete med att öka andelen kontrollerade kontrollobjekt med livsmedelsproducerande djur.

3.4 Resurseffektivitet och effekt av kontrollen

Det operativa målet ”Resurseffektivitet och effekt av kontrollen” handlar om att resurserna inom kontrollverksamheten fördelas utifrån myndigheternas uppdrag och används på ett sätt som gör att kontrollen får effekt. Resurserna inom kontrollen styrs på ett sådant sätt att en majoritet av dessa läggs på planerad kontroll. Myndigheterna ska använda sina resurser för kontroll av klagomålsärenden på ett sådant sätt att de riktar arbetet mot sådana ärenden där risken för brister bedöms som stor. Genom att myndigheterna använder tillgängliga verktyg i form av såväl god kommunikation som formella beslut rättas konstaterade brister i djurhållningar till snarast efter genomförd kontroll.

Målets önskade effekt är att kontrollmyndigheterna riktar tillräckliga resurser till den planerade kontrollen, att färre klagomålskontroller är utan konstaterad brist samt att konstaterade brister åtgärdas av djurhållare utan upprepade uppföljningar.

3.4.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse

Nedan presenteras några indikatorer och aktiviteter som finns i målbilden för att mäta måluppfyllelsen, samt hur väl länsstyrelserna uppfyller dessa.

Nationell rutin för klagomålsärenden har ökat träffsäkerheten

Länsstyrelserna har stort fokus på att hitta bra metoder för att så träffsäkert som möjligt göra fysiska kontroller på de klagomålsärenden där allvarliga brister för djurens välfärd åtgärdas snabbare och med större säkerhet, om länsstyrelsen gör en fysisk kontroll. Ärenden med mindre allvarliga brister eller brister som kan åtgärdas administrativt ska handläggas administrativt. Vi ser positivt på detta arbetssätt eftersom det frigör resurser till att exempelvis göra fler riskbaserade kontroller. Framgångsfaktorer för ökad träffsäkerhet i klagomålsärenden är bland annat att länsstyrelserna ställer tydliga frågor om situationen till den som anmäler ett djurskyddsärende per telefon. Sedan 2017 har länsstyrelserna en nationell handläggningsrutin för att kunna prioritera bland de klagomål som kommer in. Syftet är dels att göra mer lika mellan länen, dels att frigöra tid för rutinkontroll. Det kan effektivisera och öka möjligheterna till bra prioritering mellan ärendena.

Samtliga länsstyrelser framför att de mer eller mindre följer rutinen. 17 länsstyrelser följde den i sin helhet under 2022. Några län anger att man även har tagit fram egna rutiner som kompletterar den nationella. Det lyfts fram att den nationella rutinen är användbar och ett mycket bra stöd vid prioritering av ärenden. En svårighet som fler länsstyrelser lyfter fram är att hålla de tidsramar som finns i rutinen. En utvärdering av rutinen 2018 visade att rutinen hade medfört en ökad likriktning och att den inte medförde att allvarliga klagomålsärenden missades. Rutinen reviderades under 2022 och kommer att användas från 2023.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Minst lika många rutinkontroller som klagomålskontroller

Från och med 2015 finns en indikator för detta operativa mål som handlar om att det ska genomföras minst lika många rutinkontroller som klagomålskontroller. En kvot på minst 1 mellan de två kontrolltyperna (rutinkontroller/klagomålskontroller) ska uppnås för att kvoten ska vara uppfylld. Rutinkontrollerna utgör den regelbundna och riskbaserade kontrollen och är därför ett av de huvudsakliga uppdragen i länsstyrelsernas djurskyddskontrollarbete. Det är viktigt att en viss andel kontroller utgörs av rutinkontroller och därför mäts det på detta sätt. En önskad effekt med detta är att kontrollmyndigheterna riktar tillräckliga resurser till rutinkontroller.

Figur 4 visar hur kvoten varierat och utvecklats för landet som helhet från dess att målet togs fram år 2015 till 2022. För 2022 uppfylldes detta i landet som helhet med en kvot på 1,22, vilket är det högsta resultatet hittills.

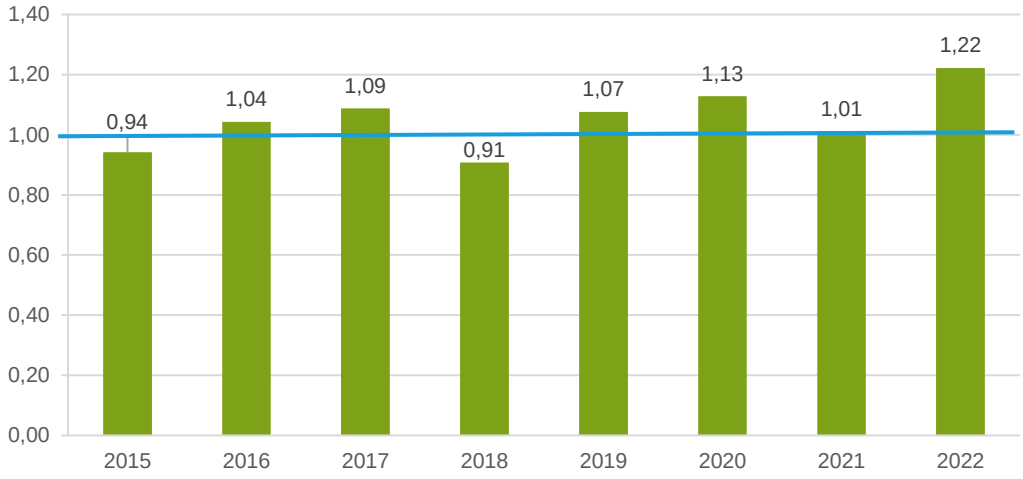

Figur 4. *Kvot mellan rutinkontroller och fysiska klagomålskontroller i landet 2015-2022. Den blå linjen visar målet på kvoten 1.*

Sedan 2015 har trenden för landet som helhet för denna indikator varit positiv med undantag för 2018. Länsstyrelserna framför att arbetsuppgifterna som flyttades från Polismyndigheten till länsstyrelserna år 2018 tog mycket kraft från organisationen. De anger också att resurserna som tilldelades för de nya uppgifterna inte var tillräckliga vilket gjorde att färre rutinkontroller kunde göras under 2018, vilket även påverkade 2019.

Även antalet enskilda länsstyrelser som når indikatorn har ökat från 2015. Under 2022 nådde 14 länsstyrelser kvoten 1 och 2021 var det 15 som nådde kvoten. Jämför man med år 2015 var det tio länsstyrelser som nådde kvoten. Under 2022 varierade det mellan 0,33 och 2,98 och variationen är återkommande för varje år.

Som orsaker till varför det är svårt att uppnå kvoten anger länsstyrelserna främst att antalet klagomålsärenden fortsätter att ligga på en hög nivå. Detta medför att en del länsstyrelser har svårt att prioritera rutinkontrollerna. Vi såg att covid 19-pandemin haft

en stor påverkan under både 2021 och 2020. Utvecklingen är dock positiv och under 2022 verkar inte pandemin haft någon negativ påverkan på just denna indikator.

Trots dessa utmaningar har länsstyrelserna lyckats uppfylla kvoten för landet som helhet under 2022. Flertalet länsstyrelser prioriterar rutinkontroller framför andra arbetsuppgifter. I takt med att andelen klagomålsärenden som handläggs administrativt från kontoret ökar, ökar även kvoten eftersom färre fysiska klagomålskontroller görs. Flera länsstyrelser har arbetssätt som innebär att djurskyddshandläggarna gruppvis eller i team under avgränsade perioder (i sprintliknande former) arbetar med rutinkontroller. Hos flera av de länsstyrelser som infört detta har resultatet blivit ökad uppfyllelse av kvoten, utan att resurserna ökat. Det är dock viktigt att framhäva i detta sammanhang att det inte är eftersträvansvärt att satsa på en så hög kvotandel som möjligt. Vi bedömer att trenden är positiv men att det är viktigt att det finns en balans mellan rutinkontroller och klagomålskontroller. Det är också fortsatt viktigt att följa utvecklingen av hur stor andel rutinkontroller som genomförs.

Rutinkontroller där brister konstateras

En av flera parametrar för att se om kontrollerna har effekt ur ett längre perspektiv är att se utvecklingen av andelen planerade kontroller där brister konstateras. Figur 5 visar antal rutinkontroller samt andel rutinkontroller med brister.

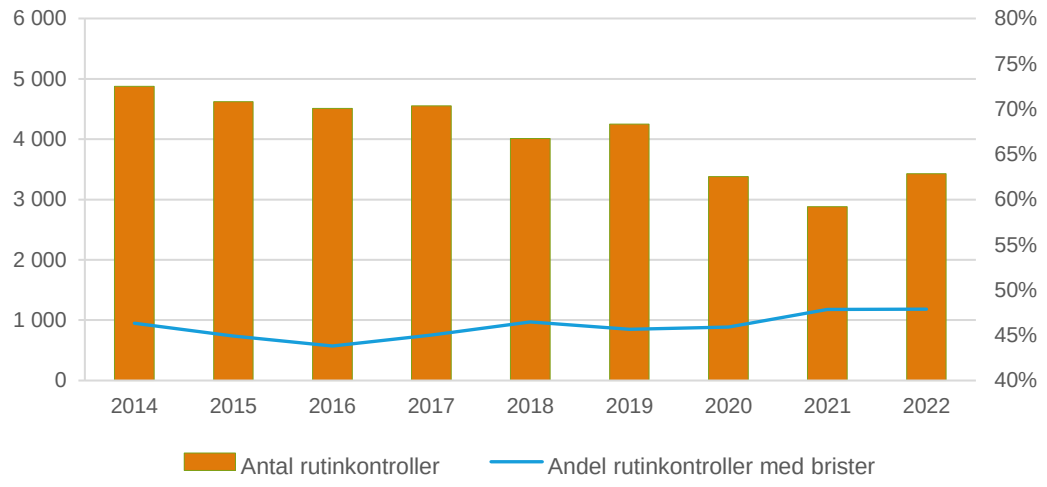

Figur 5. *Staplarna visar antal rutinkontroller och den blå linjen visar andel rutinkontroller med brister i landet som helhet mellan år 2014 och 2022.*

Andel kontroller med brister låg på 48 procent år 2022. Detta kan jämföras med år 2016 då motsvarande siffra var 44 procent. Jämför man med 2014 var andelen kontroller med brister 46 procent, vilket inte är någon större skillnad jämfört med år 2022.

Vi kan i nuläget inte se någon positiv trend på andelen brister vid rutinkontroller. Trots att antalet kontroller har sjunkit har andelen brister vid kontroll legat på en ganska jämn nivå genom åren.

Andel uppföljande kontroller som inte behöver ytterligare uppföljning

En viktig del i att kontrollen är verkningsfull är att uppmärksammade brister åtgärdats. För att följa upp om brister åtgärdas efter en djurskyddskontroll kan vi se på antalet uppföljningsärenden som inte behöver någon ytterligare uppföljning. Om länsstyrelsen bedömer att det inte behövs någon ytterligare uppföljning av djurhållningen innebär det antingen att bristen eller bristerna är åtgärdade eller att den kvarvarande bristen eller bristerna är så pass små att de inte påverkar djurvälfärden nämnvärt. Det kan också vara för att länsstyrelsen litar på att djurhållaren åtgärdar mindre allvarliga uppmärksammade brister.

I figur 6 presenteras antalet uppföljningar, både administrativa och fysiska kontroller på plats, samt andel uppföljningsärenden som inte behövde ytterligare uppföljning i landet som helhet mellan år 2018 och 2022. Det går inte att utläsa ur statistiken om uppföljningsärendena som inte behöver ytterligare uppföljning handlagts administrativt eller fysiskt på plats. Det framgår inte heller hur många uppföljningar som gjorts tidigare på platsen.

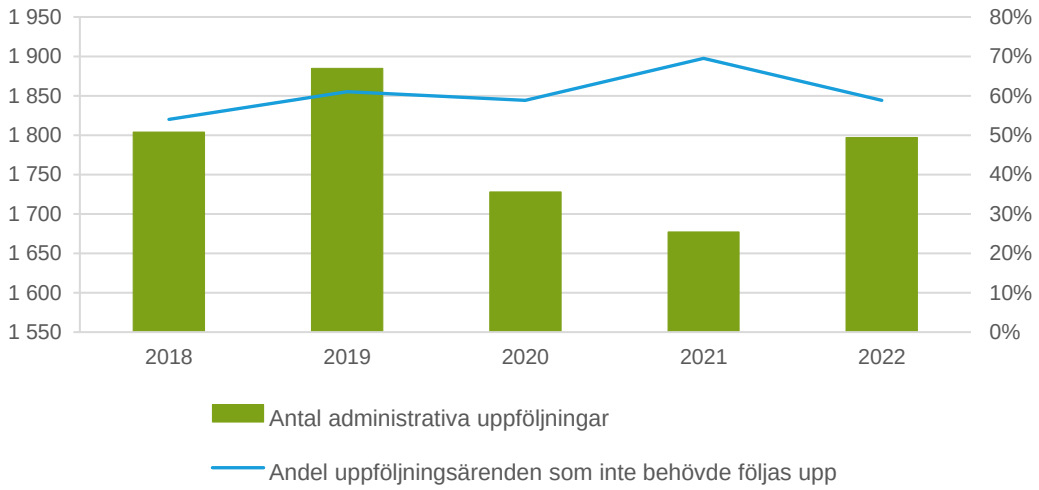

Figur 6. *Antal uppföljningsärenden visas som staplar i diagrammet. Den blå linjen visar andel uppföljningsärenden som inte behövde ytterligare uppföljning. Samtliga siffror i diagrammet är genomsnittliga siffror i landet som helhet mellan år 2018-2022.*

Andelen uppföljningsärenden som inte behövde ytterligare uppföljning var 59 procent under 2022. Detta innebär att 41 procent att de uppföljningar som gjorts har kvarvarande brister som länsstyrelserna bedömt att man behöver följa upp. Motsvarande siffra för 2021 var att 70 procent inte behövde ytterligare uppföljning. Det är alltså en högre andel ärenden som behöver ytterligare uppföljning år 2022 jämfört med 2021. Orsaken kan bero på hur man prioriterat uppföljningar under pandemin och att det år 2022 finns en eftersläpningseffekt. Det kan också vara tillfälligheter som orsakar denna variation. En orsak till att siffran generellt är så hög kan vara att länsstyrelserna prioriterar klagomålsärenden hårt. Hård prioritering leder till att de fysiska klagomålskontroller som görs ofta innebär fler och allvarligare brister som kan vara svårare att rätta till. En annan

orsak kan vara att fler djurägare är oförmögna att åtgärda brister på grund av ekonomisk och social utsatthet.

Att brister i djurhållningen åtgärdas visar att kontrollen har effekt. Det är därför viktigt att följa upp kontroller med brister i nära anslutning till när åtgärden skulle varit utförd av djurägaren.

Högst 25 procent klagomålskontroller utan brist

För klagomålsärenden finns en indikator om att högst 25 procent av de fysiska djurskyddskontroller som görs till följd av klagomål är utan brister. Det definieras som att myndigheterna använder sina resurser för kontroll av klagomålsärenden på ett sådant sätt att arbetet riktas mot sådana ärenden där risken för brister är som störst.

Målvärdet i landet som helhet från 2013 till 2022 presenteras i figur 7. Hur landet som helhet når detta målvärde har stadigt förbättrats, från 51 procent under 2013 till 27,5 procent år 2022.

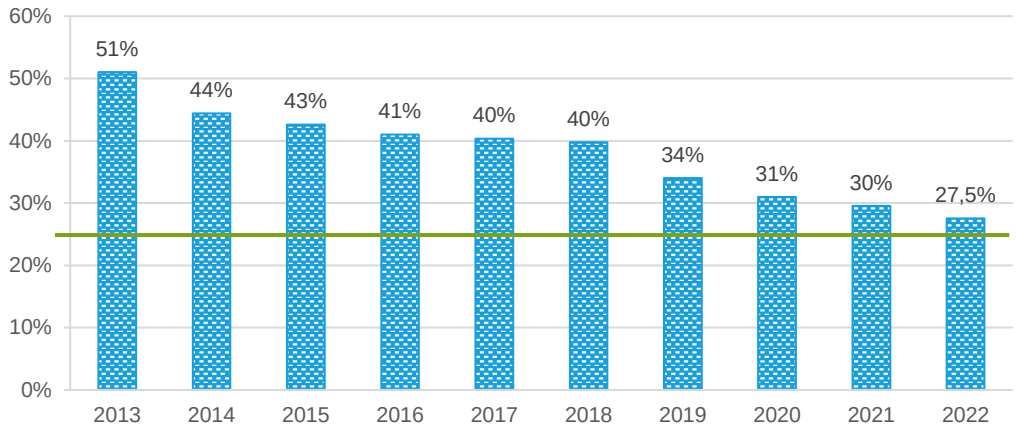

Figur 7. *Andel fysiska klagomålskontroller utan anmärkning i landet som helhet mellan år 2013 till 2022. Den gröna linjen illustrerar målvärdet på indikatorn som är 25 procent.*

Uppfyllelsen för denna indikator har även förbättrats markant hos många enskilda länsstyrelser och inte bara i landet som helhet. År 2022 var det nio länsstyrelser som nådde målvärdet, vilket kan jämföras med år 2021 och 2020 då sju respektive fem nådde målvärdet. Från 2013 till 2017 var det ingen länsstyrelse som nådde 25 procent utan brister. År 2018 och 2019 var det en respektive två länsstyrelser som nådde målvärdet. Variationen mellan länsstyrelserna är däremot stor och det är mycket likartat mellan åren. Under 2022 var det en variation på 12 procent till 44 procent mellan länsstyrelserna.

Det är en positiv utveckling att landet som helhet samt flera länsstyrelser de senaste åren markant har minskat andelen klagomålskontroller som är utan brist. Det beror till största del på förbättringar i länsstyrelsernas arbetssätt. Genom att klagomålsärenden handläggs enligt länsstyrelsernas gemensamma rutin för handläggning av klagomålsärenden så ökar träffsäkerheten för att rikta resurserna till ärenden med störst risk. Efter bedömning enligt rutinen kan ärenden handläggas enbart administrativt, dvs. utan att en kontroll på plats genomförs och ändå ge stor djurskyddsnytta.

Djurskyddsnyttan som totalt sett uppnås med att handlägga klagomålsärenden enbart från kontoret, där det bedöms lämpligt, skulle förloras om länsstyrelserna prioriterar allt för hårt i sin bedömning av inkommande klagomålsärenden. Det kommer alltid att finnas kontroller efter klagomål som är utan brister. Det kan bero på olika saker, som att djurhållaren redan åtgärdat en brist som fanns vid klagomålstillfället eller att det inte går att verifiera en brist vid kontrolltillfället. Trots tydliga frågeställningar när klagomålet tas emot kan det ändå vara svårt att avgöra om en kontroll behöver göras på plats eller om ärendet kan handläggas från kontoret. Därför är det ofrånkomligt att vissa kontroller som bedömts nödvändiga att kontrollera enligt rutinen ändå är utan brister.

Denna indikator hänger ihop med indikatorn om att antalet rutinkontroller ska vara lika många som antalet klagomålskontroller. Genom att arbeta på ett likartat och effektivt sätt med klagomålsärenden ökar möjligheterna att ha tillräckliga resurser för att genomföra rutinkontroller och ge bättre förutsättningar för att uppnå även det målvärdet.

Handläggningstid klagomålsärenden

För att säkerställa en effektiv handläggning finns en indikator med en målsättning om att minst 90 procent av klagomålsärendena ska handläggas inom 90 dagar. Mellan år 2018 och 2021 var det 19 län som nådde målvärdet och vi ser en liten minskning av detta för 2022 där 17 länsstyrelser nådde målvärdet. Sedan 2015 har trenden varit stadigt positiv och allt fler länsstyrelser uppnår denna indikator.

Hantering av klagomålsärenden från kontoret ökar

Länsstyrelserna får fortsatt in ett stort antal klagomålsärenden och vid en stor andel av kontrollerna finner länsstyrelserna inga brister. För att effektivisera länsstyrelsernas arbete och lägga resurserna på de ärenden där de bättre behövs, så behöver arbetet fortsätta kring att hantera vissa ärenden enbart från kontoret. I figur 13 i avsnitt 4.1.2 redovisas andelen hanterade ärenden från kontoret i förhållande till det totala antalet handlagda ärenden, där utvecklingen under de senaste åren framgår på ett tydligt sätt. År 2022 hanterades 75 procent av klagomålsärendena från kontoret, utan fysisk kontroll på plats. Detta kan jämföras med år 2015 då siffran låg på 56 procent.

Sammanfattning målet Resurseffektivitet och effekt av kontrollen

Resurserna inom kontrollverksamheten ska styras så att en majoritet av dessa läggs på planerad kontroll och används på ett sätt som gör att kontrollen får effekt. Vi kan konstatera att länsstyrelserna har ökat träffsäkerheten på klagomålskontrollerna och att det under 2022 gjordes fler fysiska rutinkontroller än fysiska klagomålskontroller. Detta ser vi positivt på.

Vi har under en längre tid uppmärksammat att klagomålsärenden tar mycket av länsstyrelsernas resurser i anspråk och att detta bland annat påverkar hur många rutinkontroller som de kan utföra. Samtliga länsstyrelser har angett att dessa ärenden tar stora resurser i anspråk och att de ofta kräver svåra avvägningar. Det är därför nödvändigt att underlätta, likrikta och effektivisera handläggningen av dessa ärenden.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3.5 Djurhållare

Det operativa målet ”Djurhållare” handlar om att djurhållarna har kunskap om lagstiftningen som gäller för deras verksamhet. Kontrollmyndigheterna ska arbeta systematiskt med att öka kunskapen och underlätta för djurhållare att göra rätt.

Den önskade effekten av målet är att djurhållares kunskaper om lagstiftningens krav ska öka. Detta leder till att brister upptäcks och kan åtgärdas samt förebyggas i högre grad av djurhållarna själva. En bättre regelefterlevnad och sannolikt även bättre djurvälfärd kan därmed uppnås. Kontrollmyndigheterna behöver därför arbeta systematiskt med den del av uppdraget som handlar om att underlätta för att göra rätt.

3.5.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse

Nedan presenteras några indikatorer och aktiviteter som finns i målbilden för att mäta måluppfyllelsen, samt hur väl länsstyrelserna uppfyller dessa.

Kommunikation och samverkan med externa aktörer

Länsstyrelserna arbetar med flera andra åtgärder utöver att kontrollera att djurskyddslagstiftningen efterlevs. Exempelvis gör länsstyrelserna insatser med informations- och temamöten om djurhållning för djurhållare. Många län har återkommande informationsutbyte och samarbete med bland annat LRF (Lantbrukarnas Riksförbund) och flera andra branschorganisationer. Genom att göra branscherna medvetna om de brister som myndigheterna ser kan gemensamt arbete förebygga och minska dessa brister. Länsstyrelserna informerar också om djurskyddskontroll via olika kanaler såsom sociala medier.

Vi bedömer att information och liknande åtgärder är en viktig del av kontrollmyndigheternas övriga djurskyddsarbete och att det kompletterar kontrollen på ett viktigt sätt. Att genom information höja kunskapen hos djurhållare kan i förlängningen leda till en förbättrad djurvälfärd där den grundläggande djurskyddslagstiftningen efterlevs i högre grad. Detta förebyggande arbetssätt visar att det finns olika sätt att uppnå ett förbättrat djurskydd. Vi har tidigare i denna rapport skrivit att länsstyrelserna skickar ut informationsmaterial vid klagomålsärenden som handläggs administrativt. Om ett informativt och väl anpassat material skickas ut till djurägare i sådana ärenden, kan det bidra till att djurägare får bättre kunskap och större förståelse för hur djurhållningen ska bedrivas. Ett informativt, korrekt och för syftet välanpassat informationsmaterial, kan bidra till en god djurskyddsnytta.

Rådet för djurskyddskontroll har bedömt att kunskapshöjande information till djurhållare är ett så viktigt område att det identifierades som fokusområdet ”Underlätta för djurägare att göra rätt”. För att nå effekt behövs aktiviteter såväl i ett stort och övergripande perspektiv, som i det lite mindre.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Länsstyrelsernas nationella informationsgrupp

Eftersom information till bland annat djurhållare är en så pass viktig del i det förebyggande djurskyddsarbetet finns en aktivitet i målbilden som handlar om att länsstyrelserna ska ha en arbetsgrupp som arbetar med informationsmaterial. Länsstyrelserna har en nationell arbetsgrupp som kontinuerligt tar fram broschyrer och annat material gällande flera områden inom djurskydd. Länsstyrelserna använder dessa för att sprida information och öka kunskapen hos djurhållare

Sammanfattning målet Djurhållare

Att öka kunskapen hos djurhållare och underlätta för dem att göra rätt är väsentliga delar av det förbyggande djurskyddsarbetet för kontrollmyndigheterna. Flera länsstyrelser vittnar om att det är svårt att hinna med förebyggande djurskyddsarbete. Sett till landet som helhet, arbetar länsstyrelserna med detta på flera olika sätt, vilket vi ser positivt på.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3.6 Service

Det operativa målet ”Service” handlar om att djurhållare upplever att kontrollmyndigheten ger snabb återkoppling och tydlig information i kontroll- och ansökningsärenden. Djurhållare ska uppleva ett gott bemötande från kontrollmyndigheten.

Djurhållaren ska få tillgång till resultatet av kontrollen snarast efter att kontroll genomförts. Detta är viktigt både för att djurhållaren ska få en god service från myndigheten och för att kunna åstadkomma en snabb rättelse av eventuella brister. Beslut ska utformas på ett sätt som underlättar för mottagaren att förstå och ansökningsärenden ska handläggas skyndsamt.

Den önskade effekten av målet är att kontrollverksamheten prioriterar snabb återkoppling till djurhållare, att kontrollmyndigheterna arbetar mer systematiskt med bemötandeutbildningar och klarspråk i beslut samt att resultat av brukarundersökning (nöjdhetsindex) förbättras.

3.6.1 Resultat och länsstyrelsernas måluppfyllelse

Nedan presenteras några indikatorer och aktiviteter som finns i målbilden för att mäta måluppfyllelsen, samt hur väl länsstyrelserna uppfyller dessa.

Kontrollrapport skickas ut inom 21 dagar

Det är viktigt att djurhållaren får sin kontrollrapport så fort som möjligt efter kontrollen. Därför finns en indikator med en målsättning om att 90 procent av kontrollrapporterna ska skickas ut till djurägaren inom 21 dagar efter kontrollen. Under 2022 var det 16 länsstyrelser som nådde målvärdet, vilket är det högsta antalet hittills. Under 2021 nådde elva av länsstyrelserna målvärdet, vilket är en minskning från tidigare år. Motsvarande siffror 2020 visar att 14 av länsstyrelserna nådde detta mål, vilket är detsamma som under 2019.

Bemötande och klarspråk

Det finns en aktivitet i målbilden som handlar om att kontrollmyndigheter arbetar systematiskt med bemötande, kommunikation och klarspråk. Syftet med det är att uppnå ”det goda kontrollmötet” samt att minska behovet av uppföljande kontroller. Flera länsstyrelser har de senaste åren arbetat aktivt med MI (motivational interviewing), även kallat motiverande samtal. MI är en samtalsmetod som används för att främja motivation och beteendeförändring.

För att öka förståelsen för länsstyrelsernas skriftliga rapporter och beslut har flera länsstyrelseanställda genomgått kurser i klarspråk och flera gemensamma mallar har uppdaterats utifrån ett klarspråksperspektiv.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Sammanfattning målet Service

Service och snabb återkoppling är viktigt och regleras i förvaltningslagen[20]. Vi ser en positiv riktning i hur många länsstyrelser som skickar ut kontrollrapport inom 21 dagar. En del länsstyrelser försöker också lämna ut kontrollrapport på plats vid kontrollen och flera län har under åren använt detta arbetssätt. Vi ser positivt på detta arbetssätt då det minskar administrationen och djurägaren får omedelbar återkoppling efter kontrollen.

[20] Förvaltningslag (2017:900).

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

3.7 Sammantagen analys av måluppfyllelsen som helhet

Måluppfyllelsen för djurskyddskontrollen ser ut att successivt utvecklas i rätt riktning, även om vi bedömer att skillnaderna mellan länsstyrelserna ännu är alltför stora. Att arbeta utifrån målbilden ökar måluppfyllelsen och vi bedömer att detta är en tydlig styrnings- och ledningsfråga inom länsstyrelserna. I likhet med tidigare analyser, kan vi konstatera att det inte går att dra slutsatser som enkelt förklarar de stora skillnaderna mellan länsstyrelsernas resultat. Vi anser att det troligen är en kombination av faktorer relaterat till organisation, ledningsstruktur, myndighetskultur, geografiska faktorer, kompetens och tillgång till personal. Vi bedömer även att arbetssätt och hur mycket registervård som länsstyrelserna utfört, troligen påverkar hur de klarar sina mål. Utifrån vår bedömning anser vi att det är viktigt att fortsätta med det pågående utvecklingsarbetet för att se till att djurskyddskontrollerna sker på ett så resurseffektivt, träffsäkert och likvärdigt sätt som möjligt över hela landet. Det sker exempelvis genom att fortsätta med att dela goda exempel och kunskap mellan länsstyrelserna, bland annat inom ramen för Rådet för djurskyddskontroll.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4 Resultat och analys av länsstyrelsernas kontrollarbete år 2022

4.1 Statistik om olika kontroller och andra kontrollområden

Kontrollverksamheten inkluderar olika typer av aktiviteter och åtgärder såsom rutinkontroller, kontroller efter klagomål, uppföljningar, kontroller inför ett godkännande eller tillstånd samt olika typer av beslut. I detta avsnitt följer en sammanställning av länsstyrelsernas kontrollverksamhet och resultat under 2022.

4.1.1 Antal fysiska kontroller och andel brister

Länsstyrelserna gjorde totalt 8 421 fysiska kontroller under 2022, vilket är mer än de 7 878 kontroller som gjordes 2021. Nedan följer statistik per kontrolltyp.

Rutinkontroller

Länsstyrelserna gjorde 3 427 fysiska rutinkontroller under 2022, vilket är en ökning från både 2020 och 2021. Antalet fysiska rutinkontroller samt andel kontroller med brist framgår av figur 8. Figuren visar att antalet rutinkontroller har minskat sedan år 2014. Vi ser dock ett ökat antal kontroller 2022 jämfört med både 2020 och 2021. Att antalet rutinkontroller minskade under dessa två år beror på att rutinkontroller prioriterades ner av vissa länsstyrelser under covid-19-pandemin.

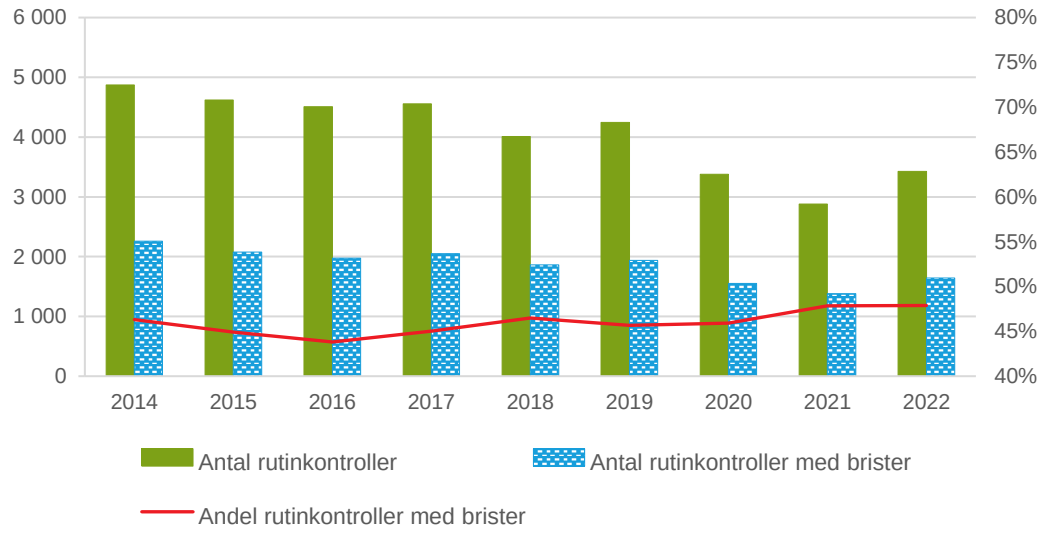

Figur 8. *Antal fysiska rutinkontroller, antal rutinkontroller med brister samt andel rutinkontroller med brister för hela landet under 2014-2022.*

Klagomålsärenden och fysiska kontroller av klagomål

Antalet klagomålsärenden som kommer in till länsstyrelserna ligger fortfarande på en hög nivå, vilket syns i figur 9. Under 2022 kom det totalt in 13 938 klagomål, vilket är en minskning jämfört med år 2021. Jämför man över tid har antalet ökat med cirka 1 000 anmälningar sedan 2014.

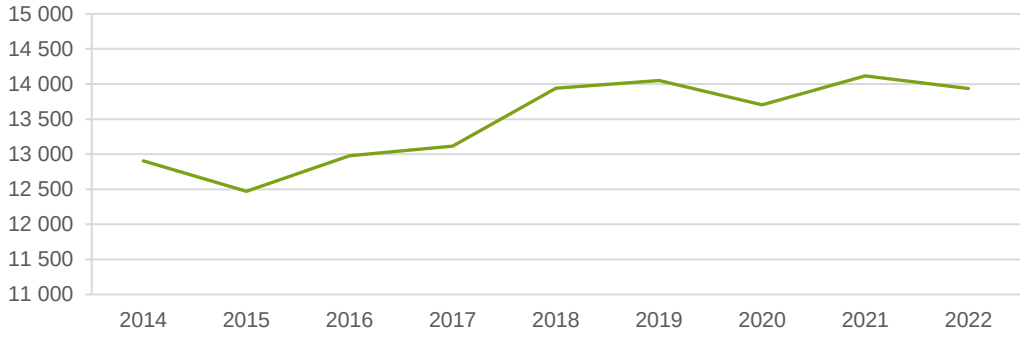

Figur 9. *Antalet inkomna klagomål om misstanke om bristande djurhållning för hela landet under år 2014 till 2022.*

Länsstyrelserna genomför allt färre fysiska klagomålskontroller, vilket framgår av figur 10. Dock ökar andelen kontroller med brister och vi ser en tydlig ökning de senaste åren. År 2022 gjordes 2 825 fysiska klagomålskontroller och den genomsnittliga andelen kontroller med brister i landet låg på 72 procent. Att andelen kontroller med brister ökar år efter år, trots att antalet fysiska kontroller minskar, tyder på att länsstyrelserna har lyckats med målet att göra fysiska kontroller där det har störst djurskyddseffekt och djurskyddsnytta.

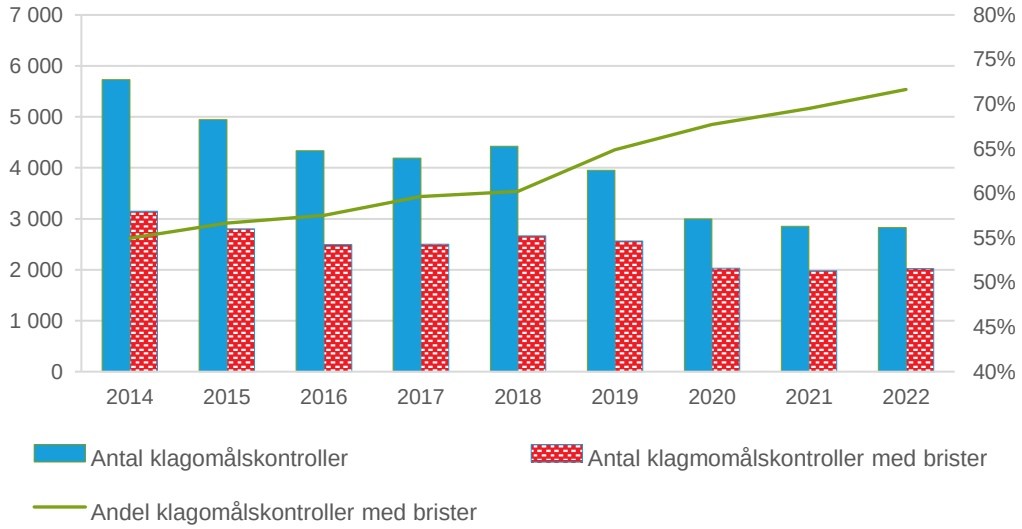

Figur 10. *Antal fysiska klagomålskontroller, antal fysiska klagomålskontroller med brister samt andel fysiska klagomålskontroller med brister för hela landet under 2014-2022.*

Uppföljande kontroller

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 1 651 fysiska uppföljande kontroller. Andelen kontroller med brister vid fysiska uppföljande kontroller är fortsatt högt, vilket visas i figur 11.

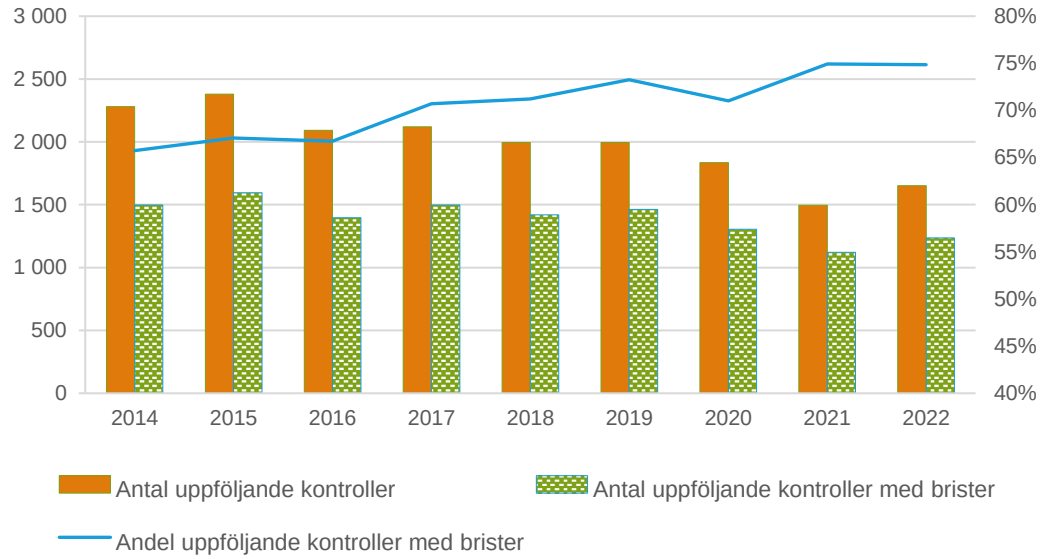

Figur 11. *Antal fysiska uppföljande kontroller, antal uppföljande kontroller med brister samt andel uppföljande kontroller med brister för hela landet under 2014-2022.*

För år 2022 låg landets genomsnitt på 75 procent och länsstyrelsernas siffror varierar mellan 58 procent och 90 procent. Likt de andra kontrolltyperna ser vi även här en ökning i jämförelse med tidigare år. Detta visar att länsstyrelserna väljer rätt djurhållning att göra en fysisk uppföljning på.

Ansökan om tillstånd och godkännanden

Under 2022 beslutades 1 139 beslut om tillstånd för viss djurhållning och 46 beslut vid ansökan om offentlig förevisning av djur. Antalet beslut för respektive område från 2013 till 2022 redovisas i tabell 1.

Tabell 1. *Antal beslut som länsstyrelserna har fattat vid inkomna ansökningsärenden. I antalet beslut ingår beslut om tillstånd/godkännande samt avslag av ansökan.*

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ansökan vid offentlig förevisning	148	93	62	67	69	80	38	42	69	46
Ansökan om tillstånd för viss djurhållning	1 362	1 406	1 327	1 357	1 231	1 239	1 208	1 485	1 556	1 139

Antal fysiska kontroller samt andel kontroller med brister för dessa kontroller visas i figur 12. Andel kontroller med brister låg i genomsnitt på 56 procent år 2022.

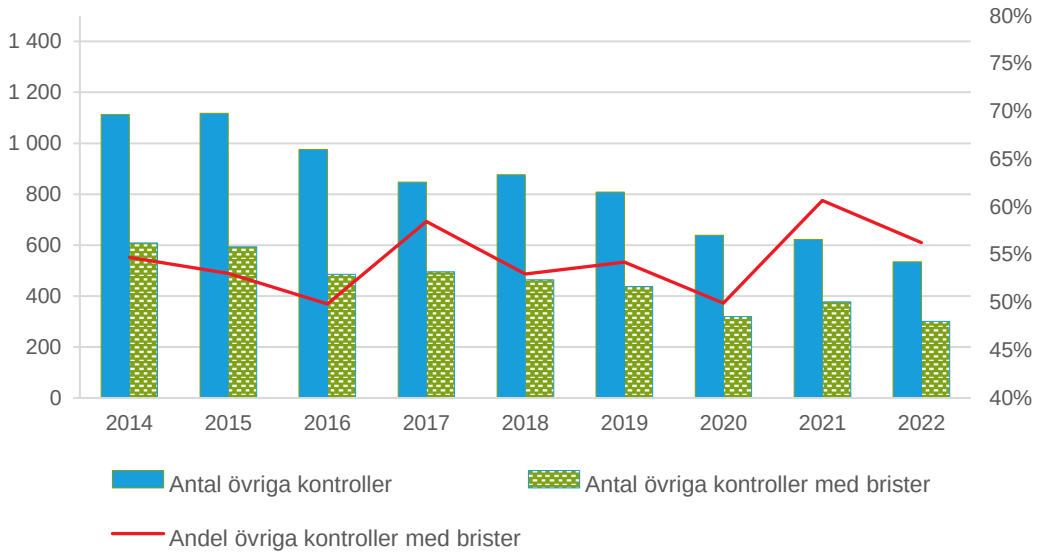

Figur 12. *Antal övriga fysiska kontroller, antal övriga fysiska kontroller med brister samt andel övriga fysiska kontroller med brister för hela landet under 2014-2022. Den röda linjen visar hur många procent av kontrollerna som hade konstaterade brister.*

4.1.2 Antalet ärenden som hanteras från kontoret ökar

Länsstyrelserna hanterar ärenden på många olika sätt. En del ärenden kan med fördel hanteras från kontoret, utan att en fysisk kontroll på plats görs. Figur 13 visar att Länsstyrelserna hanterar allt fler och fler ärenden enbart från kontoret.

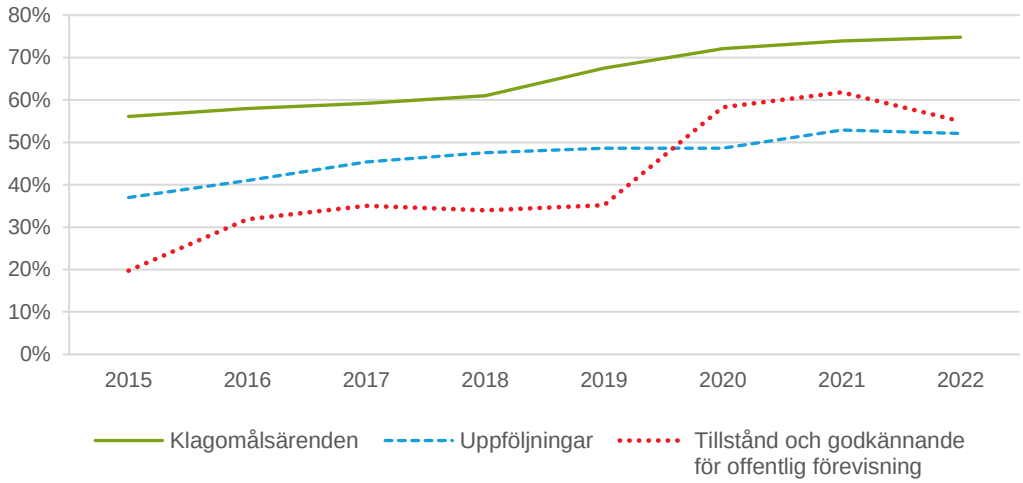

Figur 13. *Andelen ärenden som enbart hanterats från kontoret utifrån det totala antalet handlagda ärenden, i hela landet mellan år 2015 till 2022.*

Länsstyrelserna arbetar kontinuerligt och med fokus på att hitta bra metoder för att så träffsäkert som möjligt göra fysiska kontroller på de klagomålsärenden där en dialog på plats mellan djurägare och länsstyrelsen snabbare och effektivare bidrar till att allvarliga

brister för djurens välfärd åtgärdas. Ärenden med mindre allvarliga brister eller brister som kan åtgärdas administrativt, handläggs från kontoret av länsstyrelserna. Vi ser positivt på detta arbetssätt eftersom det frigör resurser till att exempelvis göra fler riskbaserade kontroller fysiskt på plats. Som det framgår av figuren ovan har andelen klagomålsärenden som enbart hanterats från kontoret ökat. Under 2022 var det 75 procent av ärendena som hanterades från kontoret.

Andelen administrativa uppföljningar har legat ganska stadigt sedan 2018, men ökat något från år 2020 till 52 procent under 2021 och 2022.

När det kommer till ärenden om tillstånd för viss djurhållning och godkännande av offentlig förevisning, såg vi en stor ökning av hanterade ärenden från kontoret under covid-19-pandemin. Även om andelen har minskat under 2022 till 55 procent ser vi ändå en stor ökning om man jämför med 2019 då andelen var 35 procent. Länsstyrelserna har hittat ett bra arbetssätt för att hantera vissa tillståndsansökningar från kontoret och flera länsstyrelser har för avsikt att fortsätta med det arbetssättet även efter covid-19-pandemin.

4.1.3 Beslut och åtalsanmälningar

Länsstyrelserna använder de åtgärder som djurskyddslagstiftningen anger och som behövs för att djurhållare ska åtgärda brister och följa lagstiftningen. Dessa åtgärder är bland annat beslut om förelägganden, omhändertaganden, djurförbud. Den vanligaste åtgärden är påpekanden i kontrollrapporter där djurhållaren i samråd och överenskommelse med länsstyrelsen åtar sig att åtgärda bristerna inom en viss tid. Tabell 2 visar en sammanställning av länsstyrelsernas beslut och andra administrativa åtgärder.

Tabell 2. *Sammanställning av antal beslut och andra administrativa åtgärder som länsstyrelserna hanterat under 2015 till 2022.*

	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Beslut om föreläggande och rättelse på enskilds bekostnad	1 312	1 151	1 239	1 163	1 141	1 132	938	1 008
Beslut om omhändertagande	164	152	187	162	180	170	172	156
Beslut om omedelbart omhändertagande	777	675	692	733	862	769	817	780
Djurförbudsprövningar	316	299	264	246	245	331	267	322
- varav antal beslut om djurförbud	*279*	*244*	*204*	*198*	*204*	*296*	*237*	*290*
Ansökningar om upphävande av djurförbud	96	93	82	83	112	89	90	110
- varav antal beslut om upphävande av djurförbud	*20*	*28*	*23*	*21*	*27*	*26*	*18*	*35*
Åtalsanmälningar	498	296	285	309	312	332	341	322
Fastställande av underställelse från polis om omedelbart omhändertagande						129	149	165
Summa beslut under året	**3 163**	**2 666**	**2 766**	**2 696**	**2 852**	**2 952**	**2 774**	**2 863**

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Det totala antalet beslut och övrig tidskrävande handläggning låg på ungefär samma nivå under 2016-2018. En liten ökning kan ses under 2019 och 2020, följt av en minskning under 2021. För 2022 har ärendemängden återigen ökat. I detta antal räknas omhändertaganden, prövningar av djurförbud, ansökningar om upphävande av djurförbud och åtalsanmälningar. Det totala antalet av dessa ärenden skiljer sig inte nämnvärt över åren 2015-2022.

4.1.4 Besiktning av djurtransportfordon

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 652 besiktningar av fordon. Detta kan jämföras med 2021 och 2020 då 716 respektive 429 besiktningar gjordes.

4.1.5 Förprövning och besiktning av djurstallar

Förprövningsärenden

Under år 2022 var antalet beslutade förprövningsärenden i landet 719 stycken. Det är det lägsta antalet förprövningar som gjorts under perioden 2013 – 2022, vilket framgår av figur 14.

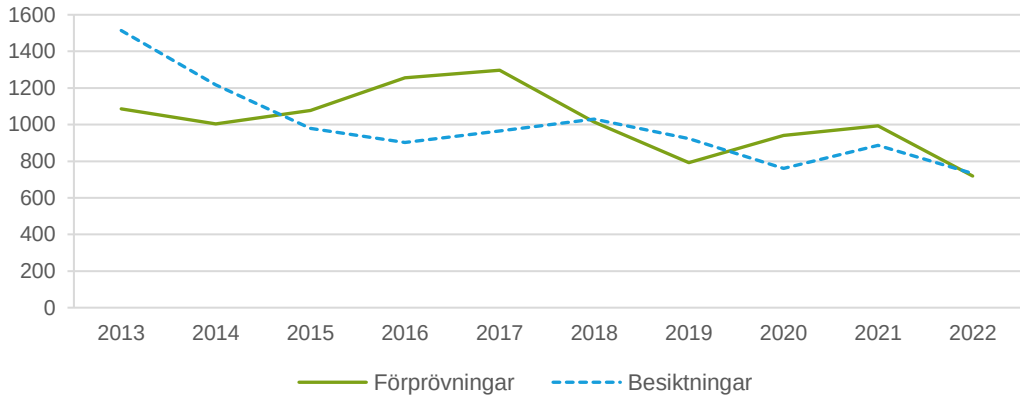

Figur 14. *Antalet ärenden för förprövningar och besiktningar i hela landet mellan 2013 och 2022.*

Anledningen till det låga antalet beror troligen på att lantbruket den senaste tiden har drabbats av snabba kostnadsökningar med en osäker marknadsutveckling. Sannolikt avvaktar också många lantbrukare med sina investeringar i djurstallar inför en ny programperiod med nya möjligheter att söka investeringsstöd.

Under åren 2018 – 2019 minskade antalet förprövningsärenden från 1 293 till 798. Troligen var det en effekt av den torka som rådde i landet under år 2018 och som skapade en osäkerhet och försämrad ekonomi hos många lantbrukare. Under de två efterföljande åren steg dock antalet förprövningar.

Besiktningar

Under 2022 gjordes totalt 733 besiktningar i hela landet, vilket framgår av figur 14. Sett över tid motsvarar antalet besiktningar drygt 97 procent av antalet förprövningar. Det är

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

en mycket hög siffra som tydligt indikerar att besiktningsarbetet prioriteras högt hos länsstyrelserna.

Under perioden 2013 till 2022 gjorde länsstyrelserna 9 912 besiktningar och förprövade 10 183 ärenden. Att det är något färre besiktningar jämfört med antalet förprövningar kan delvis bero på att alla tilltänkta byggnationer inte genomförs, men också på att någon anmälan om besiktning inte alltid görs av sökanden.

Efterhandsprövningar och ärenden om särskild avgift

Under perioden 2013 till 2022 har länsstyrelserna handlagt i genomsnitt cirka 60 ärenden per år om prövning i efterhand och i genomsnitt cirka 40 ärenden per år om särskild avgift, se figur 15. I de allra flesta fall handlar dessa ärenden om åtgärder som genomförts inom hästhållningen, men det förekommer även ärenden som avser åtgärder inom exempelvis får- och nötkreatursh ållningen.

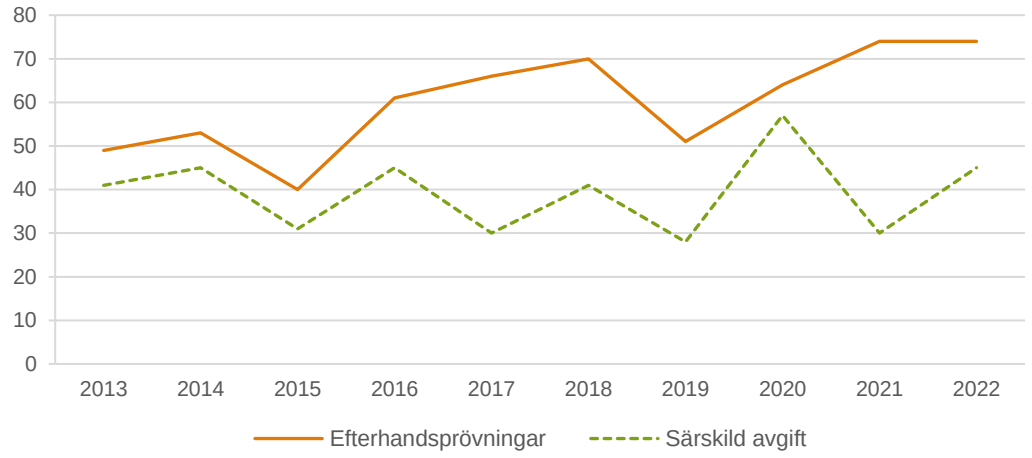

Figur 15. *Antal ärenden om prövning i efterhand samt ärenden om särskild avgift totalt i landet mellan år 2013 och 2022.*

Antalet ärenden om särskild avgift är färre än efterhandsprövningar. Detta beror på att efterhandsprövningar ska göras på åtgärder som påbörjats efter den 1 januari 2004, medan särskild avgift inte ska tas ut om åtgärden vidtogs för mer än fem år sedan.

Stort investeringsbehov

Av förprövningsstatistiken framgår att de investeringar som de senaste åren gjorts i stallbyggnader inte motsvarar de behov som finns för att säkra ett gott djurskydd framöver. Det gäller både utifrån det djurantal som vi har i landet och åldern på befintliga djurstallar. Detta innebär att många djurhållningar bedrivs i gamla stallar som skulle behöva byggas om eller ersättas med helt nya. Gamla och slitna stallar är många gånger tungarbetade, inte anpassade för modern djurhållning och gör det svårt för djurhållarna att upprätthålla en godtagbar djurhållning. Detta visar sig också vid djurskyddskontrollerna, där exempelvis brister vad gäller skaderisker, hygien och utrymmesbrist är vanliga.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2 Resultat av kontrollen per djurslag eller område

4.2.1 Resultatet innehåller olika typer av kontroll

Kontrollresultatet i detta avsnitt innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller i samband med ansökningar om tillstånd.

När det gäller kontrollen av sällskapsdjur såsom hundar och katter så sker ingen planerad och regelbunden kontroll på ett sådant sätt som sker när det gäller exempelvis lantbrukets djur. För sällskapsdjur, hundar och katter sker kontroller endast i samband med att länsstyrelsen på ett eller annat sätt uppmärksammas om att det eventuellt kan finnas brister i djurskyddet. Det går därför inte att utifrån kontrollstatistiken dra några slutsatser om hur djurskyddet generellt ser ut för hundar och katter. Ett undantag från detta är verksamheter[21] med hund eller katt som omfattas av kravet på tillstånd för viss djurhållning. Dessa objekt kontrolleras regelbundet utifrån ett riskbaserat kontrolluttag.

4.2.2 Resultatet innehåller analyser av orsaker och risker

Hur olika djurskyddsbestämmelser har efterlevts redovisas för några av de olika djurslag som länsstyrelserna kontrollerar. Till dessa beskrivs även några av länsstyrelsernas och Jordbruksverkets bedömningar av orsaker och risker för djurvälfärden.

I diagrammen för respektive djurslag eller område redovisas huvudsakligen några av de vanligaste bristerna vid kontrollerna. Diagrammen speglar kontrollpunkterna i de nationellt framtagna checklistorna som länsstyrelserna använder vid kontrollen. Diagrammen illustrerar andelen[22] kontroller med brister på respektive kontrollpunkt. Det framgår dock inte i diagrammen hur ofta kontrollpunkten har kontrollerats.

I Avsnitt 4.2.11 finns även ett diagram som visar ett antal brister som återkommer hos flera olika djurslag.

[21] Vissa verksamheter som bedrivs yrkesmässigt eller i större omfattning, exempelvis uppfödning, försäljning och hunddagis.

[22] Andel kontroller med brister = antal brister/antal gånger kontrollpunkten har kontrollerats

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.3 Försöksdjur

Checklistor och kontroller

Inom försöksdjursområdet finns en allmän checklista (Försöksdjur allmän - härefter benämnd den allmänna checklistan) och en som inriktar sig på enskilda försök (Djurförsök - härefter benämnd djurförsökschecklistan). Checklistorna används vid fysiska kontroller, de kan användas tillsammans eller var för sig. Djurförsökschecklistan kan även användas flera gånger vid samma kontroll eftersom flera olika försök kan pågå inom en verksamhet. Detta skiljer sig från registreringen vid övrig djurskyddskontroll, där en typ av checklista endast kan användas en gång per kontroll.

För att beräkna hur många försöksdjurskontroller som genomförts under året har vi räknat antalet kontrolluppdrag som registrerats i DSK, där någon av eller båda checklistorna har använts. Antal unika kontrolluppdrag har sedan likställts med en fysisk kontroll, oberoende av hur många och vilken checklista som använts vid registreringen av kontrolluppdraget.

Resultat av genomförda kontroller inom försöksdjur

Under 2022 genomförde länsstyrelserna totalt 53 kontroller inom försöksdjursområdet. Av dessa har 45 genomförts fysiskt och åtta administrativt. Kontrollerna har genomförts i fem län och det är vanligt att samma aktörer har blivit kontrollerade flera gånger under året. Många av dessa har en omfattande försöksdjursverksamhet.

En majoritet av de fysiska kontrollerna som gjordes, 75,6 procent, genomfördes som planerade riskbaserade rutinkontroller medan 20 procent var riktade rutinkontroller. Av de administrativa kontrollerna har majoriteten genomförts som uppföljande kontroller och de flesta av dessa, 75 procent, har varit uppföljningar av rutinkontroller.

Av de 53 kontroller som gjordes var 41 på unika verksamhetstillstånd. Av dessa hade 24 tillstånd att använda försöksdjur och 17 tillstånd att föda upp försöksdjur. Dessa 24 kontrollerade tillstånd att använda försöksdjur motsvarar 12,4 procent av de som ska kontrolleras enligt direktivet. Motsvarande siffror för tillstånd att föda upp försökdjur är 17 av 55, vilket motsvarar 30,9 procent. Detta kan jämföras med år 2021 då 10,7 procent av de som hade tillstånd att använda försöksdjur och 14 procent av de som hade tillstånd att föda upp försöksdjur kontrollerades. Åren dessförinnan saknas jämförbara uppgifter.

Resultaten visar alltså på en positiv utveckling kopplat till andelen kontrollerade tillstånd att använda försöksdjur, där ökningen är 1,7 procentenheter jämfört med föregående år. När det gäller andelen kontrollerade tillstånd att föda upp försöksdjur har ökningen varit hela 16,9 procentenheter jämfört med föregående år. Detta trots att antalet tillstånd att använda försöksdjur har ökat under året och gått från 178 till 194 och antalet tillstånd att föda upp försöksdjur ökat från 50 till 55. Den positiva utvecklingen framgår av figur 16.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

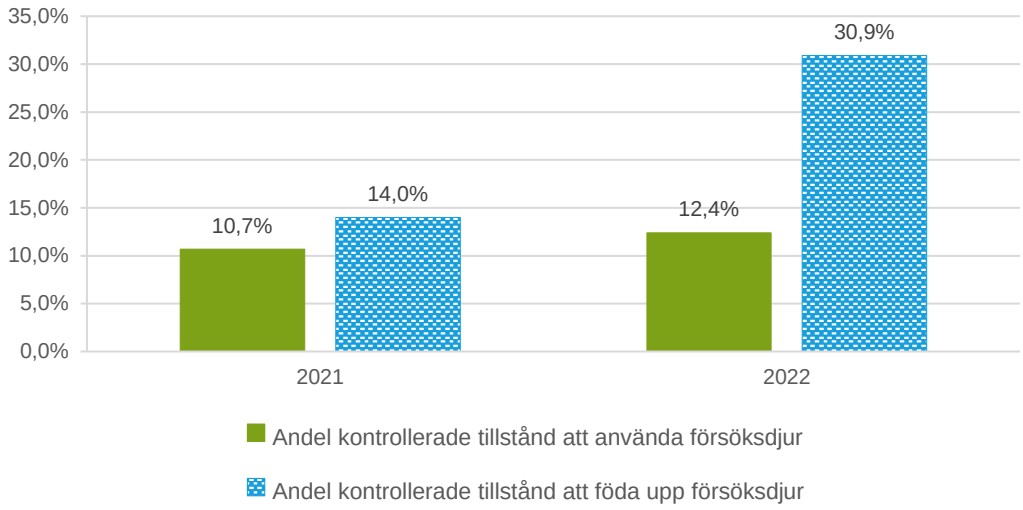

Figur 16. *Beräkning av andelen kontrollerade tillstånd att använda och föda upp försöksdjur för 2021 och 2022. Det saknas jämförbara siffror för tidigare år.*

I redovisningen av kontrollåret 2022 inkluderas den årliga kontrollen av verksamheter med icke-mänskliga primater. I Sverige genomförs endast försök med icke-mänskliga primater på en anläggning. Denna har kontrollerats under 2022.

Fysiska kontroller på försöksdjur

Vid de 45 fysiska kontrollerna användes totalt 69 checklistor år 2022. Vid 38 av dessa kontroller användes den allmänna checklistan och vid 31 kontroller användes den checklista som inriktar sig på enskilda försök.

De vanligaste bristerna har olika påverkan på djurvälfärden

Vid 29 av de fysiska kontrollerna uppmärksammades brister, vilket motsvarar 64,4 procent. Det är dock svårt att säga något om hur allvarliga eller omfattande bristerna är. Detta innebär att statistiken inte säger något om hur många djur som berörs av bristerna. Siffrorna kommer också från relativt få kontroller, vilket gör statistiken något osäker.

I den allmänna checklistan har fem kontrollpunkter haft brist vid mer än 25 procent av kontrollerna. Procenttalet inom parantes anger andelen brist av det totala antalet gånger som kontrollpunkten har kontrollerats.

Dessa kontrollpunkter är ”Det finns en plan för försökdjurens miljö” (43 procent), ”Det finns skriftliga planer om förebyggande djurhälsovård, djurskyddsrelaterade åtgärder samt bedömning av försöksdjurens fysiska och psykiska välbefinnande” (31 procent), ”Inredning och berikning är anpassad efter försöksdjurens behov, djur kan inte rymma, följer framtagen berikningsplan och djurslagsspecifika bestämmelser” (30 procent), ”Det finns en plan för utplacering och frisläppning efter djurförsök” (29 procent) samt ”Journal förs för alla försöksdjur i verksamheten, innehåller de uppgifter som krävs, förs kontinuerligt samt bevaras i minst fem år” (28 procent).

När det gäller kontroller utifrån djurförsökschecklistan finns tre kontrollpunkter som haft brist vid mer än 25 procent av kontrollerna. Procenttalet inom parantes anger även här andelen brist av det totala antalet gånger som kontrollpunkten har kontrollerats.

Dessa kontrollpunkter är ”Djurförsöket sker inom ramen för giltigt djurförsöksetiskt godkännande” (48 procent), ”Journaler förs för alla försöksdjur som ingår i djurförsöket. Journalerna innehåller de uppgifter som krävs” (39 procent) samt ”Onödigt lidande undviks och djurförsökets slutpunkt eller avbrytningspunkt följs” (27 procent).

En indikator för att länsstyrelsernas riskbaserade urval av kontroller fungerar tillfredställande är att det uppmärksammades brister vid 64,4 procent av kontrollerna. De brister som upptäckts gäller bland annat brister i dokumentation, inredning och berikning, tillstånd samt efterlevnaden av det djurförsöksetiska godkännandet. Eftersom kontrollen är riskbaserad visar inte sifforna hur vanligt förekommande bristerna är inom försöksdjursverksamheterna i hela landet. Siffrorna är som tidigare nämnt också baserade på relativt få kontroller, vilket gör att statistiken blir något osäker. Däremot visar det att kontrollmyndigheterna upptäckt brister på områden som kan ha stor påverkan på djurvälfärden. Detta gäller exempelvis brister i inredning och berikning av miljön, efterlevnaden av det djurförsöksetiska godkännandet samt att onödigt lidande undviks och djurförsökets slutpunkt eller avbrytningspunkt följs.

Vid diskussion med länsstyrelserna anger de att de vanligaste avvikelserna gäller brister som är kopplade till dokumentation kring försöken. Detta gäller exempelvis de krav som finns på olika typer av planer och journaler där bristerna antingen kan vara att dessa saknas eller inte är fullständigt ifyllda. Länsstyrelserna framför dock att resultatet i det stora hela återspeglar kontrollåret 2022. De har dock poängterat att olika län har prioriterat olika kontrollpunkter, vilket de menar syns i resultatet.

När det gäller hur de etiska godkännandena efterlevs har länsstyrelserna angett att denna kontrollpunkt är väldigt bred, vilket innebär att brister inom denna punkt kan variera. En brist här kan alltså ha allt från liten till stor påverkan på djuren. Exempel på sådana brister kan vara alltifrån att djuren hålls ensamma eller i fel rum till att detaljer i godkännandet blandas ihop, vilket kan leda till att djuren utsätts för åtgärder som inte medgetts i det djurförsöksetiska godkännandet. Länsstyrelserna har även poängterat att det är vanligt att de djurförsöksetiska godkännandena är väldigt omfattande, vilket leder till att de är svåra att följa. Länsstyrelserna menar att detta är en av anledningarna till brister på denna kontrollpunkt.

Den kontrollpunkt som länsstyrelserna anser har störst negativ påverkan på djuren och deras välfärd är punkten gällande att onödigt lidande undviks och djurförsökets slutpunkt och avbrytningspunkt följs. Länsstyrelserna menar att en brist på denna kontrollpunkt innebär lidande för djuren. Att det funnits brister på denna kontrollpunkt bedömer vi därför som allvarligt och något som behöver följas upp.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

God efterlevnad inom vissa områden

Vid 16 av de fysiska kontrollerna observerades inga brister, vilket motsvarar 35,6 procent. Flera av kontrollpunkterna i checklistorna har kontrollerats utan brist vid samtliga kontrolltillfällen, vilket motsvarar en 100-procentig efterlevnad. Vissa av dessa är dock inte representativa då enskilda kontrollpunkter kontrollerats i låg grad. Därför har urvalet nedan gjorts på sådana kontrollpunkter som kontrollerats vid minst 80 procent av de kontroller där kontrollpunkterna varit aktuella.

När det gäller kontroller utifrån den allmänna checklistan har fyra kontrollpunkter utmärkt sig genom att det har funnits brister vid högst 5 procent av kontrollerna. Se tabell 3.

Tabell 3. *Kontrollpunkter i den allmänna checklistan som har god efterlevnad.*

Beskrivning av checklistepunkt	Procent brist
Verksamhetstillstånd finns för den verksamhet som bedrivs och för de djurslag som hålls.	5 %
Anläggningen är godkänd som försöksdjursanläggning för de djurslag som hålls. Byggnaden stämmer överens med anläggningsgodkännandet.	0 %
Försöksdjuren har fri tillgång på dricksvatten av god kvalitet. Vattnet presenteras på ett, för djuren, lämpligt sätt.	0 %
Utrymmen där försöksdjur hålls är tillfredsställande rena.	3 %

När det gäller kontroller utifrån djurförsökschecklistan har tre kontrollpunkter utmärkt sig genom att det har funnits brister vid högst 5 procent av kontrollerna. Se tabell 4.

Tabell 4. *Kontrollpunkter i djurförsökschecklistan som har god efterlevnad.*

Beskrivning av checklistepunkt	Procent brist
Djurförsöket sker på godkänd försöksdjursanläggning, alternativt annan plats enligt djurförsöksetiskt godkännande.	0 %
Djurförsöket sker inom ramen för giltigt verksamhetstillstånd.	3 %
Djurutrymmena är försedda med försöksledarens namn samt diarienummer för det djurförsöksetiska godkännandet.	4 %

Kontrollerna visar att det inom vissa områden är en mycket god efterlevnad. Detta handlar bland annat om kontrollpunkter inom kategorierna tillstånd, förvaringsutrymmen, foder och vatten samt dokumentation. De vanligaste positiva iakttagelserna från både den allmänna checklistan och djurförsökschecklistan är huvudsakligen kopplade till tillstånd och skötsel av försöksdjuren. Utifrån detta kan vi konstatera att sådan försöksdjursverksamhet som bedrivs på försöksdjursanläggningar oftast har de tillstånd och godkännanden som krävs. Vi kan också konstatera att grundläggande djurskötsel, såsom att ge djur vatten och att rengöra djurutrymmen, sker enligt gällande lagstiftning.

Arbete kvarstår för att nå målet

Andelen kontrollerade tillstånd har ökat under 2022 men Sverige lever idag inte upp till de krav som finns på hur många kontroller som ska genomföras per år. Detta är allvarligt

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

av flera olika anledningar och den främsta anledningen är att djurskyddet ska verifieras för dessa djur. Djur som används i försök behöver ibland utsättas för avsiktligt lidande och det är därför särskilt viktigt att det sker på det sätt som den djurförsöksetiska nämnden godkänt. Kontrollen är även viktig för förtroendet för denna verksamhet och målet är att Sverige alltid ska leva upp till de krav som ställs i försöksdjursdirektivet[23].

Länsstyrelserna har angett att den nationella riskklassificeringen väntas leda till att ett ökat antal kontroller kommer att genomföras i landet. De menar att förutsättningarna då finns för en fungerande kontrollverksamhet. För att leva upp till kraven gällande kontrollfrekvens uppger länsstyrelserna att området behöver prioriteras högre hos länsstyrelserna och att resurser behöver tillsättas.

Vi delar länsstyrelsernas bedömning att fler resurser behöver avsättas för denna kontroll för att uppfylla kravet i direktivet. Vi bedömer även att länsstyrelserna och Jordbruksverket behöver fortsätta arbeta tillsammans för att stärka kontrollverksamheten.

[23] Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.4 Nötkreatur

Djurskyddskontroller av nötkreatur

Antalet kontroller av nötkreatursbesättningar har genom åren varit cirka 3 300 – 3 700 stycken per år. Antalet har dock minskat sedan kontrollåret 2020 som en följd av covid-19-pandemin och var som lägst under kontrollåret 2021 då 1 962 kontroller genomfördes. År 2022 ökade dock antalet kontroller till 2 351 vilket är ca 400 fler jämfört med kontrollåret 2021, se figur 17.

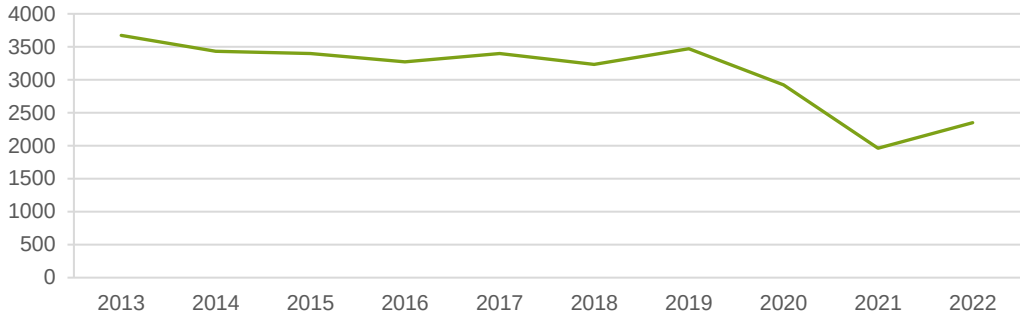

Figur 17. *Antal djurskyddskontroller av nötkreatur i hela landet mellan år 2013 och 2022.*

I statistiken från DSK går det inte att urskilja vilka kontroller som rör besättningar inom mjölkproduktionen och vilka som rör besättningar inom köttproduktionen. Det går heller inte att urskilja vilka djurkategorier som kontrollerats.

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs efter information från officiell veterinär på slakteri. I figur 18 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

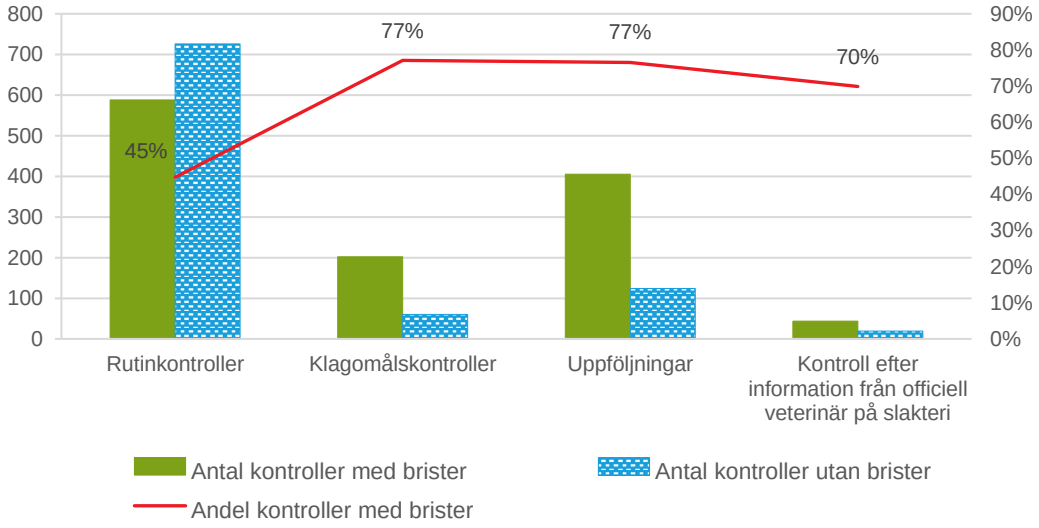

Figur 18. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister för nötkreatur 2022.*

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som kan relateras till hur djurhållarna sköter tillsynen av djuren har minskat marginellt under kontrollåret 2022 jämfört med 2021. Den har däremot ökat sett över en tioårsperiod med ca 3 procentenheter. Detta framgår av figur 19 nedan där även ett tydligt samband kan ses mellan olika kontrollpunkter. Diagrammet visar att brister i fråga om personalstyrka m.m. tydligt avspeglas i brister som handlar om daglig tillsyn och hur sjuka och skadade djur tas om hand. En förklaring till att andelen brister som handlar om daglig tillsyn är högre än andelen brister om extra tillsyn beror sannolikt på att kontrollpunkten om extra tillsyn ofta är svår att kontrollera på annat sätt än att ställa frågor till djurhållaren om hur tillsynen går till. En annan förklaring är att daglig tillsyn inte enbart handlar om att djuren ska ses till, utan även om att konkreta åtgärder också ska vidtas om något behöver rättas till. Det råder alltså en handlingsplikt i tillsynsbegreppet. En brist om daglig tillsyn kan alltså bero på att djurhållaren inte ser till sina djur tillräckligt ofta eller att den inte vidtar de åtgärder som behövs.

I kontrollpunkten om vård för sjuka och skadade djur ingår även kontroll av sjukboxar. Det går därför inte utläsa av statistiken i vilken omfattning bristerna beror på bristande tillsyn genom att djuren exempelvis inte fått veterinärvård eller i vilken mån sjukboxar saknas eller inte är tillräckligt många.

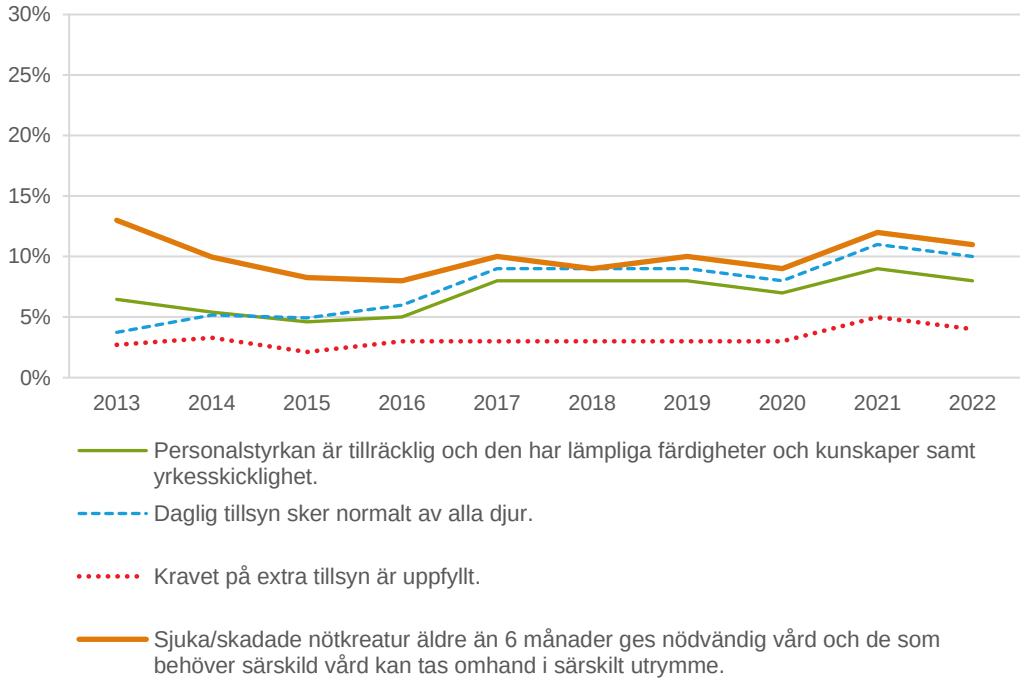

Figur 19. *Andel tillsynsrelaterade brister vid kontroller av nötkreatur mellan år 2013 och 2022.*

Brister i fråga om personalstyrka m.m. avspeglas även i ett flertal andra brister, exempelvis brister som är hygienrelaterade och brister som i övrigt kan relateras till hur djuren sköts. Brister som är kopplade till grundläggande skötselfaktorer kan leda till dålig djurvälfärd och i allvarliga fall även djurlidande. Det är därför av största vikt att personalstyrkan är tillräcklig och att de har de färdigheter och kunskaper som krävs för det arbete som ska utföras.

När det gäller nötkreatur så är skötselrelaterade brister överlag vanligare än byggnadsrelaterade, men det kan också finnas en koppling mellan dessa områden. Vår bedömning är att detta problem är vanligast på mindre gårdar med äldre stallar. Förklaringar kan då vara att äldre stallar kan vara mer tungarbetade jämfört med nyare stallar och vilket kan leda till skötselbrister. De ekonomiska resurserna är ofta mer begränsade på mindre gårdar och dessa drivs ofta av personer som också har ett annat arbete vilket också kan vara en inverkande faktor. Dessa djurhållare söker även i mindre utsträckning hjälp via rådgivning. Många gånger uppstår det även problem när besättningarna växer i form av bristande beredskap för ökat antal kalvningar, fler utmaningar gällande logistik och flöde etc.

Brister som handlar om att djuren och deras miljö inte hålls ren

De vanligaste bristerna hos nötkreatur gäller renhet på djuren och deras ligg- och vistelseytor i övrigt. Dessa brister ligger på en relativt hög nivå jämfört med andra brister och återkommer år efter år vilket är oroande. Den mest förekommande bristen när det gäller renhet är att djuren inte är tillfredsställande rena. Brister som är tydligt kopplade till denna punkt, såsom renhållning, rena liggytor och strömedel förekommer också ofta men inte i lika stor omfattning.

Sedan 2016 har andelen kontroller där djurens renhet inte har bedömts vara tillfredsställande legat på en jämn och hög nivå med en variation mellan 21 och 24 procent. För åren 2018 - 2022 har andelen legat på samma nivå (24 procent), se figur 20. Det går dock inte att utläsa av statistiken hur många djur som varit smutsiga vid kontrolltillfällena och inte heller hur smutsiga de har varit.

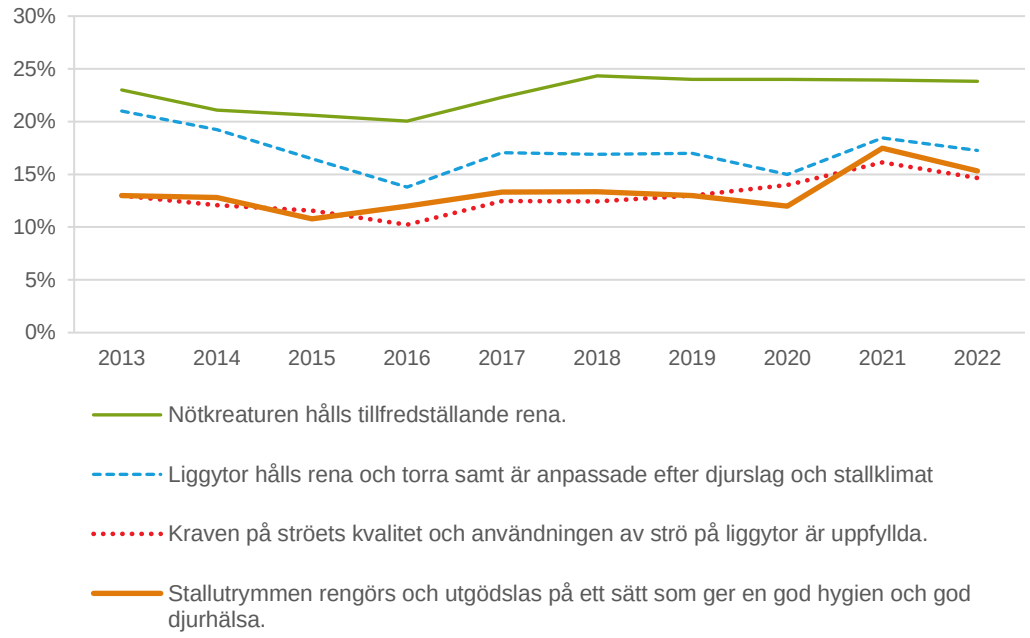

Figur 20. *Andel hygienrelaterade brister vid kontroller av nötkreatur mellan år 2013 och 2022.*

Det bör noteras att statistiken bygger på både rutinkontroller, kontroller efter klagomål, kontroller efter information från officiell veterinär på slakteri samt uppföljande kontroller.

Rutinkontrollerna är dessutom riskbaserade vilket innebär att de besättningar som bedöms ha störst risk för sämre djurvälfärd tas ut för kontroll. Siffran speglar därför inte det allmänna läget i landet vad gäller smutsiga nötkreatur men indikerar att brister som handlar om hygien är den mest förekommande inom nötkreatursh\u00e5llningen i landet.

Brister som gäller renhet är starkt kopplade till de dagliga rutinerna i djurhållningen, vilka i sin tur kan påverkas av faktorer som exempelvis personalstyrka, byggnader, ekonomi och kunskapsnivå. Till viss del kan det även påverkas av skördarnas storlek, exempelvis vad gäller tillgång på halm som strömedel.

Nationellt kontrollprojekt år 2020

Under 2020 genomförde länsstyrelserna ett nationellt kontrollprojekt om nötkreaturs renhet med fokus på de bakomliggande orsakerna till hygienproblematiken. Erfarenheter från projektet visade att olika stödjande åtgärder kan underlätta för djurhållarna att hålla sina djur rena. Områden som stödjande åtgärder kan riktas mot är lättarbetade stallar, klippning av djuren, anmälan till slakt i god tid, tillgång till strömaterial, att kunna rekrytera kompetent personal, sprida kunskapen om när ett djur är smutsigt samt egenkontroll. Projektet visade även på behov av att likrikta registreringen av kontrollresultat och att myndigheterna behöver öka sin samsyn kring hur brister som rör smutsiga djur ska bedömas.

Några effekter av detta projekt avspeglas inte i statistiken för kontrollåret 2021 och inte heller i statistiken för kontrollåret 2022 även om en viss minskning har skett av andelen brister när det gäller renhet på liggytor, stallutrymmen och strö under kontrollåret 2022. Det beror troligen på att tillämpningen av de olika stödåtgärderna dessvärre fortfarande inte skett i någon större omfattning under dessa år men kan också bero på att effekterna av de olika stödåtgärderna kanske inte visar sig i praktiken förrän efter en tid.

Brister i utfodringen leder till sämre hull

Brister i utfodringen kan få allvarliga konsekvenser för djurens välfärd och avspeglas vanligen genom bristande hull hos djuren. Under de senaste sju åren har dessvärre sådana brister ökat, se figur 21. Särskilt gäller det kontrollpunkten om att nötkreaturens hull är godtagbart. Vid dessa kontroller sågs brister vid 13 procent av kontrollerna under kontrollåret 2022, vilket innebär en ökning med 5 procentenheter jämfört med kontrollåret 2016. Försämrat hull hos nötkreatur beror inte alltid på bristande utfodring utan kan även uppstå hos djur med nedsatt hälsa.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

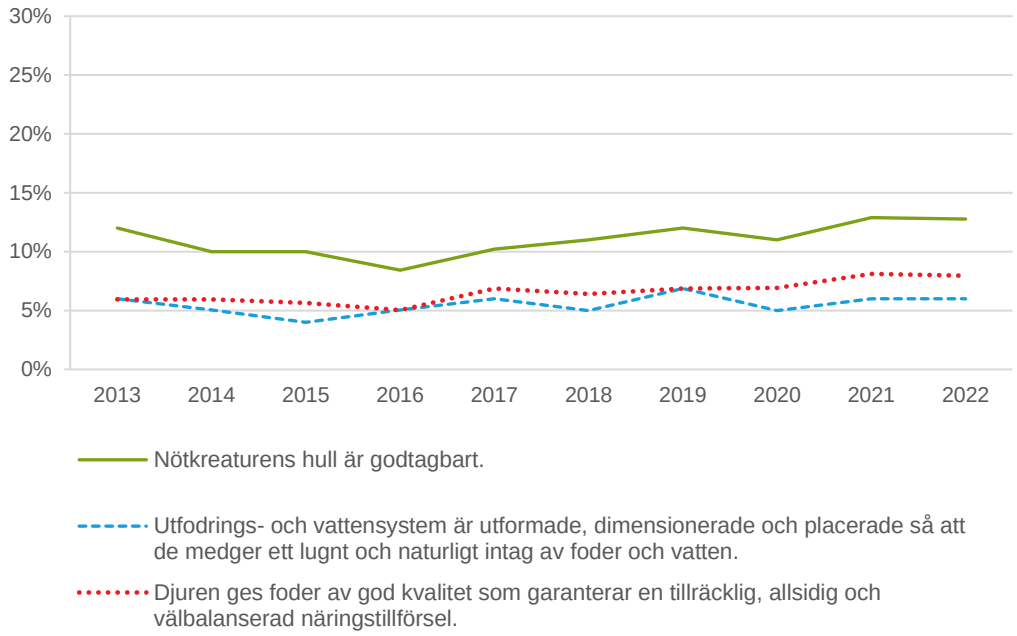

Figur 21. *Andel brister som är relaterade till utfodring för nötkreatur under 2013 till 2022.*

Brister som handlar om utrymmen och inredning är vanligt

Andelen brister när det gäller kravet på kalvgömma ligger på en stabil nivå men är fortsatt relativt hög. Under kontrollåret sågs brister vid 22 procent av kontrollerna som kontrollerade denna kontrollpunkt. Det går inte att utläsa om dessa brister beror på att det helt saknas kalvgömma eller om de kalvgömmor som finns inte är tillräckligt stora.

Efterlevnaden av måttbestämmelser för utrymmen till djur över 6 månader ligger också på en stabil nivå. Under kontrollåret 2022 har brister konstaterats vid ca 13 procent av kontrollerna vilket betyder att det är en relativt vanlig brist som vare sig ökar eller minskar i omfattning.

Andelen brister på inredningens utformning avseende skaderisker uppgår under kontrollåren 2021 och 2022 till 19 procent. Det är en ökning jämfört med tidigare år där andelen brister legat mellan 12 och 17 procent. En av orsakerna till denna typ av brist är troligen att djuren hålls i äldre byggnader med gammal eller mindre välfungerande inredning. Noterbart är att hög förekomst av denna brist också kan ses i statistiken för kontroller av besättningar med djurslagen får, get, gris och häst (se respektive avsnitt).

Andelen brister för ovan nämnda brister visas i figur 22.

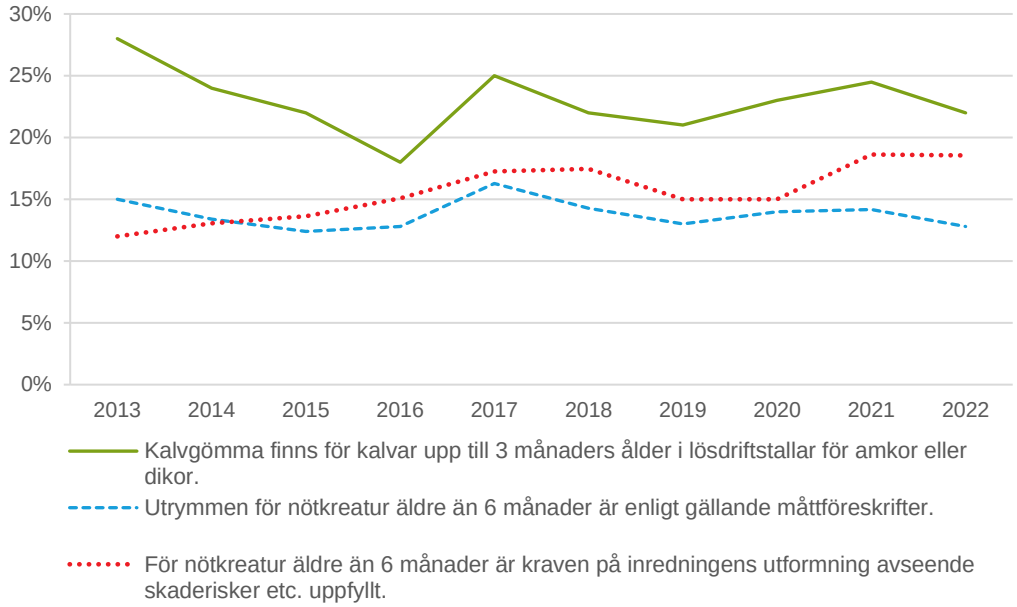

Figur 22. *Andel brister som handlar om utrymmen och inredning för nötkreatur mellan 2013 och 2022.*

Vi har i tidigare rapportering resonerat runt att äldre stallar med exempelvis korta båspallar åtgärdas eller fasas ut och att det är troligt att denna brist mer handlar om gruppboxar med överbeläggning. Detta är sannolikt en del av förklaringen, men både länsstyrelser och branschens representanter har tidigare vittnat om att det fortfarande är en hel del djur som hålls på för små båspallar. Detta gäller framför allt när man inhyser stora dikor i gamla mjölkkostallar.

Nötkreaturen har även avlats så att de har ökat i storlek under åren och dagens djur är större än de djur som tidigare byggda stallar eller inredningar är avsedda för. Även inredningslösningar som bara är 10 - 15 år gamla kan nu vara för små i måtten för att de ska fungera som det var tänkt, ovanpå det är många ladugårdar äldre än så och har aldrig byggts om. Vår tidigare bedömning att problemet med båspallar skulle försvinna inom kort på grund om den omställning till lösdrift som pågår, verkar därför ha varit alltför optimistisk. Även om det inte längre byggs helt nya system för uppbundna djur så har fler djurhållare valt att bygga till och om med uppbundna platser än vad man tidigare förutsåg.

Betesmarker och utegångsdjur

Andelen brister som hör till betesmarker och rastgårdar har varierat mellan 15 och 18 procent under åren 2015 - 2021. För kontrollåret 2022 ses dock en svag minskning då andelen brister minskade till 15 procent. Även denna kontrollpunkt är så vid att det inte går att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan exempelvis handla om brister som rör stängsel, hur markytor är beskaffade eller brister när det gäller drivvägar. Fler länsstyrelser har angett att de gör relativt få kontroller gällande bete.

Antalet brister gällande hållande av utegångsdjur är fortsatt relativt hög. Andelen har dock minskat sedan 2017 från 24 procent till 18 procent 2022. Att observera är att

kontrollpunkten är ganska vid så det går inte att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan exempelvis handla om brister som handlar om att ligghall saknas, att den är bristfällig eller för liten. Bristen uppstår i flera fall på grund av att djuren stallas in för sent på hösten i förhållande till när ligghallskravet infinner sig. Denna typ av brister uppmärksammas ofta genom klagomål. Andelen brister vid utomhushållning visas i figur 23.

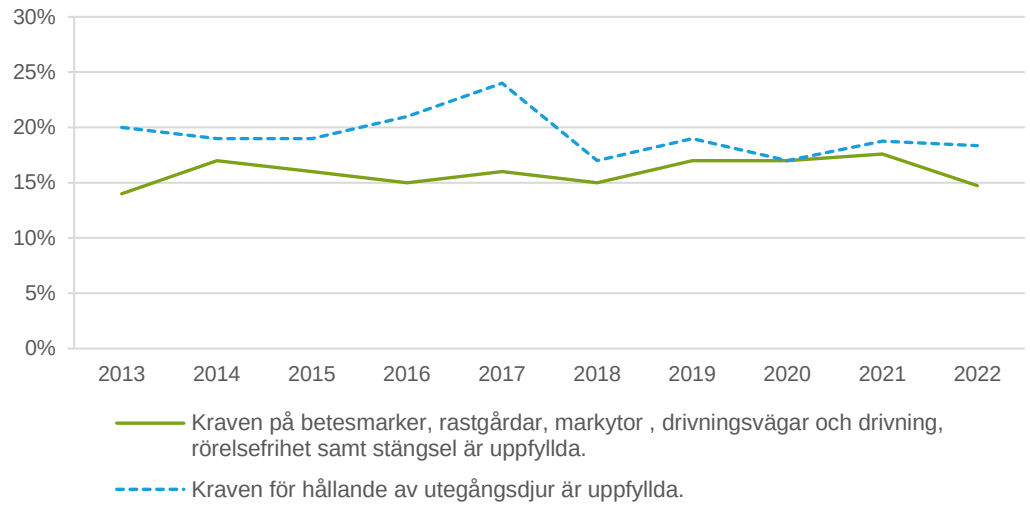

Figur 23. *Andel brister vid utomhushållning av nötkreatur mellan 2013 och 2022.*

Brister som handlar om larm i utrymmen där kalvar hålls minskar

När det gäller att larm som varnar för övertemperatur saknas i stall där kalvar hålls, så har denna brist minskat betydligt de senaste tio åren från en relativt hög nivå, se figur 24. Under kontrollåret 2022 har andelen brister minskat ytterligare till 9 procent.

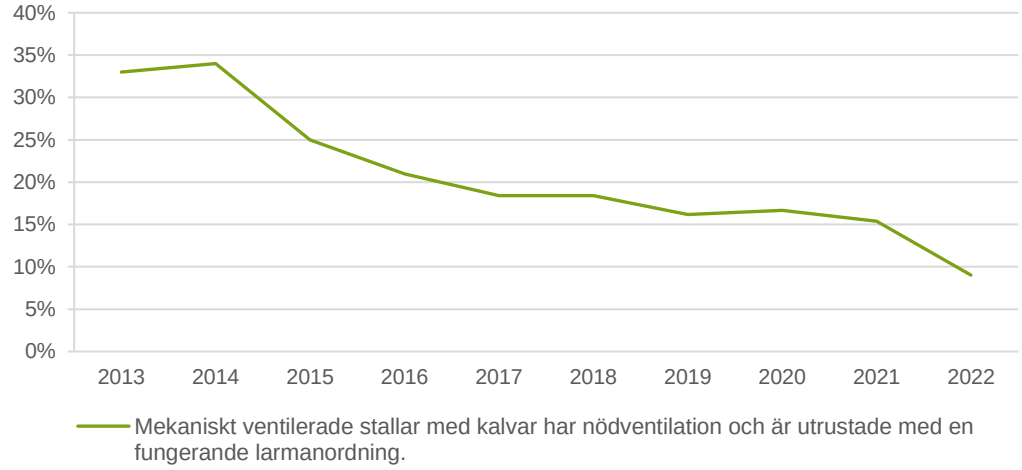

Figur 24. *Andel brister som handlar om larm i utrymmen med kalvar mellan 2013 och 2022.*

En förklaring till att denna brist minskar är att när ett larm har satts in så är denna åtgärd permanent, dvs. bristen återkommer inte så länge larmanordningen fortsätter att fungera. Många äldre stallar har också ersattas med nya förprövade stallar, vilket också är en trolig

förklaring till minskningen. Trots detta resonemang och att andelen brister har minskat stadigt, så förekommer denna brist ändå allt för ofta. En förklaring till det kan vara att djurhållare har svårt att se nyttan med larm för övertemperatur, särskilt med tanke på hur kalvar vanligen hålls i Sverige och på vårt klimat.

Allvarliga konsekvenser av brister

De brister som vi bedömer kan få allvarliga konsekvenser för djurens välfärd är framför allt utebliven veterinärvård, brister som leder till dåligt hull hos djuren så som otillräcklig tillgång till och kvalitet på foder. Även brister i djurens renhet, torra och rena liggplatser, strö, utrymme, ligghall med mera kan orsaka allvarliga risker för djurens välfärd beroende på graden av brist och varaktighet. Dessa typer av brister är direkt eller indirekt kopplade till grundläggande skötselfaktorer och om de inte åtgärdas kan de leda till en dålig djurvälfärd och djurlidande.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis efterlevnaden av olika krav inom kalvhållningen. Som ett exempel kan nämnas kraven om att kalvar hålls lösgående och på ett sådant sätt att de kan ligga ner, vila, stå upp och hålla sig själva rena, där andelen brister är ca 1 procent i genomsnitt för perioden 2013 - 2022.

Kontrollstatistiken visar också att de olika kraven vad gäller råmjölk, foder och utfodring av kalvar har god efterlevnad. För dessa kontrollpunkter är andelen brister under samma period under 1 procent. Det är även god efterlevnad av andra krav som gäller för kalvar. Under perioden 2013 - 2022 har exempelvis brister konstaterats endast vid några enstaka tillfällen när det gäller reglerna kring avhorning och andra operativa ingrepp.

Efterlevnaden av vissa krav som gäller nötkreatur i allmänhet är också god. När det gäller kraven om att nötkreaturen avlivas av person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med reglerna visar kontrollstatistiken att inga brister konstaterats sedan 2015. Efterlevnaden är också god över lag när det gäller vissa andra krav. Det gäller exempelvis krav som ställs på dagsljus, belysning, bullernivåer, nödventilation samt daglig tillsyn av olika automatiska system och larmanordningar. För dessa kontrollpunkter visar kontrollstatistiken att brister endast förekommer mellan 0 - 2 procent av de kontroller som gjorts sedan 2013.

4.2.5 Grisar

Djurskyddskontroller av grisar

Under år 2022 gjorde länsstyrelserna 368 kontroller av grishållningar, vilket innebär en ökning med 33 kontroller jämfört med året innan. Sett ur ett längre perspektiv ligger antalet kontroller på knappt 400 stycken per år, se figur 25.

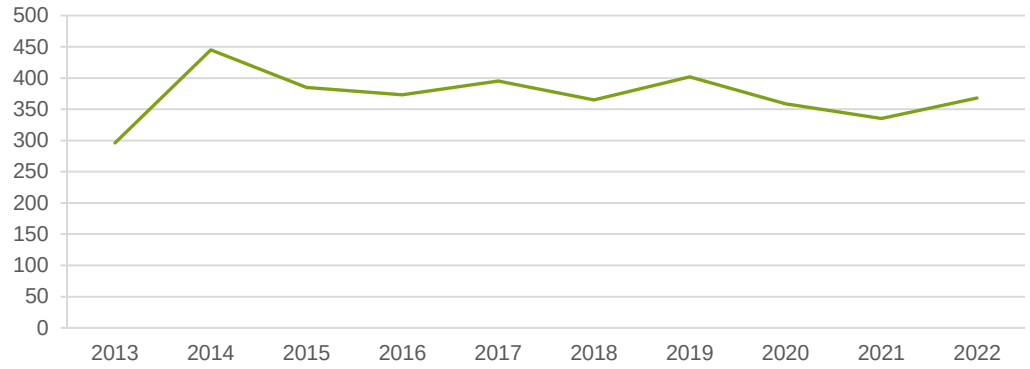

Figur 25. *Antal djurskyddskontroller av grisar i hela landet mellan år 2013 och 2022.*

Checklistan som används vid kontroller av gris är densamma vid såväl kontroll av stora besättningar som vid kontroll av små hobbybaserade grishållningar med ett fåtal grisar. Det är därför svårt att utifrån statistiken kunna fastställa vilka brister som är vanligast beroende vilken typ av grishållning det är fråga om. Ett rimligt antagande är dock att rutinkontroller och kontroller efter information från officiell veterinär på slakteri i första hand rör större besättningar och inte hobbybaserad grishållning. Kontroller efter klagomål från allmänheten förekommer enligt länsstyrelserna på så väl små som stora grisgårdar.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs efter information från officiell veterinär på slakteri. I figur 26 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

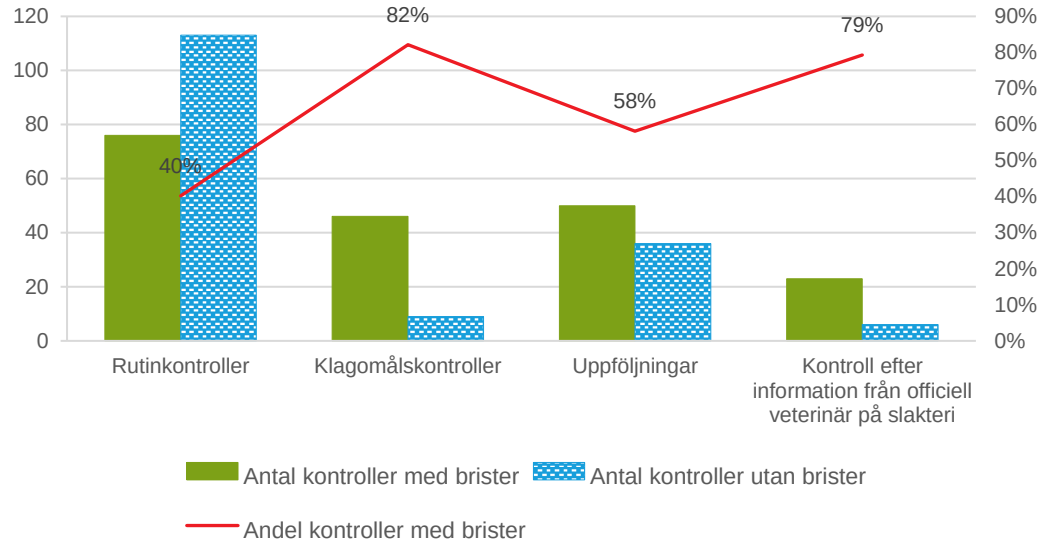

Figur 26. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister vid djurskyddskontroller av gris under 2022.*

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som handlar om personalstyrka och hur djurhållarna bedriver sin dagliga tillsyn var i stort sett oförändrad under kontrollåret 2022 jämfört med perioden 2021 - 2020. En tydlig och positiv förändring är dock att andelen brister som handlar om extra tillsyn och om vård av sjuka eller skadade grisar har minskat under de senaste två kontrollåren med 5 respektive 6 procentenheter. En förklaring till att andelen brister som handlar om daglig tillsyn är högre än andelen brister om extra tillsyn beror sannolikt på att tillsyn inte enbart handlar om att djuren ska ses till, utan att konkreta åtgärder också ska vidtas om något behöver rättas till. Det råder alltså en handlingsplikt i tillsynsbegreppet. En brist om daglig tillsyn kan alltså bero på att djurhållaren inte ser till sina djur tillräckligt ofta eller att behövliga åtgärder inte har vidtagits.

I kontrollpunkten om vård för sjuka och skadade djur ingår även kontroll av sjukboxar. Det går därför inte att med någon större säkerhet utläsa av statistiken i vilken omfattning bristerna beror på bristande tillsyn genom att djuren exempelvis inte fått veterinärvård och i vilken mån bristerna beror på att sjukboxar saknas eller inte är tillräckligt många. Mot bakgrund av att andelen brister på denna kontrollpunkt (8 procent) är avsevärt högre än andelen brister när det gäller kravet om extra tillsyn (2 procent) talar det för att de flesta brister under denna kontrollpunkt handlar om att det saknas tillräckligt med sjukboxar. Det i sin tur beror ofta på att friska grisar hålls i sjukboxarna av utrymmesskäl. Det kan också finnas ett visst motstånd mot att flytta en skadad eller sjuk gris till en

sjukbox eftersom den då sällan kan återföras till den ursprungliga gruppen igen, utan ofta måste födas upp separat.

De tillsynsrelaterade bristerna visas i figur 27.

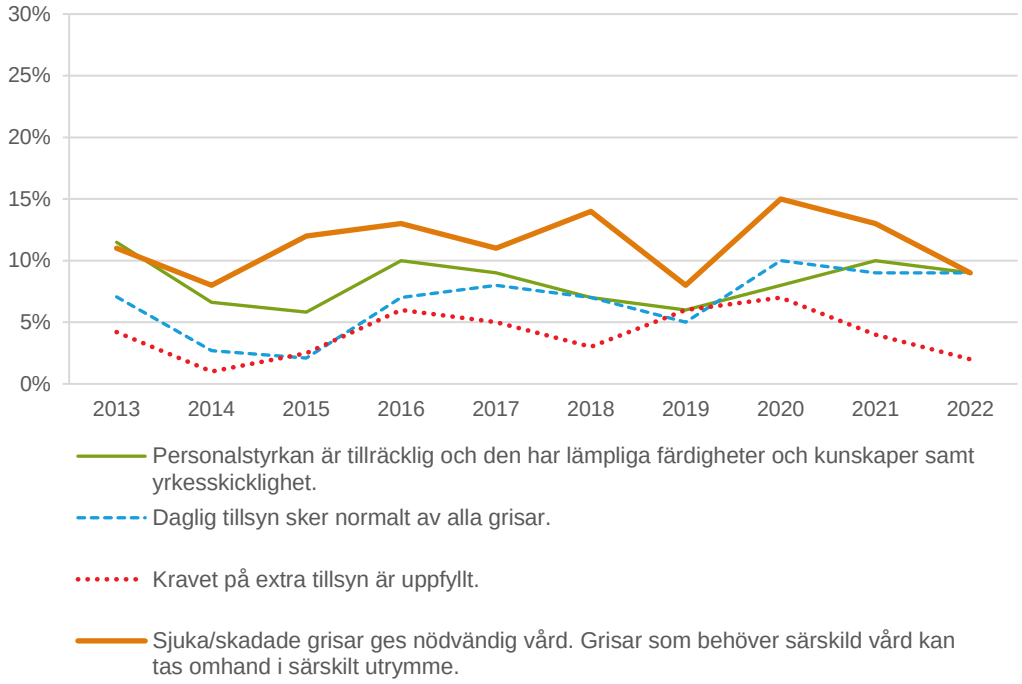

Figur 27. *Andel tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller av gris mellan år 2013 och 2022.*

Brister som handlar om renhet

Under kontrollåret 2020 sågs en försämring av resultaten kring kraven om rena liggytor, rena grisar, rengöring och utgödsling av stallutrymmen samt krav på strömets kvalitet. Dessa punkter följer som förväntat varandra. Någon tydlig förklaring till denna försämring, såsom extremt väder eller liknande kunde inte ses. En teori var att man har tömt sina halmlager i kombination med att vintern 2019/2020 var fuktig. Möjligen kan också covid-19-pandemin ha varit en av orsakerna genom personalbortfall som inneburit att skötseln av grisarna blivit eftersatt. En annan möjlig förklaring kan vara att djurskyddshandläggarna har blivit mer likriktade vad gäller att kontrollera gris.

Under kontrollåret 2021 minskade bristerna för samtliga dessa kontrollpunkter något jämfört med 2020 och håller ungefär samma nivå även under 2022 när det gäller renhet på grisarna och kraven rörande strö. När det gäller kontrollpunkterna om djurutrymmen och om liggytor har andelen brister dock ökat med 3 respektive 4 procentenheter jämfört med kontrollåret 2021, se figur 28.

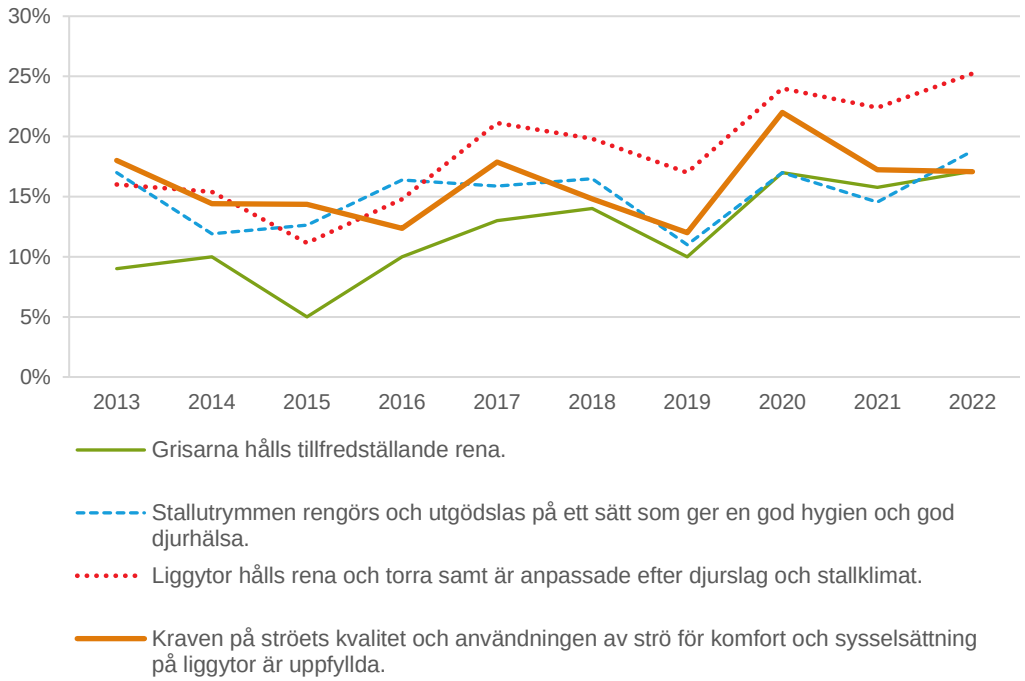

Figur 28. *Andel hygienrelaterade brister vid djurskyddskontroller på gris mellan år 2013 och 2022.*

Länsstyrelserna bedömer att brister som handlar om strö, förorenade liggytor, smutsiga grisar och sjuka grisar ofta uppträder samtidigt och följer av att något i grisarnas närmiljö inte fungerar. De uppger också att även andra brister ofta konstateras i dessa fall, så som bristfällig ventilation, överbeläggning och att tillsynen och därmed skötseln inte är tillräcklig. Sammantaget bedömer länsstyrelserna att många av orsakerna till de brister som konstateras går att härleda till gamla och slitna stallar och att det råder brist på personal. Länsstyrelserna menar att det krävs bra stallar med bra ventilation, bra belysning, rimlig beläggning och kunniga djurskötare för att grishållningen ska kunna bedrivas på ett sätt som följer djurskyddslagstiftningen.

Länsstyrelserna ser också att det ofta finns skillnader mellan mindre och större grishållningar vad gäller vilka brister som upptäcks. Det upptäcks också olika typer av brister beroende på vilken djurkategorier det är fråga om. Att strö saknas bedöms till exempel vara vanligare i slaktgrisproduktion än övrig grishållning. Det skiljer sig också beroende på vilken typ av kontroll som har utförts där andelen brister relaterade till hygien är lägre vid rutinkontroller jämfört med övriga kontrolltyper.

Branschinitiativ för förbättrad efterlevnad

Mot bakgrund av att de hygienrelaterade bristerna har ökat i omfattning över tid skapade branschorganisationen Sveriges Grisföretagare en särskild utvecklingsgrupp våren 2021. Syftet med denna grupp var framför allt att analysera orsakerna till hygienproblematiken och komma fram till vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma förbättringar både på kort- och längre sikt.

Gruppen består av ett flertal olika representanter inom branschen inklusive veterinärer inom djurhälsovården. Gruppen har haft särskilt fokus på hygienproblematik som kan

relateras till stallutformning, stallmiljö, kompetens och management. En konkret åtgärd som har varit att man inom ramen för det veterinära djurhälsovårdsarbetet haft särskilt fokus på hygienrelaterade problem under de regelbundna gårdsbesöken. Utvecklingsgruppens arbete fortsätter alltjämt med målet att hygienproblematiken ska minska varje år och på sikt vara minimerad. Man ser dock problem med att i sin målbeskrivning kunna inkludera den hobbybaserade grishållningen som står för en del av bristerna.

Hygienproblematik beror enligt grisnäringen på flera faktorer, däribland att en betydande del av slaktgrisstallarna i Sverige är byggda under perioden mellan år 1980 - 2000 då grisarna inte hade den tillväxten som dagens grisar har. Grisnäringens utvecklingsgrupp har därför under år 2022 fortsatt fokusera på kompetensutveckling bland Sveriges rådgivare och veterinärer. Målet med detta arbete är att grisföretagare och andra aktörer inom grisnäringen ska kunna erbjudas rådgivning om man har eller börjar få ett problem med hygienen i stallarna. Bland annat ska grisföretagarna kunna få hjälp med att undersöka ventilationens funktion så att den på ett korrekt sätt levererar det luftflöde som dagens grisar behöver. Vid behov ska de även få rådgivning om man exempelvis behöver komplettera med fler fläktar, luftintag eller annan nödvändig installation eller utrustning.

Grisnäringens utvecklingsgrupp konstaterar att intresset för detta pågående kompetensutvecklingsarbetet är stort bland landets rådgivningsorganisationer. Det pågår idag arbete med att succesivt överföra kunskap och kompetens från de få stallmiljörådgivarna som finns till fler rådgivare i större organisationer.

Utrymmen och inredning

Andelen brister som gäller utformning på inredning har minskat med 3 procentenheter under kontrollåret 2022 jämfört med 2021. Den relativt höga siffran för denna kontrollpunkt (13 procent) kan enligt länsstyrelserna bero på att inredning kontinuerligt slits hårt vid grishållning vilket efter hand leder till ökade skaderisker. De ser också att skaderisker i form av trasig eller olämplig inredning oftast förekommer i mindre besättningar där grishållningen ofta bedrivs i äldre stallar. Noterbart är att hög förekomst av denna brist också kan ses i statistiken för kontroller av besättningar med djurslagen får, get, nötkreatur och häst (se respektive avsnitt).

Brister som har med mått på utrymmen att göra innebär att djuren hålls i för små utrymmen i förhållande till antalet eller storleken på grisarna. Under kontrollåret 2022 konstaterades brister i 11 procent av kontrollerna vilket är en liten minskning med 1 procentenhet jämfört med 2021. Figur 29 visar brister som handlar om utrymmen och inredning.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

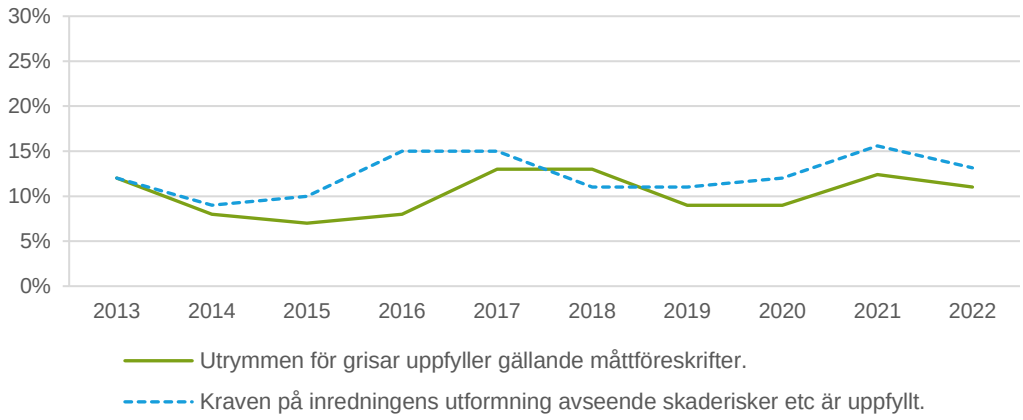

Figur 29. *Andel brister som handlar om utrymmen och inredning vid djurskyddskontroller på gris mellan 2013 och 2022.*

Det bör observeras att det skiljer sig påtagligt beroende på vilken typ av kontroll som har utförts, där andelen brister relaterade till utrymmen och inredning är lägre vid rutinkontroller jämfört med övriga kontrolltyper.

Länsstyrelserna menar att brister som handlar om utrymmen framför allt förekommer inom slaktgrisuppfödningen. De har bland annat uppmärksammat att levandevikten hos slaktgrisar ökat genom åren och att det är vanligt att slaktgrisarna i dag väger över 120 kg när de skickas till slakt. Eftersom många slaktgrisstallar är dimensionerade för lägre levandevikter (ca 90 - 100 kg) innebär det att överbeläggning uppstår i slaktgrisboxarna om utslaktning inte sker i tillräcklig omfattning under uppfödningens slutfas.

Länsstyrelserna har även uppmärksammat ett återkommande problem med att överbeläggning också orsakats av att grisarna inte blir hämtade i tid för att slaktas. De menar att slaktgrisarnas högre vikt också innebär att transportörerna inte kan lasta lika många grisar på sina fordon, vilket också innebär risk för kvarstående grisar i stallarna.

Brister som handlar om vatten och foder

Brister som rör vattentillgång och vattenkvalitet har fram till 2021 haft en stabil trend nedåt då andelen brister dessvärre steg från 12 procent till 17 procent. Under kontrollåret 2022 förbättrades dock efterlevnaden och andelen brister minskade till 13 procent se figur 30. Det är positivt men är ändå en alltför hög siffra. Bland de brister som konstateras kan nämnas trasiga vattennipplar och att vattnet av olika anledningar stängs av under delar av dygnet. I små besättningar där grisarna ofta vattnas i lösa kar är det inte ovanligt att grisarna välter karen vilket medför att grisarna inte har fri tillgång. Att vattnet fryser under den kallare perioden av året förekommer också i sådana besättningar där djuren hålls i oisolerade byggnader eller i någon form av utomhushållning.

När det gäller brister som handlar foder och utfodring förekommer sådana i betydligt mindre omfattning jämfört med brister som rör vatten. En minskning över tid kan konstateras när det gäller andelen brister som handlar om foder och om grisarnas hull, vilket framgår av figur 30. För kontrollpunkten om grisarnas hull är denna minskning tydlig då andelen brister har mer än halverats under perioden 2016 – 2022.

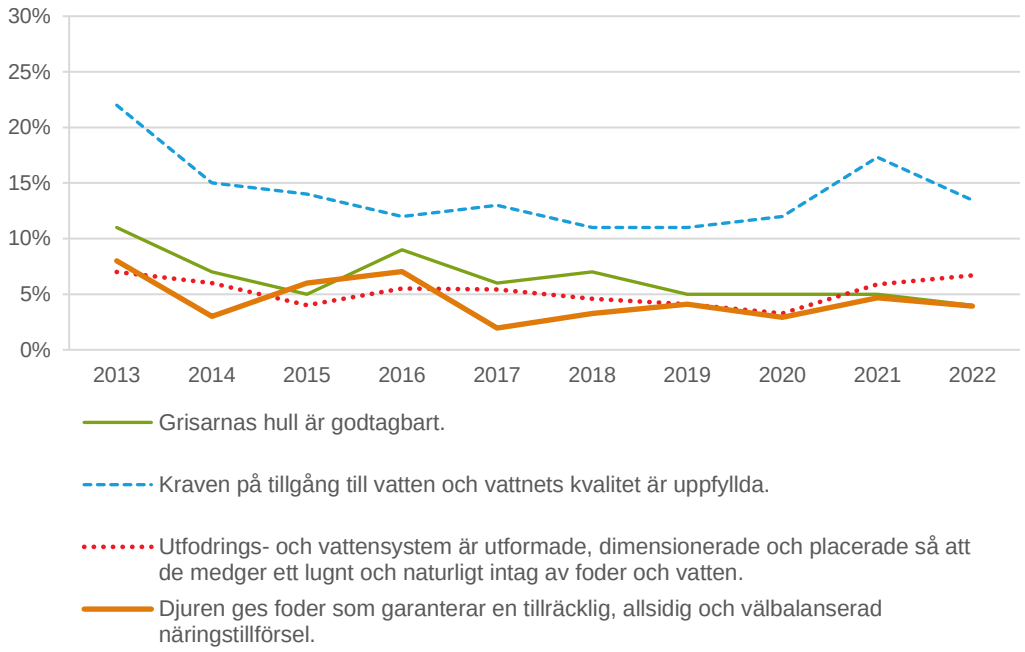

Figur 30. *Andel brister som handlar om utfodring och vatten vid djurskyddskontroller av gris mellan 2013 och 2022.*

Utomhushållning av grisar

Brister som gäller grisar som hålls ute har minskat tydligt under kontrollåret 2022 jämfört med föregående kontrollår, se figur 31. Andelen har dock varierat kraftigt mellan varje år och det är svårt att dra några slutsatser utifrån detta. Brister som handlar om utomhushållning ses oftast i mindre besättningar. Det beror på att det är i sådana besättningar som utomhushållning är vanligast, exempelvis där man har egna hushållsgrisar som hålls utomhus i mer eller mindre lämpliga hagar.

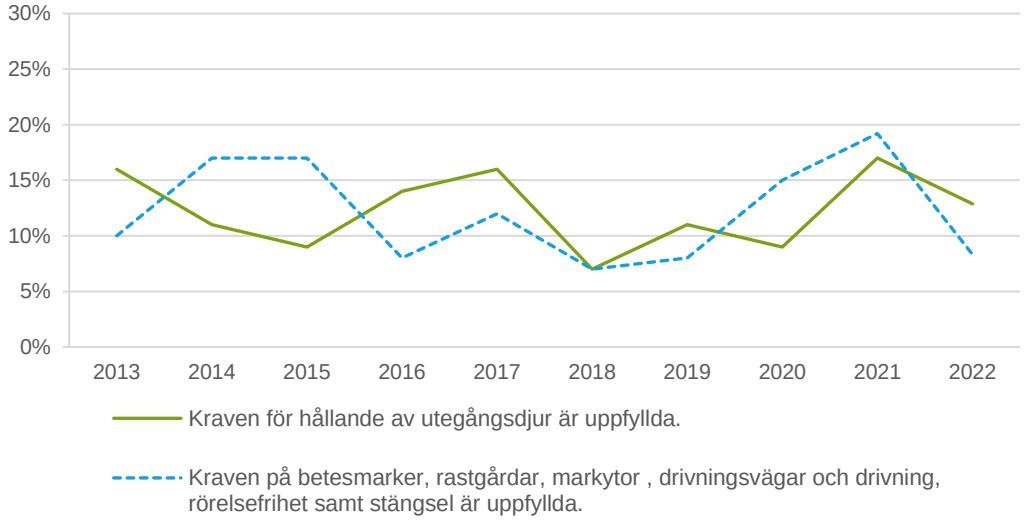

Figur 31. *Andel brister vid utomhushållning av gris mellan år 2013 och 2022.*

Grisarnas stallmiljö

Brister som handlar om mekaniskt buller samt nödventilation och larm ligger på en relativt låg och över tid minskande nivå. Orsaken till minskningen är troligen att de åtgärder som görs för att avhjälpa dessa typer av brister är permanenta, dvs. bristen återkommer inte så länge anläggningarna fortsätter att fungera.

När det gäller kontroll av luftkvalitet och stallklimat samt kraven på dagsljusinsläpp och belysning har andelen brister varierat genom åren och legat på relativt höga nivåer (ca 15 procent). Det är därför positivt att andelen sådana brister minskat under kontrollåret 2022, särskilt när det gäller brister som handlar om luftkvalitet och stallklimat som har stor betydelse från djurhälso- och djurvälfärdssynpunkt i övrigt.

Andelen brister kopplade till grisarnas närmiljö visas i figur 32.

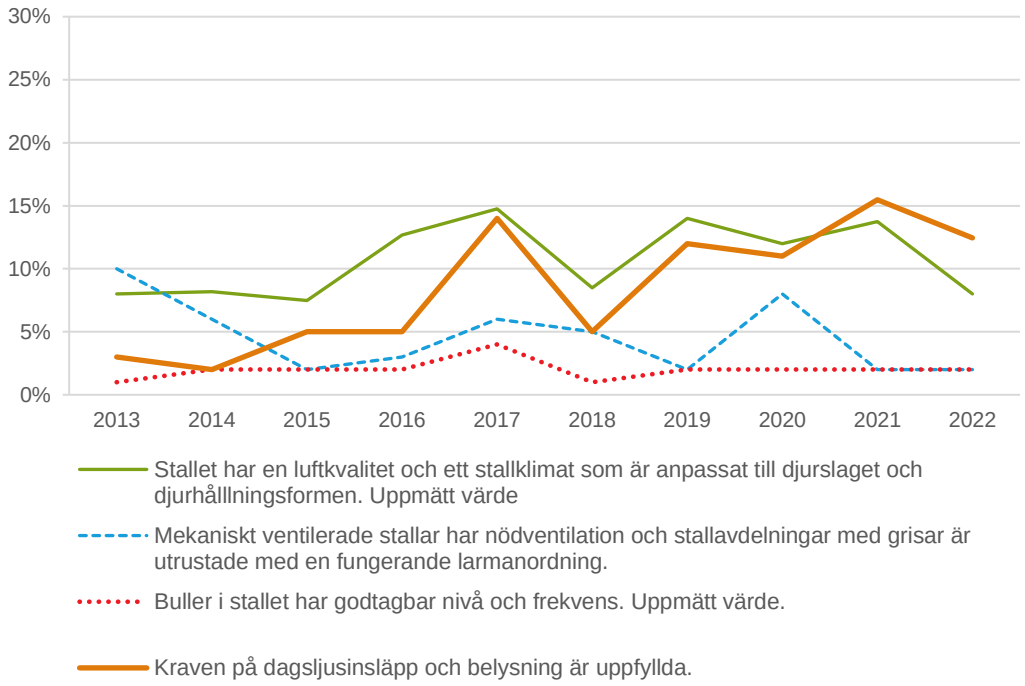

Figur 32. *Andel brister i närmiljön vid djurskyddskontroller av grisar mellan 2013 och 2022.*

Allvarliga konsekvenser av brister

Några av de brister som vi bedömer har stor betydelse för grisarnas välmående är bland annat brister som gäller vattentillgång, strötillgång, smutsiga djur och boxutrymmen som inte hålls torra och rena.

Brister när det gäller strö för komfort kan leda till att skador uppstår på djuren, som exempelvis bogsår på suggor, slitageskador på klövar och knän på smågrisar. Brist på strö för sysselsättning kan leda till stress och svansbitning hos tillväxtgrisar och slaktgrisar. De skador som uppstår är ofta smärtsamma och kan bland annat ge infektioner som kräver behandling med antibiotika.

Brister i djurens skötsel såsom hantering av sjuka eller skadade djur samt utrymmesbrist och skaderisker i utrymmena, kan utgöra hot mot djurens välfärd och kan i allvarliga fall leda till djurlidande. I många fall är flera brister kopplade till varandra och kan därför vara svåra att komma till rätta med genom att enbart åtgärda någon enstaka av dem.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis efterlevnaden av kraven för att avvänja smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder. Denna kontrollpunkt har funnits med sedan december 2017 då det blev tillåtet att under vissa förutsättningar få avvänja en viss andel av smågrisarna tidigare än vid 28 dagars ålder. Kontrollstatistiken visar att det från december 2017 till och med kontrollåret 2022 har gjorts sammanlagt 236 kontroller av denna kontrollpunkt utan att någon brist har konstaterats vid något av dessa kontrolltillfällen. Detsamma gäller kravet om att smågrisar ska ha vant sig vid tillskottsfoder vid avvänjningen, där man under samma period gjort sammanlagt 353 kontroller.

Det är även god efterlevnad av andra krav som gäller för smågrisar. Under perioden 2016 - 2022 har exempelvis kontrollpunkten rörande kraven kring reducering (slipning) av smågrisarnas tänder kontrollerats sammanlagt 374 gånger varav brist har konstaterats vid totalt sex tillfällen *(1-2020; 2-2017; 3-2016)*.

Efterlevnaden av vissa krav som framför allt gäller för suggor är också god. Kontrollstatistiken visar att det från 2016 till och med kontrollåret 2022 har gjorts sammanlagt 2 328 kontroller av att grisarna hålls lösgående varav brister har konstaterats endast vid åtta tillfällen totalt *(1-2020; 3-2017; 4-2016)*.

Det är även god efterlevnad av kravet på att suggor och gyltor inför grisningen kan disponera grisningsboxen så att de kan utföra bobyggnadsbeteenden. Under samma period har detta kontrollerats sammanlagt 708 gånger varav brist har konstaterats endast vid totalt sex tillfällen *(2-2020; 1-2019; 2-2017; 1-2016)*.

När det gäller kraven om att grisar avlivas av person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med reglerna visar kontrollstatistiken att brister endast har konstaterats vid ett fåtal tillfällen av de ca 1 115 kontroller som utförts sedan 2016. Efterlevnaden är också god över lag när det gäller vissa andra krav. Det gäller exempelvis krav kopplade till operativa ingrepp, injektioner och avelsförfaranden. Efterlevnaden är även god i allmänhet när det gäller krav som ställs på hur golvytor, liggytor och andra funktionsytor ska vara utformade samt kraven vad gäller tillåtna bullernivåer, nödventilation och larmanordningar.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.6 Får

Djurskyddskontroller av får

Antalet kontroller av fårbesättningar har sedan 2013 årligen varit ca 1 500 stycken. De senaste fyra åren har dock antalet kontroller minskat och uppgår till 1 166 stycken under kontrollåret 2022, vilket framgår av figur 33.

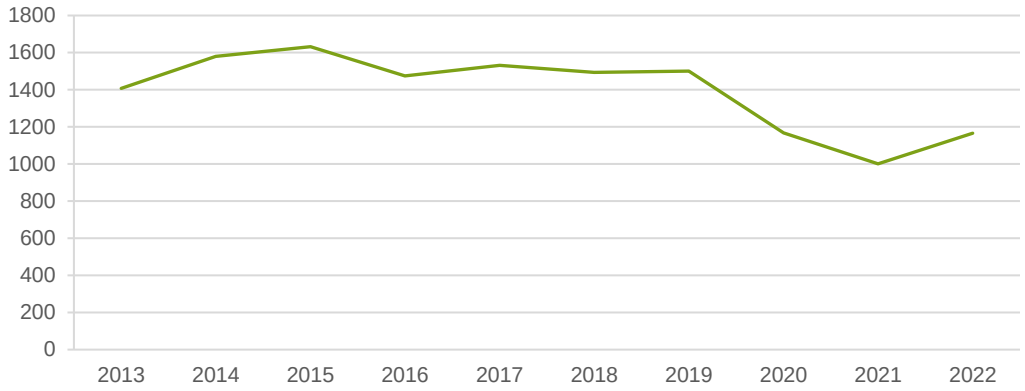

Figur 33. *Antal djurskyddskontroller av får i hela landet mellan år 2013 och 2022.*

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs efter information från officiell veterinär på slakteri. I figur 34 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med, respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

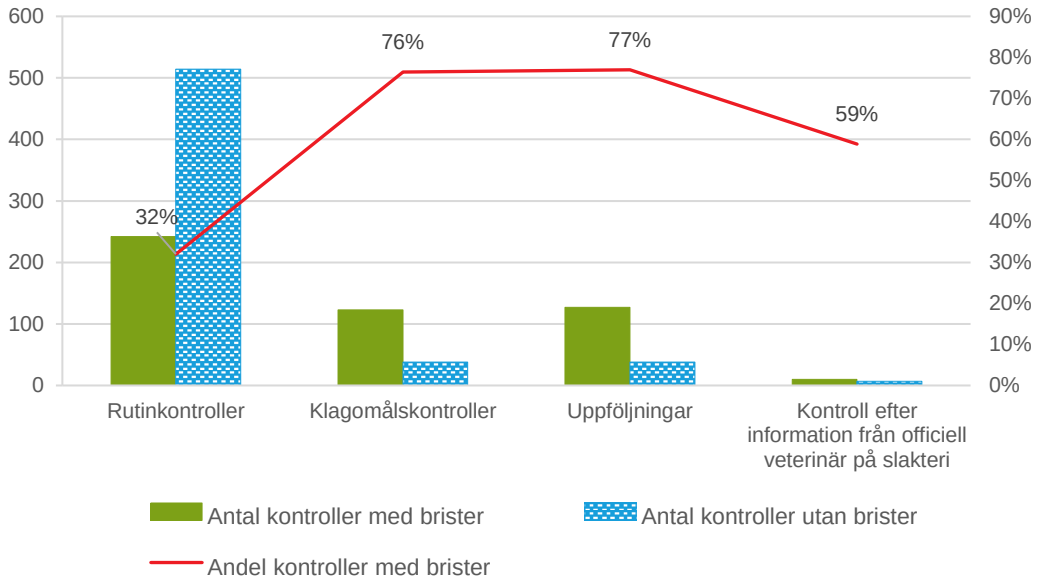

Figur 34. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister vid djurskyddskontroller av får under 2022.*

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som kan relateras till hur djurhållarna bedriver sin tillsyn av djuren har ökat med ca 1 procentenhet under kontrollåret 2022 jämfört med 2021. Över tid ses dock en fördubbling av andelen brister när det gäller kravet om daglig tillsyn, vilket är en oroande utveckling. Detta framgår av figur 35 nedan där även samband kan ses mellan de olika kontrollpunkterna genom att kurvorna i stort sett följs åt.

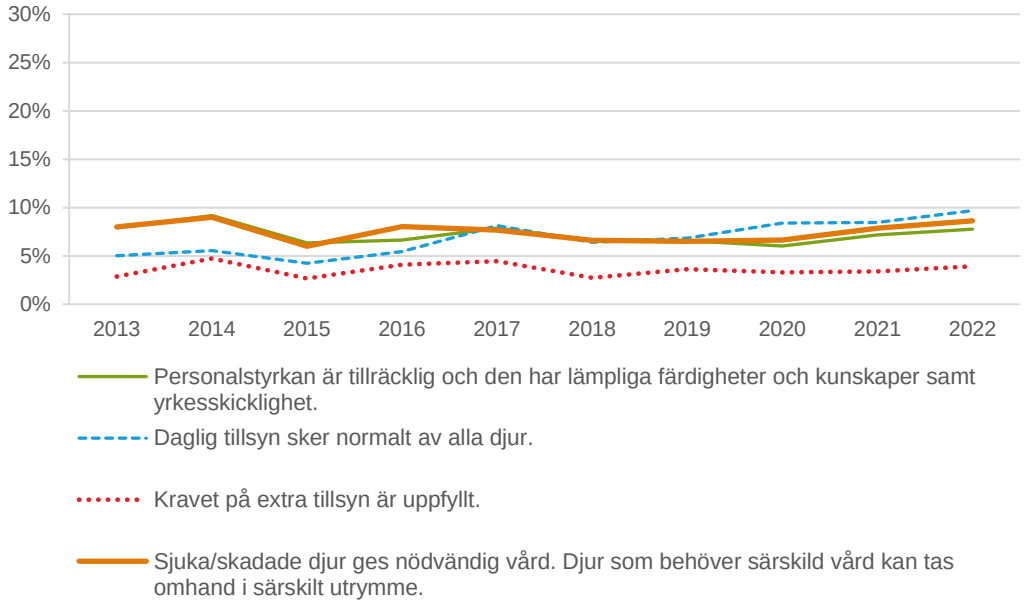

Figur 35. *Andel tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller av får mellan 2013 och 2022.*

En förklaring till att andelen brister som handlar om daglig tillsyn är högre än andelen brister om extra tillsyn beror sannolikt på att tillsyn inte enbart handlar om att djuren ska ses till utan att konkreta åtgärder också ska vidtas om något behöver rättas till. Det råder alltså en handlingsplikt i tillsynsbegreppet. En brist om daglig tillsyn kan alltså bero på att djurhållaren inte ser till sina djur tillräckligt ofta eller att behövliga åtgärder inte har vidtagits.

I kontrollpunkten om vård för sjuka och skadade djur ingår även kontroll av sjukboxar. Det går därför inte utläsa av statistiken i vilken omfattning bristerna beror på bristande tillsyn genom att djuren exempelvis inte fått veterinärvård och i vilken mån sjukboxar saknas eller inte är tillräckligt många. Mot bakgrund av att andelen brister på denna kontrollpunkt (9 procent) är avsevärt högre än andelen brister när det gäller kravet om extra tillsyn (4 procent), talar det för att de flesta brister under denna kontrollpunkt handlar om att det saknas tillräckligt med sjukboxar.

Rena djur och utrymmen

Hygienrelaterade brister i fårbesättningar håller sig på liknande nivåer och andelen brister är i stort sett oförändrad under perioden 2013 – 2022, se figur 36.

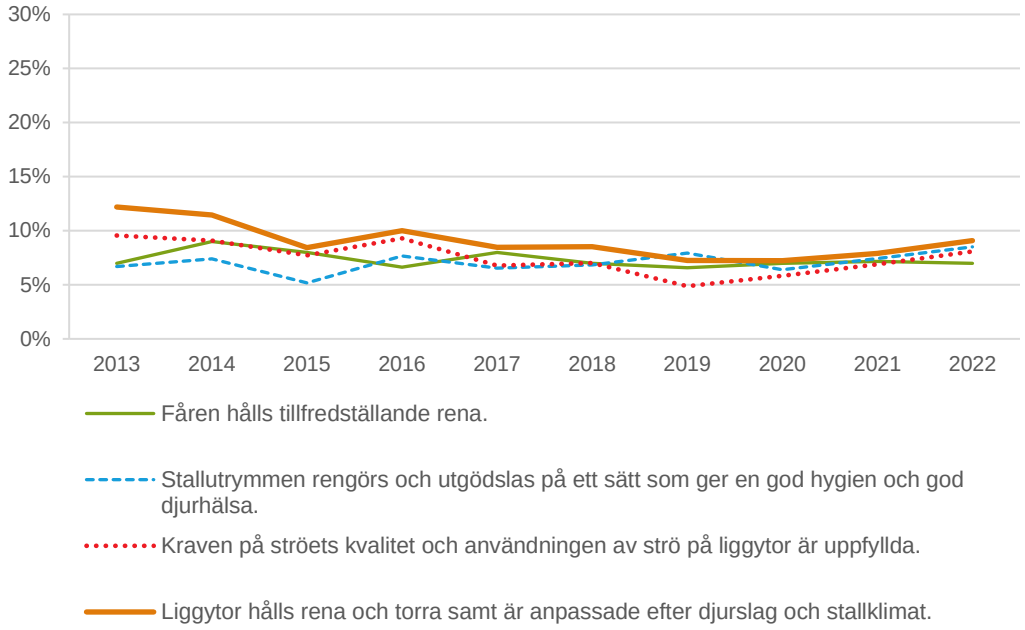

Figur 36. *Andel hygienrelaterade brister vid djurskyddskontroller av får mellan 2013 och 2022.*

I jämförelse med motsvarade kontroller av nötkreatursbesättningar (se avsnitt 4.2.4) är andelen sådana brister i fårbesättningar avsevärt lägre. Exempelvis är den mest förekommande bristen i fårbesättningar, när det gäller renhet, att liggytorna inte är tillfredsställande rena. Detta konstateras vid 9 procent av kontrollerna. I nötkreatursbesättningar är denna siffra nästan den dubbla (ca 17 procent). Även när det gäller kontroll av renhet på djuren ses stora skillnader. En förklaring till dessa skillnader är att de olika djurslagen har olika konsistens på avföringen, olika gödslings- och liggbeteenden, men också att de ofta hålls i olika inhysningssystem som kan vara olika svåra att hålla rena.

Brister i utfodringen leder till sämre hull

Brister i utfodringen kan få allvarliga konsekvenser för djurens välfärd och avspeglas vanligen genom bristande hull hos djuren. Under de senaste åtta åren har sådana brister förekommit i oförändrad omfattning, vilket visas i figur 37. När det gäller kontrollpunkten om fårens hull har andelen brister varierat mellan 12 – 15 procent under denna period och var 13 procent under kontrollåret 2022. Noteras bör att försämrat hull hos får inte alltid beror på bristande utfodring, utan kan även uppstå bland annat hos djur med nedsatt hälsa.

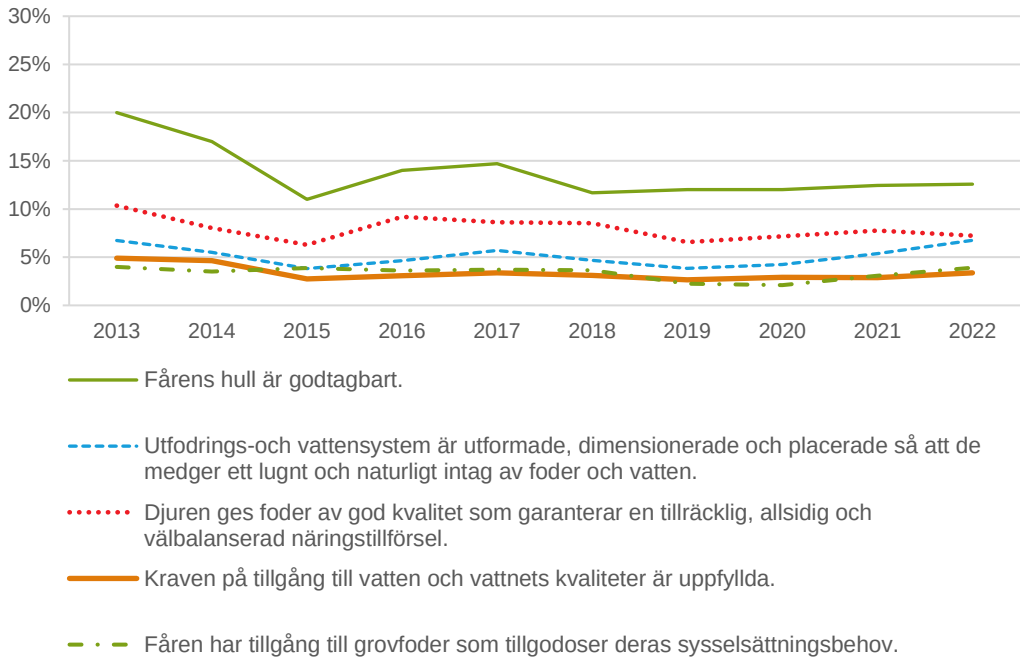

Figur 37. *Andel brister relaterade till utfodring vid djurskyddskontroller av får mellan 2013 och 2022.*

Får med mycket päls är ofta svåra att hullbedöma om man inte känner på djuret. Det kan vara en orsak till att det är relativt vanligt att det finns brister gällande hull hos får där djurhållarna själva inte har uppmärksammat att djuren har magrat av.

Klippning av får

När det gäller kontrollpunkten avseende klippning av får konstaterades brister i 11 procent av kontrollerna under kontrollåret 2022. Det är ett kontrollresultat som inte skiljer sig annat än marginellt jämfört med tidigare år.

Får är ett djurslag som ofta förekommer i hobbybesättningar med några få djur. Kunskapsnivån hos djurhållarna i dessa besättningar varierar men inte sällan är den bristfällig i fråga om hur fåren ska hållas och skötas.

Reglerna kring klippning, anger att får ska klippas med längst ett års intervall eller oftare om det behövs. Många fårhållare klipper sina får en gång per år även om behovet är att fåren behöver klippas oftare.

Brister som handlar om utrymmen och inredning

Andelen brister när det gäller storleken på de utrymmen som fåren hålls i ligger stadigt kring ca 5 procent. Det innebär att fåren i allmänhet hålls i tillräckligt stora utrymmen, vilket är positivt. När det gäller mindre fårbesättningar så är inredningen ofta hemmabyggd och fåren hålls i äldre byggnader. Detta kan vara en förklaring till att brister som rör kraven på inredningens utformning vad gäller skaderisker, förekommer relativt ofta och konstateras vid 8 – 13 procent av de kontroller som genomförts de tio senaste åren. Noterbart är att hög förekomst av denna brist också kan ses i statistiken för

kontroller av besättningar med djurslagen nöt, get, gris och häst (se respektive avsnitt). Figur 38 visar andelen brister som handlar om utrymmen och inredningens utformning och skaderisker.

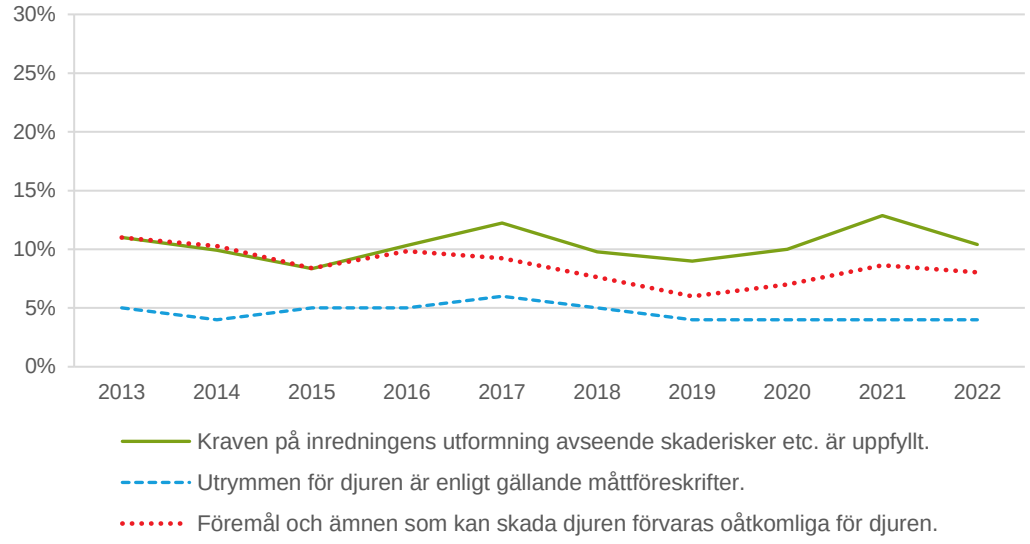

Figur 38. *Andel brister som handlar om utrymmen och inredning vid kontroller av får mellan 2013 och 2022.*

Betesmarker och utegångsdjur

Brister som gäller utegångsdjur och den utomhusmiljö som de hålls i är vanliga. Det kan röra sig om undermåliga stängsel, upptrampade markytor, avsaknad av eller otillräcklig ligghall. Dessa brister beror ofta på okunskap och ses ofta hos djurhållare med ett fåtal får, där djuren hålls på marker som inte är lämpliga.

Andelen brister som hör till betesmarker och rastgårdar har legat kring ca 15 procent under åren 2013 - 2022. Denna kontrollpunkt är vid så det går inte att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan exempelvis handla om brister som rör stängsel och hur markytor är beskaffade.

Antalet brister gällande hållande av utegångsdjur är fortsatt relativt hög, ca 10 procent. Mellan 2013 till 2022 har den varierat mellan 9 till 11 procent brist. Att observera är att även denna kontrollpunkten är ganska vid så det går inte att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan handla om att ligghall saknas, att den är bristfällig eller för liten. Bristen uppstår i flera fall på grund av att djuren stallas in för sent på hösten i förhållande till när ligghallskravet infinner sig. Denna typ av brister uppmärksammas ofta genom klagomål.

Allvarliga konsekvenser av brister

Vi bedömer att brister som gäller fårens hull medför en risk för att allvarligt hota djurens välfärd. Även brister som gäller sjuka och skadade djur kan få allvarliga konsekvenser. Dessa brister hör ihop med grundläggande skötselfaktorer och kunskap, och är viktiga för djurens välfärd. I allvarliga fall leder sådana brister till djurlidande.

Sammantaget bedömer vi att flertalet av de vanligaste bristerna inom fårhållningen troligen beror på otillräcklig kunskap och erfarenhet om hur får ska hållas och skötas. Antalet får i landet har ökat under en längre tidsperiod och länsstyrelserna bedömer att detta sannolikt har medfört en större andel fårhållare med bristande erfarenhet och kunskap. Länsstyrelsernas bedömning är också att de flesta bristerna återfinns i hobbybesättningarna.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis efterlevnaden av kraven om att fåren avlivas av person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med reglerna. Kontrollstatistiken visar att brister endast förekommer i under 1 procent av de kontroller som gjorts sedan 2013.

Efterlevnaden är också god över lag när det gäller exempelvis kraven avseende lamning, bete eller annan utevistelse och att fåren ska hållas i lösdrift samt i par eller grupp. För dessa kontrollpunkter visar kontrollstatistiken att brister i allmänhet endast förekommer mellan 0 - 2 procent av de kontroller som gjorts sedan 2013. Det samma gäller även efterlevnad av kraven avseende golv och liggytor, dagsljus, belysning, bullernivåer, nödventilation samt daglig tillsyn av olika automatiska system.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.7 Get

Djurskyddskontroller av get

Antalet kontroller per år har under perioden 2013 - 2022 varierat mellan 158 och 247 stycken. Under 2022 gjordes 217 kontroller vilket är i samma storleksordning som föregående år. Figur 39 visar antal djurskyddskontroller av get.

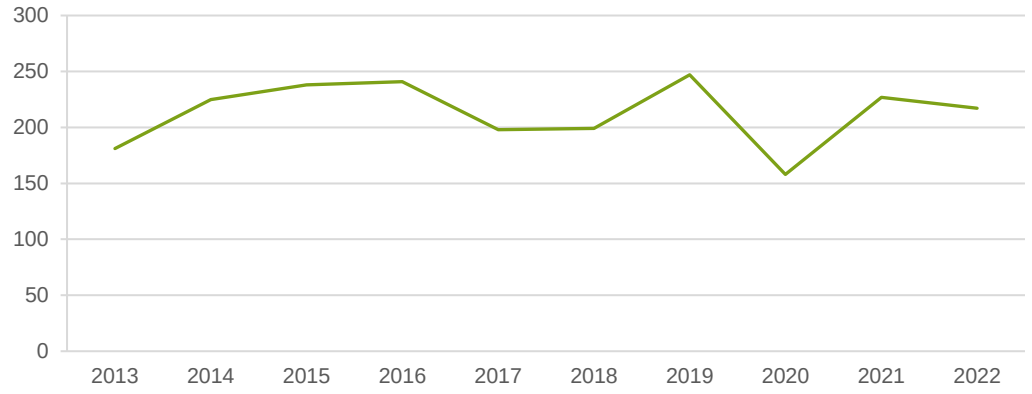

Figur 39. *Antal djurskyddskontroller av get i hela landet mellan 2013 och 2022.*

Antalet kontroller av gethållning är relativt få och det kan därför vara svårt att dra slutsatser av kontrollresultatet. Många av kontrollerna har också skett hos djurhållare som endast håller en eller några få getter.

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller samt uppföljande kontroller. I figur 40 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

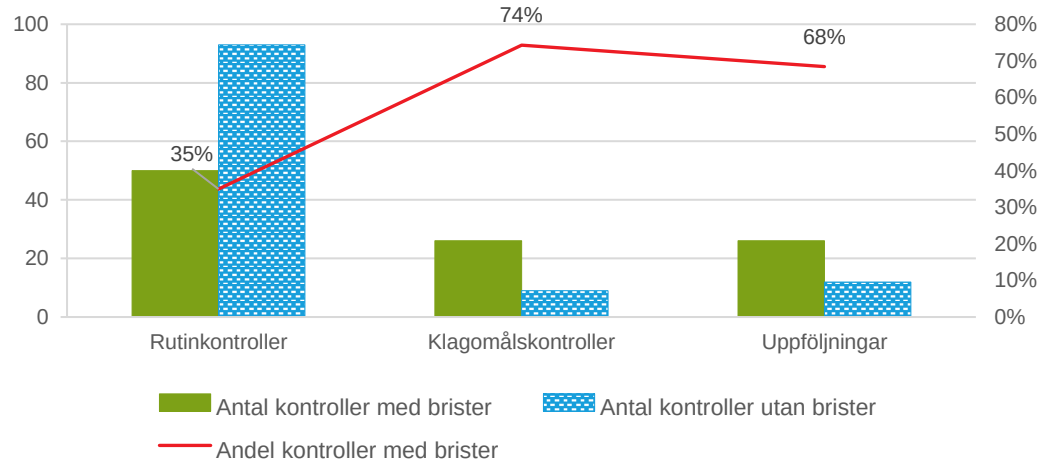

Figur 40. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister vid djurskyddskontroller av getter under 2022.*

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som kan relateras till hur djurhållarna bedriver sin tillsyn av getter har ökat med ca 4 procentenheter under kontrollåret 2022 jämfört med 2021, se figur 41.

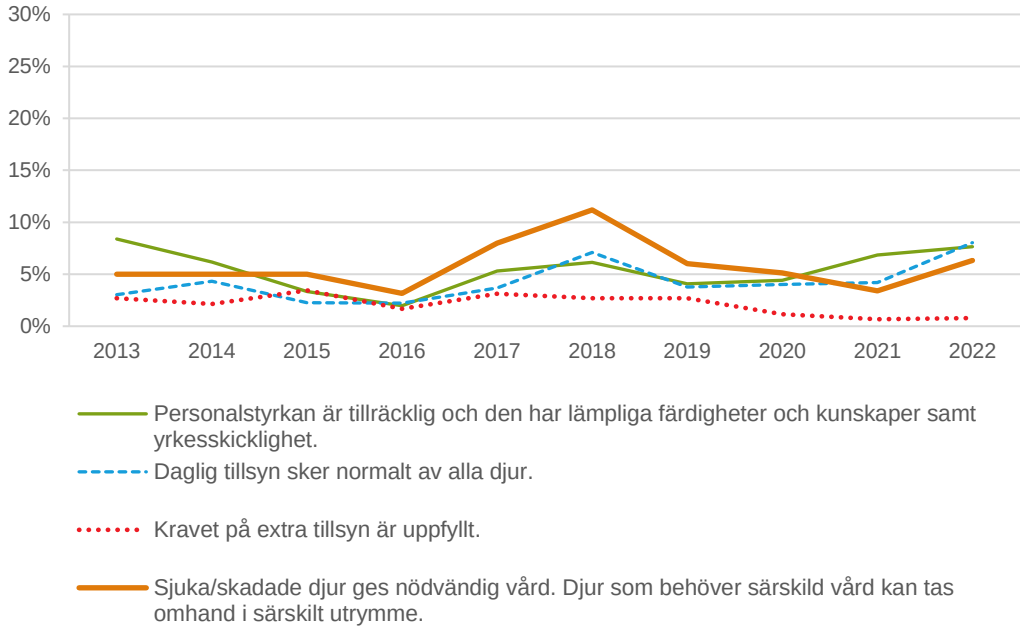

Figur 41. *Andel tillsynsrelaterade brister vid kontroller av getter mellan 2013 och 2022.*

Sedan kontrollåret 2016 är dock ökningen större då andelen brister vad gäller kravet om daglig tillsyn var endast 2 procent. Det är en oroande utveckling. Detta framgår av diagrammet nedan där även samband kan ses mellan de olika kontrollpunkterna genom att kurvorna i stort sett följs åt. En förklaring till att andelen brister som handlar om daglig tillsyn är högre än andelen brister om extra tillsyn beror sannolikt på att tillsyn inte bara handlar om att djuren ska ses till, utan konkreta åtgärder ska också vidtas om något behöver rättas till. Det råder alltså en handlingsplikt i tillsynsbegreppet. En brist om daglig tillsyn kan alltså bero på att djurhållaren inte ser till sina djur tillräckligt ofta eller att behövliga åtgärder inte har vidtagits.

I kontrollpunkten om vård för sjuka och skadade djur ingår även kontroll av sjukboxar. Det går därför inte utläsa av statistiken i vilken omfattning bristerna beror på bristande tillsyn genom att djuren exempelvis inte fått veterinärvård och i vilken mån sjukboxar saknas eller inte är tillräckligt många. Mot bakgrund av att andelen brister på denna kontrollpunkt (6 procent) är avsevärt högre än andelen brister när det gäller kravet om extra tillsyn (1 procent) talar det för att de flesta brister under denna kontrollpunkt handlar om att det saknas tillräckligt med sjukboxar.

Rena djur och utrymmen

Hygienrelaterade brister i getbesättningar håller sig relativt samlat och andelen brister har i stort sett varit oförändrad under perioden 2015 – 2021, vilket syns i figur 42. Under kontrollåret 2022 ökade dock andelen hygienrelaterade brister, särskilt när det gäller kraven om rengöring och utgödsling av stallutrymmen. Trots detta har andelen brister

som handlar om smutsiga djur varit fortsatt låg under 2022 då man under de 208 kontrollerna endast fann smutsiga getter vid två kontrolltillfällen.

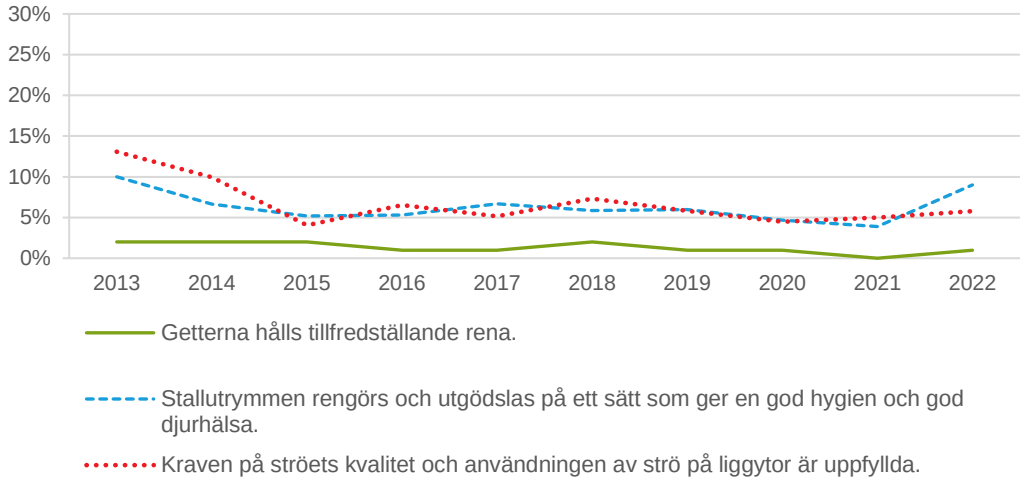

Figur 42. *Andel hygienrelaterade brister vid djurskyddskontroller av getter mellan 2013 och 2022.*

Brister i utfodringen leder till sämre hull

Brister i utfodringen kan få allvarliga konsekvenser för djurens välfärd och avspeglas vanligen genom bristande hull hos djuren. Under de senaste tio åren har sådana brister förekommit i ungefär samma omfattning, se figur 43. När det gäller kontrollpunkten om getternas hull har andelen brister varierat mellan 2 – 8 procent under denna period och uppgick till 6 procent under kontrollåret 2022. Observera att försämrat hull hos getter inte alltid beror på bristande utfodring utan kan även uppstå hos djur med nedsatt hälsa.

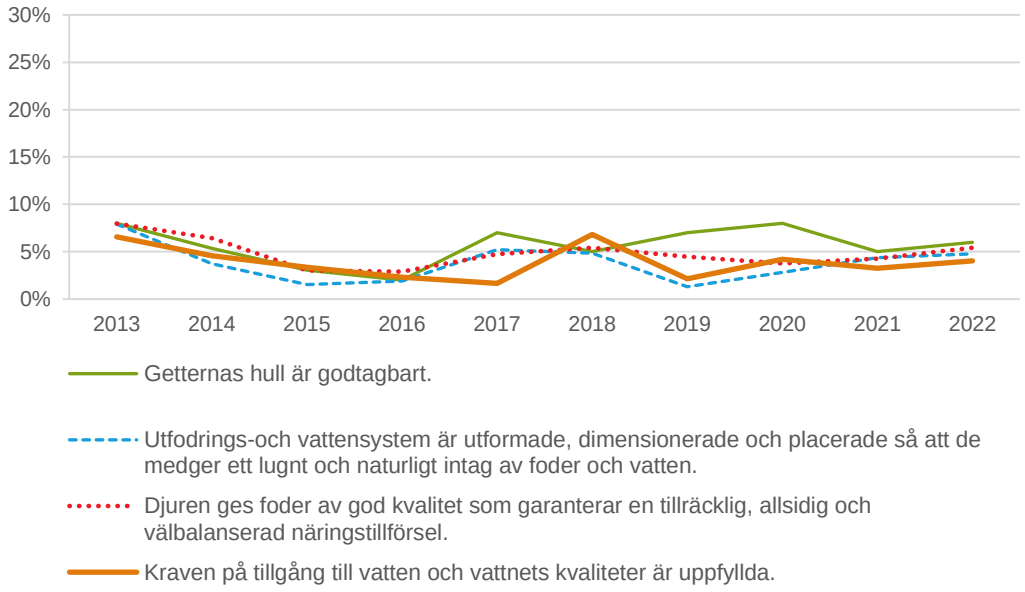

Figur 43. *Andel brister som handlar om utfodring och vatten vid djurskyddskontroller av getter mellan 2013 och 2022.*

Brister som handlar om utrymmen och inredning

Andelen brister när det gäller storleken på de utrymmen som getterna hålls i ligger på en ganska jämn och relativt låg nivå, ca 5 procent. Det innebär att getter i allmänhet hålls i tillräckligt stora utrymmen, vilket är positivt.

När det gäller djurhållare med få getter så är inredningen ofta hemmabyggd och djuren hålls i äldre byggnader. Detta kan vara en förklaring till att brister som rör kraven på inredningens utformning vad gäller skaderisker, förekommer relativt ofta och har konstaterats i varierande omfattning mellan vid 11 – 24 procent av kontrollerna. Under kontrollåret 2022 var den siffran 16 procent. Noterbart är att hög förekomst av denna brist också kan ses i statistiken för kontroller av besättningar med djurslagen nöt, får, gris och häst (se respektive avsnitt).

En av de vanligaste bristerna inom gethållningen är brister som handlar om inredningens utformning avseende skaderisker. Det är inte ovanligt att getter i små besättningar eller i besättningar med bara några enstaka hobbygetter hålls i utrymmen som inte är byggda eller tillräckligt anpassade för att hålla getter i. Det kan bland annat medföra en förhöjd skaderisk för djuren, vilket oerfarna djurhållare inte alltid är medvetna om.

Andelen brister vid kontroller som handlar om utrymmen och utformning på inredning visas i figur 44.

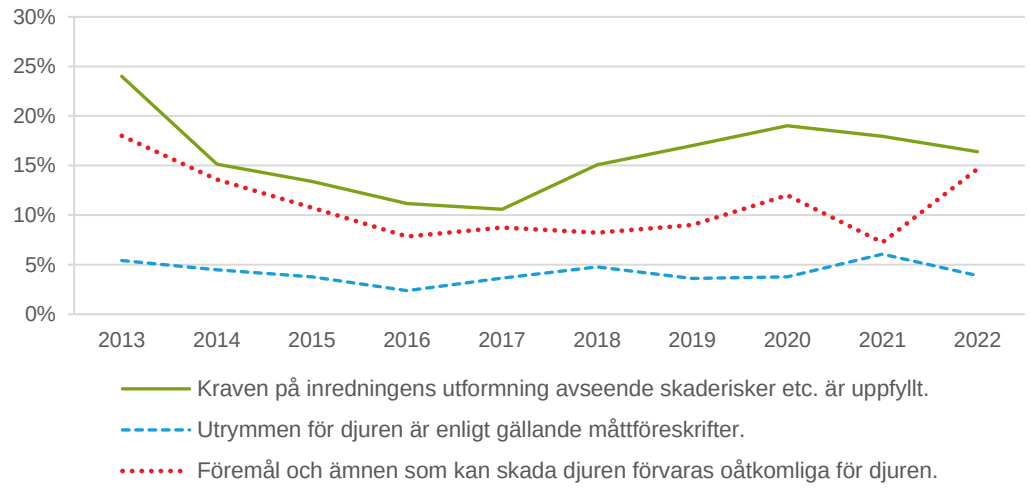

Figur 44. *Andel brister som handlar om utrymmen och inredningens utformning och skaderisker vid djurskyddskontroller av getter mellan år 2013 och 2022.*

Betesmarker och utegångsdjur

Brister som berör utegångsdjur och den utomhusmiljö som getter hålls i är vanliga och visas i figur 45. Det kan röra sig om undermåliga stängsel, upptrampade markytor, avsaknad av eller undermålig ligghall.

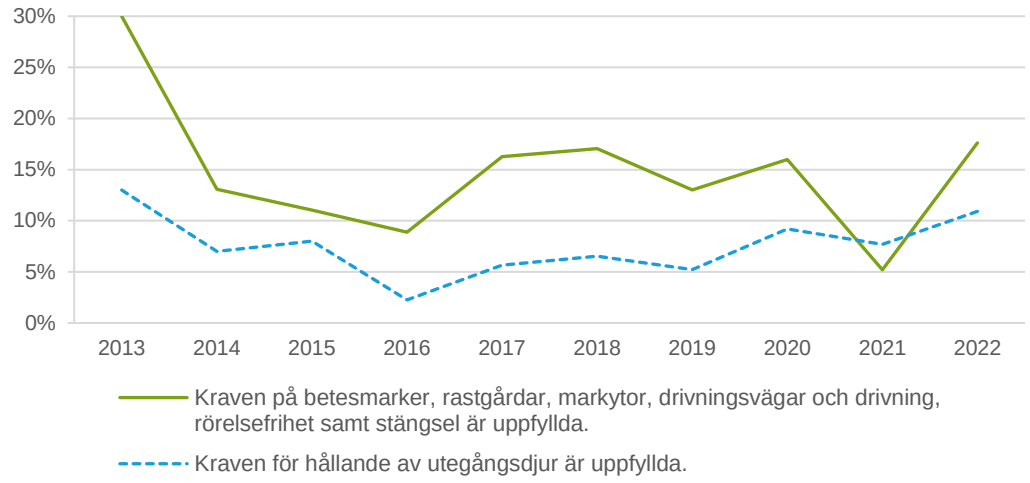

Figur 45. *Andel brister relaterade till utomhushållning vid kontroller av get mellan 2013 och 2022.*

Andelen brister som hör till betesmarker och rastgårdar har varierat mellan 9 – 30 procent under perioden 2013 – 2022, med undantag från kontrollåret 2021 då andelen var 5 procent. Denna kontrollpunkt är vid, så det går inte att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan exempelvis handla om brister som rör stängsel och hur markytor är beskaffade.

Andelen brister gällande skadliga ämnen och föremål samt brister när det gäller hållande av utegångsdjur sjönk påtagligt under åren 2014 - 2016, för att därefter stiga och har i stort sett fördubblats under de senast sju åren, vilket är oroande. Även dessa kontrollpunkter är ganska vida så det går inte att utläsa exakt vad bristerna består av. När det gäller utegångsdjur kan det handla om att ligghall saknas, att den är bristfällig eller för liten. Denna brist uppstår i flera fall på grund av att djuren stallas in för sent på hösten i förhållande till när ligghallskravet infinner sig. Denna brist uppmärksammas ofta genom klagomål.

Allvarliga konsekvenser av brister

Brister som kan kopplas till otillräcklig tillsyn och skötsel av djuren och de resurser och utrymmen de har tillgång till, kan leda till ett onödigt lidande för djuren. Föremål och ämnen som getterna kan komma åt samt olämpliga stängsel och inredningen kan utgöra en betydande skaderisk för getterna. Brister som leder till dåligt hull bland djuren och brister när det gäller hanteringen av sjuka och skadade djur kan få allvarliga konsekvenser.

Sammantaget bedömer länsstyrelserna att de vanligaste bristerna oftast återfinns i hobbybesättningarna där kunskap och erfarenhet om hur getter ska hållas och skötas inte alltid är tillräcklig.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller

exempelvis efterlevnaden av kraven om att getter avlivas av person med tillräckliga kunskaper och på ett sätt som är i enlighet med reglerna. Kontrollstatistiken visar att brister endast förekommer 0 - 1 procent av de kontroller som gjorts sedan 2016.

Efterlevnaden är också god över lag när det gäller exempelvis kraven på att getterna ska hållas tillfredsställande rena och reglerna om klippning samt killning. För dessa kontrollpunkter visar kontrollstatistiken att brister endast har förekommit vid några enstaka tillfällen sedan 2016. Detsamma gäller efterlevnad av kraven avseende golv och liggytor, dagsljus, belysning, bullernivåer, nödventilation samt daglig tillsyn av olika automatiska system.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.8 Värphöns

Djurskyddskontroller av värphönsbesättningar som har mer än 350 höns

Under år 2022 gjordes 58 kontroller i värphönsbesättningar som har mer än 350 höns. Det är i samma storleksordning som de två föregående åren, se figur 46. Under dessa tre år har det funnits restriktioner och rekommendationer på grund av utbrott av fågelinfluensa. Det har inneburit att länsstyrelserna har utfört färre kontroller av fjäderfäbesättningar jämfört med åren innan.

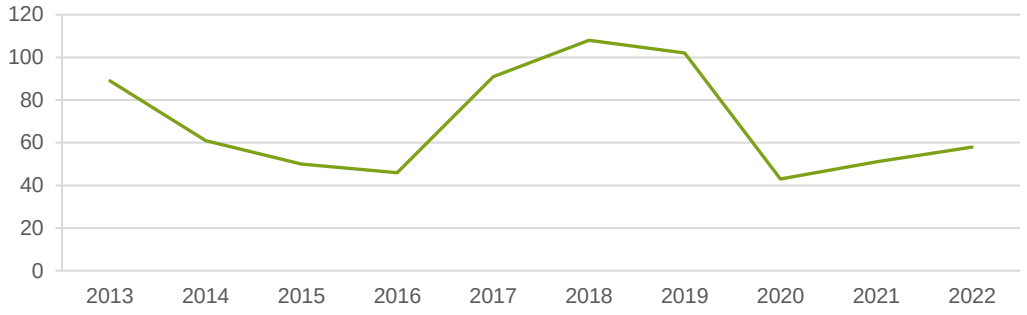

Figur 46. *Antal djurskyddskontroller i värphönsbesättningar mellan 2013 och 2022.*

Antalet kontroller har under de senaste tio åren varierat mellan 43 och 108 stycken. Med så få kontroller som gjorts under åren 2020 - 2022 finns en stor osäkerhet i det statistiska resultatet. Det beror bland annat på att återkommande kontroller hos en och samma djurhållare med problematisk djurhållning får stort genomslag i statistiken. Dock bör det noteras att trots att det är få kontroller, så berör bristerna ett stort antal djur.

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller och uppföljande kontroller. I figur 47 nedan redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

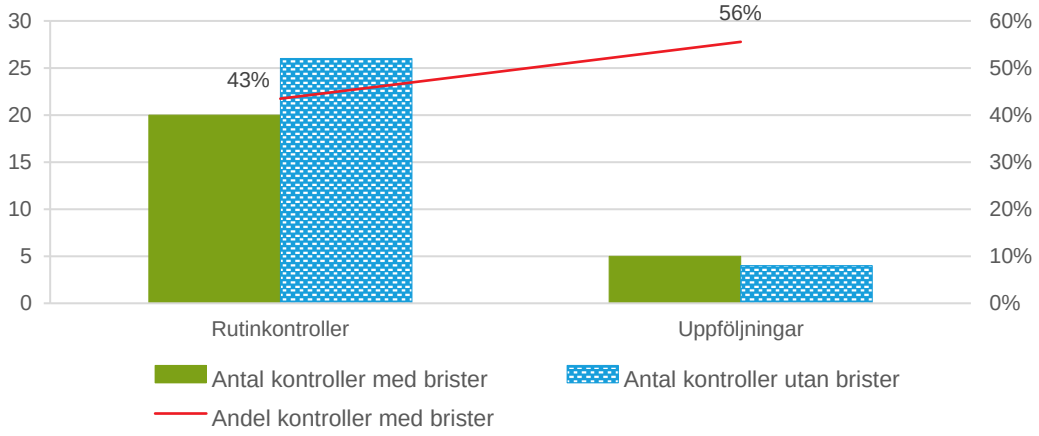

Figur 47. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister vid djurskyddskontroller av värphöns 2022.*

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som handlar om personalstyrka, hur djurhållarna bedriver sin dagliga tillsyn och hanterar sjuka och skadade djur, ligger vanligen kring 5 procent. Resultaten för kontrollåret 2021 var dock ett undantag och berodde på att det förekom fall där flera uppföljande kontroller genomfördes i en och samma besättning med betydande djurskyddsproblem. För år 2022 är nivån på bristerna nere på liknande låga nivåer som åren före 2021, vilket är positivt. Figur 48 visar andelen tillsynsrelaterade brister.

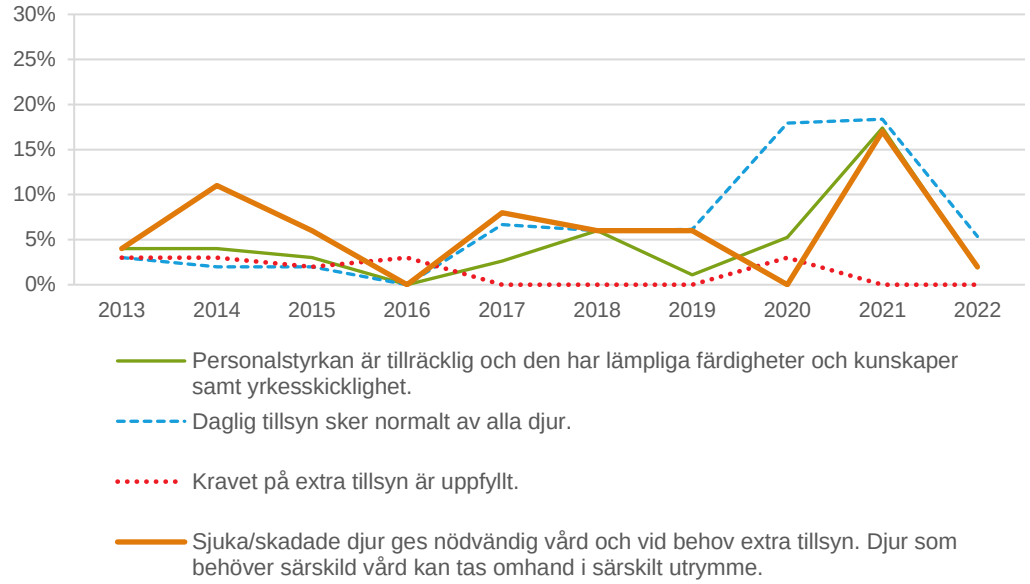

Figur 48. *Andelen tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller av värphöns mellan 2013 och 2022.*

Beläggningsgrad

Andelen brister som handlar om beläggningsgrad har sjunkit under kontrollåren 2021 och 2022 och närmar sig de nivåer som rådde 2016, vilket är positivt. Figur 49 visar andel brister som handlar om beläggningsgrad.

Det är också positivt att efterlevnaden har förbättrats avsevärt sedan år 2018 när det gäller kraven för att få ha upp till 9 höns per kvadratmeter i flervåningssystem. Andelen brister på denna kontrollpunkt ökade dock under kontrollåret 2022 och är fortfarande alltför hög. Det är den blåa kurvan i diagrammet nedan som visar detta och anledningen till att den startar 2018 är att nya villkor infördes i föreskrifterna[24] för att få ha en beläggningsgrad som är mer än 7 höns per kvadratmeter.

[24] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:23) om fjäderfähållning inom lantbruket m.m.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

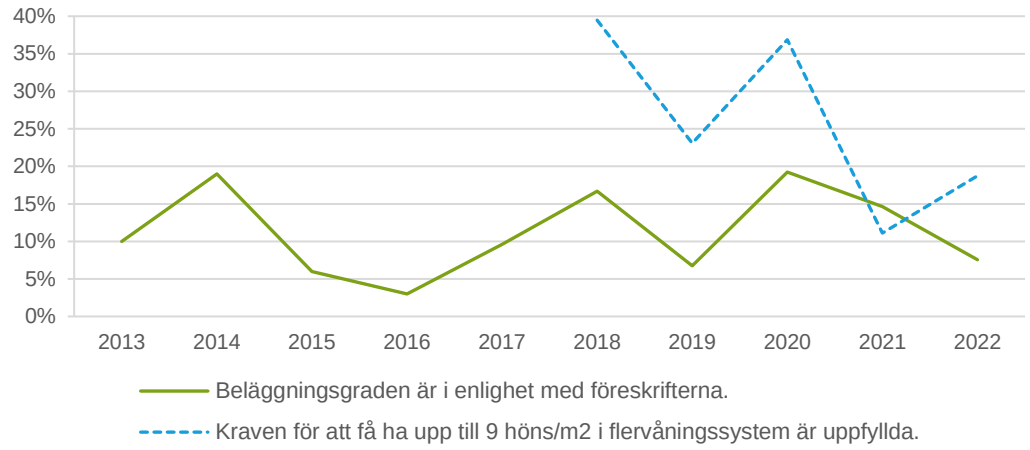

Figur 49. *Andel brister som handlar om beläggningsgrad i värphönsstallar mellan 2013 och 2022.*

Brister som handlar om renhet

Hygienrelaterade brister inom värphönshållningen är generellt sett inte särskilt vanliga, vilket syns i figur 50. Andel brister av hönsens renhet har dock ökat från en låg nivå de senaste sju åren. Vi har ingen kännedom om vad som ligger bakom detta. Problem kan uppstå i några enstaka besättningar vilket får ett stort genomslag i statistiken. Detta eftersom det totala antalet kontroller per år varit ganska lågt, särskilt de senaste tre åren.

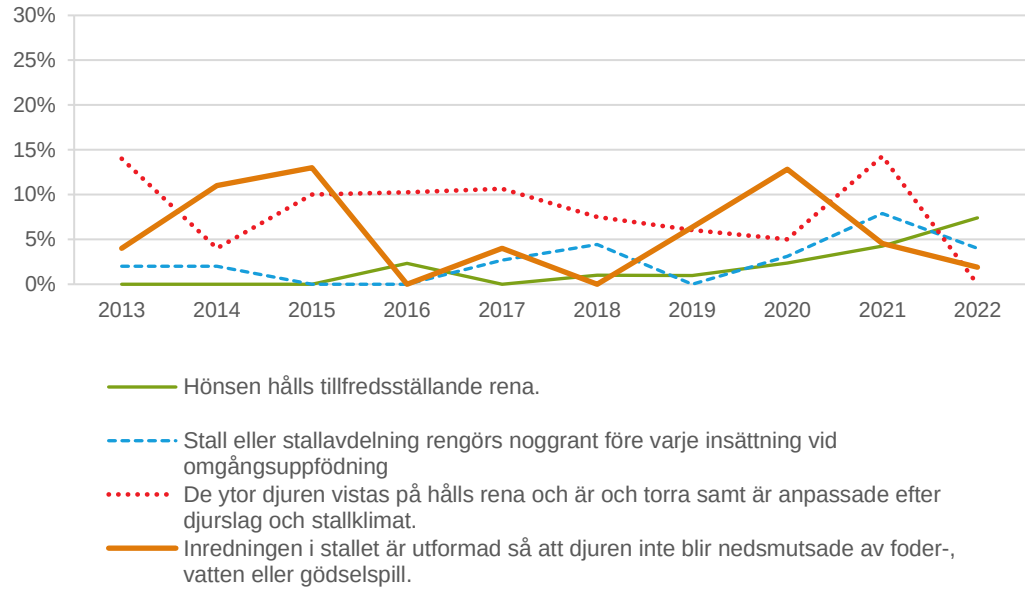

Figur 50. *Andel hygienrelaterade brister vid djurskyddskontroller av värphöns mellan 2013 och 2022.*

Sittpinnar, strö och reden

Diagrammet nedan visar att andelen brister som har att göra med sittpinnar och strö varierar mycket mellan åren och syns tydligt i figur 51. Detta kan bero på att det statistiska underlaget är litet vilket innebär att ett fåtal konstaterade brister ger ett relativt stort procentuellt genomslag i statistiken.

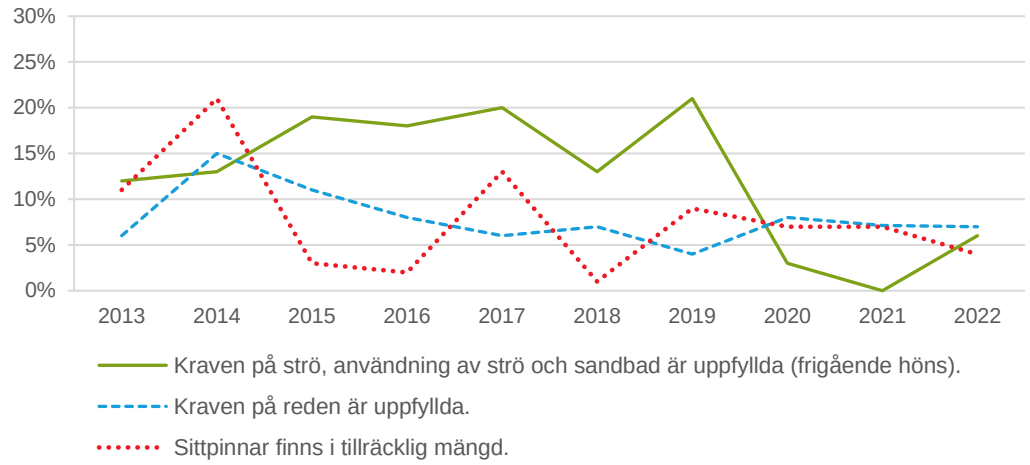

Figur 51. *Andel brister som handlar om sittpinnar, ströbad och värpreden under 2013 till 2022.*

Brister som handlar om ströbad

I den gröna kurvan i figur 51 ovan visas brister som är kopplade till kontrollpunkten rörande kraven på strö m.m. i besättningar med frigående höns. Denna kontrollpunkt är ganska vid genom att den omfattar flera olika krav om ströets kvalitet och renhet samt att strömet ska kunna tillgodose hönsens behov av att sandbada. Det går därför inte att se vad bristerna består av. Vår bedömning är dock att bristerna till övervägande del handlar om bristande hygien och ströbäddskvalitet och endast i mycket begränsad omfattning när det gäller strö för sandbadning.

I besättningar som har värphöns i inredda burar är dock förhållandena omvända där brister som handlar om ströbad är dominerande. Av de sju kontroller av ströbad som utfördes i sådana besättningar under kontrollåret 2021 så fann man brister i fem av kontrollerna, vilket motsvarar 71 procent. Under kontrollåret 2022 gjordes sådana kontroller vid fem tillfällen under vilka man fann brister vid fyra tillfällen, vilket motsvarar 80 procent. Att detta krav inte efterlevs beror till stor del på tveksamheter hos producenten om ströbadet fyller sitt syfte. Det finns också problem med att strömaterialet snabbt försvinner ur ströbadet och att hönsen inte ges tillgång till ströbadet. Bristen är allvarlig eftersom att ströbada är ett starkt motiverat beteende för höns och en del i att hönsen ska kunna bete sig naturligt.

Dagsljus och belysning

Andelen brister som rör dagsljus och belysning är mellan 2 – 4 procent under kontrollåret. Tidigare var kravet på dagsljus en vanlig brist, men detta har minskat markant under de senaste tio åren. Detta beror dels på att gamla stallar fasas ut allteftersom och dels att tydligare regler införts vad gäller kraven kring dagsljusinsläpp. Ytterligare en annan anledning till minskningen är att de installationsåtgärder som genomförs i stallarna för att leva upp till kraven, är bestående. Figur 52 visar andelen brister som handlar om belysning mellan 2013 och 2022.

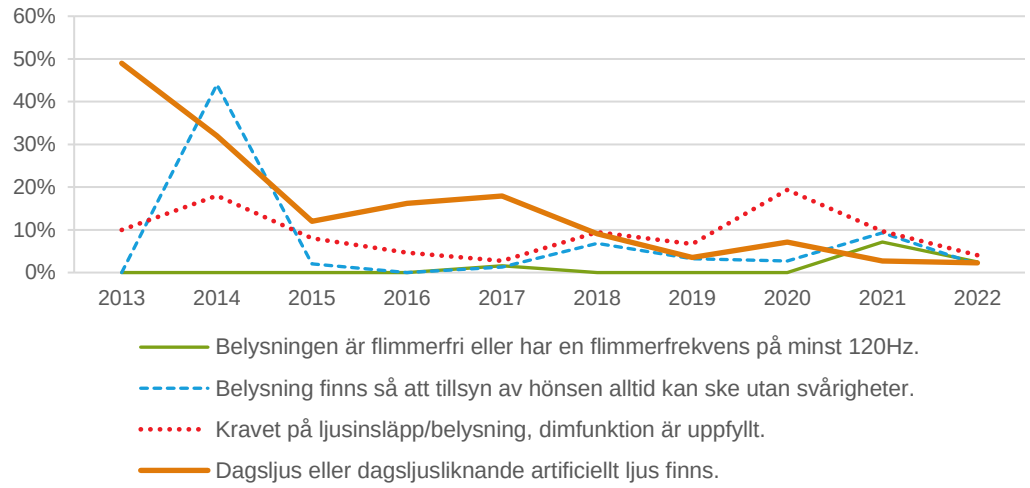

Figur 52. *Andel brister som handlar om ljus i hönsstallar vid kontroller mellan 2013 och 2022.*

Värphönsens stallmiljö

Andelen brister som handlar om luftkvaliteten och stallklimat har över tid visat på en positiv trend, se figur 53. Luftkvalitet och ventilation har varit ett stort problem inom värphönsproduktionen under många år. Under 2017 fann man brister i 41 procent av kontrollerna, men detta har fram till 2020 minskat till under 20 procent. Det är dock fortfarande en hög och oroande siffra som dessvärre har stigit något jämfört med kontrollåret 2020. Dessa brister består ofta i för höga ammoniakhalter i stalluften, vilket är vanligt när ströbädden inte är torr och lucker. Bristfällig eller felaktig ventilation samt avsaknad av tillskottsvärme orsakar också dessa problem och är vanligast i äldre byggnader.

När det gäller brister som handlar om buller i stallar är andelen fortsatt låg, vilket är positivt. Detta visas i figur 53.

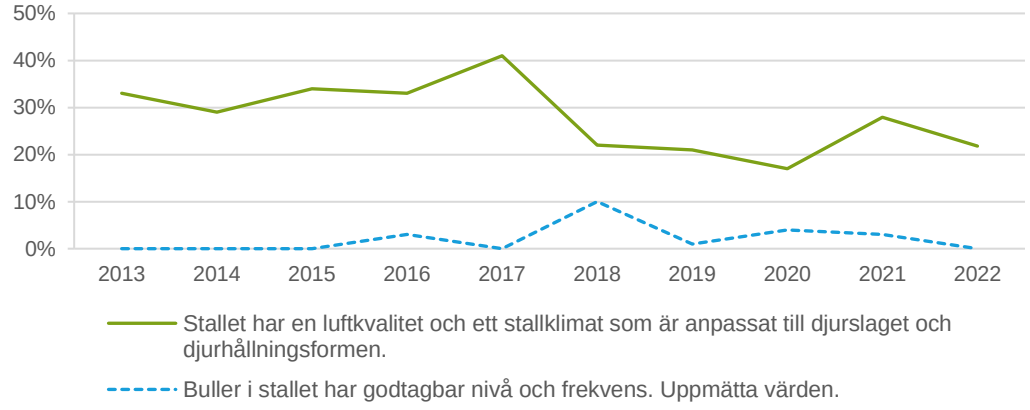

Figur 53. *Andel brister som handlar om stallklimat och buller i värphönsstallar mellan 2013 och 2022.*

Allvarliga konsekvenser av brister

Brister som gäller luftkvalitet och stallmiljö med höga till mycket höga ammoniakhalter bedömer vi medför allvarliga djurvälfärdrisker för djuren. Stress på grund av brister i miljön kan orsaka konkurrens om reden, sittpinnar och yta samt att hönsen plockar fjädrar från, och hackar på, varandra. Höga ammoniakhalter kan även ge skador på djuren, exempelvis irritationsskador i luftvägar och på ögonen. Det är därför positivt att bristerna över tid visar på en nedåtgående trend.

Att ströbada är ett starkt motiverat beteende hos höns som syftar till att hålla fjäderdräkten i trim. Beteendet är så starkt att de badar även utan strö om de har möjlighet. Att inte kunna utföra starkt motiverade beteenden orsakar stress för djuren vilket påverkar deras välfärd negativt. Det är därför mycket oroande att kravet i så stor omfattning inte efterlevs när det gäller ströbad i burar för värphöns.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis efterlevnaden av kraven på att hönsen ska hållas tillfredställande rena, kraven avseende rengöring av stallarna och mekanisk utgödsling. Kontrollstatistiken visar att brister endast förekommer vid mellan 0 - 2 procent av de kontroller som gjorts sedan 2013. Efterlevnaden är i allmänhet även god när det gällande kraven rörande hönsens hull, foder och vatten, samt system för utfodring och vattning.

Överlag är efterlevnaden också god när det gäller flera andra krav. Det gäller exempelvis krav som har att göra med tillåtna beläggningsnivåer och krav kopplade till utevistelse. För dessa kontrollpunkter visar kontrollstatistiken att brister endast förekommit vid ett fåtal kontroller som gjorts de senaste åren. Detsamma gäller även efterlevnad av kraven avseende golv, sittpinnar, reden, ströarea, belysning, bullernivåer, nödventilation och larmanordningar samt daglig tillsyn av olika automatiska system.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.9 Slaktkyckling

Djurskyddskontroller av slaktkyckling

Under år 2022 gjordes 20 stycken kontroller i besättningar med slaktkyckling. Kontrollantalet är i samma storleksordning som de två föregående åren, se figur 54.

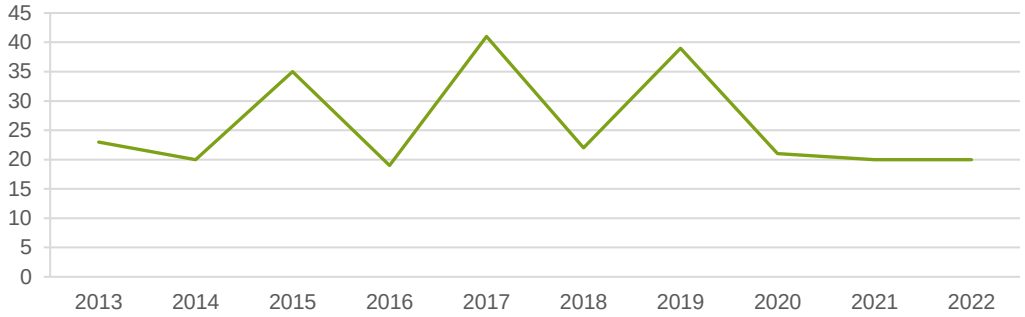

Figur 54. *Antal djurskyddskontroller i slaktkycklingsbesättningar mellan 2013 och 2022.*

Antalet kontroller har under de senaste tio åren varierat mellan årets 20 kontroller till som mest 41 stycken. Med så få kontroller som gjorts under åren 2020 - 2022 finns en stor osäkerhet i det statistiska resultatet även om det totala antalet kycklingproducenter i landet också är betydligt lägre än exempelvis producenter av mjölk och nötkött. Återkommande kontroller hos en och samma djurhållare med problematisk djurhållning, får dock stort genomslag i statistiken då få kontroller görs. Dock bör det noteras att trots att det är få kontroller, så berör bristerna ett mycket stort antal djur.

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller och uppföljande kontroller. I figur 55 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister under 2022.

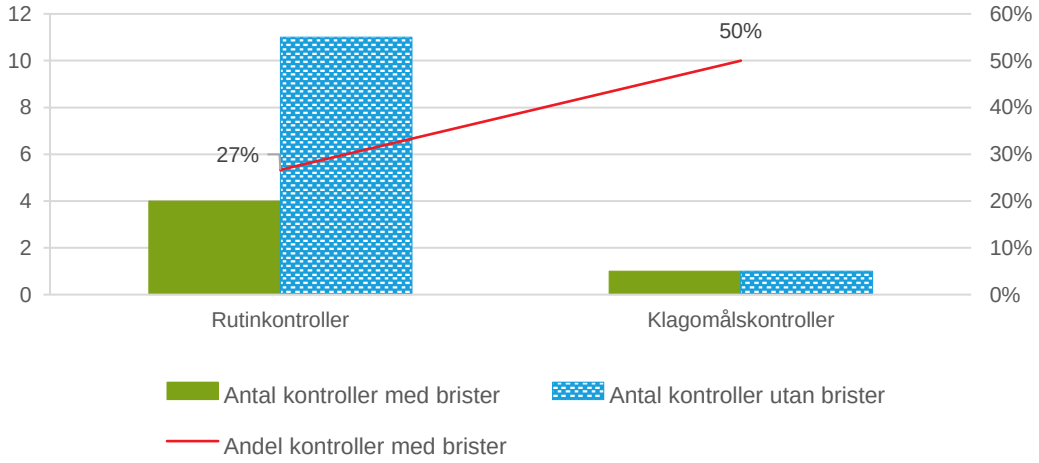

Figur 55. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister för slaktkyckling under 2022.*

Beläggningsgrad och renhet

Under kontrollåret 2022 noterades inte någon brist när det gäller beläggningsgrad. Sådan brist förekommer inte heller ofta bland de slaktkycklingsbesättningar som kontrolleras. Under de sammanlagt 221 gånger som detta kontrollerats de senaste tio åren, har länsstyrelserna funnit brister endast vid fem kontrolltillfällen.

När det gäller kontroll av renhet på ströbäddarna varierar andelen brister relativt mycket mellan år. Det gäller även i viss mån brist som rör smutsiga fåglar. Andelen brister som handlar om beläggningsgrad och renhet syns i figur 56.

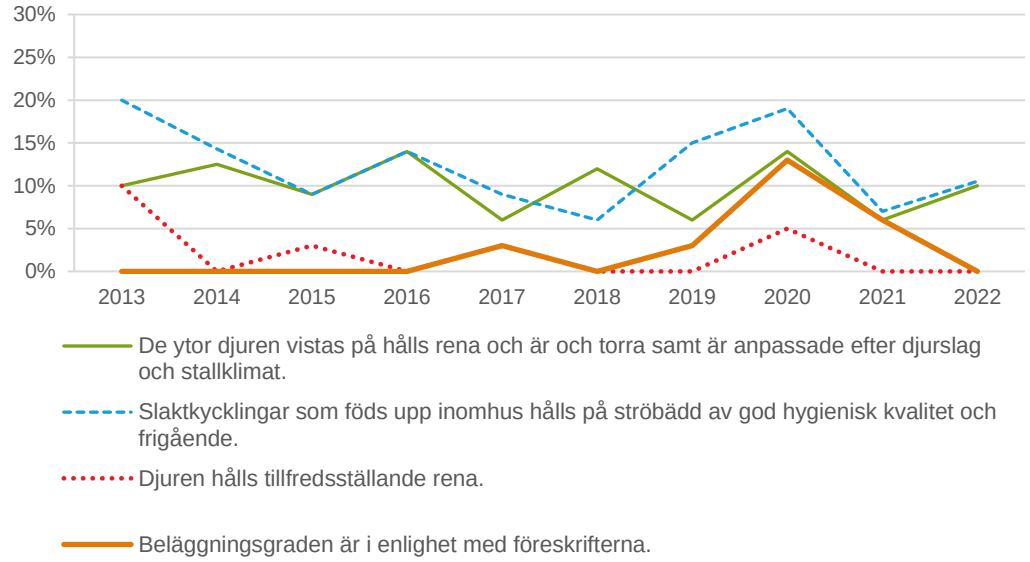

Figur 56. *Andel brister som handlar om beläggningsgrad och renhet vid djurskyddskontroller av slaktkyckling mellan 2013 och 2022.*

Slaktkycklingarnas stallmiljö

Andelen brister som handlar om luftkvaliteten och stallklimat har över tid visat på en positiv trend och under de två senaste kontrollåren fann man inga brister på denna kontrollpunkt, vilket är mycket positivt. Detsamma gäller tillgången och användningen av dagsljus och belysning där andelen brister minskat kontinuerligt från år 2018. Figur 57 visar andel brister kopplat till stallmiljö.

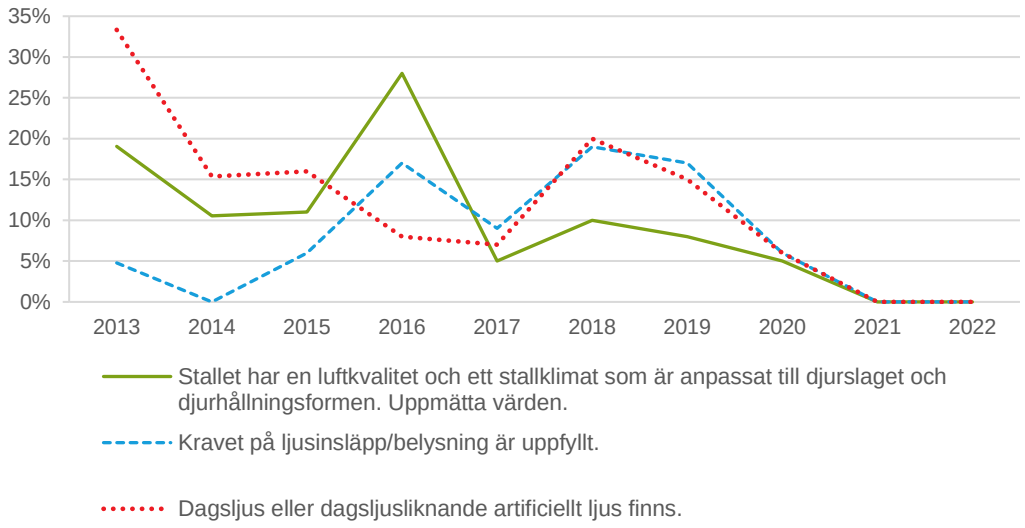

Figur 57. *Andel brister som handlar om stallmiljö i slaktkycklingstallar under 2013 och 2022.*

Allvarliga konsekvenser av brister

Brister som gäller dålig ströbäddskvalitet kan leda till smutsiga djur och försämrad fothälsa som kan medföra lidanden för djuren. Dåliga ströbäddar och otillräcklig ventilation och värmetillförsel leder ofta till att ammoniakhalten i stalluften överstiger det tillåtna gränsvärdet vilket kan vara skadligt för djuren.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis krav som handlar personalstyrkans storlek, kunskaper och färdigheter, som är förutsättningen för att djuren ska hållas och skötas på ett bra sätt.

Efterlevnaden är även god när det gäller kraven på fåglarnas hull, foder och vatten, samt system för utfodring och vattning där brister konstateras ytterst sällan.

Överlag är efterlevnaden också god när det gäller flera andra krav. Det gäller exempelvis krav som har att göra med tillåtna beläggningsnivåer där kontrollstatistiken visar att brister endast förekommit vid ett fåtal kontroller som gjorts de senaste tio åren. Detsamma gäller även efterlevnad av kraven avseende belysning, brandskydd, beredskap för elavbrott, larmanordningar samt daglig tillsyn av olika automatiska system.

4.2.10 Hästar

Djurskyddskontroller av häst

Under kontrollåret 2022 gjorde länsstyrelserna 1 328 kontroller av hästhållningar. Antalet kontroller har minskat konstant år från år sedan 2013 då cirka 3 200 kontroller av häst gjordes, se figur 58. Anledningen till minskningen är troligen att många kontroller utförs till följd av klagomål och att dessa sedan 2017 även kan handläggas administrativt från kontoret. Vid sådan handläggning används inte någon checklista och den handläggningen syns därför inte i denna statistik. Flera länsstyrelser handlägger numera även tillståndsansökningar administrativt från kontoret, utan kontroll på plats.

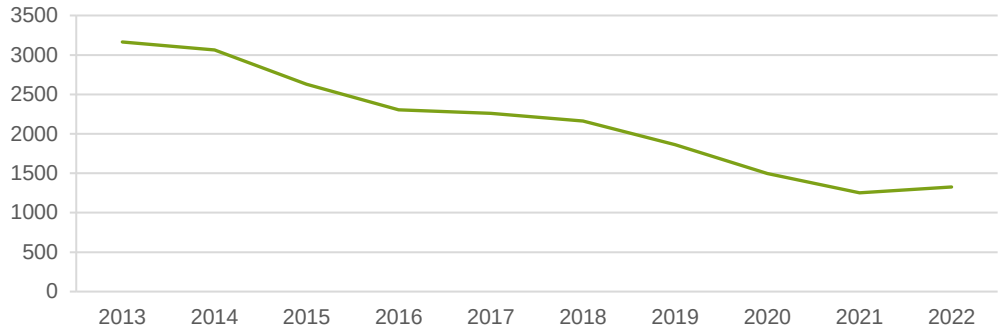

Figur 58. *Antal djurskyddskontroller av hästhållningar mellan 2013 och 2022.*

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs i samband med tillståndsansökningar[25]. I figur 59 visas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

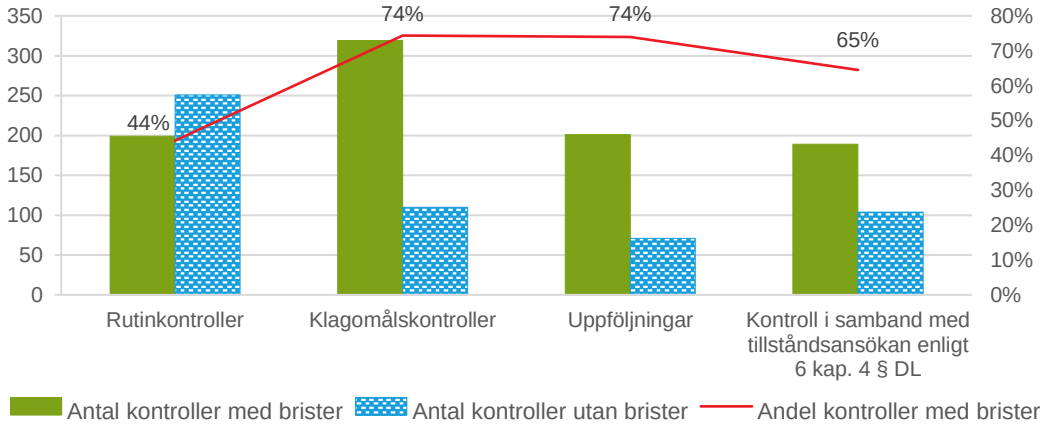

Figur 59. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister för häst under 2022.*

[25] Ansökan om tillstånd enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192).

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Många av kontrollerna på häst är gjorda efter klagomål och där upptäcks brister i betydande omfattning. Det går därför inte att dra slutsatsen att kontrollresultaten speglar hur hästhållningen generellt ser ut i Sverige.

Tillsynsrelaterade brister

Figur 60 visar andelen tillsynsrelaterade brister mellan 2013 och 2022. Andelen brister som kan relateras till hur hästhållarna bedriver sin tillsyn av hästarna har ökat något under kontrollåret 2022 jämfört med 2021. Över tid ses en svag men konstant ökning med ca 5 procentenheter sedan kontrollåret 2016, vilket är en oroande trend.

I kontrollpunkten om vård för sjuka och skadade djur ingår även kontroll av sjukboxar. Det går därför inte att utläsa av statistiken i vilken omfattning bristerna beror på bristande tillsyn genom att djuren exempelvis inte fått veterinärvård, och i vilken mån sjukboxar saknas eller inte är tillräckligt många. Med tanke på att det vanligaste inhysningssättet för hästar är att hålla dem individuellt i box, är troligen den vanligaste orsaken till dessa brister att hästarna inte får tillräcklig vård. Det i sin tur bedöms främst bero på okunskap hos hästhållarna och mer sällan av ekonomiska skäl, även om vårdkostnader kan vara kännbara.

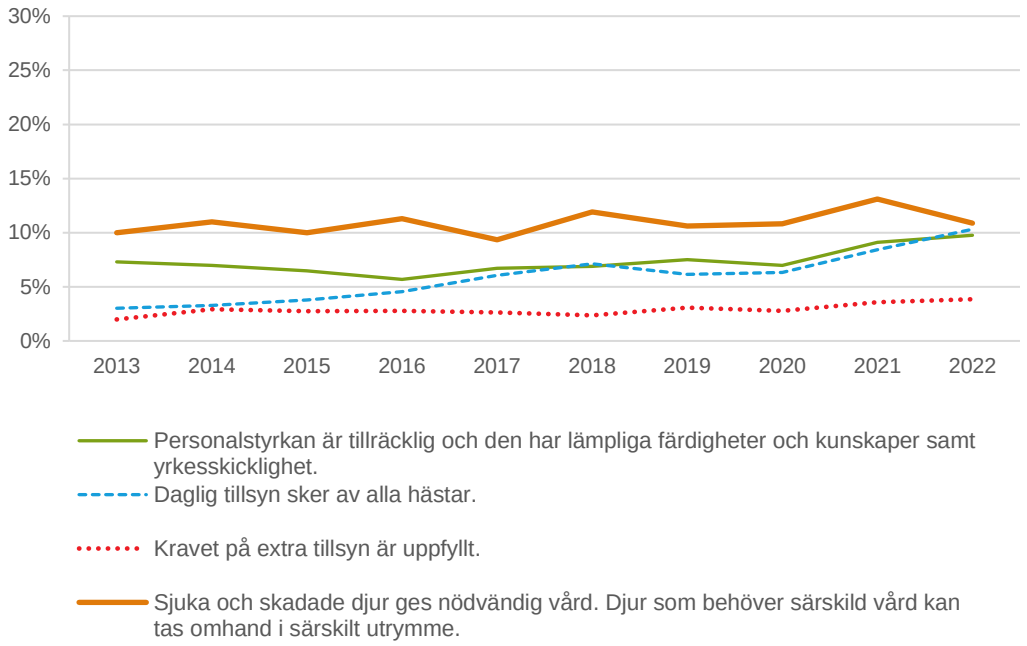

Figur 60. *Andel tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller på hästar mellan 2013 och 2022.*

Rena djur och utrymmen

Hygienrelaterade brister i utrymmen och på liggytor håller sig på liknande nivåer men ökar svagt över tid under perioden 2016 – 2022, även om en liten minskning skedde under kontrollåret 2022 jämfört med 2021. Detta visas i figur 61. Brister när det gäller smutsiga hästar håller en konstant låg nivå (ca 2 procent) vilket är positivt.

Andelen brister som handlar om smutsiga hästar ligger på en konstant låg nivå. Detta trots att andelen brister när det gäller smutsiga utrymmen och liggytor ökar och förekommer i betydligt större omfattning. Förklaringen till detta är att hästar ryktas och rengörs ofta och många hästar går ute med täcken på sig som medför att de håller sig renare. Hästar har också förhållandevis torr gödsel i jämförelse med exempelvis nötkreatur, så att en smutsig ströbädd inte så snabbt resulterar i att gödsel fastnar på djuret.

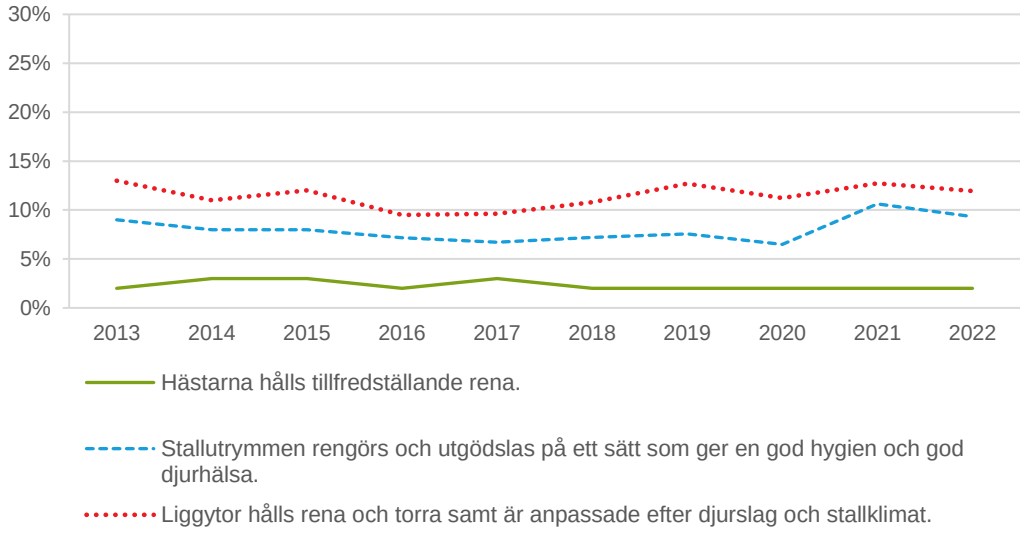

Figur 61. *Andel hygienrelaterade brister vid djurskyddskontroller av hästar mellan 2013 och 2022.*

Brister i utfodringen leder till sämre hull

Brister i utfodringen kan få allvarliga konsekvenser för hästarnas välfärd och avspeglas vanligen genom bristande hull hos djuren. Figur 62 visar att under de senaste tio åren har sådana brister förekommit i stort sett i oförändrad omfattning.

När det gäller kontrollpunkten om hästarnas hull har andelen brister varierat mellan 10 – 12 procent. Noteras bör att försämrat hull hos hästar inte alltid beror på bristande utfodring, utan även kan uppstå hos djur med nedsatt hälsa.

När det gäller häst är det inte bara för lågt hull som är en vanlig brist, utan också för högt hull. Detta kan vara ett nog så besvärligt problem att lösa, eftersom hästar trots allt bör ha tillgång till grovfoder de flesta av dygnets timmar. När det gäller lågt hull rör det ibland äldre hästar med dåliga tänder. Jämfört med andra grovfoderätande djur är det vanligare att hästar får bli så gamla att de hinner få dessa problem.

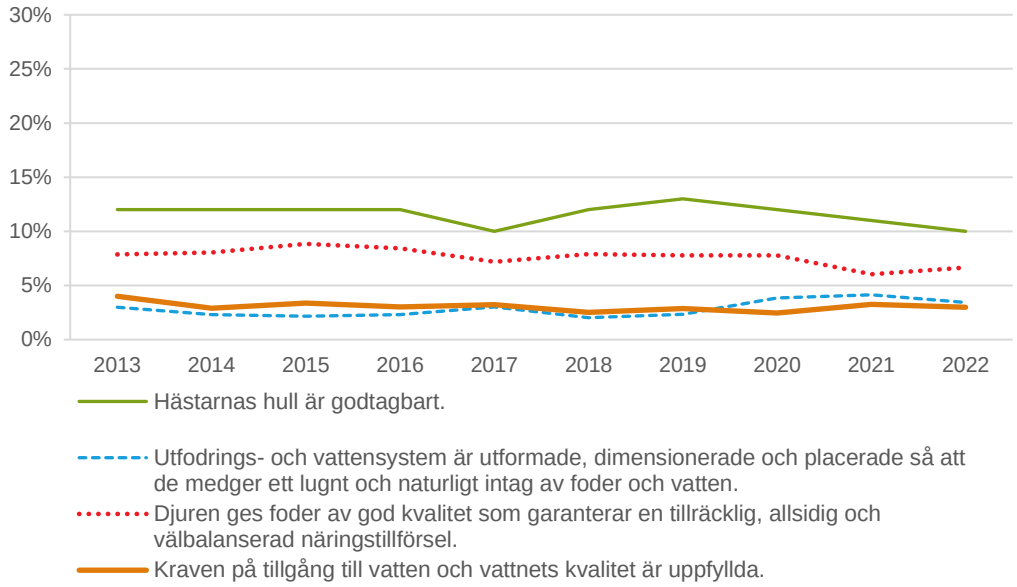

Figur 62. *Andel brister som är relaterade till utfodring av hästar mellan 2013 och 2022.*

Hovvård

När det gäller kontrollpunkten avseende hovvård konstaterades brister i 13 procent av kontrollerna under kontrollåret 2022. Det är ett kontrollresultat som skiljer sig ganska lite över tid. Andelen brister har varierat mellan 10 till 13 procent mellan 2013 till 2022.

Länsstyrelserna får många klagomål som rör dålig hovvård, framför allt på fånghästar. Förmodligen uppmärksammas detta lättare av andra personer som ser hästarna när de går ute. Förståelsen kring hur hovvård ska skötas är många gånger bristfällig hos hästhållarna. En del har också problem med att få tag i hovslagare, vilket är ett ökande djurskyddsproblem i vissa områden i landet.

Brister som handlar om utrymmen och inredning

Andelen brister när det gäller storleken på de utrymmen som hästar hålls i, var under kontrollåret 6 procent. Det är nästan en halvering sedan kontrollåret 2016, vilket är positivt. Brister gällande kravet på takhöjd har gått ner tydligt från kontrollåret 2016 till 2020. Detta beror troligen på att kravet på en minimihöjd av 2,20 meter i takhöjd togs bort i föreskrifterna. Under kontrollåren 2021 och 2022 har dock andelen brister ökat något från att ha legat på 8 procent under kontrollåret 2020.

Den i särklass vanligaste bristen i häststallar är skaderisker kopplade till utformning av inredning m.m. Det handlar exempelvis om att fönstergaller saknas eller håller låg kvalitet, samt att det finns inredning som hästarna kan skada sig på eller fastna i. Bristen har legat på en stadigt hög nivå på 30 - 40 procent under flera år, men ökade under kontrollåret 2021 till hela 49 procent. Under kontrollåret 2022 sjönk andelen brister dock något men är fortfarande på en oroande hög nivå.

Dagens ridhästar blir allt större och alla hästhållare tänker inte på att takhöjden som var tillräcklig för de hästar de hade tidigare, inte är godkänd för de större hästarna. En del hästägare med gamla stallbyggnader har inte heller uppmärksammat att takhöjden ska mätas från den nivå hästen står på, till den lägsta punkten på takkonstruktionen, som i många fall är undersidan av en takbjälke.

Det höga antalet brister som handlar om skaderisker kan bero på att många hästhållare inte är medvetna om vad som kan vara skaderisker i hästarnas närmiljö. Många hästhållare verkar inte heller känna till att länsstyrelsens bedömningar görs utifrån lagstiftningens förebyggande syfte där en av utgångspunkterna är att hästar, till skillnad från flera andra djurslag som hålls under liknande förhållanden, är mer reaktiva och snabba flyktdjur. Noterbart är att denna brist också kan ses i statistiken för kontroller av besättningar med djurslagen nöt, får, get, och gris (se respektive avsnitt), dock inte i lika stor omfattning.

Andelen brister vid djurskyddskontroller av häst som handlar om utrymmen och inredning visas i figur 63.

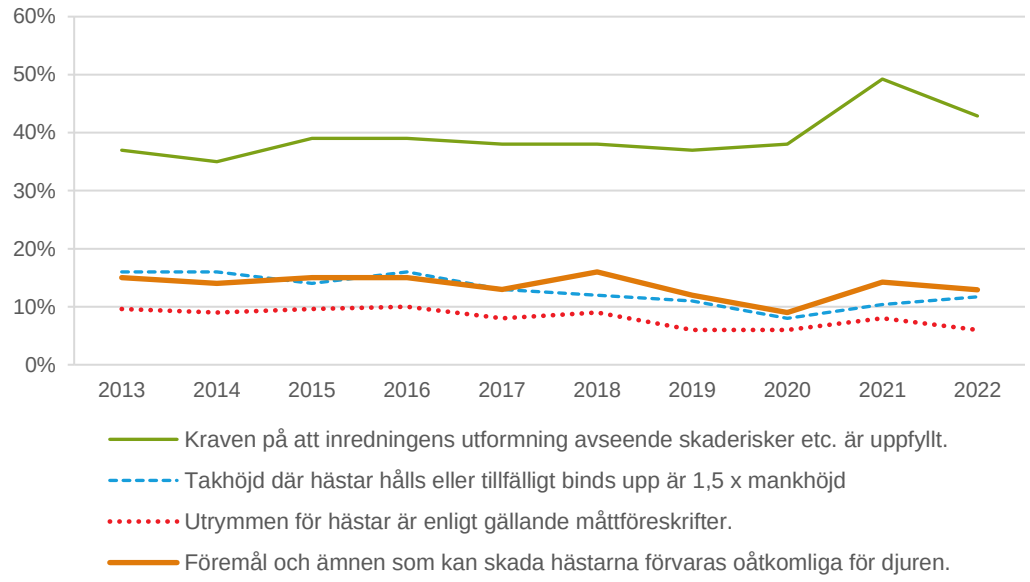

Figur 63. *Andel brister som handlar om utrymmen och skaderisker i inredning vid djurskyddskontroller av hästar mellan 2013 och 2022.*

Betesmarker och utegångsdjur

Andelen brister som hör till betesmarker och rastgårdar har varierat mellan 14 - 19 procent under åren 2013 - 2022. Denna kontrollpunkt är vid och det går därför inte att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan exempelvis handla om brister som rör stängsel eller hur drivvägar och markytor är beskaffade.

Andelen brister gällande hållande av utegångsdjur är fortsatt relativt hög och konstateras vid cirka 20 procent av kontrollerna. Att observera är att även denna kontrollpunkten är

ganska vid och svår att utläsa exakt vad bristerna består av. Det kan handla om att ligghall saknas, eller att den är bristfällig eller för liten.

Figur 64 visar andel brister som handlar om utomhusvistelse för hästar mellan 2013 och 2022.

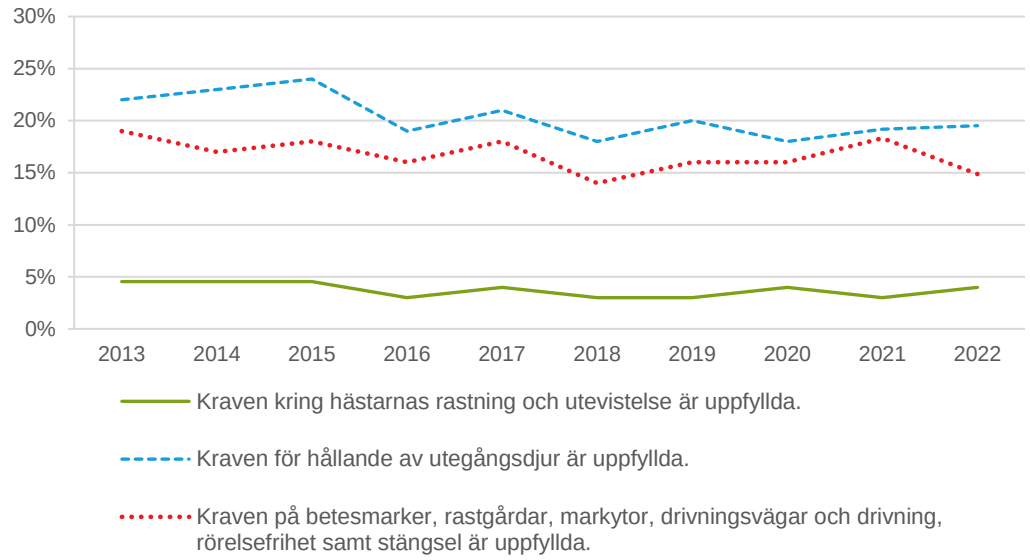

Figur 64. *Andel brister som handlar om utomhusvistelse för hästar mellan 2013 och 2022.*

Många länsstyrelser hanterar numera klagomål om att ligghall saknas helt administrativt i enlighet med länsstyrelsernas gemensamma rutin för klagomålsärenden. Någon checklista fylls då inte i och eventuella brister gällande ligghallar som hanterats administrativt syns alltså inte i denna statistik.

Stallmiljö, brandskydd och beredskap

När det gäller kontroll av luftkvalitet och stallklimat har andelen brister varierat genom åren och legat på relativt höga nivåer (cirka 15 procent), vilket visas i figur 65. Det är en förhållandevis hög nivå, vilket är oroande eftersom brister som handlar om luftkvalitet och stallklimat har stor betydelse från djurhälso- och djurvälfärdssynpunkt i övrigt.

När det gäller andelen brister kring brandskydd och beredskap vid elavbrott, handlar troligen de flesta brister som handlar om att brandskyddet inte är tillräckligt. Detta eftersom hästhållningar i jämförelse med andra djurhållningar inte är lika elberoende och man klarar i allmänhet att upprätta djurskyddet vid elavbrott utan några påtagliga svårigheter. Andelen brister på denna kontrollpunkt har stigit märkbart efter 2018, vilket syns tydligt i figur 65. Förklaringen till det är att utökade brandskyddskrav infördes år 2019 i Jordbruksverkets föreskrifter[26]. Detta krav innebär att brand ska förebyggas i alla hästställar, oavsett hur små eller hur gamla de är.

[26] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:17) om hästhållning

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

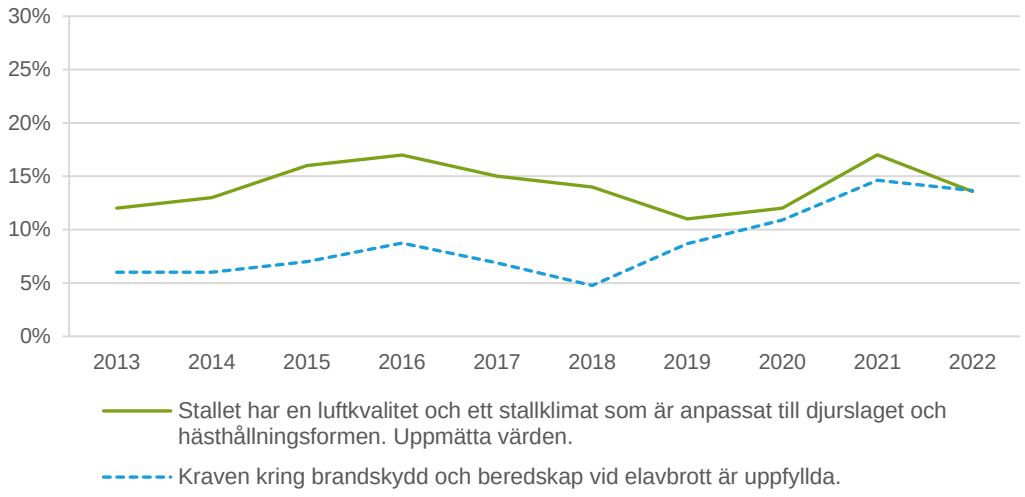

Figur 65. *Andel brister som handlar om luftkvalitet, brandskydd och beredskap vid elavbrott vid djurskyddskontroller av hästar mellan 2013 och 2022.*

Brister som handlar om tillstånd och förprövning

En del häst- och stallägare är inte medvetna om tillståndsplikten, vilket innebär att brister har konstaterats i 11 procent av kontrollerna under kontrollåret 2022. Detta kan jämföras med år 2019 då andelen var 21 procent.

En ny kontrollpunkt infördes i checklistan från 2019 och handlar om förprövning. För kontrollåret 2022 konstaterades brister i 17 procent av kontrollerna vilket är på ungefär samma nivå som tidigare år. Att brister förekommer i denna omfattning beror troligen på att många hästhållare inte är medvetna om att exempelvis ombyggnad eller vissa andra åtgärder i stallet kräver förprövning. Det bör dock observeras att punkten endast är kontrollerad i 18 procent av kontrollerna, vilket kan vara en ytterligare förklaring till varför siffran är förhållandevis hög.

Allvarliga konsekvenser av brister

Sett över tid så är det i princip samma typ av brister i hästhållningen som dominerar från år till år. Många av bristerna bedömer länsstyrelserna beror på bristande kunskap hos många hästhållare. Andra orsaker till bristerna i hästhållningen bedömer de också beror på att hästar hålls i gamla slitna stallar och på bristande ekonomiska resurser hos hästhållarna. Även brist på förståelse för-, eller kunskap om, lagstiftningens olika krav bedöms vara en orsak, vilket bland annat märks när det gäller brister kring skaderisker, ventilation och luftkvalitet.

Brister som rör tillsynen och skötseln av hästarna och de utrymmen de hålls inom, kan medföra brister som allvarligt hotar hästens välfärd. Det gäller exempelvis brister i utfodring, bristande skötsel av hovar, renhet, ventilation, skaderisker och brister i vård och omsorg av skadade och sjuka hästar. Utebliven veterinärvård utsätter hästen för lidande som, i vissa fall, kan vara omfattande.

Att hästar hålls i en miljö som är så fri från skaderisker som möjligt är viktigt då hästar, på grund av sitt inbyggda flyktbeteende, ofta skadar sig allvarligt när olyckor sker. Sammantaget bedömer vi att flertalet av de vanligaste bristerna troligen beror på okunskap om hur hästar ska hållas och skötas. Bristerna är oftast kopplade till grundläggande skötselfaktorer och kan leda till en dålig djurvälfärd och lidanden.

God efterlevnad

Utöver de brister som redovisats i detta avsnitt visar kontrollstatistiken att efterlevnaden av djurskyddsreglerna är god när det gäller ett flertal kontrollpunkter. Det gäller exempelvis efterlevnaden av kraven om att hästar ska hållas tillfredställande rena. Kontrollstatistiken visar att brister endast förekommer i ca 1 procent av de kontroller som gjorts sedan 2013.

Efterlevnaden är också god över lag när det gäller flera andra krav. Det gäller exempelvis kraven avseende social kontakt, daglig rastning och uppbindning och tillgång på dricksvatten för att nämna några. För dessa kontrollpunkter visar kontrollstatistiken att brister i allmänhet endast förekommer mellan 0 - 3 procent av de kontroller som gjorts de senast åren. Efterlevnaden är i allmänhet också god när det gäller vissa stallmiljökrav, så som kraven avseende golv och liggytor, mått på utrymmen, spilthållning, dagsljus, belysning och bullernivåer.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.11 De vanligaste bristerna skiljer sig åt mellan olika djurslag

Figur 66 är en översikt över några av de djurslag som hittills har redovisats; nämligen nötkreatur, gris, får, get och häst. Bristerna som visas är samtliga sådana som finns i djurens närmiljö och direkt påverkar och har stor betydelse för djurens välbefinnande. Bilden visar att bristerna är mer vanliga hos vissa av djurslagen än hos andra. Som exempel syns det tydligt att skaderisker vad gäller utformning av inredning är vanligast hos häst, medan brister i djurens renhet ligger högst hos nötkreatur. Denna sammanställning har sett mycket likartad ut under de senaste åren och skillnaderna är desamma. För vissa kontrollpunkter har bristerna dock ökat eller minskat något, vilket har beskrivits tidigare i detta avsnitt. Att vissa brister dock ligger på en konstant hög nivå kräver såväl analys som ytterligare åtgärder.

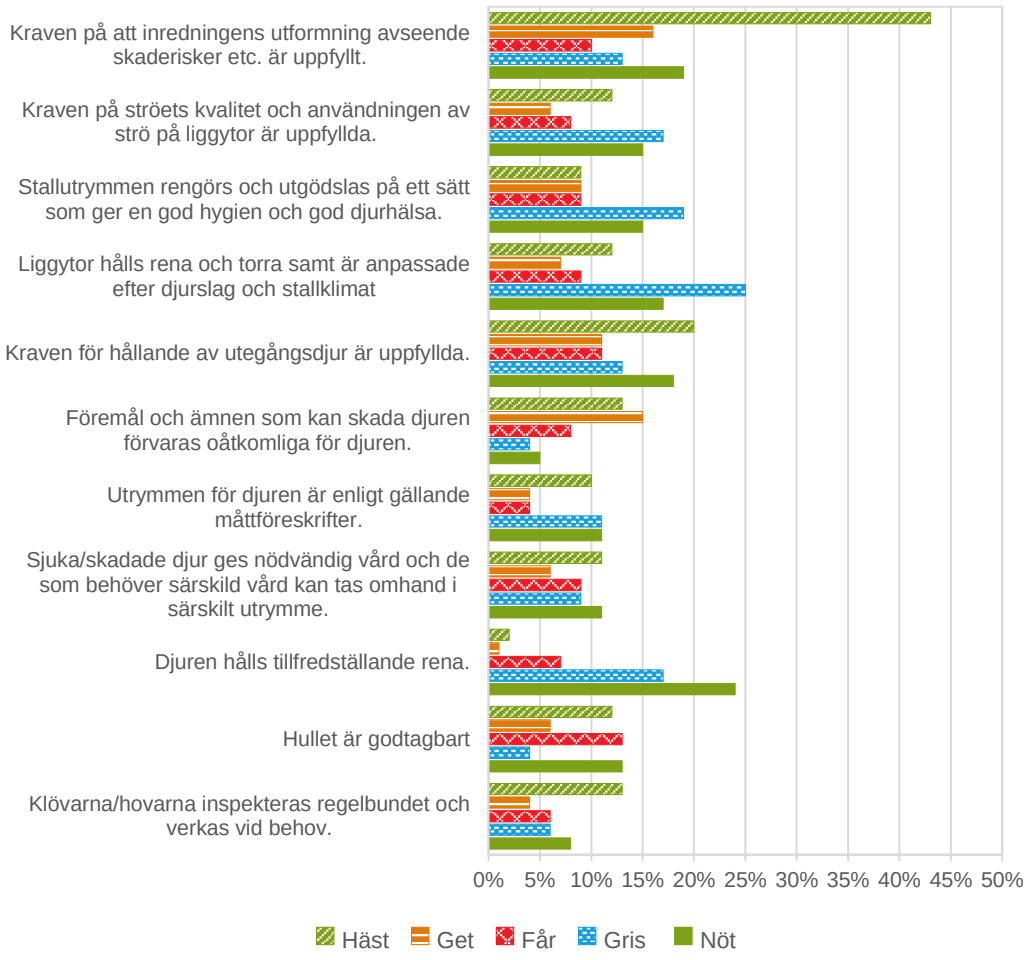

Figur 66. *De vanligaste bristerna i procent beroende på djurslag under år 2022.*

Arbete för att stärka efterlevnaden pågår inom lantbruksnäringen

Ett stort antal av lantbruksnäringens organisationer och företag är med i ett Nationellt Branschråd för djuromsorg. I detta råd arbetar de gemensamt för att djur ska ha det bra genom att bland annat förebygga, tidigare hitta, och hantera fall där djur riskerar att fara illa. Rådet ska även arbeta för att minska brister i djurhållningen, öka samsyn och samverkan mellan näring och myndigheter, förbättring av statistik, myndighetsutövning och kontroller.

Till branschrådet finns olika arbetsgrupper kopplade som bland annat arbetar med samverkan med myndigheterna och stärka LRF:s omsorgsgruppers verksamhet. Det finns också djurslagsspecifika arbetsgrupper på områdena: häst, fjäderfä – matfågel, fjäderfä – ägg, nötkreatur (kött & mjölk), får, mink och gris. Dessa grupper arbetar för att minska de brister som framkommer vid djurskyddskontroll och förebygga framtida brister. I detta arbete ser de bland annat på frågor kring vad de vanligaste bristerna beror på och hur näringen kan förbättra och motivera till att de åtgärdas.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.12 Djurskyddskontroller på slakterier

Länsstyrelsernas djurskyddskontroll på slakterier

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 107 kontroller på slakterier (rutinkontroller samt uppföljande kontroll) vilket är ungefär tre gånger som många som tidigare år. Under de senaste åren har antalet kontroller varit 33 (2021), 37 (2020) och 44 stycken (2019). Anledningen till att antalet kontroller har ökat 2022 är länsstyrelsernas nationella kontrollprojekt som beskrivs mer utförligt senare i rapporten. Eftersom antalet kontroller under 2022 är så mycket fler än under tidigare år är det dock svårt att jämföra kontrollresultatet och dra säkra slutsatser på skillnader.

Det saknas i nuläget kontrollvägledning för länsstyrelsernas kontroll på slakterierna, vilket sannolikt gör att bedömningarna varierar mer än de hade gjort om vägledning hade funnits. Inför 2022 har det dock gjorts ett stort likriktningsarbete i och med kontrollprojekt slakt som beskrivs senare.

Liknande brister som tidigare år

Statistiken visar att de brister som noterades av länsstyrelserna under 2022 överlag har varit inom samma kontrollpunkter eller områden som tidgare år. Detta trots att antalet kontrollerade slakterier var betydligt fler, att fler länsstyrelser har gjort kontroller och att slakterierna har varit förberedda på revisioner/kontroller under 2022.

Checklistan för slakterier gjordes om under 2017 vilket gör att det inte finns jämförbara siffror länge bakåt i tiden än 2018. I detta avsnitt presenteras därför andelen brister mellan år 2018 och 2022.

Brister som handlar om standardrutiner

De kontrollpunkter som har högst andel brister som handlar om standardrutiner visas i figur 67. Andelen kontroller med brister varierade mellan 52 och 58 procent under 2022, vilket är en ökning från 2021.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

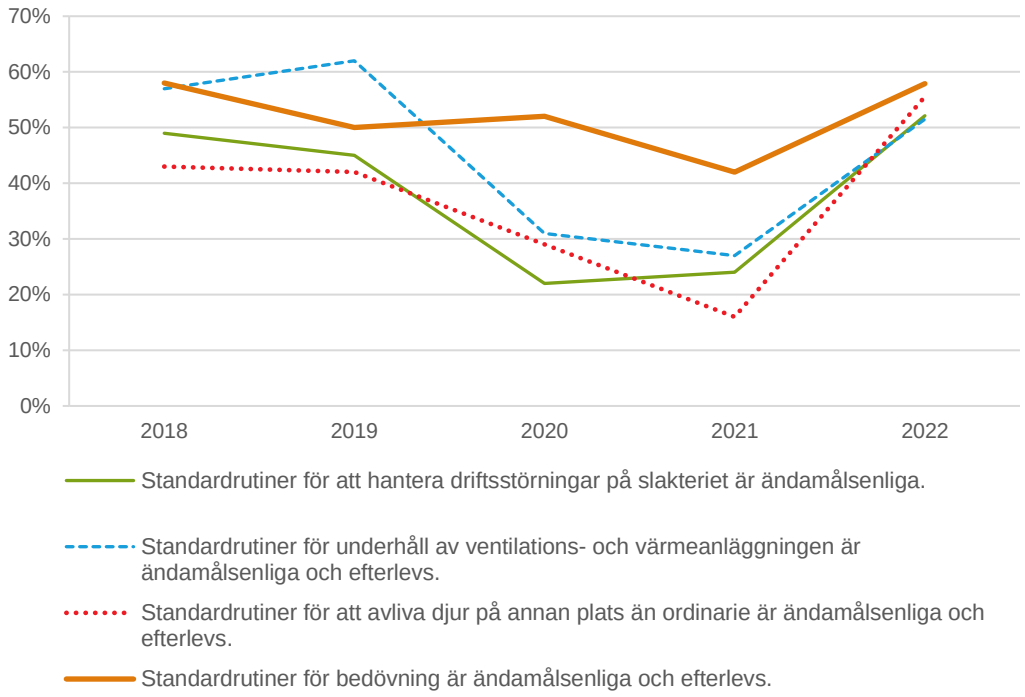

Figur 67. *Brister som handlar om standardrutiner där flest kontrollerade slakterier haft brister under 2022. Figuren visar andel brister på slakterier som handlar om standardrutiner mellan år 2018 och 2022.*

Kontrollpunkterna som handlar om standardrutiner kontrolleras främst vid revisioner. Kontrollerna av slakteriernas standardrutiner visar att utformningen av standardrutinerna brister i stor utsträckning. Syftet med dem är att garantera att avlivning och därmed sammanhängande verksamhet utförs i enlighet med lagstiftningen. Brister i företagets standardrutiner behöver dock inte nödvändigtvis innebära att arbetet i slakteriet fungerar dåligt. Det är dock viktigt att det finns fastställda rutiner och riktlinjer att luta sig emot i den dagliga verksamheten. Risken för att brister ska uppstå är annars högre, om personal inte vet hur de ska agera i uppkomna situationer som ligger utanför det normala.

Vägledningar för djurskydd och standardrutiner

Jordbruksverket beslutade år 2021 om vägledning för god praxis gällande djurskydd och standardrutiner[27].Vägledningarna är utarbetade för att stödja slakteribranschen och riktar sig till djurskyddsansvariga och andra personer som ansvarar för framtagande av standardrutiner för djurskydd vid slakt. Jordbruksverket är ansvarig för vägledningarnas innehåll samt för att de hålls uppdaterade. Vägledningarna utgör inte standardrutiner utan är tänkta att vara ett underlag och inspiration till företagets framtagande av egna standardrutiner på de områden som krävs. Standardrutinerna måste dock vara anpassade till det egna företagets verksamhet, vad gäller allt från djurkategorier och uppstallningstyp, till fixeringsutrustning och bedövningsmetod.

[27] I enlighet med artikel 13.4 i Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning.

Framtagandet av vägledningarna har gjort att det har blivit tydligare vad som förväntas framgå i företagens standardrutiner. Detta kan vara en förklaring till den stora andelen konstaterade brister i standardrutinerna.

Vår förhoppning är att de vägledningar för god praxis som vi beslutade under 2021, i kombination med kontrollprojekt slakt 2022, ska bidra till att minska andelen brister på detta område.

Brister som gäller kompetensbevis och djurskyddsansvarig

Figur 68 visar andelen brister i slakteriernas övergripande verksamhet. Detta handlar om att personal har kompetensbevis, att man har kännedom om de standardrutiner som slakteriet ska ha upprättat för sin dagliga drift samt att den djurskyddsansvariges uppgifter och ansvarsområden är tydliga och att denne uppfyller sitt uppdrag.

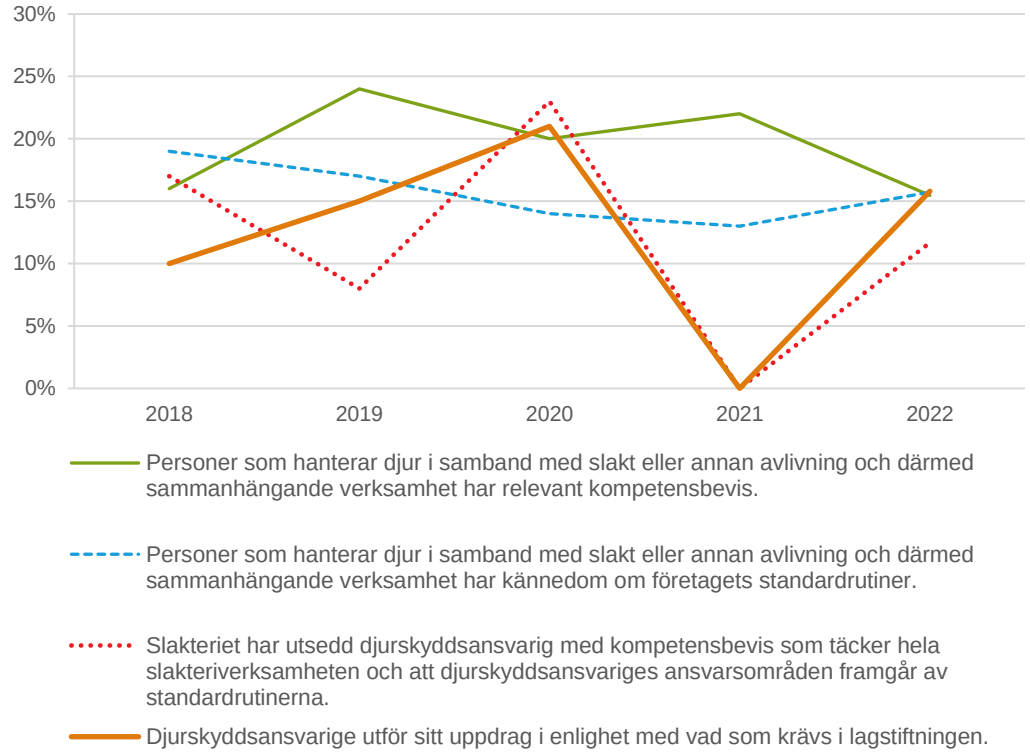

Figur 68. *Andel brister på slakterier som gäller personalens kunskaper från år 2018 till 2022.*

Vad gäller kraven på att ha en djurskyddsansvarig som har kompetensbevis och utför sitt uppdrag i enlighet med reglerna så hade denna brist sjunkit år 2021. Under 2022 har det dock ökat igen till ungefär samma nivå som tidigare år. Anledningen till denna förändring är svårbedömd då antalet kontroller och typ av kontroller inte är analyserade. Andelen brister som gäller kompetensbevis för slakteriets personal samt att dessa känner till företagets standardrutiner ligger fortfarande på en mycket hög nivå.

Brister som påverkar djuren

De brister som visas i figur 69 är sådana som påverkar djuren mer direkt, såsom drivning, vattentillgång och skaderisker i stallet. Det är ingen tydlig förändring i andel brister jämfört med de tidigare åren.

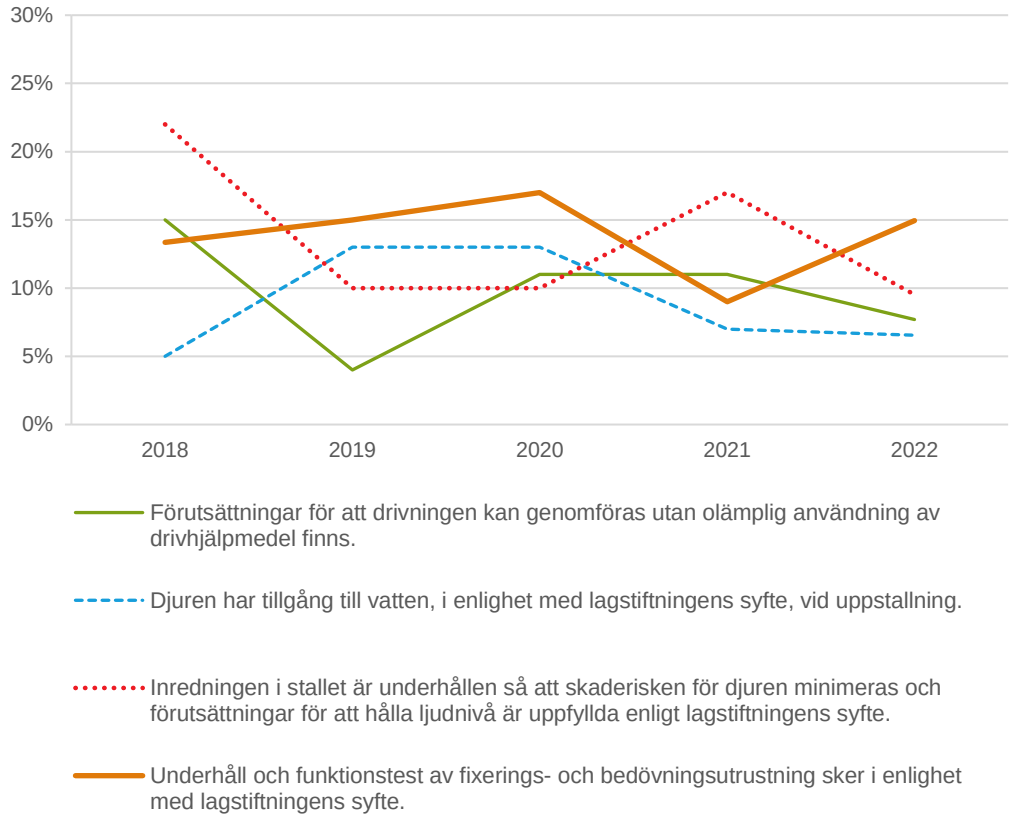

Figur 69. *Andel brister som handlar om drivning, vatten, inredning och underhåll av utrustning mellan år 2018 och 2022.*

Brister vid bedövning och avlivning

Kontrollpunkterna som visas i figur 70 och 71 handlar om de mest kritiska områdena i slaktverksamheten ur djurskyddssynpunkt, det vill säga bedövning och avlivning. Andelen brister har över åren inte varierat i så stor omfattning för de flesta av dessa kontrollpunkter. Dock har punkten ”att bedövning sker i enlighet med lagstiftningens syfte”, varierat mer över åren och sedan år 2022 har andelen brister minskat, vilket är positivt.

Det har lagts till två kontrollpunkter i checklistan som handlar om kontroll av så kallade centrala parametrar, vilket avser tiden mellan bedövning och avblodning. Punkterna är tillagda på grund av ett förändrat krav från december 2019 i EU:s förordning[28]. Detta ledde till att andelen brister ökade markant efterföljande år.

[28] I enlighet med artikel 14.1 i Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning.

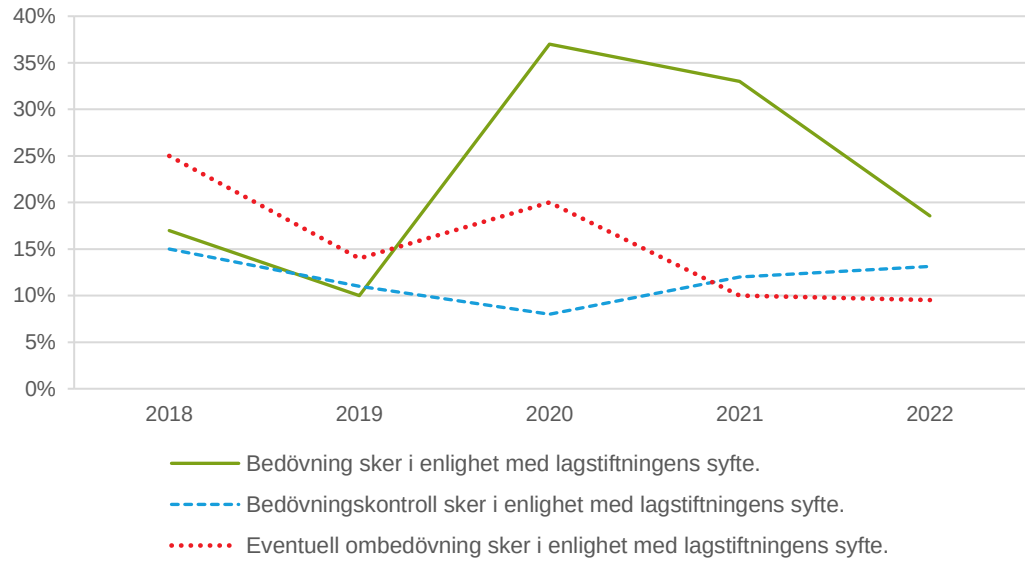

Figur 70. *Andel brister som handlar om bedövning på slakterier mellan 2018 och 2022.*

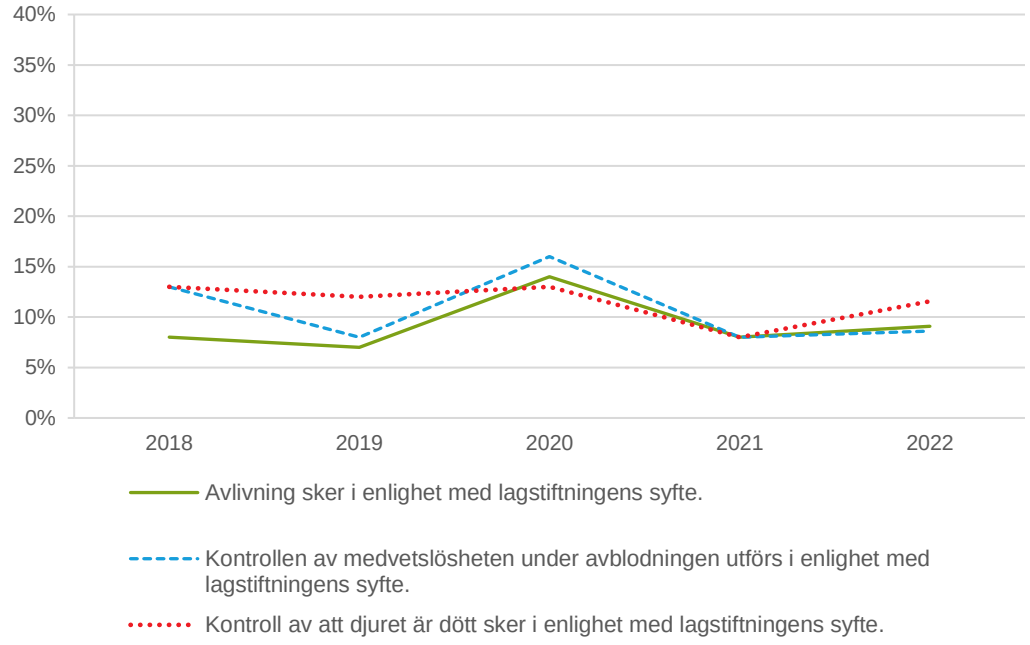

Figur 71. *Andel brister som handlar om avlivning på slakterier mellan 2018 och 2022.*

Kontrollprojekt slakt

En myndighetsgemensam arbetsgrupp med representanter från Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna utredde under 2020 - 2021 olika frågeställningar om hur kontroller och djurskyddet på slakteri kan förbättras. Ett av resultaten av arbetet blev ett förslag om ett nationellt kontrollprojekt där länsstyrelserna utför kontroller på slakterier med huvudfokus på revision av standardrutiner[29] och hur verksamheternas djurskyddsarbete fungerar. Detta kontrollprojekt har nu genomförts under år 2022.

Syftet med projektet var att:

- ge förutsättningar för en mer likvärdig kontroll och bidra till ett mer förebyggande djurskyddsarbete på nationell nivå,
- stärka samsyn och samarbete mellan länsstyrelsernas kontrollpersonal och Livsmedelsverkets officiella veterinärer,
- kartlägga befintlig regelefterlevnad på slakterierna samt
- säkerställa att verksamheten vid landets slakterier håller en djurskyddsmässigt acceptabel nivå.

Inom projektet och inför kontrollerna har ett omfattande arbete lagts ner på att ta fram underlag och metodstöd för att möjliggöra en så likriktad bedömning som möjligt. Det bildades även undergrupper, inom slakt av gris och fjäderfä, som fokuserade på mer djurspecifika frågeställningar för de djurslagen.

Kontroller skedde på slakterier där Livsmedelsverket har kontrollpersonal i form av officiell veterinär. Detta innebär att de slakterier som slaktar fisk och mindre mängder fjäderfä, kaniner och hardjur inte ingick i projektet. Ingen övre begränsning i antal slaktade djur sattes men endast kontroller utförda under 2022[30] ingick i projektet. Länsstyrelserna bestämde själva hur många slakterier de hade resurser att kontrollera, men projektgruppen förordade att så många som möjligt skulle kontrolleras. Detta för att skapa en så heltäckande och rättvisande bild som möjligt inom projektet.

Länsstyrelserna kontaktade slakterierna som ingick i projektet inför revisionen/kontrollen och vid denna kontakt redogjorde länsstyrelerna för hur kontrollen skulle gå till. De begärde även in dokumentation från slakterierna av bland annat slakteriets standardrutiner för att förbereda revisionen/kontrollen.

Under projektet har det skett samsynskontroller mellan olika länsstyrelser och projektgruppens medlemmar har agerat bollplank inför och efter kontrollerna.

[29] Standardrutiner är enligt Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning en uppsättning skriftliga anvisningar som syftar till att en särskild funktion eller standard utförs enhetligt.

[30] Ett fjäderfäslakteri som slaktar ca 16 miljoner kycklingar/år kontrollerades februari 2023 med endast ett fåtal dokumentationsbrister. Detta resultat ingår inte i djurskyddsrapporten.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Resultat av kontrollerna i projektet

En projektrapport kommer att presenteras under hösten 2023. Eftersom rapporten inte har färdigställts än kan inte så stora slutsatser dras i nuläget av projektet.

I ett tidigt skede av slaktprojektet kunde dock flera länsstyrelser konstatera att slakteriföretagen generellt hade överbeläggning vid uppstallning av slaktgrisar. Slaktgrisarnas vikt har de senaste åren ökat markant och går över 120 kg vilket inte dagens föreskrifter är anpassade för. När slaktgrisarna idag blir tyngre än 120 kg så börjar automatiskt regler att gälla som är tänkta för vuxna suggor som vanligen väger mellan 200 - 300 kg. Detta var inte avsikten och Jordbruksverket meddelade därför dispens från detta samtidigt som det ställdes krav på att ytan skulle öka i takt med hur tung grisen var. Dispensen medförde därför att grisarna fick lika mycket yta per viktenhet som det var tänkt i föreskriften. Jordbruksverket kommer att se över måttföreskrifterna vid uppstallning vid revideringen av slaktföreskrifterna och kommer bland annat att använda resultaten av 2022 års djurskyddskontroller som underlag.

Det framkom vid projektets början att de forskningsunderlag som slakterierna använt i sina standardrutiner gällande tiden mellan bedövning och avblodning, inte var aktuella och behövde uppdateras. Forskning har nu inletts på slakterierna av externa forskare, för att granska om tiden kan förändras med ett bibehållet djurskydd.

Utöver samsyn mellan länsstyrelsernas kontrollpersonal så har projektet bidragit till en generell kompetenshöjning på slaktområdet hos länsstyrelserna och övriga myndigheter. Det kan även konstateras att projektet har uppfyllt sina mål väl och majoriteten av alla slakterier inom projektet har reviderats och kontrollerats under 2022. Dessa kontroller kommer vara ett värdefullt underlag inför kommande år då urvalet är stort och kontrollerna likriktats.

Information till länsstyrelserna från Livsmedelsverkets officiella veterinärer

Förutom de kontroller som sker som kontroller eller revisioner så hanterar länsstyrelserna även inkommande ärenden i form av så kallad information från Livsmedelsverkets officiella veterinärer (OV). Informationen som de officiella veterinärerna lämnar till länsstyrelserna har främst med brister relaterat till djurens skick att göra.

Antalet informationsärenden från OV enligt länsstyrelsernas statistik visas i tabell 5. Här framgår det även på vilket sätt länsstyrelserna har hanterat de olika ärendena. Ett ärende kan generera en fysisk kontroll hos leverantör, transportör eller slakteri. Informationen kan även användas för riskklassificering för kommande kontrolluttag hos länsstyrelserna eller så kan det leda till att ärendet handläggs enbart administrativt från kontoret.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Tabell 5. *Länsstyrelsernas uppgifter om antal inkomna samt hanterade ärenden i form av information från officiell veterinär på slakteri, samt antalet uppföljande kontroller efter inkommen information från officiellt veterinär på slakteri, under åren 2018 - 2022. Begreppet* ***Hanterad information*** *i detta sammanhang betyder att länsstyrelserna har bedömt vad som ska göras med den inkomna informationen. Utifrån den bedömningen kan länsstyrelserna avgöra om informationen från officiell veterinär ska lämnas utan åtgärd eller om det behöver följas upp. Det kan göras i form av en kontroll på plats eller administrativt från kontoret. Antalet sådana ärenden benämns i tabellen som* ***Hanterade ärenden Offentlig kontroll – info OV slakteri****.* ***Uppföljande kontroll*** *i tabellen är antalet ärenden där länsstyrelserna tidigare har gjort en kontroll eller administrativ åtgärd med brister och sedan följt upp om brister åtgärdats.*

	2018	2019	2020	2021	2022
Inkommen information från officiell veterinär på slakteri	1 563	1 698	1 928	1 808	1 724
Hanterad information från officiell veterinär på slakteri			1 821	1 526	1 545
Hanterade ärenden Offentlig kontroll - info. OV slakteri			588	543	651
- *varav hanterade ärenden Offentlig kontroll - info. OV slakteri som granskats från kontoret*			510	479	563
Uppföljande kontroll efter inkommen information från officiell veterinär på slakteri			34	43	60

Tabell 6 visar Livsmedelsverkets uppgifter som handlar om djurskydd på slakterier. Arbetsfördelningen för anmälan om misstanke om brott till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten har de senaste åren förändrats och anmälan ska primärt ske av Livsmedelsverket. Länsstyrelsen kan även anmäla misstanke om brott till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten när brottsmisstanken tyder på systematiska brister**.**

Tabell 6. *Livsmedelsverkets uppgifter om antal ärenden som handlar om djurskydd på slakterier mellan år 2018 och 2022.*

	2018	2019	2020	2021	2022
Information om djurskydd till länsstyrelsen	1 386	1 562	1 691	1 584	1 505
Beslut om omedelbar åtgärd från officiell veterinär[31]	13	5	57	19	3
Anmälan om misstanke om brott	36	34	15	25	6

Antalet informationsärenden som Livsmedelsverket har rapporterat till länsstyrelserna är färre än de som länsstyrelserna har tagit emot. Det beror på att ärendena ibland kommer till fel länsstyrelse och därmed registreras samma ärende hos fler länsstyrelser. Det kan också bero på att Livsmedelsverket ibland skickar informationen till mer än en länsstyrelse.

[31] 5 kap. 2 § djurskyddsförordningen (2019:66): Om ett djur utsätts för eller kan antas bli utsatt för onödigt lidande på ett slakteri, ska den officiella veterinären, utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som djurskyddslagen (2018:1192) kompletterar förbjuda slakt, besluta om omedelbar avlivning av djuret eller vidta andra åtgärder som omedelbart krävs från djurskyddssynpunkt.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Var uppstår avvikelsen?

De avvikelser som Livsmedelsverket hittar på djuren kan ha sitt ursprung hos antingen leverantören av djuren, transportören eller slakteriet. Det bör också noteras att informationerna kan beröra flera aktörer, dvs. samma informationsärende från OV kan beröra både avvikelser som uppkommit hos leverantör och transportör. Detta kan exempelvis vara att djur som inte är i skick för transport ändå har lastats och transporterats.

Figur 72 nedan visar att majoriteten av informationsärendena är kopplade till avvikelser som sannolikt har uppstått hos leverantören av djuren.

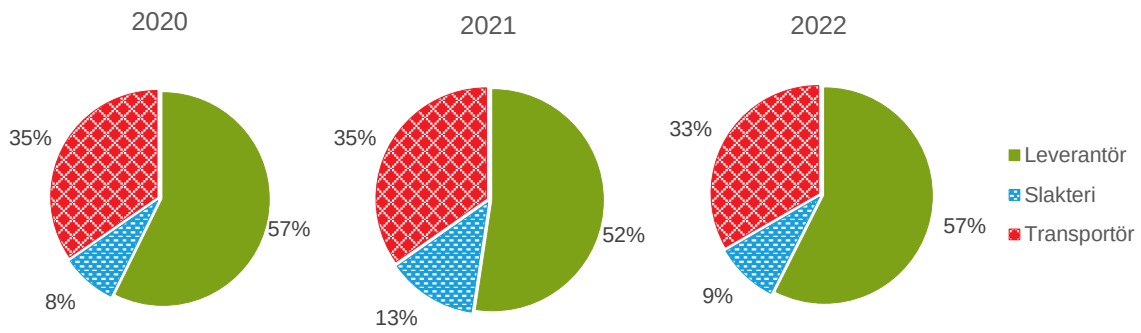

Figur 72. *De avvikelser som Livsmedelsverkets officiella veterinärer hittar har uppstått hos leverantören av djuren, på slakteriet eller på transporten. Diagrammen visar fördelningen av dessa mellan år 2020 och 2022.*

Livsmedelsverkets Enkla Täta Kontroller på slakterier

Livsmedelsverket införde ett nytt kontrollsystem för sina kontroller av djurskyddet på slakterier under år 2021. Merparten av tidigare inspektioner gällande djurskyddet vid själva slakteriet sker nu som så kallade Enkla Täta Kontroller (ETK). Det innebär enkla, men mer frekventa kontroller än tidigare. Kontrollresultatet meddelas både slakteriet och berörd länsstyrelse för att lättare kunna få god överblick över verksamheten. Förändringen är en effektivisering och förenkling för att tillgängliga resurser ska användas mer optimalt.

ETK är kontroller av företagets slaktprocess och egenkontroller samt av djurskyddet vid slakteriet. De flesta ETK ska utföras stickprovsmässigt, men när det gäller ETK avseende djurskydd så kan urvalet riktas mot kända problemområden i ett slaktstall eller vid en speciell process. Tanken är att kontrollerna ska vara enkla att göra och att enstaka brister inte ska hanteras som en avvikelse i en kontrollrapport till företaget. Om den officiella veterinären konstaterar bristande efterlevnad av djurskyddskraven, ska denne verifiera att slakteriet omedelbart vidtar nödvändiga åtgärder så att djuren inte utsätts för onödigt lidande. Vid behov fattas beslut om omedelbar åtgärd enligt djurskyddsförordningen[32]. Vid djurskyddsbrister som inte åtgärdas i samband med kontrollen genereras en

[32] Enligt 5 kap. 2 § djurskyddsförordningen (2019:66).

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

information till länsstyrelsen, viket företaget får kännedom om samtidigt. Den officiella veterinären meddelar länsstyrelserna resultatet av ETK:erna, oavsett om det fanns avvikelser eller inte.

ETK omfattar majoriteten av de djurskyddsområden som bör kontrolleras vid slakterier. Grundläggande krav, som kontroll av exempelvis standardrutiner, kompetensbevis och djurskyddsansvarig ingår inte i dessa kontroller utan görs främst vid länsstyrelsernas kontroller och revisioner. Tabell 7 visar Livsmedelsverkets resultat vid ETK för 2022.

Tabell 7. *Livsmedelsverkets resultat vid Enkla Täta Kontroller (ETK) för 2022 inom djurskydd för rött kött samt tamfågel.*

ETK-namn	Brist, procent	Antal utan anmärkning	Antal brist	Totalsumma
Avblodning	0,5 %	1 642	9	1 651
Bedövning	0,7 %	1 663	13	1 676
Bedövningsutrustning	2,0 %	1 175	24	1 199
Beläggningsgrad	2,7 %	1 422	39	1 461
Drivning/handhavande av djur	2,2 %	1 549	36	1 585
Fixering	0,7 %	1 304	10	1 314
Fodertillgång	1,3 %	921	13	934
Gruppering av djur	0,7 %	1 048	8	1 056
Hantering av djur	1,7 %	1 183	21	1 204
Kontroll av att djuret är dött	1,0 %	1 321	13	1 334
Skaderisk	5,5 %	1 208	71	1 279
Strötillgång	6,8 %	983	72	1 055
Temperatur och ventilation	2,5 %	1 307	34	1 341
Tidsgränser	3,3 %	944	33	977
Vattentillgång	2,7 %	1 188	33	1 221
Totalsumma	**2,2 %**	**18 858**	**429**	**19 287**

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.13 Kontroller av djurtransporter

Checklistor och kontroller

Inom transportområdet finns en allmän checklista som används för varje transportmedel samt checklistor per djurslag som transporteras.

Resultat av länsstyrelsernas kontroller av djurtransporter

Under 2022 har länsstyrelserna fyllt i 271 checklistor avseende kontroller av 261 djurtransporter. Av dem hittades brister vid 67 procent av kontrollerna. Detta är i nivå med tidigare år. Eftersom antalet kontrollerade transporter är lågt och de kontroller som gjorts är slumpvis utvalda vid exempelvis avlastning vid slakterier eller under färd, är det svårt att dra några långtgående slutsatser om antalet brister ökar eller minskar.

Antal kontroller av djurtransporter och andelen kontroller med brister visas i figur 73.

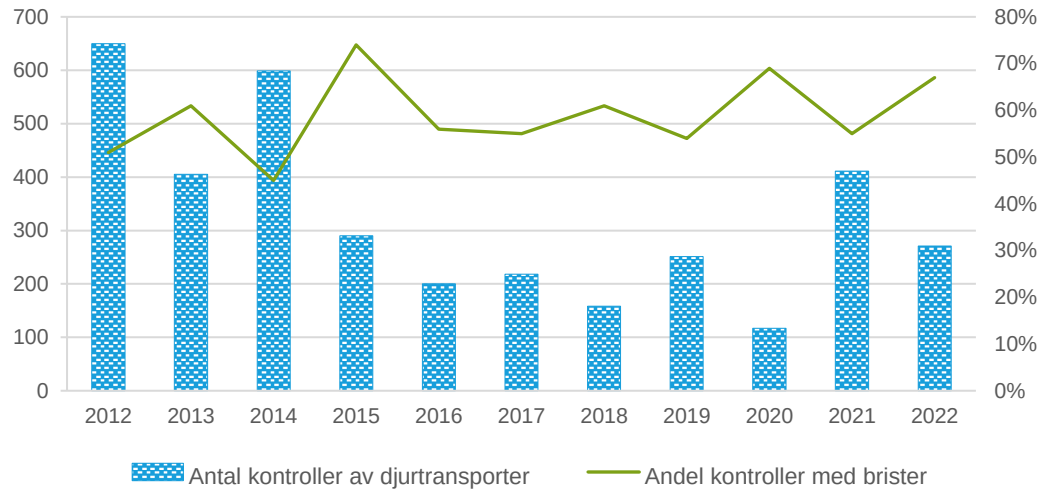

Figur 73. *Staplarna visar antal transportkontroller som länsstyrelserna gjort mellan år 2012 och 2022. Den gröna linjen illustrerar andel kontroller med brister.*

Andel brister per kategori

Andelen brister per kategori utifrån det totala antalet brister i landet som helhet från 2014 till 2022 visas i figur 74. Räknesättet i detta avsnitt skiljer sig från hur vi har räknat på andelen brister i rapporten i övrigt. De allra flesta bristerna utan hänsyn till djurslag utgörs av övriga brister samt brister i dokumentation. I kategorin ”Övrigt” redovisas de brister som inte anses få direkta allvarliga konsekvenser för djuren under transporten, eller brister utifrån nationell lagstiftning med striktare krav än kraven i lagstiftningen i EU (exempelvis märkning av djuren, möjlighet till rengöring av fordonet, kvalitetskrav på strö och krav på tätare kontroller av djuren). Brister gällande dokumentation har minskat något år 2022 jämfört med 2021. Kategorin övriga brister har ökat något år 2022 jämfört med 2021.

Brister som handlar om hantering, utrymmeskrav, transporttider, foder, vatten och fordon låg på samma nivå år 2022 jämfört med 2021 och de utgjorde 11 procent av bristerna.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Ingen av kontrollerna som länsstyrelserna utförde år 2022 påvisade några brister avseende djurens skick inför transport.

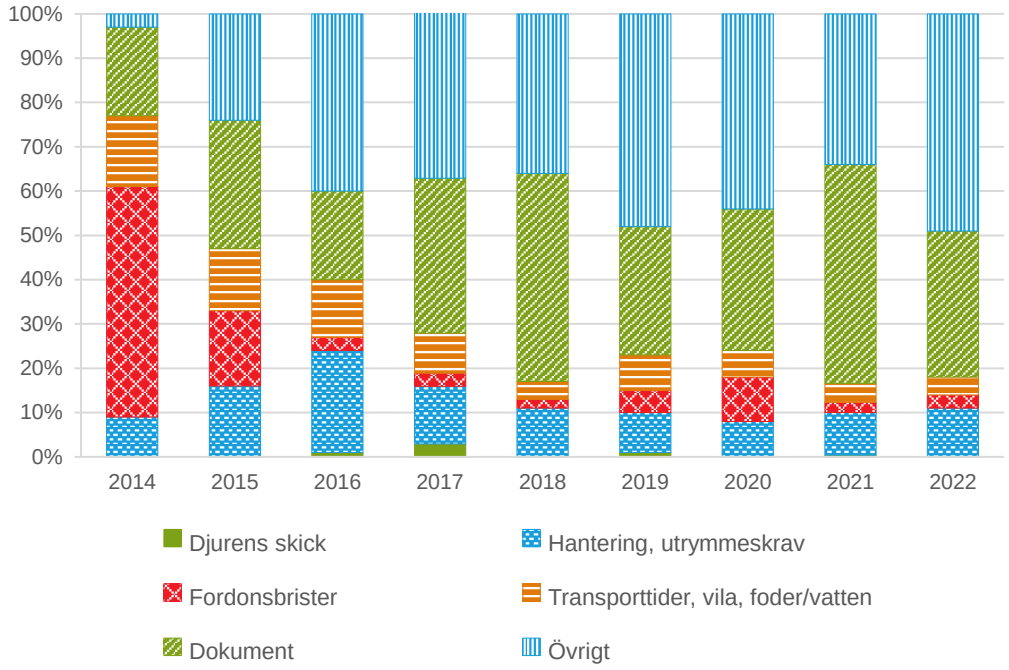

Figur 74. *Andel brister per kategori för samtliga djurslag utifrån det totala antalet brister mellan år 2014 och 2022.*

Vanligaste bristerna per djurslag som transporteras

Vid uppdelning av de konstaterade bristerna per djurslag framträder en annan bild av vilka brister som är mest förekommande. Den brist som konstaterats flest gånger under 2022 vid kontroll av transport av gris handlar om brister i hantering och utrymmeskrav. Dessa utgör 16 procent av bristerna. För fjäderfä är motsvarande andel 17 procent. Brister som kategoriserats som hantering och utrymmeskrav handlar om brister i beläggningsgrad, hantering i samband med lastning inklusive utformning av ramper och landgångar, dimensionering av ventilation och åtskillnad av djur. Den vanligaste bristen vid transport av häst är brister gällande dokumentation som förekommer vid 63 procent av bristerna. För övriga djurslag som exempelvis ren eller hund utgör brister i hantering och/eller utrymmeskrav 32 procent av bristerna och 56 procent av bristerna för dessa djurslag kategoriseras som övriga brister (brister i märkning av djur, möjlighet till rengöring av fordonet).

Det förekommer få eller inga tecken på att den överbeläggningen som rapporteras i kategorin ”hantering och utrymmeskrav” påverkar djurens skick.

Konsekvenser av brister

Det framgår inte av länsstyrelsernas rapportering hur de har gjort sitt kontrolluttag inom transportområdet. Flera länsstyrelser har angett att de inte har gjort några transportkontroller under 2022. Andra uppger att de kontroller de gjort inte föranlett någon rapportering av brister. Om de transportkontroller som har gjorts 2022 skulle

motsvara ett genomsnitt av samtliga transporter skulle resultaten vara oroväckande. Jordbruksverket förutsätter att länsstyrelserna i sitt riskuttag har koncentrerat sina kontroller på de områden och transporter som utgör störst risk för att djur kan fara illa under transport. Detta är dock ett antagande som inte går att verifiera. För att säkerställa resultaten skulle det behövas ett större antal utförda kontroller, att samtliga länsstyrelser kontrollerar djurtransporter och att samtliga näringar som transporterar djur kontrolleras. Som tidigare nämnts är det 21 unika myndigheter som delar kontrollansvar och kontrollobjekt och det ökar behovet av samordning av kontrollerna.

Planerade åtgärder för ett förbättrat djurskydd på djurtransporter

För att minska eller åtgärda brister relaterade till djurtransporter har länsstyrelserna bland annat angett att de planerar att genomföra ett gemensamt projekt år 2023 tillsammans med Destination Gotland och berörda länsstyrelser. Länsstyrelsen Skåne som är ett av de län som genomför många transportkontroller kommer att fortsätta kontrollera hela transportkedjan både vid slakterier, gränsstationer och längs med väg. Andra länsstyrelser har framfört att de ska försöka göra fler kontroller på väg, slakterier och tävlingsplatser, fortsätta samarbetet med Polismyndigheten samt göra fler administrativa uppföljningar.

Transporter granskade av officiella veterinärer vid slakterier

År 2022 fanns officiella veterinärer närvarande vid eller efter avlastning av 61 317 djurgrupper som lastades av på slakterier. Av de djurgrupperna var 23 837 grupper av nötkreatur, 22 981 grupper av grisar, 6 827 grupper av får, 1 095 grupper av hästar och 6 577 grupper av fjäderfä. Ovanstående grupper omfattar cirka 420 000 nötkreatur, 2,7 miljoner grisar,1 100 hästar och 117 miljoner fjäderfä. De officiella veterinärerna uppmärksammade flest brister på gris och för samtliga djurslag handlade de vanligaste bristerna om djurens skick samt hantering av djuren och utrymmeskrav.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Olika kategorier av brister

Det varierar mycket mellan djurslagen hur många djur som är involverade vid olika typer av brister. För nötkreatur, grisar, får, renar och kalkoner framgår det i figur 75.

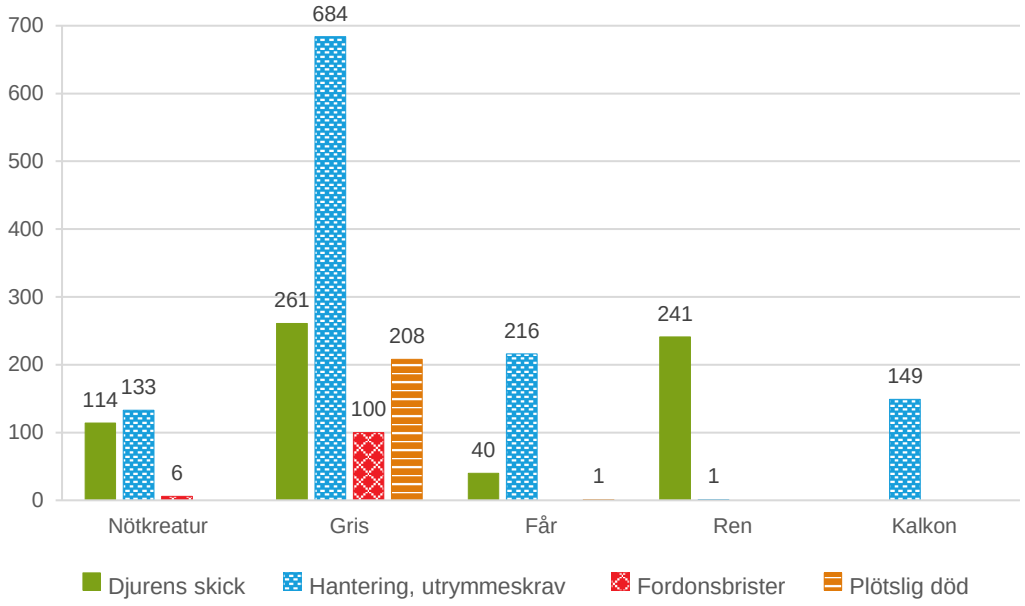

Figur 75. *Antal nötkreatur, grisar, får, renar och kalkoner som konstaterats vara involverade vid olika brister under 2022.*

Eftersom antalet fjäderfä som transporterats till slakt är så stort, 117 miljoner djur, så har inte fjäderfä lagts in i samma figur ovan. Den vanligast förekommande bristen för fjäderfä är brister i hantering eller utrymmeskrav. Enligt officiella veterinärer har cirka 30 000 fjäderfä utsatts för denna brist under transport till slakteri under år 2022.

All bedömning av djurens skick inför transport har skett i efterhand vid avlastning eller vid uppstallning på slakteriet. En del iakttagelser har skett så sent som dagen efter ankomst till slakteriet. Antalet brister mot bestämmelsen att djur som är i skick att transporteras kan även innefatta djur som varit lindrigt skadade eller sjuka och som borde transporterats särskilt eller enligt veterinärens ordinationer.

Ett antal av de brister som rapporteras gäller bråck, hältor och förvuxna klövar. Dessa tillstånd och åkommor kan i vissa fall vara ganska svåra för transportören att upptäcka utan leverantörens information. Leverantören bör ange till transportören vilka djur som har eventuella skador eller sjukdomar som gör att de kanske inte ska transporteras alls eller ska transporteras avskilt.

Vanligaste brister för vissa djurslag

Brister inom kategorin hantering/utrymmeskrav för gris kan gälla felaktig drivning eller att grisar har klämts när våningsplan på transportfordonet har höjts och sänkts. Drivningsbrister rapporteras oftare vad gäller gris än övriga djurslag. Grisar drivs ofta i flock och är misstänksamma och nyfikna vilket gör att de är svårare att driva än andra djurslag. Dessutom saknar de skyddande päls och märken och skador syns därför tydligt

efter slakten. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har forskat på lastning av gris kopplat till djurvälfärd och arbetsmiljö[33].

Kategorin ”Plötslig död” i diagrammet i figur 75 omfattar grisar som självdött under transport utan någon känd orsak. Det omfattar även djur som avlivats direkt på transporten eller strax efter avlastning. Vid nästan samtliga fall av självdöda djur eller djur som fått avlivats på grund av stressymptom har det inte konstaterats någon överbeläggning på transporten.

Vad gäller renar handlar ett par av rapporterna brister mot förbudet att transportera renar med basthorn. Det har framkommit att transporter som tidigare har körts korta sträckor med tanke på betesförhållandenas omstrukturering, nu körs längre sträckor. Detta kan vara en förklaring till att denna brist uppmärksammats.

För fjäderfä är det flera rapporter som rör frusna, blöta och kalla djur. Dåligt fungerande eller trasig ventilation uppges vara anledningen till att djur dött av syrebrist när temperaturen varit högre. En annan brist som ofta konstateras när det gäller fjäderfä är fastklämda vingar och huvuden.

Vad gäller får rapporteras några brister som handlar om djur som transporterats tillsammans trots att könsmogna han- och hondjur ska transporteras åtskilda. En orsak till detta kan vara att unga djur av olika kön som hållits tillsammans under uppfödningen i en homogen grupp kan uppvisa ett aggressivt och sexuellt beteende vid ankomst till slakteriet. Det nya beteendet kan triggas igång på grund av upplevd stress i den nya miljön. Dessa djur behöver inte ha uppvisat samma beteende under uppfödning, lastning och transport utan beteendet uppkommer i samband med uppstallning på slakteriet. Därför kan transportören och leverantören ha svårt att förutse att djuren inte bör transporteras tillsammans. Detta problem behöver åtgärdas under planering samt vid uppstallning på slakteriet.

Åtalsanmälningar

År 2022 gjorde officiella veterinärer vid slakterier fyra åtalsanmälningar med anledning av brister vid transport. Tre av dem gällde gris där totalt sju grisar antogs ha drivits felaktigt och 14 grisar hade akut rödsjuka[34]. En åtalsanmälan berörde får och gällde transport av djur som inte var i skick att transporteras.

Det är svårt att fastställa orsaker till brister

Överlag är uppgifterna i denna statistiksammanställning svåra att dra slutsatser ifrån. Många gånger har den officiella veterinären uppgett att det är svårt att fastställa orsakerna till en brist och det har också varit svårt att bedöma vem som varit ytterst ansvarig för att säkerställa att bristen inte kan uppkomma.

[33] Dissertation - There´s no time to rush! Pigs and transport drivers welfare and interactions during slaughter transport | Externwebben (slu.se)

[34] Rödsjuka hos gris (sva.se)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.14 Mink

Djurskyddskontroller av mink

Under 2022 gjorde länsstyrelserna endast två kontroller av minkhållning och under 2021 endast en kontroll, vilket beror på covid-19-pandemin och dess följdverkningar. Figur 76 visar antalet kontroller över tid.

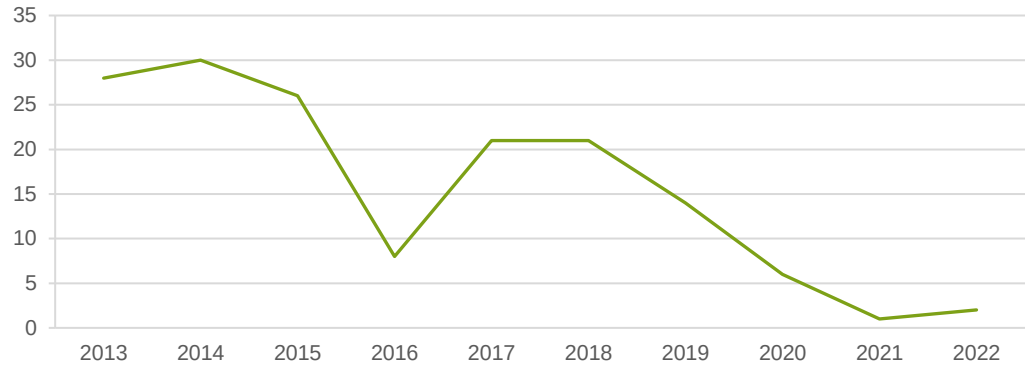

Figur 76. *Antal djurskyddskontroller på minkar mellan 2013 och 2022.*

Flera av landets minkfarmer drabbades hårt av covid-19-smitta på sina minkar vilket innebar att avelsdjuren inte fick para sig inför säsongen 2021. Några valpar har därför inte fötts under 2021 och endast i begränsad omfattning under 2022. Antalet minkfarmar har även minskat under åren.

Som en följd av detta har antalet kontroller av minkgårdar varit mycket lågt de senast tre åren. Det går därför inte med ett så litet underlag att göra några analyser som ger en bild av hur djurskyddskraven har efterlevts i landets minkbesättningar mellan 2020 och 2022.

Jordbruksverkets rapport om välfärd hos mink

I januari 2019 lämnade Jordbruksverket en rapport som var en redovisning av ett uppdrag från regeringen - *Utvärdering av välfärden hos mink inom pälsproduktionen.* Det handlade om att utvärdera välfärden hos minkar inom pälsdjursproduktionen. I rapporten redovisas och analyseras även resultatet från länsstyrelsernas kontroller 2010 - 2017.

I rapportens sammanfattande analys om länsstyrelsernas kontrollstatistik, framgår bland annat att statistiken visar en generell trend att andelen anläggningar med noterade brister första året en bestämmelse börjar gälla är relativt vanligt förkommande. Därefter sjunker denna över tid, dvs. vartefter bestämmelserna har funnits ett antal år.

4.2.15 Hundar

Djurskyddskontroller av hundar

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 2 017 kontroller av hundhållning. Sedan 2013 har antalet sjunkit från cirka 3 500 stycken och utvecklingen visas i figur 77. Den största andelen av dessa kontroller har gjorts vid kontroller efter klagomål samt uppföljningar av tidigare konstaterade brister.

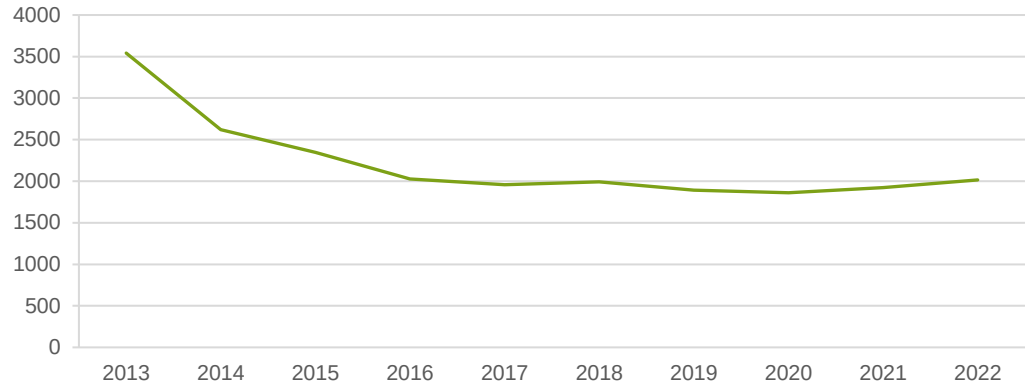

Figur 77. *Antal djurskyddskontroller på hundar hund mellan 2013 och 2022.*

Minskningen av antalet kontroller beror troligtvis till viss del på att administrativ handläggning från kontor av klagomålsärenden infördes 2017. Vid kontroller efter klagomål som visar sig vara utan brister, användes även under några år en annan checklista (Sällskapsdjur - ua) för att underlätta för länsstyrelserna. Det har också starkt bidragit till att andelen kontroller med hundchecklistan har minskat under dessa år. Från och med en bit in på år 2020 finns inte checklistan Sällskapsdjur – ua.

Nya föreskrifter[35] för hund och katt började gälla den 15 juni 2020. Vägledningen till dessa föreskrifter fastställdes den 19 maj 2022 och har inte kunnat användas under hela kontrollåret 2022. Det kan därför skilja något mellan olika länsstyrelsers tolkningar av hur de nya reglerna ska tillämpas.

[35] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs i samband med tillståndsansökningar[36]. I figur 78 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

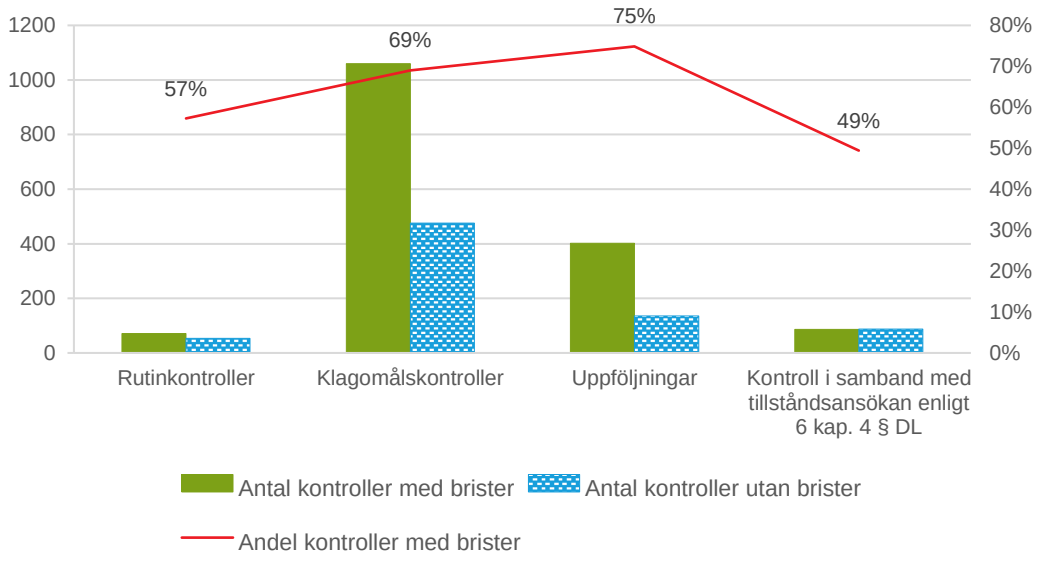

Figur 78. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister för hund 2022.*

Vi bedömer att de relativt höga nivåerna vad gäller andel brister på flera kontrollpunkter beror på att klagomålsärenden, där länsstyrelsen bedömer att en kontroll behöver göras på plats, prioriteras. Kontrollresultaten i detta avsnitt ger därför inte en korrekt bild av hur hundhållningen i allmänhet ser ut i landet, utan speglar snarare förhållandena hos hundägare som har betydande problem i sin hundhållning.

[36] Ansökan om tillstånd enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192).

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som direkt eller indirekt kan relateras till att hundar inte ges tillräcklig tillsyn har ökat dramatiskt sedan år 2013. I figur 79 nedan redovisas kontrollresultaten för några av dessa brister.

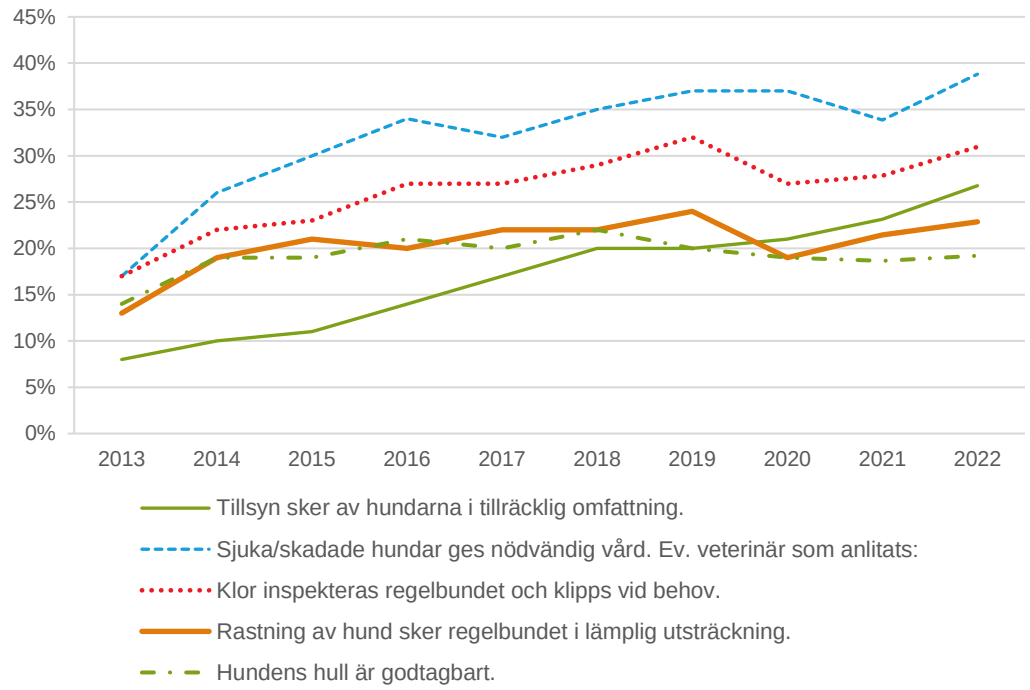

Figur 79. *Andel tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller av hund mellan 2013 och 2022.*

Tillsynsbegreppet innefattar även en handlingsplikt för hundägaren. Det är därmed inte tillräckligt att bara se till sin hund regelbundet. Hundägaren måste också vidta konkreta och tillräckliga åtgärder när problem upptäcks. Ett exempel kan handla om att klippa hundens klor i tid, ett annat om att se till så att hunden får veterinärvård om den är sjuk eller skadad.

Det är relativt vanligt att personer som skaffar hund inte har tillräckliga kunskaper om hundskötsel. Det gäller exempelvis kloklippning, som hör till en av de vanligaste bristerna. Vissa hundägare upplever att kloklippning är svårt att utföra och gör det därför alltför sällan. Det är också relativt vanligt att personer som skaffar hund inte är medvetna om de kostnader som uppstår med att ha hund, med alltifrån foder till skötsel och veterinärvård. Det kan även finnas andra omständigheter som gör att man helt eller delvis inte ger djuret tillräcklig skötsel, exempelvis vid sjukdom.

Rastning av hund kan vara svårt för länsstyrelserna att kontrollera. Den typen av klagomål är lämpliga att handlägga antingen med brev utan återkoppling eller som granskning, särskilt om man inte får indikationer på andra allvarligare brister. När denna brist anges vid kontroll, så betyder det ofta att bristen är mycket grav och uppenbar och inte går att dölja.

I de nya djurskyddsföreskrifterna[37] för hund som trädde i kraft 15 juni år 2020 har bestämmelserna kring avel förtydligats. Det har inneburit en ökad uppmärksamhet i kontrollarbetet kring de problem som finns inom avelsområdet. Det är en trolig förklaring till att andelen brister har ökat påtagligt kontrollåren 2021 och 2022.
(I denna kontrollpunkt kontrolleras bland annat att hundarna är lämpliga att användas i avel, exempelvis när det gäller deras ålder, anatomi, hälsa, beteende m.m. Även kontroll av djurhållarens kunskap och kompetens ingår.)

Brister i hundarnas utrymmen

Figur 80 visar andel brister som gäller utformning av rastgårdar, väderskydd och renhållning i rastgårdar. Dessa brister är vanliga och ligger mycket högt varje år. Även brister vad gäller utrymmenas storlek förekommer i betydande omfattning men inte i lika hög utsträckning.

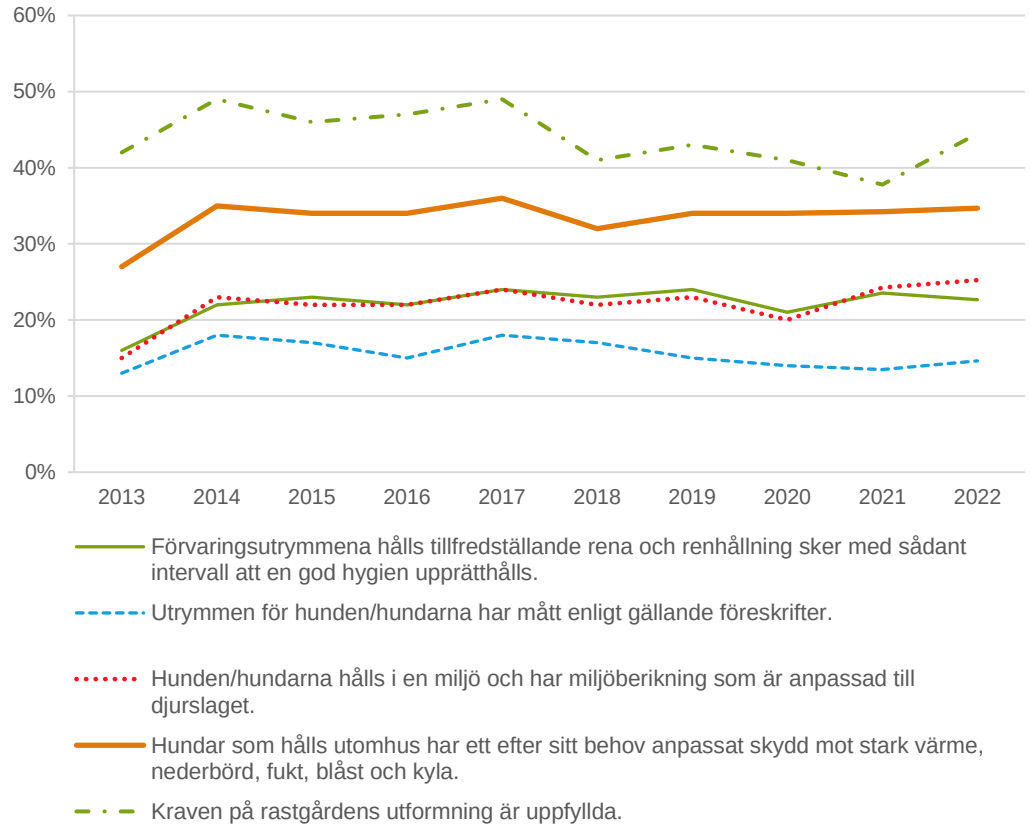

Figur 80. *Andel brister i hundarnas utrymmen vid djurskyddskontroller mellan 2013 och 2022.*

Rastgårdar är ofta synliga för allmänheten, varför det inkommer många klagomål gällande dessa. Bristerna i rastgård har ett stort spann i fråga om allvarlighet. När det gäller brister som handlar om tillgänglig yta, inredning, berikning och renhet så minskar hundarnas välfärd och leder i vissa fall till stora svårigheter eller lidande för djuret.

[37] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

En vanlig brist är avsaknad av upphöjd liggplats, en annan är avsaknad av tillräckligt väderskydd. Det finns stora skillnader i hur hundar hålls i hundgård. En del hundar hålls stadigvarande i hundgård medan andra hundar endast hålls i hundgård delar av dygnet, till exempel under tiden hundägaren är på jobbet. En del hundhållare förstår inte att kraven gäller i båda fallen, alternativt inte tycker att behovet av skydd är så stort när hunden ändå kommer in på kvällen.

Brister som handlar om foder och vatten

Andelen brister som handlar om foder och vatten till hundar visas i figur 81. Brister i utfodringen kan få allvarliga konsekvenser för hundarnas välfärd och avspeglas vanligen genom att hundens hull inte är godtagbar. Antingen att den är för mager, men också att den är för tjock. Under de senaste nio åren har sådana brister förekommit i stort sett i oförändrad omfattning. Noteras bör att försämrat hull hos hundar inte alltid beror på bristande utfodring utan även kan uppstå hos hundar med nedsatt hälsa.

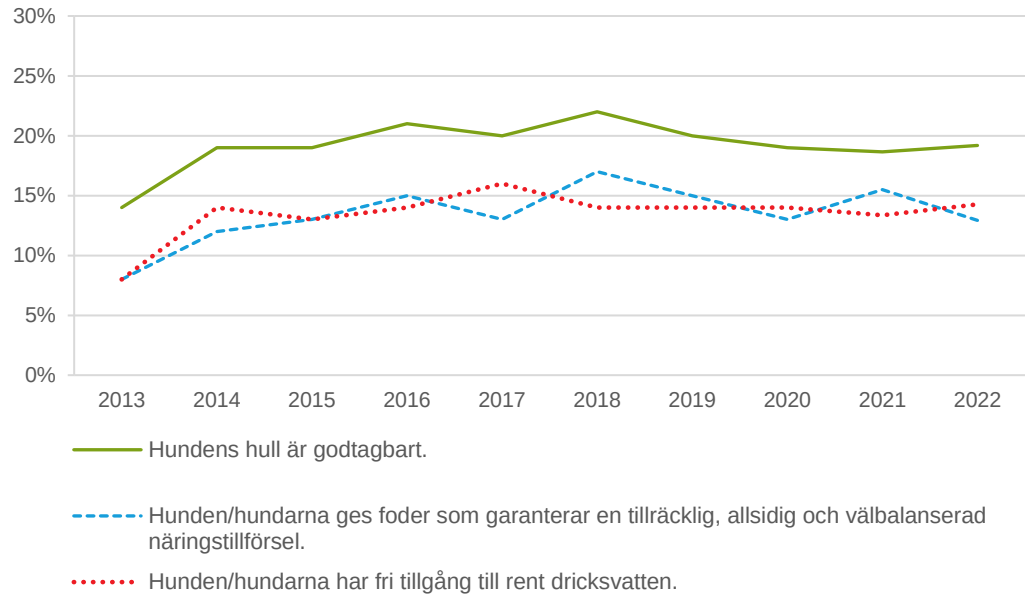

Figur 81. *Andel brister relaterade till foder och vatten vid djurskyddskontroller av hundar mellan 2013 och 2022.*

När det gäller brister i hundens hull är det vanligaste skälet att hunden getts för mycket eller för lite att äta, alternativt fått felaktigt foder. Vad gäller överviktiga hundar så beror det ibland på bristande förmåga att avväga fodertilldelning och motion på ett korrekt sätt. Det förekommer också att hundar i all välmening får för mycket att äta eller regelbundet ges kakor eller andra sötsaker som inte är lämpliga för dem.

När det gäller brister som finns på kravet att hundar ska ha dricksvatten bedömer vi det som allvarligt, eftersom vatten är ett grundläggande behov och påverkar djurens välfärd avsevärt.

Tandhälsa, rörelsebehov och mental stimulans

I och med de nya föreskrifterna[38] som gäller sedan 15 juni 2020 tillkom några nya kontrollpunkter under pågående kontrollår. Figur 82 visar dessa kontrollpunkter. Under kontrollåret 2020 kontrollerades dessa nya kontrollpunkter därför bara under en begränsad period av året. Under kontrollåren 2021 och 2022 har dessa kontrollpunkter kontrollerats under hela året.

En av dessa nya kontrollpunkter handlar om hundars tandhälsa, och andelen brister under 2020 låg på 24 procent. Under kontrollåren 2021och 2022 har andelen brister ökat och uppgår nu till 30 procent, vilket är en mycket hög siffra.

De andra kontrollpunkterna handlar om hundars behov av rörelse samt om mental stimulans. På dessa kontrollpunkter låg andelen brister på 10 respektive 8 procent för kontrollåret 2020. Under kontrollåren 2021 och 2022 har andelen av dessa brister ökat till 16 procent.

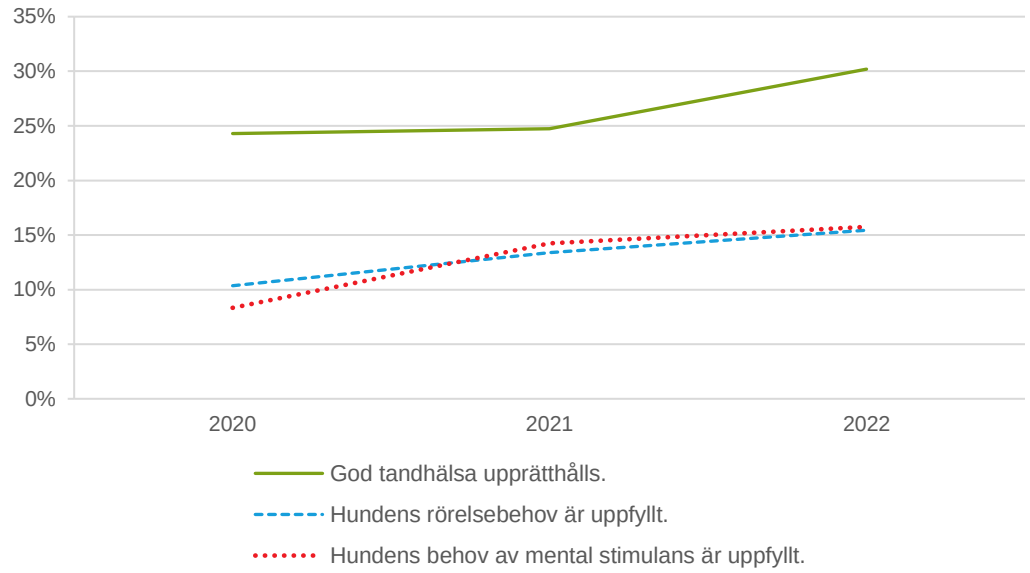

Figur 82. *Andelen brister som handlar om tandhälsa, rörelse och mental stimulans vid djurskyddskontroller av hundar mellan 2020 och 2022. Dessa kontrollpunkter tillkom i checklistan under 2020 och kontrollerades då endast 505 gånger. Under 2021 och 2022 kontrollerades de 1 921 respektive 2 017 gånger.*

[38] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Brister som handlar om tillstånd

Andelen brister som handlar om att ha eller ansöka om tillstånd[39] har ökat de två senaste kontrollåren. Under år 2022 konstaterades denna brist vid 29 procent av kontrollerna. När det gäller kontroll av de som söker sådana tillstånd har länsstyrelserna bedömt att sökande inte är lämpliga vid 16 procent av kontrollerna, vilket också är en ökning de senaste två åren. Figur 83 visar förändringen över tid för de två kontrollpunkterna.

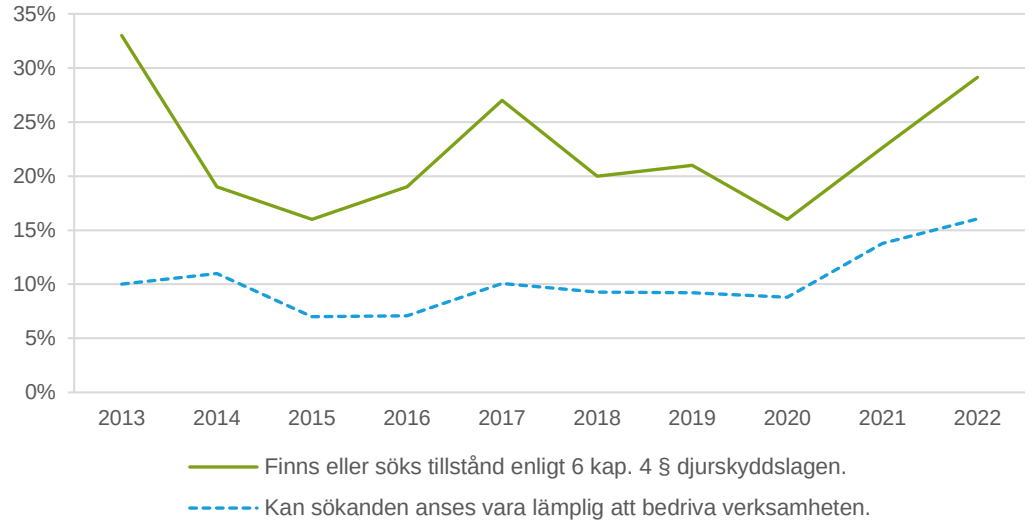

Figur 83. *Andelen brister vid kontroll om tillstånd och lämplighet att bedriva verksamhet med hund mellan 2013 och 2022.*

Många hundägare och hundstallsägare är inte medvetna om kravet på tillstånd, vilket är en bidragande orsak till den höga andel brister som konstateras. Att andelen brister som handlar om tillstånd har ökat de senaste två åren kan var en effekt av att efterfrågan på hundar har ökat under covid-19-pandemin. Uppfödare kanske tog fler kullar än de hade tillstånd till, eller började föda upp hundar i tillståndspliktig omfattning utan tillstånd, eller utan att ha sökt tillstånd.

Allvarliga konsekvenser av brister

Sammantaget bedömer vi att flertalet av de vanligaste bristerna beror på bristande kunskap eller oförmåga hos hundhållaren om att tillgodose djurens grundläggande behov. Brister som handlar om att hundar får för lite eller felaktigt foder som leder till över- eller undervikt är ett allvarligt hot mot hundarnas välfärd och kan orsaka stort djurlidande. Det samma gäller eftersatt munhälsa, utebliven kloklippning och när sjuka eller skadade hundar inte ges nödvändig veterinärvård. Andra allvarliga hot mot hundarnas välfärd är om de inte rastas, motioneras och stimuleras i tillräcklig omfattning.

[39] Tillstånd enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.2.16 Katter

Djurskyddskontroller av katter

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 1 235 kontroller av katthållning. Sedan 2013 har antalet kontroller sjunkit från cirka 1 700 stycken. Figur 84 visar antalet kontroller från 2013 till 2022.

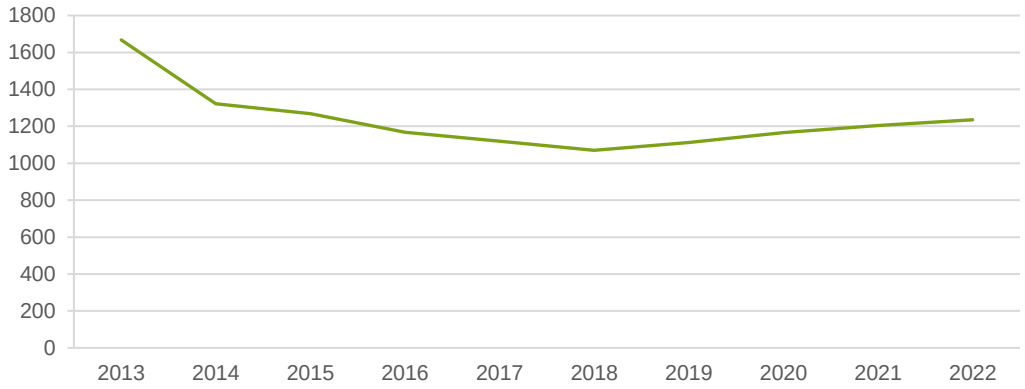

Figur 84. *Antal djurskyddskontroller av katter mellan år 2013 och 2022.*

Länsstyrelserna får in många klagomål som handlar om bristande katthållning. Vid kontroller efter klagomål som visar sig vara utan brister, användes under några år en annan checklista (*Sällskapsdjur - ua*) för att underlätta för länsstyrelserna. Användandet av den checklistan har varit en bidragande orsak till att andelen kontroller då checklistan för katt har använts, har minskat mellan 2013 till 2018. Från och med en bit in på år 2020 finns inte checklistan sällskapsdjur - ua.

Utöver de kontroller som genomförs på plats gör många länsstyrelser ett flertal omhändertaganden av övergivna och förvildade katter där beslut tas utan föregående kontroll på plats. En av anledningarna till att kontroll inte görs är för att det inte är möjligt, då dessa katter ofta rör sig över stora områden. I samtliga av dessa fall är tillsynen av katterna inte tillräcklig. Eftersom någon kontroll inte utförts på plats har någon checklista inte heller använts och ärendena återspeglas inte i denna statistik av brister.

Liksom för hund trädde nya föreskrifter[40] i kraft den 15 juni 2020. Vägledningen till dessa föreskrifter fastställdes den 19 maj 2022 och har inte funnits till hands under hela kontrollåret 2022. Det kan vara del av orsaken till skillnad mellan olika länsstyrelsers tolkningar av hur de nya reglerna ska tillämpas.

Olika typer av kontroller

Kontrollresultaten innehåller samtliga kontrolltyper, dvs. rutinkontroller, klagomålskontroller, uppföljande kontroller samt kontroller som genomförs i samband

[40] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

med tillståndsansökningar[41]. I figur 85 redovisas antalet kontroller 2022 för varje kontrolltyp med respektive utan brister samt andelen kontroller med brister.

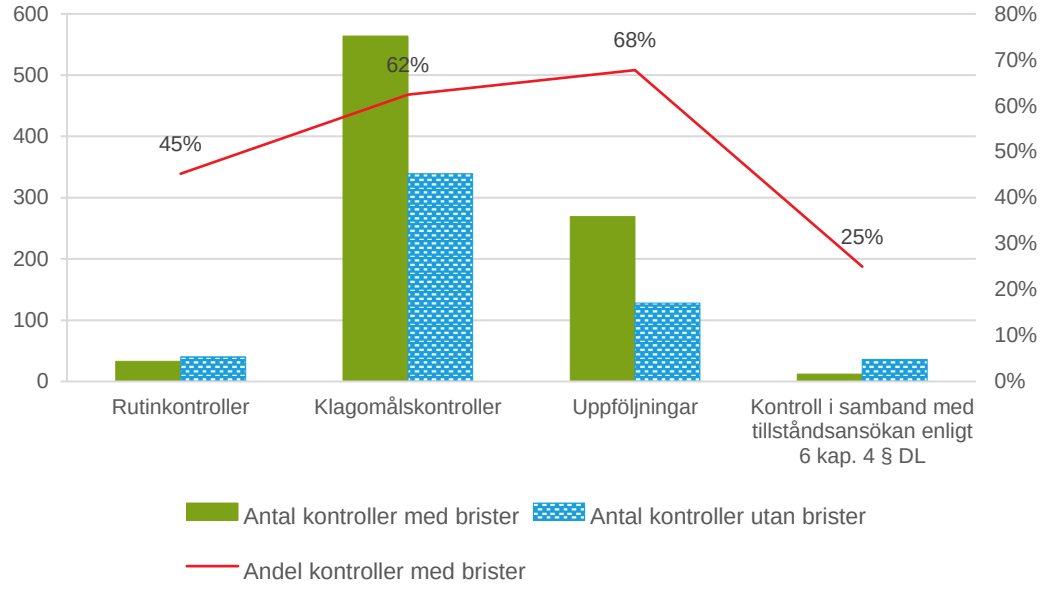

Figur 85. *Kontrolltyper med fördelning av antal kontroller med och utan brister samt andel kontroller med brister för katter 2022.*

Diagrammen nedan i detta avsnitt visar negativa trender med ökade andelar brister på ett flertal kontrollpunkter. Vi bedömer att detta i viss mån kan bero på den hårdare prioriteringen av klagomålsärenden som länsstyrelserna gör. Resultatet av kontroller i detta avsnitt ska därför tolkas med viss försiktighet i fråga om den är representativt för den genomsnittliga katthållningen i landet.

Tillsynsrelaterade brister

Andelen brister som direkt eller indirekt kan relateras till att katter inte ges tillräcklig tillsyn har ökat kraftigt sedan år 2013. I figur 86 redovisas kontrollresultaten för några av dessa brister.

[41] Ansökan om tillstånd enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

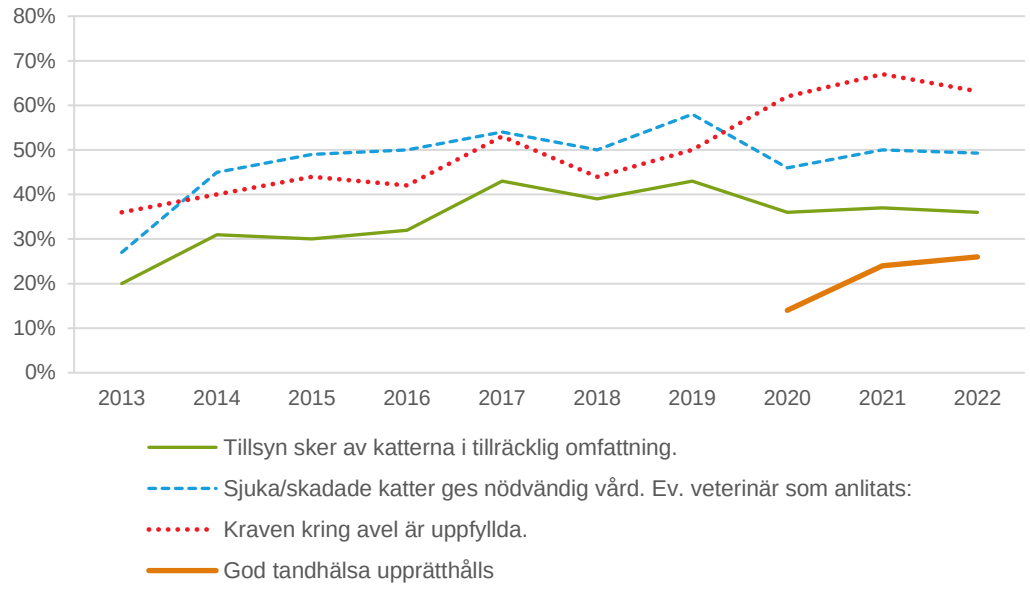

Figur 86. *Andel tillsynsrelaterade brister vid djurskyddskontroller av katter mellan 2013 och 2022.*

Andelen brister när det gäller kraven kring avel ligger på en mycket hög nivå och har dessvärre en ökande trend. En förklaring till denna ökning är att kraven kring avel har skärpts under år 2020 i de nya föreskrifterna[42]. De nya kraven innebär bland annat särskilda krav om tandhälsa och förändrade krav kring avel som bland annat innebär att katter inte får tillåtas föröka sig okontrollerat.

Tillsynsrelaterade brister är mycket vanliga inom katthållningar där katthållaren har förlorat kontrollen över sina katter. Katterna är ofta mer eller mindre skygga i dessa fall och det kan vara svårt att upptäcka om de är sjuka eller skadade. I de fall det ändå upptäcks så är de svåra att hantera och kan därför sällan undersökas eller behandlas. Kattkullar hittas inte, fler förvildade katter föds och så kallade ”kattkolonier” uppstår.

Många av de problem som finns inom katthållningen är troligen kopplade till att katten traditionellt sett betraktas annorlunda än andra sällskapsdjur. Detta genom att det finns en uppfattning om att katter, till skillnad från exempelvis hundar, klarar sig bra själva. Ett sådant synsätt i kombination med katters förmåga att fortplanta sig på kort tid kan resultera i att en djurhållning går överstyr med ett stort djurlidande som följd.

[42] Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter

Brister i katternas utrymmen och närmiljö

Figur 87 visar andel brister i katternas utrymmen och närmiljö. Det är en mycket stor andel brister gällande att förvaringsutrymmen inte hålls tillfredsställande rena. Det kan handla om allt från rena misärer där kattavföring täcker golvet, till att en kattlåda inte bedöms vara tillräckligt välstädad. Att bristerna som gäller att förvaringsutrymmen inte hålls rena ligger så pass högt, kring 40 procent varje år, beror sannolikt på att det är vanligt att allmänheten anmäler missförhållanden och att kontroller av katthållning i princip enbart sker efter sådana klagomål.

Bristande pälsvård och smutsiga katter är också vanliga brister men inte i lika stor utsträckning. Denna brist kan i vissa fall orsakas av att katten har någon form av smärta (exempelvis artros) och skulle behöva veterinärvård. Smärtan gör att katten inte klarar av att slicka sig högst upp på ryggen och därför får tovig päls, även om katten är korthårig.

Det är också vanligt att katter inte hålls i en miljö eller i ett klimat som de är anpassade till och att de saknar väderskydd vid utomhushållning. Andelen sådana brister varierar något över tid men var ca 13 procent under kontrollåret 2022.

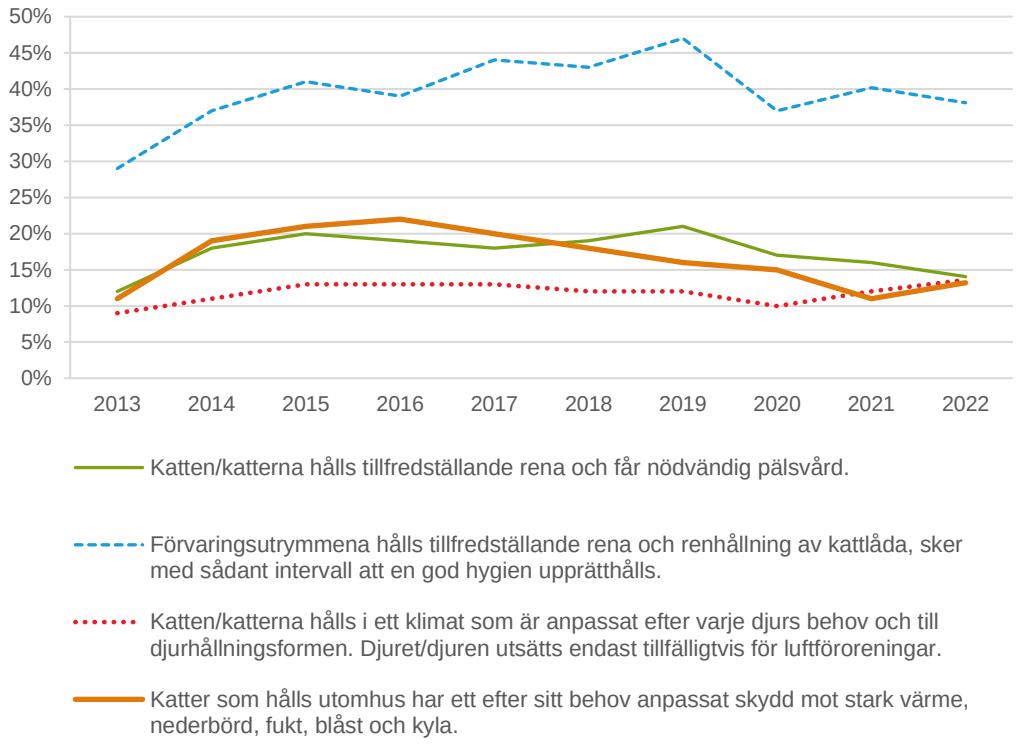

Figur 87. *Andel brister i katternas närmiljö vid djurskyddskontroller mellan 2013 och 2022.*

Det är en vanlig brist att katter inte hålls i miljö anpassad till djurslaget och att katter som hålls utomhus saknar skydd, brister ses även i det klimat katter hålls i. Katter är värmeälskande djur och förr var det vanligare att de kunde uppnå termisk komfort på gårdar genom att söka skydd i hö på höskullen när det blev kallt. Ladugårdarna var också ofta varmare. Nu är det få lantbrukare som bärgar löshö eller inte bärgar hö alls, utan bara ensilage. Många nya stallar är dessutom oftare oisolerade med få platser där en katt kan

hitta en varm plats. En del katthållare löser detta genom att ordna isolerade kojor eller plats där man håller ett lager lös halm eller hö avsedd för katterna eller ger dem möjlighet att vistas i ett uppvärmt stallkontor, sadelkammare eller liknande.

Brister som handlar om foder och vatten

Vid kontroller av katter är det vanligt med brister som rör tillgång till foder och vatten och som avspeglas genom att katten inte har godtagbart hull. Figur 88 visar kontrollpunkter som handlar om detta. Denna typ av problematik kan ofta ses hos katthållare som förlorat kontrollen över sin djurhållning.

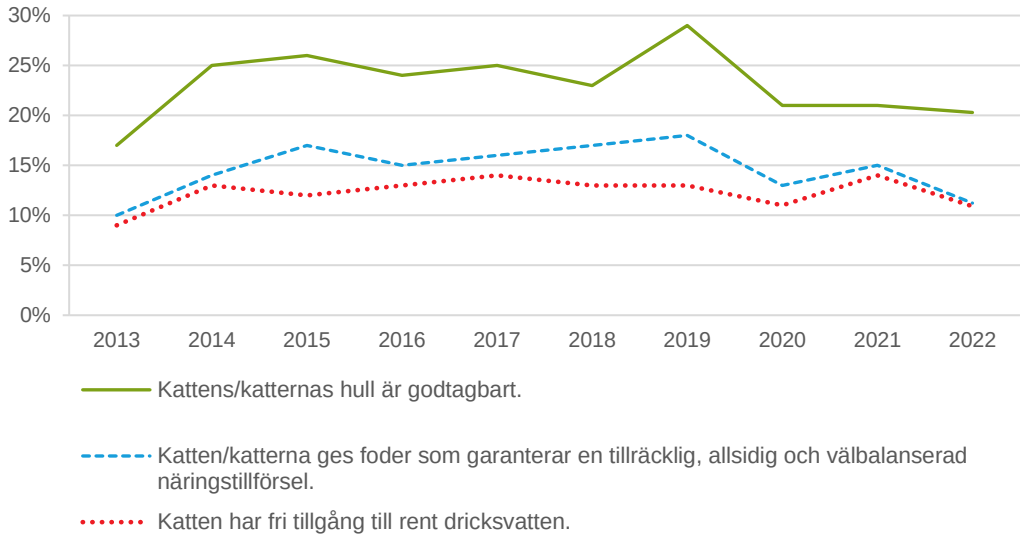

Figur 88. *Andel brister som handlar om foder och vatten till katter mellan 2013 och 2022.*

Brister som handlar om tillstånd

Andelen brister som handlar om att ha eller ansöka om tillstånd[43] har ökat varje år. Under år 2022 konstaterades denna brist vid hela 64 procent av kontrollerna. När det gäller kontroll av de som söker sådana tillstånd har länsstyrelserna bedömt att sökande inte är lämpliga vid mellan 20 - 30 procent av de kontroller som genomförts sedan år 2014. Figur 89 visar förändringen av dessa två kontrollpunkter över tid.

[43] Tillstånd enligt 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

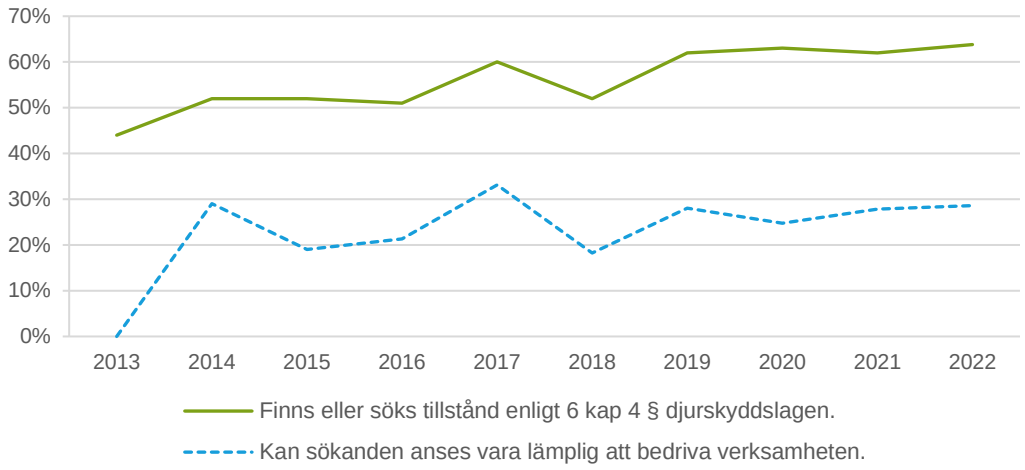

Figur 89. *Andel brister vid kontroll om tillstånd och lämplighet att bedriva verksamhet med katt mellan 2013 och 2022.*

De flesta djurhållare som har brist vad gäller kravet på tillstånd har inte för avsikt att bedriva kattverksamhet utan har i många fall förlorat kontrollen över sin katthållning.

Allvarliga konsekvenser av brister

Flertalet av de vanligaste och allvarligaste bristerna beror på bristande förmåga eller kunskap om hur katter ska hållas och skötas. Tillsynsrelaterade brister så som utebliven daglig tillsyn, utebliven veterinärvård, bristande eller felaktig utfodring är allvarliga brister som kan leda till ett stort onödigt lidande. Sådana brister är kopplade till grundläggande skötselfaktorer som är viktiga för djurens välfärd och som i allvarliga fall leder till stort lidande för katterna.

Katter som lever tätt tillsammans i smutsiga miljöer får lättare sjukdomar och parasiter som påverkar kattens hälsa. En lång och tovig päls kan också vara smärtsamt för katten. Okastrerade katter kan snabbt skapa halvvilda populationer som katthållaren får svårt att komma till rätta med.

4.2.17 Zoobutiker

Länsstyrelserna gjorde 41 kontroller på zoobutiker under 2022. Detta kan jämföras med tidigare år då 35 kontroller gjordes 2021, 19 kontroller 2020 och 25 kontroller 2019.

Eftersom antalet kontroller är lågt och att samtliga punkter i checklistan inte kontrollerats eller varit aktuella vid alla kontroller går det inte att dra några direkta slutsatser av resultatet.

Brister som handlar om tillstånd och personal

Andel brister som handlar om tillstånd, utbildning och kunskap hos personal presenteras i figur 90.

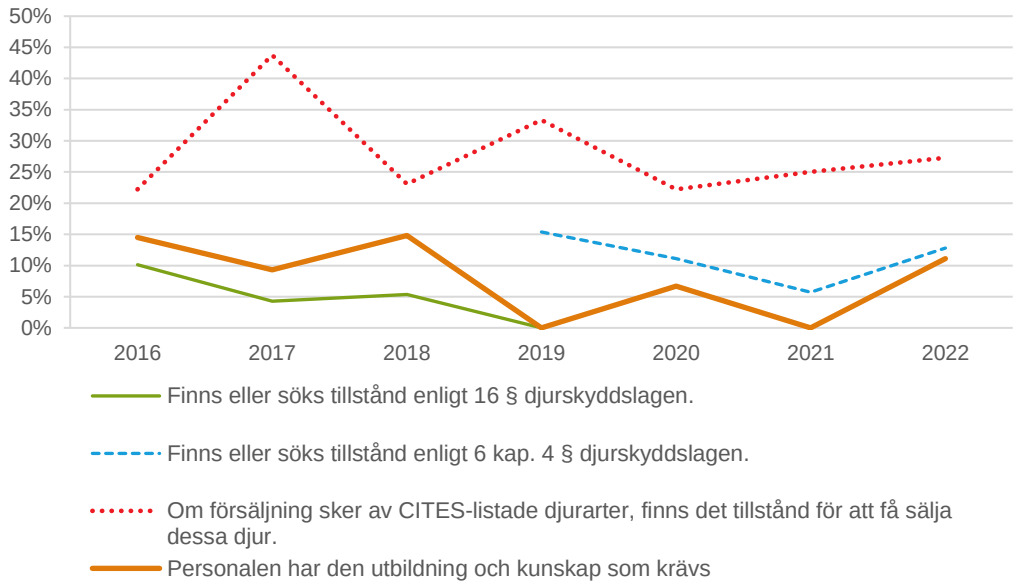

Figur 90. *Andel brister på zoobutiker som gäller tillstånd och att personal har den utbildning och kunskap som krävs. Figuren visar variationen över tid mellan år 2016 och 2022.*

För de zoobutiker som säljer CITES-listade djurarter krävs tillstånd. Andelen brister för denna kontrollpunkt har varit relativt hög genom åren och låg på 27 procent år 2022. Denna kontrollpunkt har endast kontrollerats eller varit aktuell vid elva kontroller under 2022.

Brister i dokumentation är vanligast

De brister som är vanligast på zoobutiker handlar om dokumentation. Detta framgår av figur 91 nedan.

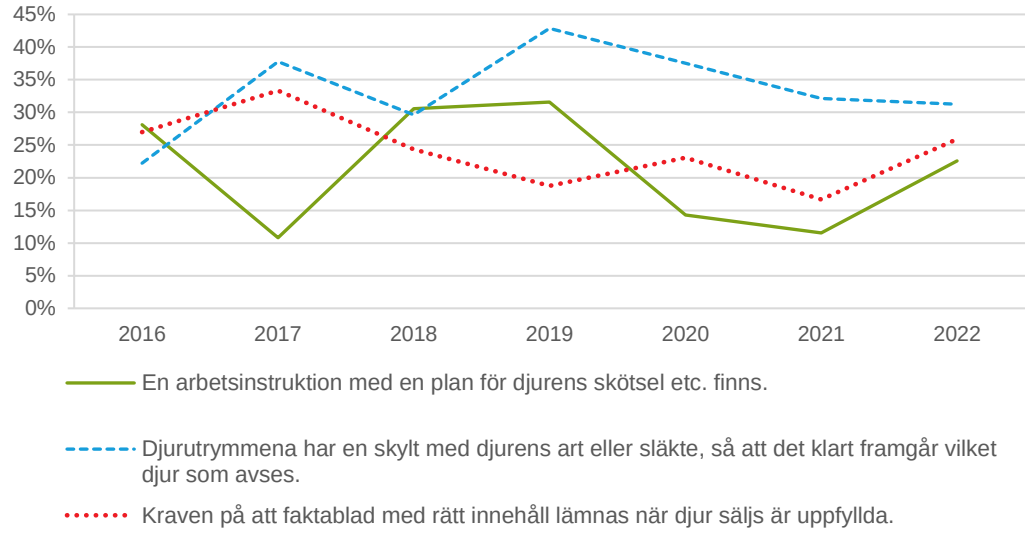

Figur 91. *Andel brister som handlar om dokumentation på zoobutiker mellan 2016 och 2022.*

Brister som påverkar djuren har ökat 2022

Vi ser en ökning under 2022 av andelen brister som är mer direkt kopplade till djuren, vilket framgår av figur 92.

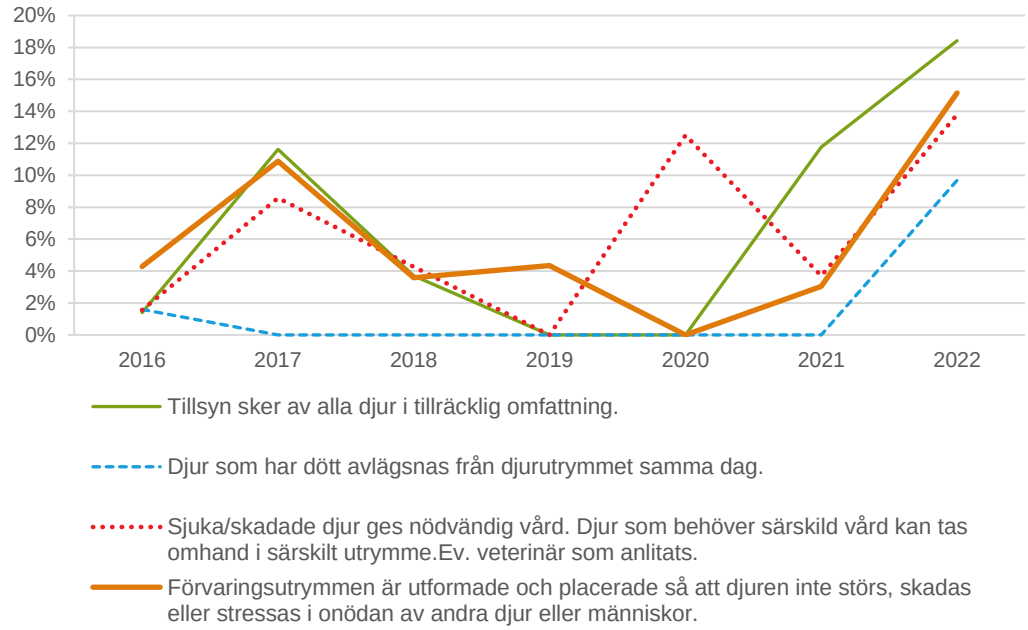

Figur 92. *Andel brister på zoobutiker som kan ha direkt påverkan på djuren. Figuren visar andelen brister mellan år 2016 och 2022.*

4.2.18 Djurparker

Djurskyddskontroller på djurparker

Under 2022 gjorde länsstyrelserna 50 kontroller av djurparker eller verksamheter med så kallad offentlig förevisning av djur.

När man tittar på kontrollerna som är gjorda på enbart djurparker så gjorde länsstyrelserna 12 kontroller i landet under år 2022. Dessa kontroller bestod av åtta kontroller i samband med ansökan om godkännande för offentlig förevisning av djur, tre rutinkontroller och en kontroll efter att ett klagomål kommit in.

Vanligaste bristerna på alla verksamheter med offentlig förevisning (inklusive djurparker)

Under 2022 konstaterade länsstyrelserna främst brister som gällde djurens utrymme. Närmare beskrivet handlade det om att det vid 14 av 50 kontroller noterades brist på kontrollpunkten om kraven på inredningens utformning avseende skaderisker etc. var uppfyllda. Även i kontrollpunkten om kraven på om utrymme där djuret/djuren hålls uppfyller de förutsättningar som anges i föreskriften, noterades brist vid 14 kontroller. Vid 10 kontroller noterades brist i kontrollpunkten om att fönster, belysningsanordningar och elinstallationer som djuren kan nå har skydd eller är utförd så att skaderisk inte föreligger.

Vanligaste bristerna på djurparker

Vid de tolv kontroller av djurparker som länsstyrelserna gjorde under 2022 så noterades flest brister på kontrollpunkten ”fönster, belysningsanordningar och elinstallationer som djuren kan nå har skydd eller är utförd så att skaderisk inte föreligger”. Den näst mest förekommande bristen var att utrymmet där djuren hålls inte uppfyller de förutsättningar som anges i föreskrifterna. Figur 93 visar de fem vanligaste bristerna under 2022.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

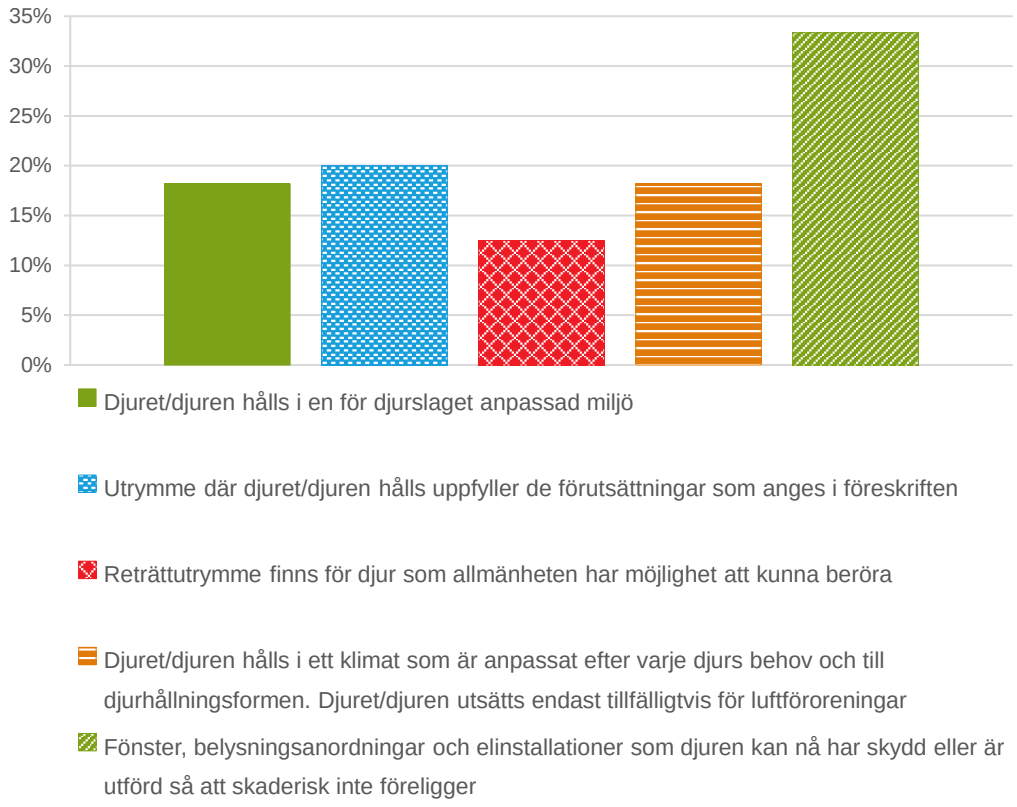

Figur 93. *De fem kontrollpunkter med högst andel bristnotering vid de tolv utförda kontrollerna på djurparker under 2022.*

Utifrån att antalet kontroller inom detta området inte är så stort så är det inte relevant att dra några slutsatser av statistiken i detta avsnitt.

De kontrollpunkter som länsstyrelserna menar har störst betydelse för djurens välfärd på djurparker är att djuren har berikning, att djuren ges möjlighet till att utföra sina naturliga beteenden och får sina grundläggande behov tillgodosedda, att de har väl utformade och tillräckligt stora hägn samt reträttutrymme med möjlighet till avskildhet. Vid de kontroller som länsstyrelserna gjorde under 2022, så förekom brister bland annat i just dessa områden.

Länsstyrelserna har också framfört att de upplever att det kan vara svårt för djurparker att få tag på veterinär med hög kunskapsnivå om de aktuella djurslagen. För de mindre anläggningarna kan det även var svårt att anställa tillräckligt många och kompetenta djurskötare.

Ibland är det svårt för djurparkerna att få ett bra flöde med antal djur i de utrymmen man har tillgång till. Det händer att man inte kan sälja eller få iväg djuren av olika skäl och då blir djurantalet för stort i förhållande till storleken på de utrymmen man har tillgång till.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

4.3 Sammanfattning av kontrollresultatet

Kontrollresultaten i detta avsnitt i rapporten ger en bra bild av hur djurhållningen ser ut på de gårdar och hos de djurhållare som har kontrollerats av kontrollmyndigheterna. Kontrollerna som länsstyrelserna gör på livsmedelsproducerande djur utgörs till stor del av rutinkontroller (planerad kontroll). Under 2022 genomförde länsstyrelserna drygt 3 400 riskbaserade rutinkontroller vilket är en ökning sett till år 2021. Vilka anläggningar som väljs ut för kontroll baseras på en systematisk riskbedömning som sker i djurskyddskontrollregistret. Länsstyrelserna har arbetat enligt detta arbetssätt under många år, vilket resulterar i att länsstyrelserna nu har en hög träffsäkerhet i att åka på planerad kontroll på anläggningar med högre sannolikhet för sämre regelefterlevnad. Kontrollresultatet motsvarar därför inte hur djuren i Sverige har det generellt.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

5 Länsstyrelsernas resurser, kontrollinsatser och tidsåtgång

5.1 Resurser som används till djurskyddsverksamheten

Länsstyrelsernas resurser i form av årsarbetskrafter[44] för djurskyddskontroll kan beräknas på olika sätt beroende på vilka verksamhetsområden som tas med i beräkningen. Hur resurserna har förändrats under åren 2013 till 2022 redovisas i figur 94.

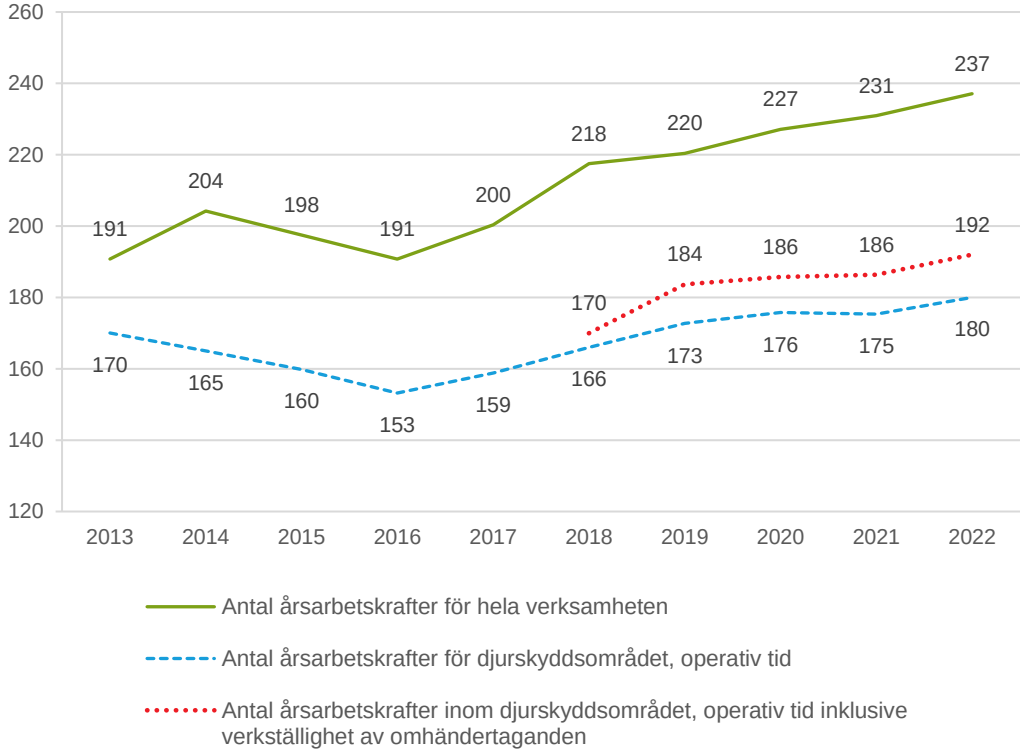

Figur 94. *Sammanställning av årsarbetskrafter för djurskyddsverksamheten i landet under åren 2013 till 2022*

Av figuren framgår totalantalet årsarbetskrafter för hela verksamheten[45] i den gröna kurvan, antal årsarbetskrafter för djurskyddsområdet (operativ tid)[46] i den blå kurvan,

[44] I beräkningarna motsvarar en årsarbetskraft 1 710 timmar. Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar.

[45] Totalantalet årsarbetskrafter för hela verksamheten i landet är beräknade enligt följande:
Resurser i landet (åa) = (VÄS 280 x 0,7) + VÄS 282 – VÄS 2823 – VÄS 2828
VÄS 280 innebär allmänt och övergripande samt exempelvis kompetensutveckling inom livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor. VÄS 282 utgörs av all tid för djurskyddsarbete. VÄS 2823 är tid för förprövningsarbete och 2828 innehåller tid för verkställighetsarbete.

[46] Antalet årsarbetskrafter inom djurskyddsområdet i landet (operativ tid) är beräknade enligt följande:
Resurser i landet (åa) = VÄS 282* – VÄS 2823 – VÄS 2828.
VÄS 282* utgörs av all tid för djurskyddsarbete. VÄS 2823 är tid för förprövningsarbete och 2828 innehåller tid för verkställighetsarbete.

samt antal årsarbetskrafter inom djurskyddsområdet (operativ tid) inklusive verkställighet av omhändertaganden[47] i den röda kurvan. En beskrivning av respektive räknesätt finns nedan.

Hela verksamheten

Länsstyrelserna har framfört att tidsredovisningen inte visar den faktiska tiden som krävs för att driva kontrollverksamheten. I samråd med länsstyrelserna för många år sedan, har Jordbruksverket använt uppskattningen att cirka 70 procent av tiden på dessa konton hör till djurskydd. Resterande 30 procent beräknas gå åt för övergripande arbete med foder och livsmedel inom primärproduktionen, allmänna veterinära frågor och förprövningsverksamheten. Dessa räknas bort för att renodla en resursberäkning av djurskyddskontrollen. Denna uppskattning gjordes 2013 i regeringsuppdraget om länsstyrelsernas resursanvändning. Det har nu gått många år sedan den uppskattningen gjordes och verksamheten hos länsstyrelserna har förändrats under dessa år. Troligen läggs mer än 30 procent på övergripande arbetsuppgifter som exempelvis krisplanering, samverkan, planering och uppföljning av verksamheten. Därför finns det nu en osäkerhet kring denna uppskattning och det kan vara så att andelen 70 procent är för hög. Med anledning av detta ska beräkningen ses över och revideras. Vi använder samma beräkning med 70 procent som föregående år i årets redovisning för att ha en serie att jämföra mellan åren.

Under 2022 använde länsstyrelserna 237 årsarbetskrafter för djurskyddsverksamheten som helhet, enligt räknesättet ovan. I denna tid inräknas förutom operativt arbete med djurskyddkontroll, även kompetensutveckling, övergripande planering och samordning samt övergripande informationsarbete. Den tid som länsstyrelserna lägger på ärenden om förprövning av djurstallar samt verkställighet av omhändertaganden enligt djurskyddslagen har räknats bort.

Operativ tid

Eftersom det finns en osäkerhet kring beräkningen av antal årsarbetskrafter kan en jämförelse även göras där inte lika mycket övergripande arbete räknas med. I jämförelsen använder vi istället redovisad tid som står i nära anslutning till de genomförda kontrollinsatserna, vilket framgår av den blå kurvan i figur 94. I detta räknas övergripande arbete inom djurskydd[48], beslut, veterinär vid offentlig tävling, offentlig kontroll, ansökan om tillstånd för viss verksamhet, godkännande vid offentlig förevisning, besiktning av djurtransporter, rådgivning och information till allmänheten. Även här har förprövning av djurstallar och verkställighet av omhändertaganden räknats bort. Även vid denna beräkning blir jämförelserna som helhet liknande, även om

[47] Antalet årsarbetskrafter inom djurskyddsområdet (operativ tid) inklusive verkställighet av omhändertaganden, är beräknade enligt följande:
Resurser i landet (åa) = VÄS 282* – VÄS 2823.

[48] I beräkningen av den operativa tiden är VÄS 2820 medräknad vilket inkluderar övergripande arbete inom djurskydd, så som möten, registervård med mera.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

årsarbetskrafterna är färre. Antal årsarbetskrafter utifrån denna beräkning var 180 under 2022.

Länsstyrelserna har framfört att verkställighet av omhändertaganden tar mycket resurser i anspråk. Sedan övertagandet av Polismyndighetens arbetsuppgifter om verkställighet av omhändertaganden den 1 juni 2018, har länsstyrelserna använt ungefär lika stor mängd årsarbetskrafter per år till verkställighet av omhändertaganden sedan 2019, vilket framgår av tabell 8. Under 2022 användes totalt 12 årsarbetskrafter för verkställighet av omhändertaganden i hela landet. Figur 94 visar antal årsarbetskrafter som har använts i hela landet inom djurskyddsverksamheten (operativ tid), inklusive verkställighet av omhändertaganden.

5.1.1 Fördelning av årsarbetskrafter

I tabell 8 nedan visas en sammanställning av antal årsarbetskrafter i hela landet inom olika områden från år 2014 till och med 2022.

Tabell 8. *Fördelning av länsstyrelsernas årsarbetskrafter för hela landet mellan olika områden från 2014 till 2022.*

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hela verksamheten 1)	204	198	191	200	218	220	227	231	237
Verkställighet av omhändertaganden 2)					4	11	10	11	12
Djurskyddskontroll 3)	96	88	86	90	93	98	96	92	55
Beslut inom djurskyddslagen 4)	20	20	19	17	17	18	19	19	19
Förprövning 5)	19	19	19	19	17	17	18	18	16
Området "tillsyn av hund och katt" 6)					7	11	13	14	15

1) Antal årsarbetskrafter inom hela verksamheten = VÄS 280* x 70 % + 282* – 2828 – 2823
2) Antal årsarbetskrafter inom verkställighet av omhändertagande = VÄS-kod 2828
3) Antal årsarbetskrafter inom djurskyddskontroll = VÄS 2826*
4) Antal årsarbetskrafter för beslut inom djurskyddslagen = VÄS 2821
5) Antal årsarbetskrafter inom förprövning = VÄS 2823*
6) Antal årsarbetskrafter inom området "tillsyn av hund och katt" = VÄS 287*

Antalet årsarbetskrafter för djurskyddskontroll enligt tabellen ovan har sjunkit kraftigt från 2021 till 2022. Detta beror sannolikt på en förändring av strukturen i tidsredovisningen som började gälla från den 1 januari 2022. Förändringen innebar att en del övergripande tidskoder togs bort och den tid som handläggarna tidigare redovisat på de koderna förflyttades till andra övergripande tidskoder[49].

När det kommer till den tid som länsstyrelserna lägger på beslut inom djurskyddslagen ingår tid som är relaterad till beslut, inte bara tid för att skriva själva beslutet. Det ingår även tid för underrättelser, överklagningar och yttranden kopplat till detta. Uträkningen

[49] VÄS 28260 togs bort vilket sannolikt innebär att stor del av den tid som tidigare lagts där har istället lagts på VÄS 2820.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

av denna siffra kan vara osäker då länsstyrelserna troligtvis hanterar denna tidsredovisningskod på olika sätt.

5.2 Antal kontrollobjekt och årsarbetskrafter för respektive länsstyrelse

I djurskyddsrapporten har vi tidigare år illustrerat antal kontrollobjekt per årsarbetskraft för respektive länsstyrelse i ett samlat diagram. Utifrån att vi även i årets jämförelser utgår från uppgiften om antal kontrollobjekt som fanns i DSK i mars 2021, har vi valt att inte göra denna illustration för 2022. Istället redovisas antal kontrollobjekt för respektive län i figur 95 och antal årsarbetskrafter per län i figur 96.

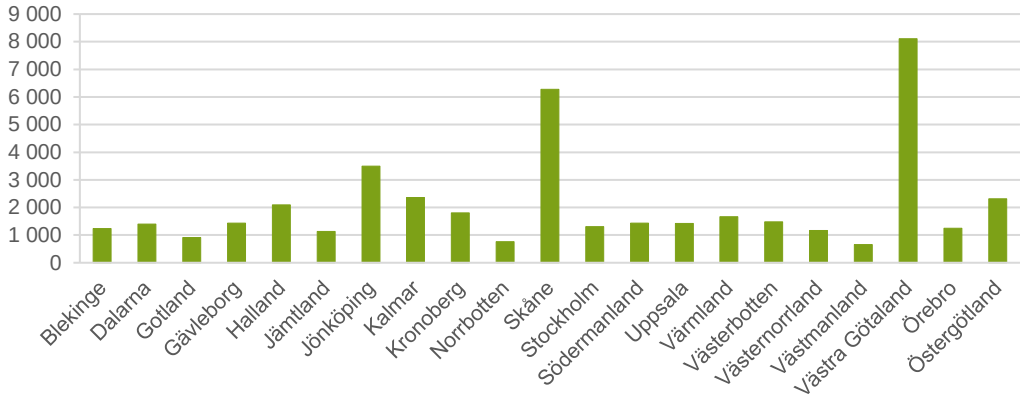

Figur 95. *Antal kontrollobjekt med livsmedelsproducerande djur inklusive hästar för respektive län. Siffrorna är uttagna i mars 2021.*

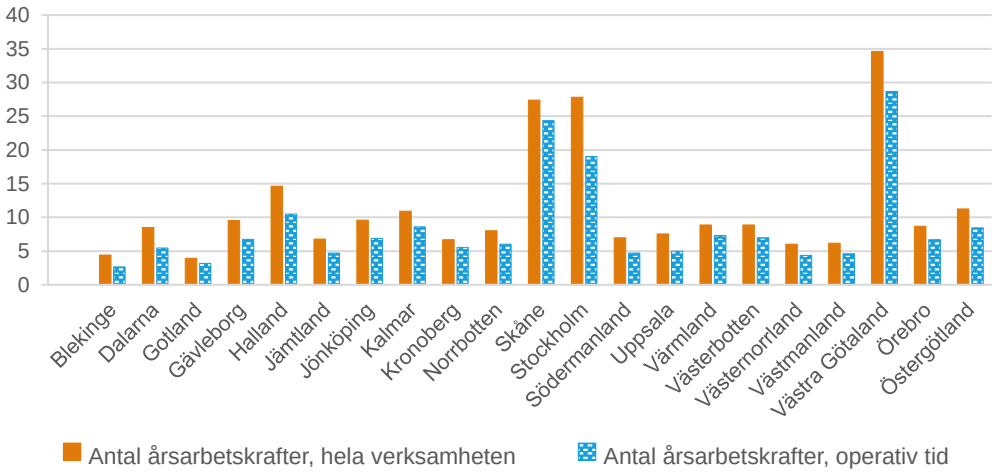

Figur 96. *Antal årsarbetskrafter per länsstyrelse för år 2022. Antal årsarbetskrafter visas för hela verksamheten och för operativ tid.*

Som framgår av figur 95 och 96 är det stora skillnader mellan länen vad gäller antalet kontrollobjekt och antalet tillgängliga årsarbetskrafter. För att kunna få en verklig uppfattning om hur många kontrollobjekt per årsarbetskraft som respektive län har, måste uppgifterna om antalet kontrollobjekt i DSK kunna säkerställas. Detta kräver så kallad registervård. Det innebär exempelvis att varje länsstyrelse behöver gå igenom samtliga kontrollobjekt i sitt län och ta bort objekt som registrerats som dubblett och ta bort objekt som inte längre bedriver någon djurhållning.

Tilldelningen av ekonomiska medel till länsstyrelsernas djurskyddsverksamhet sker inte utifrån hur många kontrollobjekt inom djurskyddsområdet som varje länsstyrelse har. Medlen fördelas enligt den generella fördelningsnyckeln från staten till länsstyrelserna. Det finns alltså inget samband mellan tilldelade ekonomiska medel och antal kontrollobjekt. Därtill avgör varje enskild länsstyrelse hur mycket ekonomiska medel som internt ska tilldelas djurskyddsverksamheten.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

5.3 Antalet kontrollinsatser varierar mellan länen

Summan av samtliga kontrollinsatser[50], alltså antalet genomförda kontroller, beslut och administrativa handläggningar har ökat i jämförelse med både år 2020 och 2021. Detta framgår av figur 97 där antalet kontrollinsatser i hela landet illustreras mellan år 2015 och 2022.

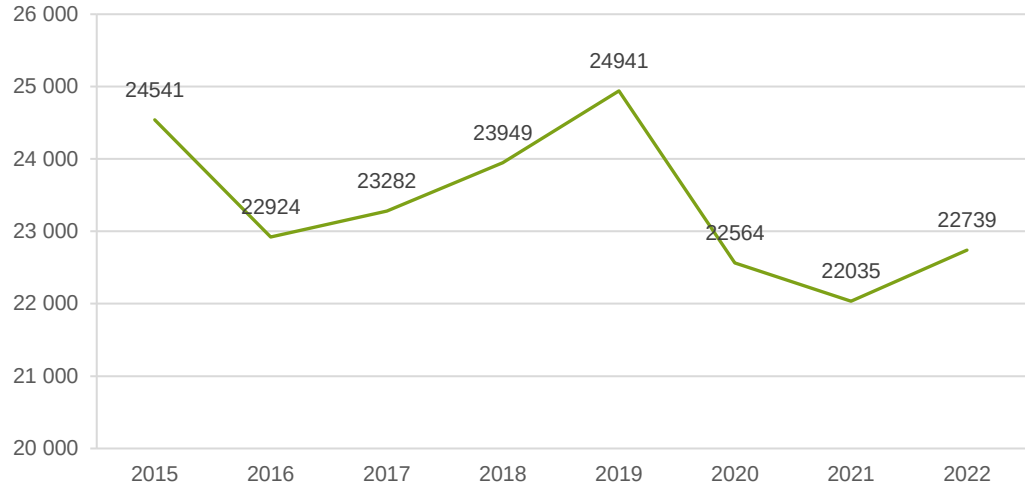

Figur 97. *Totalt antal kontrollinsatser i landet mellan år 2015 till 2022. Med kontrollinsatser menas antal kontroller, beslut och administrativa handläggningar.*

[50] Antalet kontrollinsatser innehåller följande: fysiska rutinkontroller, fysiska kontroller efter klagomål och efter information från officiell veterinär vid slakteri, hanterade administrativa ärenden efter inkomna klagomål och information från officiell veterinär vid slakteri, klagomålsärenden där länsstyrelsen skickat brev utan krav på återkoppling, fysiska uppföljande kontroller, administrativa uppföljningar, omhändertaganden, omedelbara omhändertaganden, beslut vid djurförbudsprövningar, beslut om fastställande av Polismyndighetens underställelser, beslut vid ansökan om upphävande av djurförbud, åtalsanmälningar, förelägganden och rättelse på enskilds bekostnad, djurtransportbesiktningar, beslut vid ansökan om offentlig förevisning av djur samt beslut vid ansökan om tillstånd för viss djurhållning.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

Om antalet kontrollinsatser sätts i relation till antalet årsarbetskrafter visar det att antalet kontrollinsatser per årsarbetskraft har minskat sedan 2015. Figur 98 visar förändringen över tid vad gäller antalet årsarbetskrafter och antal kontrollinsatser per årsarbetskraft.

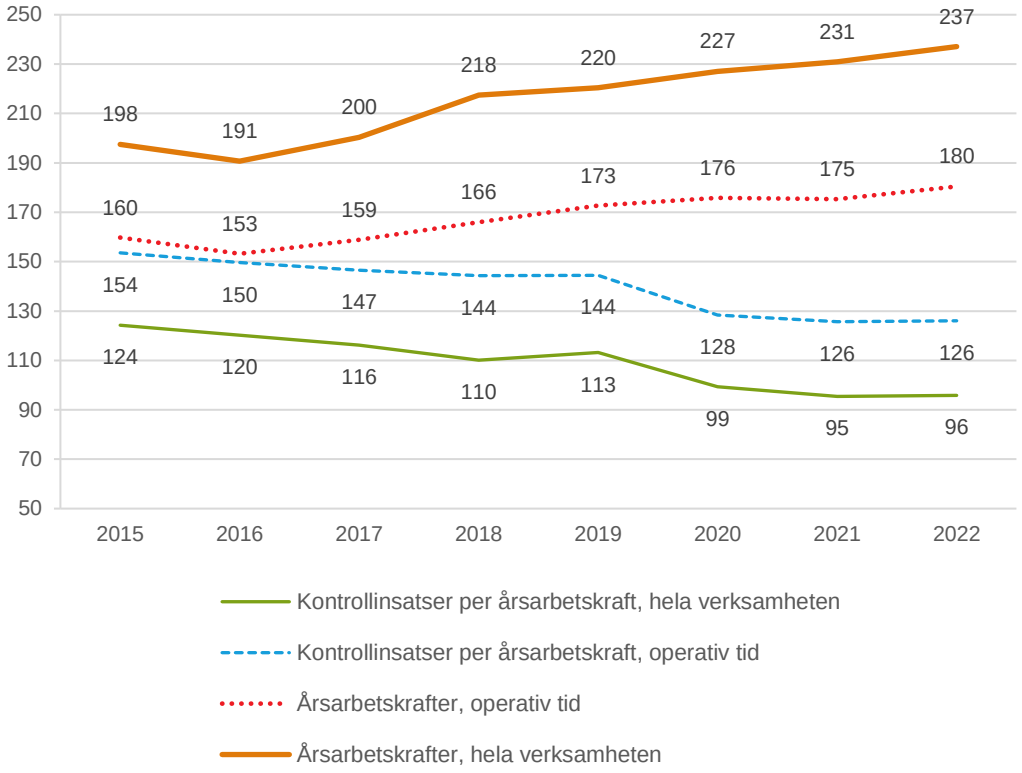

Figur 98. *Antal årsarbetskrafter för hela verksamheten och för operativ tid samt antal kontrollinsatser per årsarbetskraft för hela verksamheten och för operativ tid, för år 2015 till 2022.*

5.4 Minskat antal kontrollinsatser i förhållande till antalet årsarbetskrafter

Jordbruksverket har tillsammans med länsstyrelserna börjat titta på orsaker till att antalet kontrollinsatser minskar i förhållande till antalet årsarbetskrafter. Det som länsstyrelserna anser påverkar främst är att det administrativa arbetet ökat samt att det sedan 2019 inte längre finns stöd i djurskyddsförordningen att besluta att ett beslut ska gälla omedelbart.

5.4.1 Administrativa arbetet ökat

Länsstyrelserna upplever att beslut till djurägare oftare överklagas av djurägaren till förvaltningsrätt samt kammarrätt och ibland även vidare till högsta instans. Det är vanligare att djurägare anlitar jurister för att föra sin talan i överinstans. Länsstyrelserna upplever att det medfört att besluten generellt blivit mer omfattande och mer välmotiverade. De tar då mer tid för länsstyrelsen att skriva på bekostnad av tid för den operativa kontrollverksamheten. Förvaltningsrätterna förelägger oftare länsstyrelsen att yttra sig i de överklagade ärendena, vilket också är en tidskrävande arbetsinsats.

Antalet begäran om utlämnande av allmän handling ökar för varje år. Ofta hanteras de av djurskyddshandläggarna vilket är ett tidsödande arbete. Utlämnande av allmän handling inkluderar sekretessprövning och eventuell sekretessmaskning av uppgifter i handlingarna. Länsstyrelserna upplever även att det har blivit svårare att sekretesspröva de begärda handlingarna, då det ofta råder osäkerhet kring de juridiska delarna gällande vad som ska omfattas av sekretess.

Även andra administrativa uppgifter har ökat såsom riskbedömning ur arbetsmiljösynpunkt där kontroller mer ofta görs tillsammans med en kollega och inte sällan med polis, samt framtagande av rutiner och samordning av kontrollarbetet. Länsstyrelserna framför också att de nu lägger mer tid på generellt arbetsmiljöarbete, vilket är viktigt men tidskrävande. Till exempel så görs systematiskt arbetsmiljöarbete i större utsträckning i form av riskbedömningar vid förändringar i verksamheten, risker i arbetet, kemikalier m.m.

De allmänna administrativa arbetsuppgifterna redovisas av länsstyrelsen på både VÄS 280* och VÄS 2820. En jämförelse över tid på den totalt nedlagda tiden på dessa VÄS-områden från år 2017 till år 2022, visar att den sammanlagda tiden ökat från totalt 96 årsarbetskrafter år 2017 till 173 årsarbetskrafter under 2022.

5.4.2 Beslut får gälla omedelbart även om det överklagas

Nedgången av kontrollinsatser i förhållande till årsarbetskrafter som skedde 2019 kan enligt länsstyrelsen till stor del härledas till att det inte längre finns stöd i djurskyddsförordningen att förelägganden, beslut om omhändertaganden och djurförbud

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

får gälla omedelbart även om de överklagas. Detta reglerades tidigare i 74 § i den äldre upplagan av djurskyddsförordningen[51].

Länsstyrelserna menar att det försvårar deras arbete att beslut inte får gälla omedelbart som tidigare och det är mer tidskrävande att argumentera och motivera varför besluten ska gälla omedelbart enligt 35 § förvaltningslagen (2017:900). De olika överinstanserna gör enligt länsstyrelserna olika bedömningar kring när det är tillämpbart att använda lagstödet i förvaltningslagen, vilket leder till att länsstyrelsen blivit mer restriktiva med att använda omedelbar verkställighet. När det gäller vad som ska ske med omhändertagna djur avvaktar ofta länsstyrelserna med att omplacera eller avliva djur. Under tiden måste de omhändertagna djuren skötas av ett djurhem eller annan person än djurägaren, vilket innebär att kostnaderna för djurägaren kan bli höga och länsstyrelsens tid för att handlägga ärendena ökar i form av exempelvis många extra kontakter med djurägare och djurhem under handläggningstiden innan ärendet kan avslutas. Länsstyrelsen upplever att förvaltningsrätten ofta meddelar inhibition.

5.4.3 Andra faktorer till att kontrollinsatserna minskar i relation till årsarbetskrafter

Länsstyrelserna har framfört att de under pandemin var tvungna att utarbeta rutiner och följa hanteringen av smittskydd avseende covid-19, vilket var en bidragande orsak till sänkt effektivitet utifrån antalet kontrollinsatser. Kontroller avbokades på grund av sjukdomssymtom hos handläggare eller djurhållare. Länsstyrelsen blev även ibland nekad kontroll från djurhållarnas sida på grund av rädsla för att bli smittad.

Länsstyrelsernas kontrollpersonal är en engagerad yrkeskår. De är ambitiösa och måna om att göra ett bra jobb. Länsstyrelsens djurskyddsarbete omskrivs ofta i media, även i olika sociala medier. Detta kan medföra att handläggare få ta emot fler samtal från allmänhet och journalister. Det kan även göra att de känner sig utsatta. Flera länsstyrelser menar att de har haft en något högre personalomsättning de senaste åren. Att introducera och lära upp ny oerfaren personal är viktigt, men tidskrävande för organisationen.

Ungefär hälften av länsstyrelserna uppger att de har genomgått en organisatorisk förändring under 2022. Detta medför sannolikt att förändringarna har tagit tid från den operativa tiden att göra djurskyddskontroller.

Länsstyrelserna upplever att det är ett allmänt tuffare klimat ute på kontrollerna. Det medför att länsstyrelsen oftare är två kontrollanter på kontrollerna. Det är en fråga om arbetsmiljö och säkerhet.

[51] Djurskyddsförordning (1988:539)

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

5.5 Kontrollverksamhetens tidsåtgång

I detta avsnitt redovisas hur mycket tid som i genomsnitt läggs på olika kontrolltyper och beslut inom verksamhetsområdet djurskydd. De olika kontrolltyperna, metoder och andra åtgärder har beskrivits i avsnitt 2.1.

Av länsstyrelsernas tidredovisning framgår hur antalet och förhållandet mellan dessa olika typer av åtgärder varierar mellan län och år. Figur 99 visar översiktligt förändringen av landets genomsnittliga tidsåtgång för olika kontrolltyper.

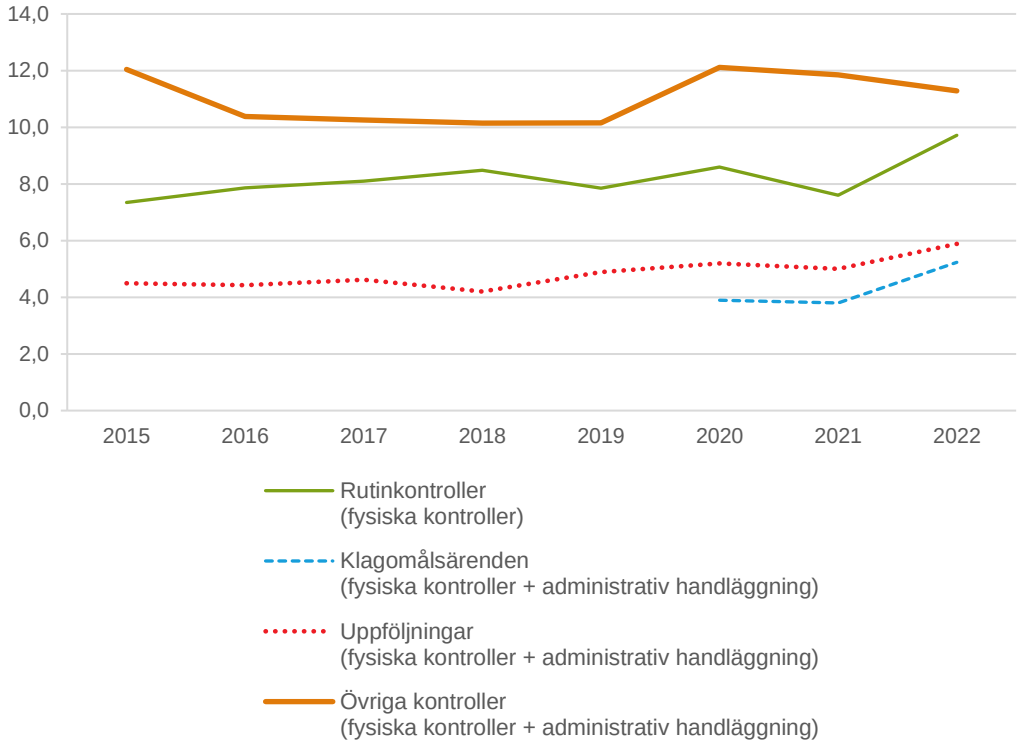

Figur 99. *Genomsnittlig tid i timmar för olika typer av kontrolltyper i landet som helhet under 2015 till 2022. Med administrativ handläggning menas samtliga ärenden som handlagts från kontoret.*

För 2022 noterar vi att antalet timmar för rutinkontroller är den högsta sedan 2015. Vad gäller både klagomålsärenden och uppföljningar har genomsnittlig tid per ärende också ökat. Vi saknar siffror för de administrativt handlagda klagomålsärendena innan 2020, vilket gör att vi inte kan jämföra längre bakåt i tiden. Övriga kontroller, så som kontroller i samband med tillstånd och godkännanden, har minskat något sedan 2021 och 2020. Att övriga kontroller minskat dessa år kan troligen relateras till att länsstyrelsen handlägger fler av dessa ärenden helt administrativt numera och inte gör en fysisk kontroll på plats, vid exempelvis en ansökan om tillstånd till uppfödning av hundar eller liknande verksamheter.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

6 Revisioner av länsstyrelsen inom området djurskydd 2022

Syftet med de revisioner som Jordbruksverket gör är att verifiera att varje enskild länsstyrelse når upp till de krav som ställs på en kontrollmyndighet enligt kontrollförordningen[52]. Länsstyrelsernas arbete granskas också utifrån de regler som finns i föreskrifter om offentlig kontroll på djurskyddsområdet[53], övrig svensk och EU-rättslig lagstiftning samt andra av Jordbruksverkets föreskrifter inom djurskyddsområdet. Jordbruksverket granskar även de prioriteringar och mål som finns i den nationella kontrollplanen.

Kraven som finns på en kontrollmyndighet är generella för alla kontrollmyndigheter och det är ledningens ansvar att de uppfylls. Det handlar bland annat om riskbaserad kontroll, kontrollplan och mål, beredskap, jäv/intressekonflikt, rapportering av kontroll samt verifiering av den kontrollverksamhet som bedrivs. Utöver detta ska varje enskild djurskyddshandläggare ha tillräcklig kompetens inom djurskyddslagstiftningen.

Under 2022 har fokus legat på att revidera andra kontrollområden och det har därför inte gjorts någon revision inom djurskyddkontrollen. Vi har dock gjort en uppföljande revision av djurskyddskontrollen efter en revison som gjordes under året 2018.

6.1 Riskbaserat revisionsprogram

Jordbruksverket och Livsmedelsverket har från och med revisionsåret 2022 ett gemensamt riskbaserat revisionsprogram för länsstyrelserevisionerna. Huvudsyftet med att ha ett riskbaserat revisionsprogram är att bidra till konsumenthälsa, djurhälsa, djurvälfärd och för att öka intressenters förtroende för effektivt utnyttjande av resurser. Ett riskbaserat revisionssystem syftar även till att säkerställa att revisionsinsatser görs inom de områden där det finns ett tydligt behov av kontroll och verifiering. Utgångspunkten är dock att alla områden och länsstyrelser ska få minst en revision inom en femårsperiod.

[52] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll)

[53] Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet; Saknr L44

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

6.2 Uppföljande revision

En uppföljande revision görs för att säkerställa att kontrollmyndigheten har gjort åtgärdsplaner som de följer. Syftet är också att säkerställa att de rekommendationer som Jordbruksverket har lämnat följs av kontrollmyndigheten. Det är den granskade verksamheten och ledningen som är ansvarig för att vidta åtgärder för att följa Jordbruksverkets rekommendationer.

Under året har vi gjort en uppföljande revision inom djurskyddskontrollen efter en revision som gjordes under året 2018. Den granskade kontrollmyndigheten hade fått flertalet rekommendationer. Rekommendationerna handlade om såväl mål och kontrollplan, som riskbaserat kontrolluttag, finansiering, kompetens, kontrollrapporten samt verifiering av kontrollen.

Under den uppföljande revisionen framkom att kontrollmyndigheten hade följt en del av de lämnade rekommendationerna och den upprättade åtgärdsplanen. Bland annat hade kontrollmyndigheten numera en enhetlig kontrollrapportering till de djurhållare som får kontroll. Det fanns även ett systematiskt arbetssätt gällande debiteringen av de uppföljande kontrollerna. Kontrollmyndigheten har angett att de har haft resursbrist, vilket delvis förklarar varför de inte åtgärdat alla rekommendationer.

Vid den uppföljande revisionen kunde Jordbruksverket konstatera att det är viktigt att kontrollmyndigheten vidtar åtgärder för att komma till rätta med de rekommendationer som kvarstår. Detta för att säkerställa att kontrollen som bedrivs är enhetlig, effektiv och verkningsfull och når upp till kraven i kontrollförordningen.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

7 Avslutning

Denna rapport innehåller en samlad bild av kontrollmyndigheternas djurskyddsarbete under år 2022. Det är ett omfattande kontrollområde som rör hur vi i Sverige håller våra djur som exempelvis mjölkkon, katten, råttan som hålls för djurförsök och elefanten på en djurpark. Syftet med djurskyddskontrollen är att verifiera efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen i landet. Ansvaret för att lagstiftningen följs ligger hos djurhållaren.

Kontrollen är riskbaserad vilket innebär att kontrollresurserna riktas dit de bäst behövs. Det finns en riskklassificeringsmodell som används inom djurskyddskontrollen. Modellen är konstruerad på ett sådant sätt att vissa djurhållande verksamheter prioriteras framför andra, exempelvis ska större livsmedelsproducerande objekt kontrolleras oftare än mindre kontrollobjekt. Riskmodellen väger även in hur resultatet av de senaste kontrollerna på kontrollobjektet har varit och när länsstyrelsen senast gjorde kontroll. Resultatet av de kontroller som länsstyrelserna har gjort och som framgår i denna rapport ger en bild av hur djuren har det hos de djurhållare som har kontrollerats. Det ger inte en heltäckande bild av hur alla djur har det i Sverige. Djurhållningen kan förbättras när det kommer till främst skötselrelaterade brister på lantbrukets djur. För vissa djurslag är detta ett återkommande problem år efter år. Statistiken visar också att de djurhållare som har kontrollerats, i allmänhet håller och sköter sina djur bra med en god efterlevnad av djurskyddslagstiftningen. Detta är framför allt viktigt för djurvälfärden men också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för svensk djurhållning och livsmedelsproduktion.

Måluppfyllelsen för djurskyddskontrollen ser ut att utvecklas i rätt riktning. Vi bedömer att det är viktigt att fortsätta med det pågående utvecklingsarbetet för att se till att djurskyddskontrollerna sker på ett så resurseffektivt, träffsäkert och likvärdigt sätt som möjligt över hela landet.

Vi vill utveckla samverkan mellan branschorganisationer och kontrollmyndigheter för att på olika sätt underlätta för djurhållare att göra rätt och öka regelefterlevnaden.

Godkänd 2023-04-20 av Christina Nordin

8 Bilagor

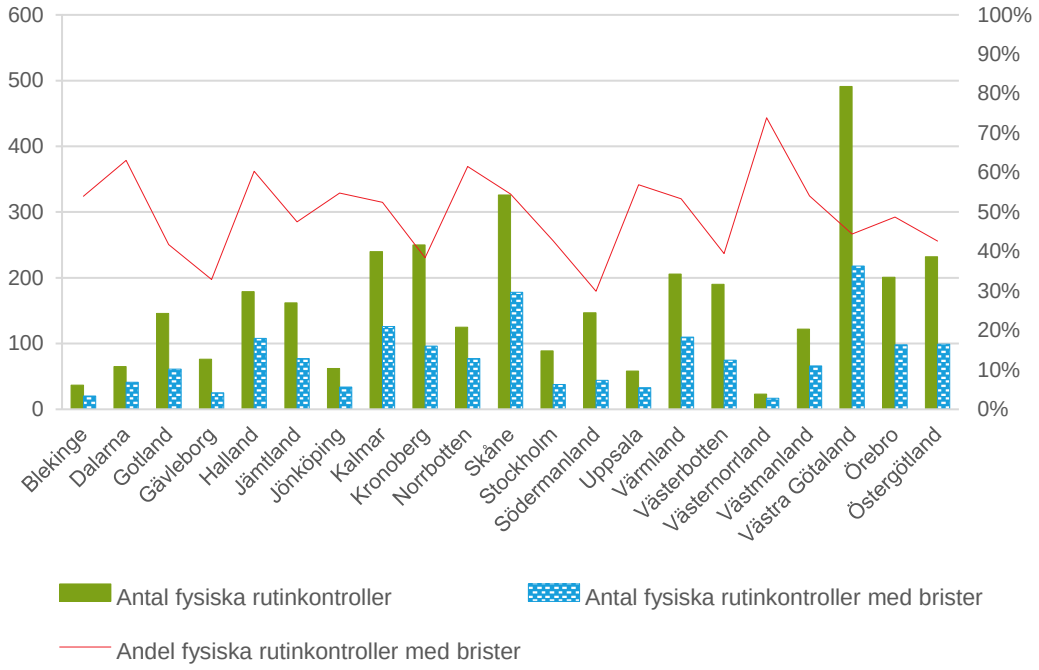

Figur 100. *Antal fysiska rutinkontroller, antal fysiska rutinkontroller med brister och andel fysiska rutinkontroller med brister för respektive län under år 2022.*

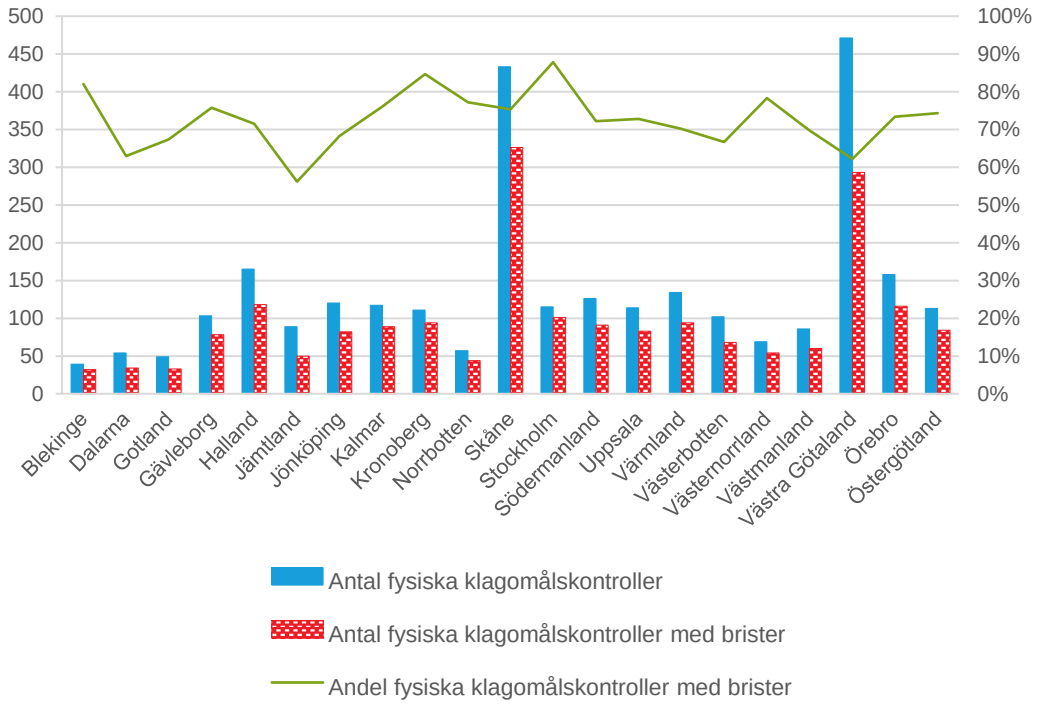

Figur 101. *Antal fysiska klagomålskontroller, antal fysiska klagomålskontroller med brister och andel klagomålskontroller med brister för respektive län under år 2022.*

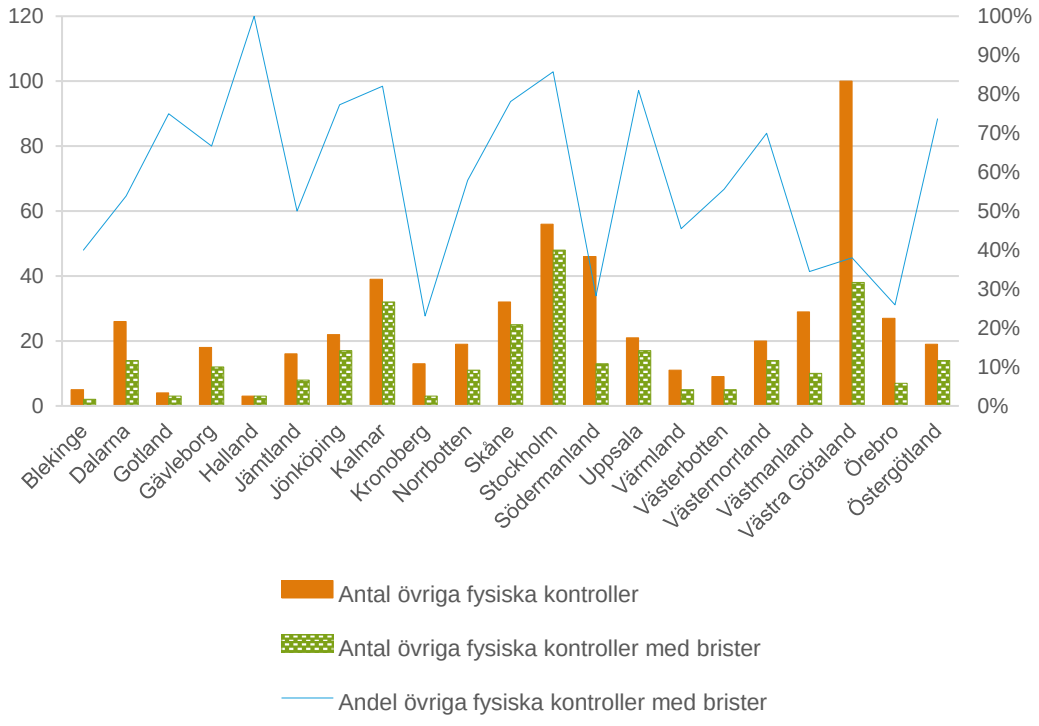

Figur 102. *Antal övriga fysiska kontroller, antal övriga fysiska kontroller med brister och andel övriga fysiska kontroller med brister för respektive län under år 2022.*

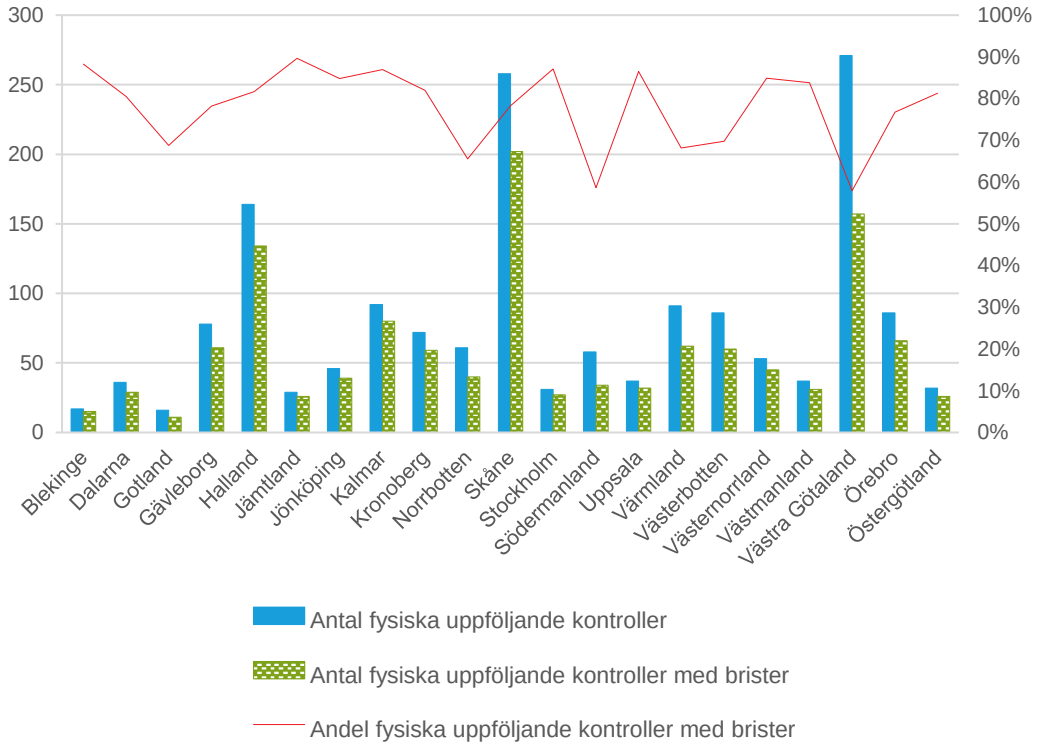

Figur 103. *Antal fysiska uppföljande kontroller, antal fysiska uppföljande kontroller med brister och andel fysiska uppföljande kontroller med brister för respektive län under år 2022.*